

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

EN ÇOK SATAN KADIN YAZAR'DAN
#1 ULUSLARARASI BESTSELLER

benim ülkem waris dirie

BENİM ÜLKEM

YAYIN NO: 143

BENİM ÜLKEM

Waris Dirie

Özgün Adı: Desert Dawn

© Waris Dirie, 2002

© Bilge Sanat Yapım Yay. Tant. Kağ. Turz. San. Tic. Ltd. Şti.

1. Basım Ocak 2005
2. Basım Şubat 2005
3. Basım Mart 2005
4. Basım Ekim 2005
5. Basım Şubat 2006

ISBN: 975 - 8509 - 43 - 8

Yayın Yönetmeni : Ahmet Nuri Yüksel
Çeviren : Betül Ermiş
Dizgi : Myra Ajans
Baskı : Özener Matbaacılık
Kapak Baskı : Trichrome Matbaacılık
Cilt : Yedigün Mücellithanesi

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 3 Kat: 2 Cağaloğlu / İSTANBUL

Tel: (0212) 520 72 53 - 513 85 04 Fax: (0212) 511 47 74

bilge@bilgeyayincilik.com

www.bilgeyayincilik.com

BENİM ÜLKEM

Waris Dirie

Çeviren
Betül Ermiş

Waris Dirie, 1997’de Revlon ürünlerinin mankenliğini yapmış, uluslararası tanınmış bir modeldir. 1997’de Birleşmiş Milletler tarafından Afrika’da kadın hakları ve kadın genital sünnetinin kaldırılmasında çalışmak üzere özel elçi tayin edilmiştir. Waris Dirie oğluyla birlikte New York’ta yaşamaktadır.

Sizin İçin

Oturup düşlemek, oturup okumak,
Oturup dünyayı öğrenmek
Dışımızdaki Dünyamızı-
 Sorunlu dünyamızı-
Ruhların engin ufuklarını düşlemek
Bütün düşlerimizi yaratan
Bağımsız, hür ruhlar yardım edin!
 Sizler de birer hayalcisiniz,
 Bana yardım edin
 Dünya yenilenirken
Düşlerim, sizin için.

Langston Hughes

Afrika Sen Çok Güzelsin

Sana hiç söyleyen oldu mu

Sen güzelsin

Afrika?

Tüm bedenini

Ve hisli dudaklarıyla

Ruhumu öptün

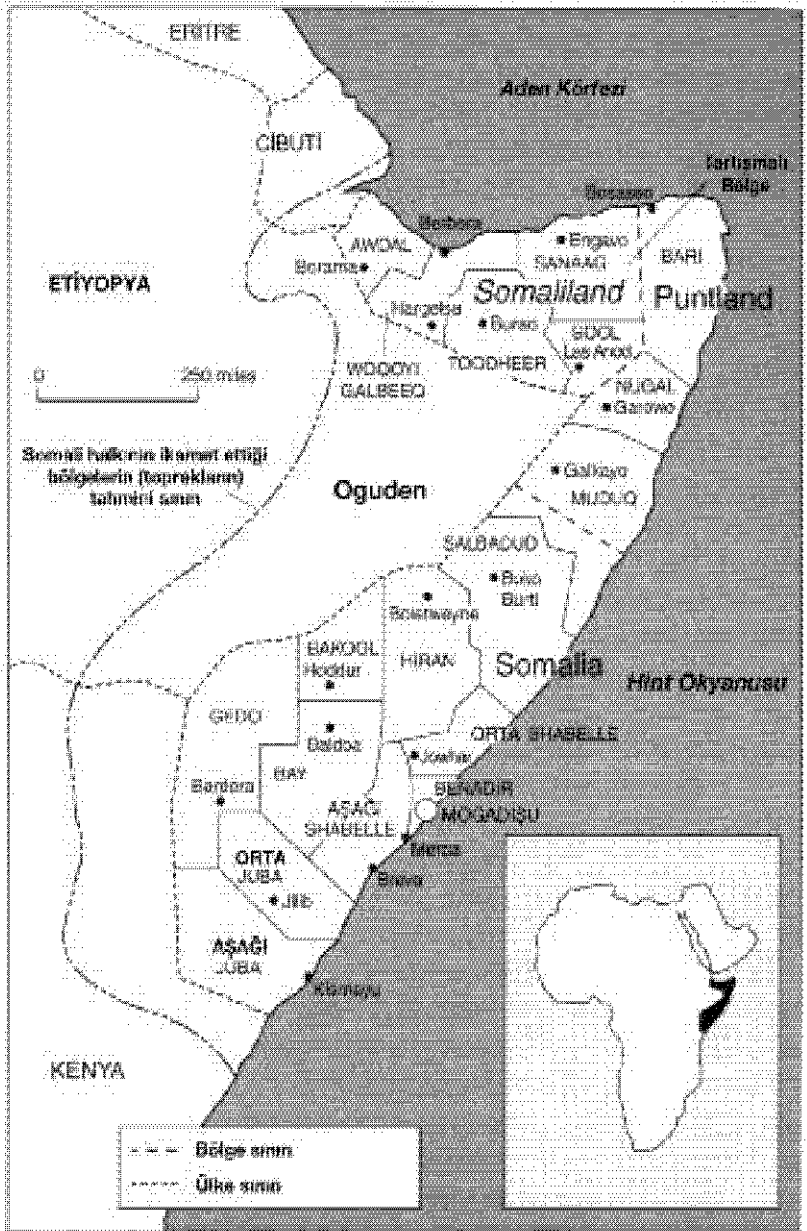
Ve Afrika, sana bağlandım

Kalbimin her atışında

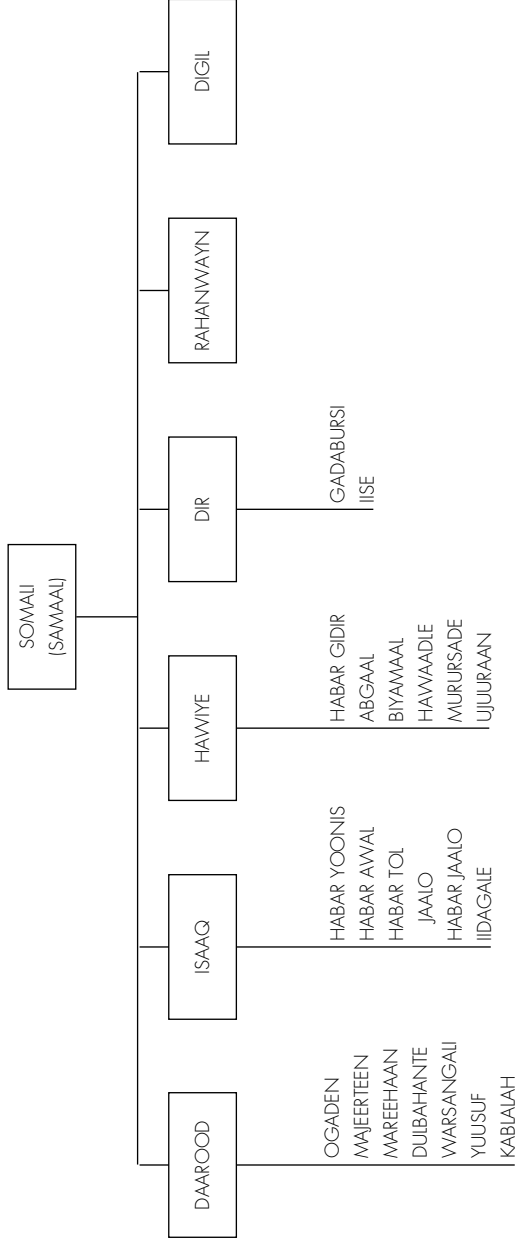
Her nefes alışımında

Sen benimsin.

Rashidah Ismaili

SOMALI'DE KABILELER

1 | Çöl Rüyası

Bir adam, Allah'ın elçisine geldi ve sordu; "Ey Allah'ın elçisi, yeryüzünde bana en iyi dost kimdir?" Peygamber "Senin annendir," dedi. Adam "Başka kimdir?" diye sordu. Peygamber "Senin annendir." dedi. Adam ısrarla tekrar sordu; "Başka kimdir?" Peygamber tekrar "Senin annendir," diye cevapladı. Adam tekrarladı "Ondan sonra kimdir?" Peygamber "Ondan sonra babandır," dedi.

Hz. Muhammed hakkında bir Somali kıssası.

Somali'de cinler beyazdır ve her yerdedirler. Her yerde! İnsanların ve hayvanların içine girip onları hasta ederler. Oyunlar oynayıp bizi çılgına çevirirler. Bir yere koyduğumuz şeyin arkanızı döndüğünüz anda yok olduğunu görürseniz bilirsiniz ki üzerine bir cin oturmuştur. Annem onlara "Hey! Cin! Eşyalarımдан uzak dur. Onlar senin değil, burada istemiyoruz seni." diye seslenirdi. Cinler hakkında her şeyi ve cinlerden nasıl kurtulacağını iyi bilirdi. Mesela hastalandığımız zamanlar içimizdeki cini çıkarmak için hangi ağacın yaprağı veya kabuğu gerektiğini bilir, çiçekleri, kökleri kaynatır ya da ağzımızda çiğnetir ve deri bir kesenin içinde özel yapraklar ve mantarlar saklardı. Annem duman, rüzgar ve yıldızlara

bakarak bu işler için doğru zamanı tayin ederdi. Kendine güvenirdi. Çünkü o, birçok sihirli güçle ödüllendirilmiş biriydi. Küçükken insanların hastalanan hayvanları ona getirdiklerini hatırlarım.

Ben Somali’de bir çölde doğdum. Annemin kaç tane çocuğu vardı bilmiyorum. Birçok bebek doğarken ölürdü. Her Somalili gibi bizde keçi ve deve besleyip, onların sütü ile beslenirdik. Geleneğe göre erkek kardeşlerim develerle ilgilenir kızlar da daha küçük hayvanlara göz kulak olurdu.

Ailem hiçbir yerde 3-4 haftadan fazla durmazdı. Hayvanlarımız o bölgenin otlarını yiyip bitirdiğinde, başka bir otlak aramak için yola çıkardık.

Sekiz *gu*, yağmur mevsimi yaşıyordum. Kampımızın yakınlarında bir yerde keçileri otlatıyordum. O sabah, bir gün önce gördüğüm yere gidebilmek için, kum tepelerini ve kuru dere yatağını koşa koşa geçtim. Burası akasya ağacı ve biraz da yeşillik olan bir yerdi. Keçiler arka ayakları üzerinde yükselip aşağı çektikleri dalların sarkan yapraklarını yerler. Yağmur mevsiminde keçileri kendi haline bırakabilirsiniz ama kurak mevsimde yeşil alanları bulmalı ve gözünüzü keçilerden bir an bile ayırmamalısınız. Çünkü her çalının ardından bir yırtıcı hayvan çıkma ihtimali vardır. O sıcak öğle saatinde bir gölgeye oturmuş tahta parçalarından yaptığım bebeğim ile oynuyor, bir yandan da kendi kendime şarkılar mırıldanıyordum. Büyüyünce ne olmam gerektiğini çok iyi biliyordum. O küçük yaşında bile kiminle evleneceğim belliydi. Oyunumu oynarken evimi yapmıştım. Küçük taşlarla keçilerimin büyük taşlarla develerimin ahırlarını yaptım. Kumlardan kocaman yuvarlak bir ev yaptım. Kumun ıslak olması iyiydi böylece evime istediğim gibi şekil verebilmiştim. Evimizi annem yapardı, üstünü kendi ördüğü hasırlarla kaplar, böylece taşınırken kolayca toplayıp develerimize yüklerdik. Benim evim de onunki gibi güzel ve güvenli olmuştu. Kocam ve çocuklarımla birlikte ailemden çok uzaklarda bir yerde yaşıyorduk.

Öğlen güneşinin sığağında her şey hareketsiz duruyordu. Akşam olup da kampımıza doğru yola çıktığımda aniden bir sırtlan sürüsünün şeytani sarı gözleri ile karşılaşıverdim. Çok korkmuştum. Çünkü sırtlanlar iyi avcılardır ve dikkatli olmazsanız hem sizi hem de keçilerinizden birini kolayca ele geçirebilirler. Bu yüzden kendinizi büyük ve korkusuz göstermelisiniz ki korktuğunuzu sezmesinler.

Annemin en sevdiği keçi beyaz, başını kaldırıp havayı koklayınca baktım ki karşıdan bir adam devesinin ipini çeke çeke geliyor. Develer genellikle en öndeki tahta çan taşıyan deveyi izlerler. Tıpkı birbirlerinin kuyruğunu hortumlarıyla tutan filler gibi. Bu tuhaf devenin dizleri bükölüyor ve olduğu yerde garip bir şekilde dönüyordu. Ama o buna hiç direnmiyor, ağzından köpükler salarken sallanıyordu. Arada durup baştan aşağı ürperircesine titriyordu. Kesin devenin içinde cin vardı. Zavallı hayvanı tepenin etekleri boyunca çekıştiren adama baktım. Birden, deve yere çöküverdi. Adam onu kaldırmak için bağıırıyordu. Kemerindeki sopayla dürtmeye başlamıştı ki, deve kumların üzerine uzanıp seğirmeğē başladı. Bu deve bir *hahl*, hamile bir dişi ki, bu kadar uğraşıyor diye düşündüm. Adam yere oturdu ve başını iki elinin arasına aldı. Yetişkin bir adamın pis yerlere bu şekilde oturmasına şaşırmıştım. Göçebeler tek ayakları üzerinde durup, diğērini dizlerine dayayıp, omuzlarına astıkları sopaya kollarını dolayıp öylece durarak ya da yere çömelerek dinlenirler. Daha önce hiçbir devenin böylesine dövüldüğünü görmemiştim. Benim ailemde develer kıymetlidir. Develeri olan bir adam güç sahibi demektir. Çünkü onları satarak evlenebilir ya da istediğı şeyleri satın alabilir. Develer mukaddes hayvanlardır. Babam ve amcalarım sürümöze sert davranırlar, ancak sadece söz geçiremedikleri veya ayak diredikleri zaman kırbaç kullanırlardı. Develer sakın hayvanlardır ama ben ısırılma tehlikesine karşı onlardan daima uzak durulması gerektiğini bilirdim.

Adamın beni de iteklemesinden korktuğumdan, ona görünmeden izliyordum. Eve koşup, anneme olanları anlatmak istiyordum ama keçileri bırakamazdım. Eğer keçilerden biri sırtlanlara yem olursa babam çok kızar ve beni dövebilirdi.

Çalıların arasında bir yavru ceylan gibi saklanmış, nefes almaya bile korkuyordum.

Sonunda *hahlın* titremesi durdu. Etrafına bir an bakıp, yerde yattığını fark etti. Bacaklarını karnına doğru çekip, birdenbire ayağa kalkıverdi. Güzel bir deve olmasına karşın, onun da ağzı diğerleri gibi köpüklü ve salyalı idi. Sonra, bu olayı pek çok kere yaşadığı belli olan adam da ayağa kalktı ve deveyi tekrar çekiştirmeye başladı. *Tuugda*, otlakta aşağı doğru yürüyüp, karşı taraftaki kampımıza doğru ilerlediler. Adamcağız deve için çok endişeleniyor diye düşündüm. Çünkü eğer ölürse, adam hem devesini hem yavrusunu hem de onların sağlayacağı birçok şeyi kaybedecekti.

Çok uzun zamandır, havalar sıcak ve kurak gidiyordu. Büyüklükler bu konuda hiç konuşmasalar da, bu yüzden endişeli olduklarını biliyordum. Fazla suyumuz yoktu, çünkü *tuugdaki* kuyular her gün biraz daha kuruyordu. Hayvanlara su bulabilmek için kampımızı defalarca oradan oraya taşımıştık. Bir gece yeni doğan bir deve ölmüştü. Doğduğunda saçları beyaz olduğu için Yaşlı Adam adı verilen en küçük kardeşim, sabah vakti bulmuştu onu. Babam küçük bedenini dürterek yokladı. Sanki dört bacak ve bir boyundan ibaret gibiydi. Babam bulutsuz gökyüzüne baktı. Kuraklık zamanlarında sürekli gökyüzüne bakar, Allah'tan yağmur dilerdi. Leşin etini yiyemezdik, çünkü dinimizde bıçakla kesilerek ölmeyen hayvanın eti temiz sayılmaz. Akbabalar üstümüzde daireler çizmeğe başlamıştı bile. O kadar korkusuzdular ki, başımızın üstünden her geçişlerinde gölgelerini hissediyorduk. O sabahki kuru rüzgarın sesi ve annemin mırıldandığı dualar hâlâ kulağımda.

Annem her ne olursa olsun, günlük ibadetlerini hiç ihmal etmezdi. Eğer bir insan hasta ise günde beş yerine üç kere

ibadet edebilir ve bunu telafi etmesi gerekmez. Ama annem her zaman beş vakit ibadetini yerine getirirdi. Müslümanlar ibadet etmezden önce, Allah'a dua ederken saf ve temiz olabilmek için yıkanırılar. *"Allah'ım bu abdest ruhumu temizle-sin..."* Bizlerin ve hayvanların hayatta kalabilmesi için ancak yettiğinden, yıkanmak için suyumuz yoktu. Annem su bula-madığı zamanlar kumla yıkanırđı. Günde beş defa çalıların dibinden kimsenin üzerine basmadığı topraktan dikkatlice avucuna alır ve sanki elinde su varmış gibi yüzünü ve ayakla-rını yıkardı. Sonra hasır örgü seccadesini yuvarlayarak açar, Doğuya Mekke'ye doğru serdikten sonra, eğilir, çömelir, du-alar ederdi. *"Allah'tan başka Tanrı yoktur. Muhammed Onun elçisidir..."* Bizim saatimiz güneşin kendisi idi. Beş vakit iba-detin saatlerini, tan vakti, öğlen, günbatımından önce, gün-batımından sonra, gece diye takip ederdik.

Annem namazını bitirdikten sonra, hasır seccadesini rulo yapar ve yuvarlak kulübemizin içine götürürdü. Annem evi-mizi *galol* ağacının uzun köklerini kullanarak yapardı. Bu es-nek kökleri toprağın altından söküp, bir kubbe gibi birbirine tutturur, sonra da bunu otlardan ördüğü hasırla kaplardı.

Ailemizin işçisi annemdi. Yemeği pişiren, çocuklara ba-kan, evimizi inşa eden, üzerinde uyuduğumuz hasırları ve se-petleri ören, tahta kaşıkları yapan idi. O bir aşçı, inşaatçı, doktor ve benim tek öğretmenimdi. Annem o gün yavru de-ve ile ilgili hiçbir şey söylemeden "İnşallah bu sabah keçileri-mizin sütü iyidir" dedi. Her sabah biz keçi ve develeri sağma-ya giderken böyle söylerdi. Annemin hayvanlarla bambaşka bir iletişimi vardı. Onlara dokunduğunda sakince dururlardı. Ben süt sağarken kovayı tekmelemesinler diye uğraşıp durur-dum. Ama annem sağarken önünde, hadi sütümüzü sağ der-cesine öylece dururlardı. Annem de bu işi yaparken onlarla şakalaşır, şarkılar söylerdi.

O sabah en çok sütü beyaz vermiş, annem de bunu seki-ze bölerek hepimize paylaştırmıştı. Sonra babamın gözleri-nin içine baktı ki bunu çok nadiren yapardı, elindeki süt ka-sesini ona doğru uzattı ve bir an için kaseyi birlikte tuttular. Babam öyle kuvvetliydi ki, en büyük keçimizi bile havaya kal-dırabilirdi. Somali'nin en güçlü, en büyük kabilesi olan Da-aarood'lardandı. Daarood'ların lakabı *Libah*, arslandır. Babam gördüğüm en uzun boylu adamdı. Düzlüklerin ötesinde gör-düğü bir ceylanın dişi mi erkek mi olduğunu ayırt edebilecek kadar keskin gözleri vardı. Yakışıklı olduğunu biliyordum, çünkü kadınların onun dikkatini çekmek için nasıl şakalaştık-larını görmüştüm.

Yabancı adamı devesini kampımıza getirene kadar takip ettim. Bu kederli adam ve devesine ne olduğunu öğrenmek istiyordum ama keçileri de bırakamazdım. Birden Yaşlı Adam'ın *tuugun* ilerisinde dolaşp yakacak çalı çırpı aradığı-nı gördüm. "*Calli, calli*," "Buraya gel, buraya gel", diye ses-lendim. Neden yakacak aradığını merak etmiştim. *Tuugun* di-binde durup, bana doğru eğildi.

"Neler oluyor?" diye sordum.

"Annem büyük bir ateş istiyor," dedi. "Kuzenlerden biri iyileştirmesi için hasta bir deve getirdi de." Yaşlı Adam'ın se-vimli bir yüzü, parıldayan beyaz saçlarının altında yuvarlak kahverengi gözleri vardı. Ailemizin en güzeli olan anneme benzerdi. Ama bunu kimse dile getirmezdi. Çünkü bu cinler-den birinin dikkatini çekebilir ve ona zarar verebilirdi.

"Buraya gel Yaşlı Adam", dedim. "Keçileri sana bırakmak zorundayım, çünkü ben annemi görmeliyim." Kardeşim du-rakladı ama, aslında keçilere bakabilecek yaşta idi. Oğlanlar küçükken koyun ve keçilere bakarak ileride kendileri için en saygın iş olan deve çobanlığına hazırlanırlar. Normalde, ça-kalların yakında olduğunu söyleyip onu korkutarak bırakmaz-dım ama, bugün olanları öğrenmeyi öyle istiyordum ki, eğer

Yaşlı Adam keçilerden birini kaptırırsa, dayak yemeyi bile göze alabilirdim.

Birileri işimin başında olmadığımı fark etmesin diye evimize doğru korka korka süzıldüm. Ama, zaten bu sıska kızı fark eden olmadı bile. Evimizin yanı başında yanan ateşin ve pişmekte olan çayın kokusunu alabiliyordum. En büyük ablam iki bardağa çay koyuyordu. Çayın kokusu iyice çıksın diye çaydanlığı kaldırıp yukarıdan döküyordu. Sonra birini babama, diğerini de yabancı adama ikram etti. Yetişkin bir kadın gibi, yüzlerine değil, sadece yere bakıyordu. Çayı neden annemin vermediğini merak etmiştim.

Kulübemizin yanında duran hasta deve tekrar silkinmeye ve seğirmeye başlamıştı. Deve sara nöbeti geçiriyordu! Annem kulübemizin gölgesine çömelmiş, dikkatle seyrediyordu. Sanki deveyi satın alacakmış gibi her yaptığını izliyordu. Devenin karnı bebeğinden dolayı şişmiş, açık kahverengi derisinde sıyrıklar vardı. Dizleri yere düşüp kalkmaktan yara olmuştu. Annem hayvana transa geçmiş gibi keskin gözlerle bakıyordu. Sessizce annemin arkasına geçtim. Ne yaptığını iyice görmeliydim. Çünkü ben de şifacı olmak istiyordum.

Annem çay içmekte olan misafirimize baktı. Adam babamın uzaktan akrabasıydı. Babam kadar uzun boylu değildi. Acayip şekilli bir kafası ve devekuşu gibi bir boynu vardı. Annem onu, babamla çay içip, politika ve çatışmalar hakkında konuşturlarken izlemeye devam etti. Nasıl bir insan olduğunu anlamıştı. Sopasının ucuna yapışan kurumuş kan ve deve tüylerini fark etmişti. Ayağa kalktı ve deveye yavaşça yaklaşıp, yumuşak bir sesle “Allah Bah Wain”, “Allah Büyüktür”, diye mırıldandı. Elini devenin yanağına koyarak, yavaşça uzun boynunu, omzunun üzerinden göbeğine kadar sıvazladı. Deve kaçmaya yeltenmiyor ama hâlâ titriyordu. Annem onun içindeki yavruyu hissederek elini kocaman karnının üzerinde gezdirdi. Hayvancağız o kadar sıska idi ki, hamile olduğu halde kaburgaları görünüyordu. Annem kulağını hayvanın

göbeğine dayayıp içerideki minik canlının kalp atışlarını dinledi. Sonra yavaşça doğrulup, devenin siyah dudaklarından damlayan köpükleri eliyle sildi. Sonra bunu parmaklarının arasında ovalayıp tadına baktı. Ağzını açıp, kalın dilini ve dişlerini inceledi. Hayvan işediğinde, ıslak kumdan avucuna alıp kokladı. Annem sanki bir şey yapmak için doğru zamanı bekliyor, uzaklardaki tepelerin ardında yavaş yavaş batan günü seyrediyordu. Annem yıldızların hareketlerinin ne anlama geldiğini ve mevsimlerin ne zaman *gu* yağmurlarından *hagaa*, kurak mevsime döneceğini anlardı. Bir işin ne zaman yapılması gerektiğini ne kadar bekleneceğini bilirdi.

Annem örgü yuları geriye doğru çekip, hayvanı yere oturtmak için tatlı tatlı konuşmaya başladı. Devenin uzun kulaqları annemin sesini takip ederek peş peşe dönüyordu. Hayvan yere bütün ağırlığınca çöktü. Önce ön dizlerinin üstüne çömeldi, sonra arka bacaklarını büktü ve altına toplayıp oturdu. Develer uzun boylu olduklarından, yük yüklemek ve üzerlerine binebilmek için oturmaları gerekir ve bunun için eğitilirler. Annem de yere çömeldi, böylece deve ile göz göze gelmişti.

Kampta ortalık çok sessizdi. Erkekler konuşmayı kesmiş, kadınlar tencerelerini bırakmıştı. Sanki ateşten yükselen duman bile bir şeyi bekliyordu. Annem uzanıp ellerini küçük bir çocuğu okşar gibi devenin yüzüne koydu. Doğruca gözlerinin içine bakarak, hafif hafif devenin yüzüne vurmaya başladı. “Çık dışarı şeytan, git buradan! Seni istemiyoruz!” Annem kaç kere vurması gerektiğini ve cini dışarı çıkarmak için ne kadar uğraşması gerektiğini biliyordu. Boynunda taşıdığı deri kaplı muskayı eline aldı ve Kur’an’dan ayetler okuyarak hayvanın burnuna; ruhunun kapısına dokundurdu. Deve birkaç nefes boyu hareketsiz kaldı ve sonra titremesi geçti. Normal bir deve gibi geniş getirmeye başladı.

Annem ayağa kalktı ve babamla kuzeninin yanına girmeden önce baş örtüsü ile yüzünü kapattı. Yere bakarak, kötü

bir cinin devenin içine girdiğini ve sara n÷betlerine sebep olduğunu anlattı. “Ay k÷÷lmeden doğuracak,” dedi. Cin artık gitmişti, ama devenin doğurana kadar suya ve beslenmeye ihtiyaı vardı. Cin tekrar gelirse, devenin m÷cadele edecek g÷c÷ olmalıydı.

“Hiç yemiyor,” dedi kuzen.

“ok korkmuş,” diye açıkladı annem, “Ona sevgi dolu ve iyilikle davranmalısın, o zaman yiyecek ve şişmanlayacak.”

“*Hiiyea*, anlaşıldı”, dedi babam, “Bir keçi keselim, bunu kutlayalım ve bu cinden bizi kurtardığı için Allah’a dua edip ř÷kredelim.” Babam keçi der demez yerimden fırlamam gerekirdi, ÷nk÷ babam başını çevirdiği anda beni g÷r÷verdi ve daha ben kaamadan kolumu yakaladı. Beni kendine doğru çekip, y÷z÷me adamakıllı bir tokat attı; burnumdan damlayan kan ağzıma giriyordu. Beni yeniden tartaklıyordu ama elinden kurtulup otlağa kaçtım. *Tuugun* altı g÷ky÷z÷nden daha karanlık olduğundan hiçbir şey g÷remiyordum. Bacaklarımın yırtılmasına aldırmadan sivri kayaların, dikenli *galol* alırlarının ÷zerinden atlıyordum. Karanlıkta keilerimizden Bebek’in sesi duyuluyordu. Her zaman çok g÷r÷lt÷ çıkardığı için ona bu adı takmıştık. Yaşlı Adam *tuugun* içinde, peşinde keçilerle y÷r÷yordu. G÷lgelerin arasında onun g÷m÷ř renkli başını g÷r÷nce çok rahatladım ve ağlamaya başladım. Kolum kırılmış gibi çok acıyordu ve geri d÷nd÷đ÷mde babamın beni tekrar d÷veceğinden emindim. O an annemin ellerini y÷z÷mde hissetmek istedim. Bir deve insanın ÷z kızından daha mı değerli idi?

Birkaç yıl sonra, yani artık evlenme çağına geldiğimde, babamı ve Somali’deki zorlu hayatı geride bırakarak kaçtım. Ama Batıdaki hayat bir çok y÷nden Somali’dekinden çok daha zordu. Babamın tokadını, modern d÷nyadaki yalnızlığıma tercih ederdim. Amerika’da ya da İngiltere’de bir otel odasında

tek başıma kalırken şeytanlar etrafta cirit atardı. Beni seven insanların ellerini tokatla bile olsa yüzümde hissedebilmek isterdim. Ağlamaktan şişmiş gözlerim yanarken, kendimi hayatın orta yerinde kaybolmuş hissediyordum. Somali’de insanın ailesi her şey demektir; aile içi bağlılık, süt ve su kadar gereklidir. Duyabileceğiniz en kötü beddua şudur; “Evin darmadağın olsun” anlamına gelen “Evinde gazallar koşuştursun.” Gazallar çok ürkek olurlar ve bir ev tamamen bomboş değilse dünyada yaklaşımazlar. Bizler için yalnızlık ölümden beter bir şeydir. Artık ailem yoktu ve nişanlımla ilişkimiz de iyice bozulmuştu. Annemi istiyordum. Somalili birine ülkemi sorduğumda “Somali’yi unut, artık öyle bir yer yok,” demişti. Kalbinde hiç ışık kalmamış gibi donuk gözlerle bakıyordu. Eğer söylediği doğru ise, artık bir annem de yok demekti. Bu gerçek olamazdı. Eğer Somali diye bir yer yoksa, o halde ben kimdim? Kendimize özgü lisanımız, kültürümüz, geleneklerimiz ve yaşayış tarzımız vardı bizim. Bir ülke nasıl olur da sular altında kalmış *tuug*, otlak gibi yok olabilirdi?

Bugün yıl 2000 ve benim kaçışımın on dokuzuncu yılı. Ülkem kıtlık ve savaşlar yüzünden paramparça, aileme ne olduğunu ise bilmiyorum. Kadın sünneti ile ilgili bir konuşma yapmak üzere Los Angeles’dayım. Benim için zor olmasına karşın bu işi kabul ettim. 1995’te geleneksel bir tabuyu yıkarak kendi sünnetimi halka açık bir konferansta anlatmıştım. Birleşmiş Milletlerin bu konudaki kadın sözcüsü olmuştum ama, her seferinde bu bana hem fiziksel hem duygusal acılarımı hatırlatıyordu. Çocukken aslında bunun yapılmasını annemden kendim istemiştim. Çünkü insanı daha temiz ve daha saf hale getireceğini duymuştum. Boyum bir keçi kadar uzadığında annem beni aldı, klitorisimi ve vajinamın bazı yerlerini kesip, daha sonra yarayı diken o kadına götürdü. Kadın, sadece üre ve aybaşı kanamasına yetecek kadar kibrit çöpü çapında bir açıklık bırakmıştı. O sırada bu işle ilgili hiçbir fikrim yoktu, çünkü bu konu bizler için tam bir tabu idi.

Güzeller güzeli ablam Halimo bu yüzden ölmüştü. Ailede kimse bundan bahsetmese de onun kan kaybı ya da enfeksiyon yüzünden öldüğüne eminim. *Midgaan*, sünnetçi kadınlar bu iş için jilet ya da taşla bilenmiş bıçak kullanırlar. Somali’de bu kadınlardan uzak durulur, Çünkü onlar Peygamber’in soyundan değildirler. Kanamayı durdurmak için mirra macunu kullanılır ama enfeksiyona karşı kullanacak penisilin yoktur. Daha sonra, bu kızlar evlendiği zaman, nikah gecesi güvey kapatılan yeri açmak için zorlar, eğer açıklık çok dar ise bu iş bıçakla halledilir. Bu konuda yıllarca mücadele ettikten sonra anladım ki, bu iş insanları kesip sakat bırakmaktan başka bir şey değil. Yine de hâlâ bu konudan bahsederken, gizlilik prensibini bozduğum için başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi hissedirim.

Konferansın yapılacağı otele vardığımda geç kalmıştım ve aktivitelerin birden fazla salonda olduğunu bilmiyordum. Hangisine gireceğimi şaşırmıştım. Sonunda biri beni balo salonuna yönlendirdi. Çift kanatlı kapıyı itince içerideki altı yüz kişilik kalabalığı görmek beni sersemletmişti. Başkan, Nancy Lena, diğer panelistlerle birlikte kürsüde oturuyordu. Böyle durumlarda, ne yaptığımı çok iyi biliyormuş gibi davranmayı öğrenmiştim. Derin bir nefes alıp, başımı yukarı kaldırdım ve yan tarafındaki küçük merdivenlerden kürsüye çıktım. Nancy ayağa kalktı, yanıma gelerek beni karşıladı. Onun bana verdiği güvenle rahatladım.

Panelde, Sudanlı bir doktor ve bir sığınma evinin avukatı ile birlikte konuşacaktım. İki kadın da sözlerini rakamla ve somut olaylara bağladılar. Bu işin gizlilikle yürütülmesine rağmen yetmiş milyon civarında kadının bu geleneğin kurbanı olduğu biliniyor. Yapılan işlemin dehşeti coğrafik bölgelere ve kültürel uygulamalara göre değişiklikler gösteriyor. *Sunna*, klitorisin kesilmesi. Dudakların kesilmesi de buna dahil. Somali’deki kızlar ise, kadın sünnetinden en fazla acı çekendir. Klitoris ve iç dudaklar kesilir ve yara sadece üre ve adet kanamasına

yetecek kadar bir açıklık bırakılarak dikilir. Doktor; Kadın Genital Sünneti (KGS)'nin Mısır'da on üç, on dört yaşlarındaki kızların yüzde seksenine uygulandığını anlattı. Yalnız Müslüman ülkelerde değil, Batı ülkelerinde de altı bin genç kız bu uygulamanın kurbanı olmakta.

Ben de, henüz küçük bir kızken Somali'de bana yapılanları ve adet kanamaları ve tuvalet ihtiyacım yüzünden çektiğim acıyı anlattım. Annem fazla su içmememi tembihlemişti. Böylece açıklığım genişlemeyecek, sırtüstü yatarak temiz ve düz kalmasını sağlayacaktım. Annem öylece geleceğimi garanti altına aldığına inanıyordu. Çünkü sünnet olmamış kızlar; kirli ve ahlaksız kabul edilir. Hiçbir anne böyle bir kızı oğluna eş olarak istemez. Annem de bütün halkımız gibi sünnetin Kur'an'da emredildiğine inanmıştı. Birilerinin bu vahşi geleneğe karşı durması beni çok mutlu ediyordu ama, her seferinde aynı acı ve dehşeti tekrar tekrar yaşıyordum. Her seferinde kadın sünneti, annem, babam ve halkımın inançları hakkında konuşuyordum. Ailem ve onların çok değer verdiği geleneklerimizin aleyhine konuşmalar yapıyordum. Bu acı tecrübeyi yaşayan kadınların iyiliği için çalışırken, kendi ülkemden insanlar bana düşman olmuşlardı. Hâlâ ailem ile yaşıyor olsaydım açıktan açığa böyle konuşmam kesinlikle yasaktı. Bu yüzden her seferinde bu konuda konuşmak beni hem tedirgin ediyor, hem de sinirlerimi bozuyordu. Benim kültürümde asla konuşulmayan konular vardır; ölümden ya da birinin güzelliğinden hiç bahsetmeyiz. Bunun gibi pek çok gizli konumuz vardır. Eğer birisi böyle yasaklı bir konuda konuşacak olursa, kesinlikle başına kötü bir iş geleceğine inanılır. Avukatın, uygulamanın gerçek bir işkence olduğunu söylemesi beni incitmişti. Annem bana işkence yapmamıştı. O beni temiz bir kadın haline getirdiğini düşünüyordu. Ailesinin onur duyacağı, iyi bir eş ve iyi bir anne.

Konuşmam bitince, dinleyicilerin bir çoğu daha fazla bilgi edinmek için sorular sormaya başlayınca, utandığımı ve daha

fazla konuşamayacağımı hissettim. Berbat bir sunum yaptığımı düşünüyordum. Salonun yan kapısından çıkıp asansöre bindim ve on dördüncü katın düğmesine bastım. Bu yüksek binalarda yukarı çıkmak beni hep korkutur. Çocukken bütün dünyam dümdüz ve açıktı. Böyle küçük bir kutunun içinde bedenimin diklemesine yukarı çıktığını hissetmek sinirlerimi bozuyordu. Doğaya aykırı bir şey çünkü.

Kapıyı kartımla açıp “Rahatsız Etmeyin” kartonunu asarken, ellerim titriyordu. Odanın kahverengi perdelerini kapatımd. Bulutsuz, parlak bir gündü ve güneş bana Somali’deki evimizi hatırlatmıştı. Mini bara döndüğümde bana gülümseyen bir cin gördüm. “Hoş geldin! Hoş geldin!” dedi. Küçük rom, viski ve cin şişelerini toplayıp yatağa kurulmd. Her şişe farklı bir şeytandı sanki ve ben teker teker hepsini içtim.

Annem olsa tüm şeytanları uzaklaştırabilirdi, oysa şimdi onun nerede olduğunu, hâlâ beni kızı olarak kabul edip etmediğini bile bilmiyordum. Model olarak poz verdiğim fotoğraflara hiçbir anlam verememişti. Halkım burada inançlarımız hakkında söylediklerimi bilse, gözlerimi oyardı. Tıpkı annem gibi bir şifacı olmak isterdim, ama artık KGS’ne karşı konuşmalar yaparak onun da onurunu kırmıştım. Annem beni asla men edilmiş şeyler hakkında konuşmamam için uyarmıştı. Çünkü bir sözü söylediğinde onu evrene salıverirsin ve geri de alamazsın. Beyaz melek Malick bir omzumuzda, kara şeytan Behir diğer omzumuzda oturur. Behir annemin kötü bir söz söylemesine yol açarsa, annem Malick’ten çok geç olmadan geri alması için seslenirdi; “Geri al! Geri al!” “Geri alıyorum! Geri alıyorum!” diye ağladım ama biliyordum artık çok geç olmuştu. Halkımla ilgili anlattığım bütün o korkunç şeyler, tüm evrene yayılmıştı. Artık sözlerimi geri alamazdım.

O odada sonsuza dek kalmak isterdim. Çarşafı kafama çekip, yatağın içine gizlenmişim. Korkmuş ve yapayalnızdım; değersiz ve başarısız. Uzun zamandır boğazımda sıkışıp

kalan kocaman hıçkırıklar göğsümden yükselerek ağzımdan dışarıya fırlamaya başladı. Korku düşüncelerimi darmadağın etmişti. Nihayet uykuya daldığım zaman, rüyamda ortadan kaybolan keçilerimi arıyor, her yere bakıyor ama bir türlü bulamıyordum. Ayaklarım sivri kayalar ve çalılarda yırtılmış, kan içinde idi. Seslerini duyabiliyordum ama, onlara ulaşamıyordum. Uyandığımda hâlâ ağlıyordum.

Aslında bana ne olacağını umursamıyordum. Yine de intihar etmeyi asla düşünemezdim. Annem bir keresinde, sevdiği ailesi sevdiği adamla evlendirmedeği için intihar eden bir kızın hikayesini anlatmıştı. Kimse onu gömmemiş, hatta akbabalar bile yanına yaklaşmamıştı. Pırıl pırıl fayans kaplı banyoda duş almak için suyu açarken annemin toprakla yıkanışını hatırladım. Ben ise burada kovalar dolusu suyun akıp gitmesini izliyordum. Duvarı kaplayan aynada kendime baktım. Annemin sıra dışı bir güzelliği vardı, ne var ki, kendi aksini hiç görmemişti. Yüzünün nasıl olduğuna dair en ufak bir fikri yoktu. Aynada vücudumu seyrederken gözüm bacaklarıma takıldı. Çocukluğumdaki beslenme bozukluğu yüzünden bacaklarım eğri idi. Modellik yaparken bir sürü işi bu yüzden kaybetmiştim. Köşe başlarında bekleyen şeytanlar gibi, Somali'de de sürekli hüküm süren bir açlık vardı. Aslında hayatta kalan var mı diye merak ediyordum. Ülkemden çok seyreker haber alabiliyordum ve duyduklarım dehşet verici idi. Kardeşim Yaşlı Adam ölmüştü, ablam Halimo da... Mogadişu'da kabileler arasındaki bir çatışma sırasında, serseri kurşunlar mutfak camından girerek anneme çok benzeyen sevimli Wold dayımızı öldürmüştü. Annem de vurulmuştu ama yaşıyordu. Diğerleri hakkında hiçbir şey bilmiyordum.

On üç yaşında iken kaçmak zorunda kalmıştım. Çünkü babam beni yaşlı bir adamla evlendirmek istemişti. Somali'de gelin alan erkekler bedel öderler. Bu bastonlu ihtiyar adam da benim için birkaç deve birden verecekti. Kadınlar evlenmek zorundadırlar ve başka seçenekleri de yoktur. Çölde

başka t÷rl÷ yaşayamazsınız. Hırsızlık ya da fahişelikten başka, yalnız bir kadına uygun iş yoktur.

Keçileri güdüp, yaşlı bir adamla evlenmek bana göre değildi. Babama karşı çıktım ve kaçtım. Annem de bana yardım etti; neden bilmiyorum. Belki de kötü biriyle evlenmemi istemiyordu. Giderken bana bir şarkı söyledi;

*Karanlık geceye yürüyen sensin,
Hasta bir kocaya varmak için.
O ki, seni bastonuyla dövecek,
Başının örtüsü dağılıp ardınca sürünecek.*

şimdi etrafımda şeytanlar, yalnız ve sarhoş, annemi özlüyordum. O bana yardım edebilirdi, biliyordum. Oğlum Aleke'yi dünyaya getirirken annemin yanımda olmasını, "Her şey yoluna girecek," diyerek beni kucaklamasını isterdim. Ne kadar zaman geçse de, hayat ne kadar değişse de, anne olurken bile yanında kendi anneni istiyorsun. şimdi üç yaşına gelen oğlumu ne zaman kucağıma alsam, ÷lkem ve annem burumda tütüyor.

Annem kanının son damlasına kadar Allah'a inanır. Nefes alırken bile gönlü Allah'a bağlıdır. Keçileri sağarken, tahılları tartarken hep şükrederdi. Bu benim de öğrendiğim bir yaşam biçimi ve annemin en sevdiğim yanıdır. Batıda yaşarken her adımınızda Allah'la bir olmayı kaybediyorsunuz. Çöldeki evime dönmezsem, tüm ruhumu kaybedeceğimi hissediyordum.

Benim adım, Waris; Somali'de çöl çiçeği anlamına gelir. Çöl çiçeğinin oval taç yaprakları, sarıya çalan turuncu renktedir. Toprağa kökleriyle tutunurken, minik tomurcukları yere doğru eğilir. Somali'de bazen bir yıl boyunca yağmur yağmaz, ama bu çiçekler yine de yaşarlar. Nihayet yağmur yağarsa, ertesi gün hepsinin tomurcuklandığını görürsünüz.

Toprağın çatlaklarından güzel kelebekler gibi ortaya çıkıverirler. Bu güzel küçük çiçekler ıssız çölü güzelleştiren yegâne bitkidir. Bir keresinde anneme bu ismi neden verdiğini sormuştum.

Annem şakayla karışık, “Sanırım sen özel biri olduğun için” dedi.

Adımın bana yaptırdığı çağrışım ise benim mücadeleci olduğumdur; tıpkı çöl çiçeği gibi. Hele de kendimi yüz otuz yaşında, bazen daha yaşlı hissettiğim zamanlar ruhum da bana aynı şeyi söylüyor. Hayatımdaki tüm iyi ve kötü olayları düşündüğümde, her seferinde olayların üstesinden geleceğimi biliyordum. Annem bana neden bu adı seçmiş, Allah neden bu işler için beni görevlendirmiş bilmiyorum ama, adım ve hayatım birbirine son derece uyumlu gidiyor.

Eğer Somali’de büyüdü iseniz, gücünüz tükense bile ayağa kalkıp yürümeyi öğrenirsiniz. İşte benim yaptığım da bu idi. O yataktan kalktım ve harekete geçtim.

Annemi bulmak istiyordum. Doğduğum toprakları yepyeni bir gözle yeniden görmek istiyordum. Ama bunu nasıl yapacaktım? Ailemi bulmak imkânsız görünüyordu. Deve çobanı bir kızın fotomodel olması kadar imkânsız.

2 | Yalnız

Kimseyiz bir kadın sırtında çocuklarıyla dans eder.

Somali Atasözü

New York'taki seyahat acentesinde çalışan kız yüzüme sanki ben delirmişim gibi bakıyordu. Arkadaşlarım "Gazeteleri görmedin mi, Mogadişu'da savaş var," demişlerdi. Eşim Dana Somali'ye gitmenin lafını bile ettirmiyordu. Bulabilirsem ailemi görmeyi çok istiyordum ama New York'ta hiç kimse beni bu konuda desteklemiyordu. "Önce oraların güvenli olup olmadığını öğrenmelisiniz." dedi Acente, "Somali'nin dünyanın en tehlikeli bölgesi olduğunu bilmiyor musunuz? Somali ile ilgili edindiğim bilgiler korkunçtu. Birleşik Devletler buraya seyahat edilmemesi için uyarılar yapıyordu. Somali'deki hükümetin hiçbir fonksiyonu kalmamıştı. Kabile çatışmaları ve çeşitli suçların sonucunda terör her yerde hakimdi. Hırsızlık, tecavüz ve cinayet en sık görülen olaylardır. Sığınılacak ne bir hükümet ne de bir polis gücü vardı. Kuzey bölgesi kendini Somaliland Cumhuriyeti olarak deklare etmişti. Burası nispeten daha güvenli idi. Havayolu görevlisi Somali'ye bağlantılı bir uçak olup olmadığını bilmiyordu. "Böyle bir yolculuğu nasıl başaracaksınız bilmiyorum," dedi.

“Tarifeli bir uçuş bulamıyorum.” Ayrıca Afrika’ya gidebilmek için, sarılık, tifo, Hepatit B, çiçek ve çocuk felci aşılarını yaptırmam gerektiğini söyledi. Bilgisayarın ekranından okuyordu: “Şu an Somali’de çiçek hastalığı vakaları görülmekte. Yalnızca sıtma ilacı da almalısınız!” Daha ona pasaportumu göstermemiştim. İngiltere Somali’ye girmemi kesinlikle yasaklamıştı. Çünkü Somali’de vatandaşlarının sorumluluğunu üstlenmek istemiyordu. Görevli “Karaip Adaları’na ne dersiniz?” diye sordu, “Bir süre kaçıp dinlenirsiniz.” Ben kaçmak istemiyordum, ben ailemi bulmak istiyordum.

Amerika’da tanıdığım herkesi aradım. Herkes oraya gitmenin çok tehlikeli olacağını söylüyordu. Gittiğim yerlere yanımda silahlı korumalar götürmem gerektiğini söylemişlerdi. KGS’ye karşı çıktığım için yobaz Müslüman grupların beni hedef alabileceğini ya da kaçırmak isteyebileceklerini hesaba katmalıydım.

Cesaretim kırılmış bir şekilde eve döndüm. Evim her zamanki gibi dağınık ve pisti. Lavabonun içi kirli tabaklar ve boş yemek kutularıyla doluydu. Birazı yenmiş büyük boy bir pizza mutfak masasının üzerinde duruyordu. Böyle ziyan edilmiş yiyecekleri görmekten nefret ediyorum. Çocukluğumda her gün bize yetecek yiyeceğimiz olmazdı. Bir kere sinde erkek kardeşim kendi sütünü bitirmiş benimkine uzanmıştı. Ben onun kolunu dürtünce, o da beni göğsümden hızla itmiş, süt kabım yere düşmüştü. O güzelim süt yere yayılıp, yok olmuştu. Yerden yalayamazdım, içilecek tek şey, yanaklarımdan süzülen gözyaşlarımdı. Lavabonun musluğu iyi kapatılmadığı için su damlatıyordu. Suyun böyle ziyan edilmesini de hiç anlamamışımdır. Benim çocukluğumda öyle değerliydi ki, bir damlasını bile ziyan etmezdik. Hâlâ dış fırçalarırken ya da bulaşık yıkarken suyu boşa akıtamam. Bu benim için bir tür saygısızlıktır; suya duyulan saygı. Pencere açılmamış, içeri havalandırılmamış ya da havayı temizleyecek bir tütsü de yanmıyordu. Tütsü ve mirra Somali’den geliyordu.

Misafirimiz geldiğinde, gelin gelirken ya da yeni doğan bebeği karşılariken yakmak adettir. Kocasını uzun bir yolculuktan dönen kadın, elinde tuttuğu tütsünün kokusunu eteklerine ve saçlarına sindirir.

Dana dışarıda, Aleke ise büyük annesinde idi. Kapının girişinde yerdeki fatura ve zarfları toplayıp, ödenmesi gerekenlere göz attım. Bu ev cinler ve sıkıntılarla dolu idi. Nihayet Dana eve geldiğinde büyük bir kavga, “Defol çık, seni istemiyorum,” diyen haykırışla son buldu. Daha sonra arkadaşlarımla yanına gidip, sakinleşmek için birkaç bira içtim.

Alkol Müslümanlara kesinlikle yasaktır. Annem elini bile sürmemiştir. İttiğim için suçluluk duyuyordum ama, Somali’deki ailem kayıptı ve öyle görünüyordu ki, Batıdaki ailemi de kaybetmişim.

Somali’de herkes kabilesinin iyiliği için çiftleri bir arada tutmaya çalışır. Boşanmak için kadınlar erkeklerle aynı haklara sahip değildir. Evliliğin ne zaman biteceğine erkekler karar verir ve kadın, çocuklarını da alıp gitmek zorundadır. Bir kadın bu yüzden yalnız kalırsa hayatını sürdürebilmek için hırsızlık yapmaktan başka bir seçeneği yoktur. Bir erkek, karısına, karısının ailesine ya da kendi ailesine “Sizi boşuyorum,” diyebilir. Eğer aileler onu ikna edemezse, evlilik sona erer. Kadın salıverilir. Ama nereye gidecektir? Ne yapabilir? Evlenirken gelin için erkekten bir miktar koyun ya da keçi istenir. Ayrılırken kadının yanına alabileceği her şey budur.

Kız arkadaşım, “Senin için iyi oldu, Waris,” dedi. “Erkeklerle karşı durmalısın, yoksa onlar sana hükmetmeye başlar.” Şaşırmıştım. Demek ki geri dönüp, beni dövmesine seyirci kalacağımı zannediyorlardı. Sharlu, “Hadi birkaç gün bende kal,” dedi. Daha önce Dana ile bir tartışmamıza o da şahit olmuştu ve bunların gelip geçeceğini düşünüyordu. Gerçekte benim için her şey bitmişti. Bu ilişki artık boş bir devekuşu yumurtası ya da kuru dere yatağı gibi hayatiyetini kaybetmişti. Kadınların söylediği bir şarkı vardı:

*Keçiler şefkatle bakılmak
Develer bağlarıyla bağlanmak ister
Çocuklara çok şeyler gerekir,
Kocam etrafında koşturup hizmet etmemi ister
Ve yok yere beni dövmek ister.*

Geri döndüğümde Dana evde değildi. Onu affetmeyecek ve barışmayacaktım. Aleeye hâlâ büyük annesindeydi ve kendimi evdeki cinlerle yalnız hissettim. Bütün gece kafamın üstünden atlayıp, bir türlü rahat vermediler. Yine uykusuz ve kötü bir gece geçirmiştım.

Dana eve geldiği zaman ona eşyalarını toplamasını söyledim. Bana baktı ve başını salladı. “Hayır, hiçbir yere gitmiyorum. Gidecek birisi varsa o da sensin.” Aslında ne demek istediğini biliyordum. O sanki orada yokmuşum gibi davranırken, uzun bir süre kapının ağzında durup onu seyrettim. “Seni üzerim Waris,” demek istiyordu. “Eğer ben gideceksem sen de gideceksin.”

Göçebe bir yaşam tarzından geldiğim halde taşınmaktan nefret ediyordum. Hepimiz nefret ederdik. Keçi ve develerimizi otlatacak yeşillik kalmayıp da kamp yerini değiştirme vakti geldiğinde, babam su ve otların iyi olduğu yerleri başkalarından önce kapmak için gece yarısı taşınmayı tercih ederdi. Uykumuzun ortasında bizi sarsarak uyandırıp kaldırır, eşyalarımızı toplayıp develere yüklememizi isterdi. Babamdan başka herkes, karanlığın içinde eşyalarını bulabilmek için koşuştururdu. Babam karanlıkta nasıl da görebiliyordu.

“Yemek tenceresini al, Waris!”

“Bulamıyorum.”

“Ateşin öbür yanında.” Karanlıkta sıcak kömürlere basmamayı umarak el yordamıyla arardım.

Annemle babam azıcık eşyamızı develere yüklerdi. Kadınlar hayvan derisinden yapılmış çok güçlü kuşaklar örерler.

Annem bu kuşakları devenin göbeğinin altından ve kulaklarının arkasından kuyruğunun altına doğru bağlardı. Eşyalarımızı bu kuşaklara bağlardı. Sonra hayvanı yere çöktürüp, üzerine önce battanilerimizi yerleştirdi. Her şey dikkatle sıkı sıkı ve dengeli olacak şekilde yerleştirilmezse uzun yol boyunca sağa sola dağılabilir, yerlere düşebilirdi. Karanlıkta hiçbir şey görünmediği için bazen bir şeyler eksik kalır, o zaman babam anneme ayakkabısının arkası ile vururdu. Annem iki tarafa önce süt kaplarımız gibi ağır şeyleri yükler, sonra üzerlerine tencereleri ve küçük sepetleri yerleştirdi. Kulübemizi kapladığımız hasırları rulo yaparak başka bir devenin iki yanına bağlardı. Annem devenin yükünü rahatlıkla taşıyabilmesi için sanki yükleri ev yapar gibi düzenlerdi. Küçük hayvanları ve yavruları geride kalmasın diye iki devenin arasına bağlardık. Biz çocuklara gruptan ayrı kalıp çölde kaybolanların hikayeleri anlatılırdı. Arkada bir şey bırakmanın ve herkesten geri kalmanın korkusuyla beceriksizce koştururduk. Annem babamla birlikte develeri yüklerken bir şarkı tutturdurdu:

*Bir sürü karısı olan koca,
Durmadan dır dır eder...*

Babamın bu şarkıdan hoşlandığını sanmıyorum. Ama bütün kadınların söylediği bir şarkı olduğundan, ne diyebilirdi ki? Develerin yüklenmesi tamamlandıktan sonra, bütün gece ve bazen ertesi gün boyunca yürümek zorunda olduğumuz yolculuk başlardı. Bizler develerin üstüne binmeyiz. Yalnızca bebek, yaşlı veya hasta biri varsa deveye o bindirilir.

Bir seçim yapmam gerekiyordu, ya toplanıp gidecektim ya da Dana'nın da toplanmasını bekleyip önce kim teslim olacak diye inatlaşacaktım. Çalışma odama gidip, masanın başına oturdum. Önce sakinleşmek için derin bir nefes aldım. Bu ev benimdi. Her ay kirayı ve diğer masrafları ben ödüyordum. Somali'de böyle anlaşmazlıklar olduğu zaman bu, kabilenin erkekleri arasında tartışılırdı. Kadınlar kocalarının kabilesinden sayılmaz, buna karşın erkek kardeşleri ve

akrabaları bu toplantıda onu temsil ederlerdi. Annem de babamla evlenince Daarood kabilesinden sayılmamıştı. Hawiye kabilesinin erkekleri büyük bir ağacın altında toplanıp herkesin bu durumu kabul edip edemeyeceğine karar vermişlerdi.

Artık Somali’de yaşamıyordum. Brooklyn’de kendi haklarım vardı. Ama kira kontratında Dana’nın isminin yazılı olması işleri değiştiriyordu. İstese gitmeyebilirdi. Bu evi bulduğum sırada Aleeke’nin doğum zamanı yaklaşmıştı, ben de doğum için Omaha’ya Dana’nın ailesinin yanına gitmiştim. Dana, kontratı okuyup anlamakta güçlük çektiğim için, ev sahibiyle buluşmaya benimle birlikte gelmiş ve evi o kiralamıştı.

Göçebe insanlar için ev önemlidir. Ama şöyle bir etrafıma bakınca burasının artık ruhumu bir şey katmadığına karar verdim. İçinde hayat olmayan, kurumuş dere yatağı gibi bomboş bir evde yaşayamazdım. Taşınma zamanı gelmişti: yeşillikler bitmiş, evin içi cinlerle dolmuştu. Her tarafı sıkıntı veriyordu.

Hayatımı değiştirmem gerekiyordu, ama ne yapacağımı bilemiyordum. Erkeklerle karşı her zaman ihtiyatlıyım. Sadece babam yüzünden değil, başıma gelen başka şeyler yüzünden. Hayatım boyunca karşıma çıkan erkeklerle hep berbat şeyler yaşadım. Bu yüzden onlara karşı şüpheci ve tedbirli biri oldum. Dana ile her şeyin daha farklı olacağını düşünmüştüm. Çünkü ilk tanıştığımız zamanlar çok mahcup ve tatlıydı. Ama ben onun bu halini, bana çok şey verdiğini düşünüp minnet duymaya başlayarak bozдум. Her şeyi eşlere yaptıran o tembel kocaları Somali’de bıraktığımı sanıyordum. Ama, buralarda da aynı şeyler yaşanıyordu. Erkekler daima benden yararlandı. Henüz küçük bir kızken, babamın bir arkadaşı bir süre kalmak üzere evimize gelmişti. *Gu* yağmurları başlayana dek, kurak mevsim boyunca bizimle birlikte kalmıştı. Golkoya’da başka kabileden bir adamla kavgalaşmış,

bıçağı ile adamın kolunu neredeyse tamamen kesmiş. Birisi kan döktüğü zaman o kabiledaki herkes bundan sorumlu sayılır. Kabile halkı da ortalık yatışınca kadar kalması için onu yanımıza göndermişti.

Guban komik bir adamdı; her zaman bana takılırdı. Bir keresinde yanımdan geçerken uzun kollarıyla *guntinomu* –elbisemin üzerindeki sargı- yakalayıp, gözlerimin ta içine bakmıştı. Bu hoşuma gitmişti ve onun özel biri olduğuna karar vermiştim. Bir akşam “Waris,” dedi, “Seninle gelip koyunları toplamana yardım edeyim ister misin?” Benim gibi küçük bir kızla ilgilenmesi gururumu okşamıştı.

Halimo “Ona güvenme” dedi ama ben dinlemedim. Sürekli bana onu yap, bunu yapma demesinden sıkılıyordum. Güneş uzak tepelerin ardında batarken, çalılıkları geçip *tu-ugun* karşı tarafına, koyunları toparlamaya gittik. Guban güzel bir akasya ağacını göstererek “Hadi şuradaki gölgelikte biraz dinlenelim,” dedi. Ceketini çıkardı ve gidip yanına oturmamı istedi.

Bir tuhafılık olduğunu sezmiştim. “Hayır, koyunları toplayıp gidelim,” dedim. Ama o ceketinin üzerine oturmam için ısrar ediyordu. Ceketin en ucuna oturdum, o da yanıma uzandı. O kadar yakınımda idi ki, teninin kokusunu duyabiliyordum. Otlayan koyunlara bakıyordum, “Dinle Waris,” dedi. “Sana bir hikaye anlatacağım. Şimdi uzan ve pırıldamaya başlayan yıldızlara bak.” Bu hoşuma gitmişti, ceketin kenarında olabildiğince ondan uzağı uzandım..

Bana doğru yan döndü ve başını eline dayadı. Boynumu hafifçe gıdıklayarak büyük burunlu bir kızla ilgili hikayeyi anlatmaya başladı. Burnuma dokundu, sonra o kızın kalın boynunu, koca göbeğini ve iri göğüslerini anlattı. Her seferinde anlattığı hikayeye uygun yerlerimi okşuyordu. Bir dakika sonra *guntinomu* çekerek beni sıkıştırmış, elbisemin bağlarını çözüyordu. “Defol,” diye bağırıyordum, ama o beni kendi

altına doğru çekti. Kampımızdan bu kadar uzakta iken elbette bizi kimse duyamazdı. Elbisemi çıkarıp, üstüme çıkmıştı. *Maa-a-weis*, göğsüne doladığı sargısı açılmış halde bacaklarını iki yana itmiş, üzerimde yatıyordu. Anlamadığım bir şeyle vajinamı iterken, “Dur, dur,” diye haykırdım. “Ne yapıyorsun?” Kocaman eliyle ağızımı kapatırken, bir şeyler fışkırdı. Sonra yana yuvarlandı ve gülmeye başladı. O yapışken şey her tarafıma sıçramıştı. O güne kadar hiç duymadığım bir kokusu vardı. O kokudan hâlâ nefret ediyorum. Ayağa kalktım, kendimi kuruladım, eve kadar koştum. Annemin bacaklarına sarılıp, onu kokladım. Toprak gibi tertemiz kokuyordu. Ne söyleyeceğimi bilmiyordum, çünkü ne olduğunu bilmiyordum. Cinsellikle ilgili hiçbir bilgim yoktu. Bu konuda annemle hiç konuşmamıştık. O adam kötü bir şey yapmıştı ama, bunun ne anlama geldiğini bilmiyordum. Kelimelerle anlatabilemediğim için sadece sarıldım annemin bacaklarına...

Annem başımı tutarak soruyordu, “Bebeğim, sakın ol, ne oldu canım? Sırtlan mı korkuttu seni?” Ağlayamadım, konuşamadım, hiçbir şey söyleyemedim. Orada öylece kaldım. Annemi bırakamıyordum, nedenini bilmiyordum ama kendimi kirli ve utanç içinde hissediyordum. Ailemin yardımını gören o adamdan, bana kötülük ettiği için nefret ediyordum.

Dana’dan ayrılmak, sorunlarımı çözmeye yetmedi. Kalacak yerim, bana yardım edecek biri, ailem yoktu. Yapayalnız bir anne idim. Dana’yı hayatımdan çıkarmanın iyi olacağını ummuştum, ama her şeyin sadece daha kötüleşmesine yaradı. Yalnızlığım arttıkça annemi daha fazla özliyordum.

Ama ailemi bulma hayalimi gerçekleştirmek şimdi daha mümkün görünüyordu. Gazetelerde ülkem hakkında tek bir iyi haber çıkmıyordu. 1992 Ekiminde “İki milyon Somalilinin açlıktan ölme tehlikesinde olduğunu, günde iki bin kişinin bu yüzden öldüğünü” okumuştum. Zaten Somali’nin dört buçuk milyon nüfusu vardı; demek yakında gazeteler “Somali cehennemde yok oldu,” diye yazacaklardı. Yıllar süren kıtlık ve

savaşlarda ailemin durumu ne olmuştu, bilemiyordum. 1991'de Muhammad Siad Barre'in kaçışından sonra hükümetin gücü kalmamıştı. Neredeyse on yıl geçtikten sonra kurulan yeni hükümet savaşları sona erdirip, barışı sağlayamamıştı.

Annemin bir oğlum olduğundan haberi yoktu.

Aleeke üç yaşına gelmişti, ama anneme nasıl haber verebilirdim? Somali'de zaten kısıtlı çalışan posta idaresi dağılmıştı. Zaten hiçbirini okuma yazma bilmediği için, ailemin posta ile hiç işi olmamıştı. Yani posta işliyor olsa bile, onlara ne mektup, ne e-mail ne de faks gönderebilirdim. Fakir ÷lkemde teknolojiden eser yoktu ve her şey gittikçe geriliyordu.

Bir ölü gibi, kimsesiz biriydim ben.

3 | Çalı Telgrafı

*İyi kader; Tanrının kanatlarında gelir
Yanında güzel bir gelecek getirir
Sakin ol oğlum, ümitsiz olma.*

Somali Şarkısı

Bulutlu bir öğleden sonra, telefon çaldı. Bu telefona cevap vermem gerektiğini hissetmişim. Oprah Winfrey arıyordu. Çok saygı duyduğum, başarılı bir insan.

“Bütün dünyada şiddet gören kadınlarla ilgili bir program hazırlıyoruz,” dedi. “Senin de bu programda yer almanı istiyoruz. Programın bir amacı da kadınları güçlendirmek olacak.”

“KGS hakkında mı konuşmamı istiyorsunuz?”

“Kadın genital sünneti konularımızdan biri olacak, ama o konuda Calista Flockhart Afrikalı kadınlarla röportajlar yapacak.”

“Calista Flockhart?”

“Televizyonda Ally McBeal’ı canlandıran oyuncu.”

“Evet,” dedim. Ama KGS ile ilgili ne bilebilir diye düşündüm.

Konu KGS değilse, Oprah benden ne duymak istiyor olabilir?

“*Ruhunu hatırla*” adında bir bölüm hazırlamak ister miydin?”

“Ruh mu? KGS değil mi?” Anlayamamıştım, kuyruğuna bakmaya çalışan bir fil gibiydim.

“Evet,” dedi telefondaki ses, “Bu bölüm için senin çok uygun olduğunu düşünüyoruz.”

Benden KGS ile ilgili bir şey istememesine şaşırmıştım. O sıra hayatımdaki en son düşüneceğim şey ruhumdu. İçimde hiçbir şey kalmamış kuru bir süt kabı gibiydim. Oprah Winfrey benden ruh hakkında tartışmamı istiyor, bana karşı KGS için beyaz bir kadını görevlendiriyordu. Hem, ‘hatırlamak gereken’ ne gibi bir şeydi. Bugüne kadar yaptığım her şey ellerimin arasında kaybolup gitmişti sanki. Düşüneceğimi ve onları arayacağımı söyledim. Kalbim ve beynim sorunlarla karmakarışık, herhalde hiçbir şeyi engelleyemeyecektim.

Aynı hafta içinde, bir sabah erkenden telefonun sesiyle uyandım. Saat sabahın beşiydi, uykumun arasında saat beş miydi altı mıydı hatırlamıyordum. Arkadaşım gün ışığından yararlanmak için saatlerin değiştiğini haber veriyordu. Yarı uykulu, ne dediğini anlamamıştım.

“Ne diye saati değiştiriyoruz?” diye sordum. “Zaman nasıl değiştirilebilir ki?”

“Kış geliyor,” dedi, “Saati bir saat geriye ayarla çünkü kışın güneş bir saat erken batıyor; güneş ışığından daha fazla yararlanmak için.”

“E, ne diye güneş doğunca kalkmıyoruz?”

Somali’de, kimse güneşin ne yaptığını konuşmazdı. Ekvator yakınlarında gün ışığı yılın her zamanı aynı sürer. Gölge-lerin uzunluğuna bakarak günbatımına ne kadar kaldığını biliriz. Güneşle saatin ne ilgisi vardı ki? Zaten batıda o kadar çok ışık var ki gece ile gündüzün pek farkı kalmıyor. Hava kirliliği yüzünden çoğu zaman gökyüzünde güneş gözük-müyor bile. Somali’de güneş bizim hayatımızı yönetir; karanlıkta

uyursunuz, doğduğu zaman yataktan kalkma zamanıdır. Arkadaşım Michigan'daki çiftçilerin inekleri sağlamak için erken kalktıklarını anlattı. Keçiler gün doğarken uyanırlar, Michigan'daki inekler neden aynı şeyi yapmazlar ki?

Ailemden biri beni arayacakmış gibi hissediyordum. Afrika da insanlar “Çalı telgrafı” şakası yaparlar. İletişim telefon ve mektupla yapılırsa da, İngilizcede tam karşılığı olmayan bir de altıncı his vardır; genellikle birinin geleceğini, birinin hastalandığını hissedersiniz. Batıda cep telefonlarımız, faks ve telesekreter var. Bunlar güzel ama, Tanrı ile iletişiminiz siz istediğiniz müddetçe sürer. İnsanlar bana sorarlar: “Faksın var mı? Sana göndereceğim bir sürü şey var.”

“Hayır” derim.

“Peki e-mail'in var mı?” diye tekrar sorarlar.

Ben de onlara “Ben buralarda teknolojinin biraz gerisindeyim” derim. Sevdiklerinizle iletişim kurmak için teknoloji-den çok daha etkili yöntemler vardır.

Bir sabah yataktan fırlayıp, telefonu açtığımda büyük ağabeyim Muhammed, Amsterdam'dan arıyordu. “*Nihyea*, kadın” diyerek beni kendime getirdi. Paraya ihtiyacı vardı, göndereceğimi söyledim. Beni sabahın beşinde uyandırmak, ağabeyimin her zamanki davranışiydı. Onu severim, ama paraya ihtiyacı olduğunda hiç bekleyemez. Muhammed, Somali'den bazı akrabalarla karşılaştığını anlattı. Meğer onlar annemin yaşadığı yere yakın bir yerdeki akrabalarını ziyaret etmişler. Geri döneceklermiş ve kardeşim de onlarla anneme bir miktar para göndermek istemiş. Bizde birinin parası varsa, bunu ailesiyle paylaşması normaldir.

Muhammed Mogadişu'daki amcamın yanında yetişmişti. Bu yüzden onu pek fazla tanıımıyordum. Bizim halkımız için böyle şeyler normaldir. Aileden birinin maddi durumu daha iyi ise fakir akrabalarının çocuklarına bakar. Tıpkı devekuşunun,

yumurtasını bir diğzerinin yuvasına bırakması gibi. Anne de-vekuşu misafir yumurtaları da bekler ve çıkan civcivleri yetiştirir. Bazen bir yuvada üç tane yumurta görebilirsiniz.

Muhammed ve benim gençliğimizde, askeri diktatör, Siad Barre, Somali'de hükümeti ele geçirmişti. Ona hemen *Af-weine*, yani Koca Ağız adını takmışlardı. Ülkede bir sürü değişiklik yapmıştı. Dindar halk ile hükümet bir türlü anlaşamadığı için Somali'nin alfabesi yoktu. Eğitimli olanlar Latin harflerini istiyorlar, şeyhler ise Kur'an dili olduğu için Arap harflerinde ısrar ediyorlardı, Siad Barre bu konuyu Rus ve Çin liderlerine danıştı. Başkan Mao, Somali delegasyonuna Latin harflerini kullandıklarını anlattı. Ruslar da Latin harflerini tercih etmişlerdi. Siad, Somali'de Latin harflerinin kullanılacağını açıkladı. Böylece tartışmalar son buldu ve Somali'de ilk kez yazı kullanıldı. Hükümet kültürel bir devrim yapıldığını ve herkesin iki yıl içinde okuma öğrenmek zorunda olduğunu ilan etti. Mogadişu'da yeni okullar açıldı. Muhammed de bu okullardan birinde okumuştı. Arapça Kur'an dili idi ve bütün okullarda öğretiliyordu. Bu arada Somali'nin güneyi bir zamanlar İtalyan sömürgesi olduğu için, hükümetin birçok yazışması da hâlâ İtalyanca yapılmakta idi.

Muhammed büyüdükçe, şehir de bölünmüştü. Okul ve hastane yapılması için gelen yardım paraları, orduyu büyütmek için kullanılmıştı. Siad Barre, Daarood kabilesinden olduğu için bu kabileden olanlar ordudan büyük yararlar sağlıyordu. Ordunun çok miktarda *khat* ihtiyacı vardı ve Muhammed *khat* satmaya başladı. *Khat* amfetamin içeren yeşil bir yapraktır. Eskiden dini liderler bütün gün ve gece Kur'an okudukları zamanlar uyanık kalabilmek için *khat* çiğnerlerdi. Sonraları yaşlılar bütün gün oturdukları yerden politika v.s. konuşurlarken *khat* yapraklarını çiğnemeye başladılar. Yaprakları çiğneyip, posasını yanaklarının içinde biriktirirler. Sonunda dişleri siyahlaşır. İnsanların bunda ne bulduklarını hiçbir zaman anlayamadım. Tadı berbattır, üstelik ağızlarının kenarından damlayan

yeşil suların görüntüsü ondan da beterdir. Muhammed Etiyopya ve Kenya'nın yüksek kesimlerinde yetişen *khat* kaçak olarak getirip, orduya satıyordu.

Khat ordudaki gençlerin baş gıdasıydı sanki. Bunu çiğnedikten sonra huzursuz askerler gittikçe daha saldırgan oluyorlardı. İlk iki saat insan kendini mutlu hisseder, ama sonra depresyon, halsizlik ve huzursuzluk bastırır, ama uyumak imkânsızdır.

70'lerin başında Siad Barre yönetimi eline aldığı günlerde, Ahmed amcamın Galkayo'ya keçi ve develerini yoklamak için gelişini hatırlıyorum. Çok huzursuz görünüyordu, babamla saatlerce konuşmuşlardı. Annemle birlikte develer için bağ örerken onları dinlemiştik.

“Siad Barr'ın askerleri yeni gençler arıyormuş.”

“Ne yapmak istiyorlar?”

“Buldukları her çocuğu asker olarak eğitmek için götürüyorlar. İnan bana, bir sürü çocuk gitti, kaçırıldılar! Etiyopya ile Ogaden sınırında bizden çaldıkları topraklar yüzünden savaş çıkacak. Oğullarımın savaşmasını istemiyorum, daha çok küçükler. Onları saklayacağım.”

“Bu küçük çocuklara verecek silahları nereden buluyorlar? Kim bir çocuğa silah verir ki?”

“Afweine herkesten para topluyor. İtalya, Amerika, Almanya, Rusya ve Çin para desteği sağlıyor. O da orduya harcıyor. Silahı var, ama asker lazım.” Amcam çayından bir yudum alıp, tükürdü. “Bir sürü insandan duydum. Küçük çocuklar develeriyle giderken kayboluyormuş. Askerler kaçırıyorlarmış, hayvanları da alıyorlarmış.”

Amcam gittikten sonra, annemle babam, bir kuyu kazıp, kardeşlerimi saklamaya karar verdiler. Ama sonra babam oğlanları Kuzeydeki amcamın yanına yolladı. Böylece develeri götürmek de bana kalmıştı. Bu işin bana verilmesinden gurur duymuştum. Çünkü erkek çocukların yapmaktan onur duyduğu bir işti develeri götürmek.

İki-üç günde bir develeri alıp, babamın bulunduğu kuyuya bir patika boyunca yürüyordum. Babam su bulmak da herkesten daha başarılıydı. Develer suyu hörgüçlerinde depolamazlar, orada sadece yaşamlarını sürdürmeye yarayacak yağlar depolanır. Lider deve yolu bildiği için yürüyor, diğerleri de onun boynundaki tahta çanın sesini takip ederek peşi sıra gidiyorlardı. Yanımda annemin keçi derisinden yaptığı yayvan kovayı da taşıyordum. Bu, suyu uzun iple kuyudan çekmeye yarıyordu.

Bir gün yolum kesildi, ordu kamyonları her tarafta idi. Kalbim durmuştu sanki, çünkü askerlerin kızlara tecavüz edip, hayvanları da çaldıklarını biliyordum. Küçük bir tepeye tırmanıp yere çömeldim ve kamyonlara dolmuş kahverengi üniformalı, silahlı askerleri izledim. Develeri suyu bulabilmelerini umarak salıverdim. Askerler beni görmesinler diye, sürünerek ilerliyordum. Develer benden önce varmışlardı. Kuyudan su çektim ve sonra karanlık gecede askerlerin korkusunu yüreğimde duyarak sürüne sürüne eve geldim.

Zengin amcam, Mogadişu'dan ayrılmaya karar vermişti. Herkes rüşvetçilik yapıyor diyordu babama. “Mogadişu sürekli dert yaratan sokak çocuklarıyla dolu.”

Babam “Onursuz bir adam aç kalırsa, her şeyi yiyebilir, yiyecek bulmak için de her şeyi yapar.” dedi

“Bunlar ne evi ne de işi olmayan insanlar. Orayı terk ettim ve geri dönmek istemiyorum. Hükümette, bir avuç şanslı insan var. Sıradan halkın ortak bir güvenliği kalmadı.”

Etiyopya ile savaş 1974'de başladı, o zamandan beri Somali de iç savaş ve kıtlık var. 1991'de Barre'nin kuvvetleri yenildi ve muhalefet Mogadişu'nun bazı bölgelerinde kontrolü ele geçirdi; fakat onlar da başkanın kim olacağı konusunda bölündüler ve iç savaş daha da büyüdü.

Amcamın bu ziyaretinden bir süre sonra ben evden kaçtım ve Londra'ya gittim Annemle ilgili çok seyrek haber alıyordum. Sonraları hiçbir şey öğrenemez oldum.

Aralık 1992’de modellik kariyerimi ilerletmek için Londra’dan New York’a yeni geldiğim günlerde *New York Times*’ın Pazar ekinde dehşet verici haberi gördüm. Arkadaşımla benim için çıkardığı kopyalara bakmakta zorluk çekiyordum. Somali’deki açlık 100.000 kişinin ölümüne neden olmuştu. Sebep sadece kuraklık değildi. Siad Barre rejimi iç savaş yüzünden yıkılmıştı. Artık ortada bir hükümet kalmamış ve çete savaşları başlamıştı. Kimse tarım yapamıyordu, hayvanlar da telef olmuştu. Açlıktan ölen insanların fotoğrafları siyah beyazdı. Yardım kuruluşları bu insanları besleyemiyordu, çünkü haydut çeteleri çocuk ve kadınlar için getirilen yiyeceği gasp ediyorlardı. Resimlerde gözleri çökmüş, elmacık kemikleri fırlamış, ağlayan çocuklar vardı; kırık bir şemsiye gibi görünen bir kadın yol kenarında bir yığının üzerinde çökmüştü. O korkunç yıllarda, her dört çocuktan birinin öldüğünü duymuştum. Elbette en çok acı çekenler kadın ve çocuklar olmuştu. Ailemi bulmanın hiç yolu yoktu. Gazete, “Bu unutulmuş topraklarda savaş, açlık ve kuraklık yüzünden ölenler şanslı sayılır” diyordu. TV haberlerinde yeniden umut operasyonu adıyla halkı başıboş askerler ve silahlı çetelerden kurtarmak için boşa giden çabaları izliyordum.

Bir milyon kişi ülkeden kaçmıştı. Kardeşim Muhammed de bu şanslı kişilerden biriydi. Amsterdam’a vardığı zaman beni aramıştı. Hayatta olduğunu öğrenince çok mutlu olmuştum ve ilk uçakla yanına gittim.

Muhammed o kadar zayıflamıştı ki, gözlerime inanamadım. Dudakları susuzluktan yarık yarıktı. Köprücük kemikleri gömleğinin üstünden belli oluyordu. Sanki içi boşaltılmış, yarı ölü gibiydi. Ona sımsıkı sarıldım. “Muhammed ne oldu sana?” Kardeşim hortlak gibi görünüyordu.

“Beni dikenli tellerle çevrili bir yere hapse attılar, aylarca orada tutuldum. Su ve yiyecek vermiyorlardı.”

“Neden yaptılar bunu sana?”

“Waris, herkes çılgın gibi. Askerler bütün gün içip, *khat* içiyorlar; sabah, öğlen ve akşam yemeği olarak. Sonra aptalca tartışmaya başlıyor, şehrin içinde geziyorlar, eğlence diye sağa sola ateş ediyorlar.”

Muhammed’in yaşadıklarını merak ediyordum.

“Daha akşamın erken saatlerinde uçmaya başlıyorlar. Su-baylar, aralarında sarhoş olmayan birileri var mı diye aranıyor. Eğer biri çıkar da ‘Hey, sakın olun, etrafta insanlar var’ diyecek olursa onu da tartaklıyorlar.

“Ordu hükümetin kararlarını uygular, kimse karşı gelemmez. Hükümet kadınların miras hakkı olduğunu ilan etti. Din adamları İslam’a aykırı diye karşı çıktı. On tane şeyh kendi camilerinin içinde *Afweine*’nin adamları tarafından öldürüldü. Kırmızı bereliler. Onlar da din adamlarının sokaklarda kesilmesini protesto ediyorlardı. Askerler her yana ateş edip, kadınlara ve küçük kızlara oyun oynar gibi tecavüz ettiler.”

Muhammed birkaç gün boyunca *Afweine*’nin, Majerteen, Hawiye ve İsaak kabilelerinin halkından nasıl şüphe eder hale geldiğini anlattı. Ailesinin ait olduğu Mareehaan kabilesindekileri Yüksek Devrim Konseyine seçmişti. Konsey o ne isterse yapıyordu. Bir gece kardeşim ihanetle suçlanarak tutuklanıp hapse gönderilmişti.

“Majerteen olan herkesten şüpheleniyorlardı. Bir gece beni yatağımdan kaldırıp dövdüler, sonra zincirleyip bir odaya attılar. Bir haftadan fazla orada kaldım. Af yoktu; yalnız ceza, hem de suçsuz yere!” Muhammed aslında bunları anlatmak istemiyordu.

“Nasıl karnını doyurdun?” diye sordum. Çok zayıftı, gözleri içeri çökmüştü.

“Azıcık pirinçle, yıkanmak için bir tas su veriyorlardı.”

“Aman Allah’ım, Muhammed,” dedim. “Peki, nasıl çıktın oradan?”

“Herkes sürekli ya sarhoş ya da uçuyor. Amcam gardiyanlara rüşvet verdi, ben de kaçtım. Somali’de kalırsam öleceğim belliydi zaten. Akrabalar beni Mogadişu’dan çıkartacak parayı topladılar. Güney sahilinde Kismayo’ya giden bir araca bindirdiler. *Afweine*’nin kabilesi oralarda pek güçlü değil. Oradan Mombassa’ya gidip uçağa bindim.”

Yaşadığı onca felaketten sonra çıkagelen kardeşim, sekiz yıl sonra Somali ile tek bağlantım olmuştu. Beni sabahın erken saatlerinde uyandıran telefon çaldığı gün Somali’ye gitme fikrinden çoktan vazgeçmiştim. Sanki bu telefon Allah’tan gelen bir mesajdı. Tam da o gün beni araması bir mucize idi. Bana yardım edebilecek birisi varsa o da kardeşimdi. Annemin Etiyopya sınırına yakın, sakin ve emniyetli bir köyde yaşadığını anlatmıştı.

Babam ise Galkayo yakınlarında kalıyordu. Köyde yaşamayı kendine yediremiyordu ama artık bir göçebe değildi. Bitmeyen savaşlar boyunca o da develerini kaybetmişti ve gözleri artık iyi görmüyordu. Annemden sonra evlendiği iki karısıyla birlikte yaşıyordu.

“Muhammed,” dedim, “ben Somali’ye gitmeyi çok istiyorum.” Kardeşim bana inanmadı.

“Evet, tabii, tabii” dedi. “Yirmi yıl önce kaçtın oradan. Şimdi nasıl geri döneceksin? Çalışıp oradakilere para göndermen daha hayırlı olur.”

“Hayır, Muhammed, ben ciddiyim. Eve dönmek istiyorum, ama nasıl gideceğimi bilemiyorum. Bana yardım eder misin?”

“*Hiiyea.*” diyerek razı olduğunu ifade etti.

Hiiyea? Herkes gibi o da bana bir sürü uyarıda bulunacak, beni bekleyen tehlikelerden bahsedecek ve bunu neden bu kadar çok istediğimi soracaktı sanmıştım. *Hiiyea*, seni dinliyorum, demektir. Sanki karanlıkta bir kibrit çakılmıştı.

“Sence yollar güvenli midir? Oraya gidince tanıdık birilerini bulabilir miyim? Yıllardır Somali dilini konuşmuyorum,” dedim. Hüzünle heyecanı bir arada yaşıyordum. 1995’te annemle görüşebilmem için yardım edilmesi şartı ile BBC’ye bir belgesel hazırlamıştım. Üç gün, Etiyopya’nın Somali sınırına yakın olan Galadi’de görüşmüştük. Tehlikeli olduğu için Somali’ye gitmemiştim. Dilimizi de unutmaya başlamıştım.

Ülkeme gitmekte kararlıydım. Muhammed, masraflarını karşılasam benimle geleceğini söyledi. Hollanda hükümetinden aldığı küçük bir maaşı vardı ama, bu yolculuk için yeterli parası yoktu. Somali dilini konuşabilmesi de benim için avantaj olacaktı. Kardeşimle birlikte hareket etmek bana güvenli vermişti. Aleke’yi, karısı ve çocuklarıyla Amsterdam’da bırakabilirdim. Hemen gelecek hafta yola çıkmaya karar verdim. Çünkü annemin yaşadığı yerde şartlar her gün değişebilir ve benim için kapılar sonuna kadar kapanabilirdi.

Muhammed babamızı da bulmamız gerektiğini söyleyince ellerimin terlediğini hissettim. Bunca yıl sonra bile babamı düşünmek beni hâlâ rahatsız ediyordu. Yolculuk fikri de Muhammed’i huzursuz ediyordu. Hayatı pahasına kaçıp gelmişti. Mogadişu’da yaşadıkları yüzünden kabuslar görüyordu. Hollanda’da sığınmacı olarak kabul edilmesi yıllarını almıştı. Hâlâ çalışma ve okuma izni yoktu.

O gün öğleden sonra Oprah’ın yardımcısını arayıp, Somali’de olacağım için, çekimlere katılamayacağımı söyledim. Yüreğimde koca bir yara varken, kendimi iyi hissediyor gibi gösteremezdim.

Gidip ailemi görmeye karar verdiğim andan itibaren panik içinde idim. Ailemin kadınları tam birer Somali kadınıdır. Dar pantolonlar, tişörtler, kasketler giymezler. Tüm eski püskü elbiselerimi Londra’da kozasından çıkan bir kelebek gibi atmıştım. Şimdi kozamı geri istiyordum. Dünyanın moda merkezi olan New York’un altını üstüne getirdim ama, bir tek

Somali kıyafeti, *dirah* bulamadım. *Dirah*, bacakları tamamen örtecek kadar uzun, ince bir dokumadır. Elbiseler ya çiçekli ya da rengarenk geometrik desenlidir. Kumaşı tutup burnunuzdan elinize uzatarak dört metre ölçersiniz. Köy terzileri bunu boylamasına ikiye katlayıp yaka için bir yuvarlak keserler. Pedallı dikiş makinesinde iki yanını kol boşluğu bırakarak kapatırlar. Altına iç etek giyilir. Sutyen kullanacak kadar iri göğüslü birini hiç görmedim. Hele ben! Kadınlar başlarını uzun örtülerle kapatırlar. Koca veya baba dışında bir erkekle konuşurken örtülerini gözlerine kadar çekerler.

Sharla bana bir mağaza tavsiye etti. Oraya gittim ve “Çölde giyilebilecek neleriniz var?” diye sordum.

“Kargo pantolonlarımız, haki renk şortlar ve safari şapkalarımız var.”

“Benim fermuarsız, beli olmayan, dökümlü şeylere ihtiyacım var,” dedim, “pantolon çölde çok kalın gelir.” Tezgahtar kız uzun siyah bir elbise gösterdi. “Daha renkli olmalı,” dedim. “Çöl gibi görünmek istemiyorum.”

Tek bulabildiğim Hint sarileri oldu. Bazı pamuklu kumaşlar bizimkilere benziyordu, bunlardan *guntino* yapabiliyordim. Sari kumaşları çok uzun, çünkü bir büstiyerin altından tüm bedene sarılıyor. Somali elbiseleri ise omuzlardan aşağı dümdüz iner.

Ailemdaki herkese, özellikle annem için hediyeler alacaktım. Ama çarşıya çıkınca şaşladım. Ne alabiliyordim? Göçebeler sadece sahip olmak için eşya almazlar. Benim ise herkesin neye ihtiyacı olduğunu bilmeme imkân yoktu.

Ailemdekiler, New York’un silueti ya da plastikten yapılmış özgürlük heykeli biblolarını ne yapacaktı? Tepesi püsküllü bir kalem veya üstünde Empire State resmi olan bir tişört annemin hoşuna gitmezdi. Onları sadece işe yarayacak ya da yitecek bir şey mutlu eder. Ben de bebe yağı ve kakao yağı aldım, çünkü bunlar çölde cildi kuruyan bir insanın işine yarardı.

Sonra, taraklar, hoş kokulu sabunlar, sa yağı, diş fırçaları ve diş macunları aldım. Biz dişlerimizi fırçalamak için misvak kullanırdık. Acaba ailem hâlâ o çubukların yapıldığı bitkilerden bulabiliyor mu diye merak ettim. Somali’de hiç dişçi olmadığı için, diş fırçalarının işe yarayabileceğini düşündüm. Anneme bulabildiğim en güzel aynayı aldım. Kendini ve ne kadar güzel olduğunu aynada görsün istiyordum. Mağazaların dizildiği koridorlardan, “Bu olmaz”, “Bu da olmaz”, diye söylenerek bir yukarı bir aşağı dolaşıyordum. Onlara yiyecek ve su gerekirdi. Bir de hayvanlar. Sürekli yolculuk ederlerdi, ailem için eşyanın bir önemi yoktu. Bizler kağıt mendil, kağıt havlu, ocuk bezi, tuvalet kağıdı veya tampon kullanmıyoruz. Kadınlar adet görürken eski koyu renk bir elbise giyer, evden dışarı ıkmaılar. Ruj, pudra, göz kalemi ya da rimel yoktur. Tost makinesi ya da sa kurutma makinesi için elektrığımız de yoktur. Giyecek almayı düşündüm, ama göebelelerin tek bir giysisi olur. Bir dolap dolusu farklı giyecekleri yoktur. Manken olduğum halde ben de hâlâ giysilere ilgi duymam. Defilelerdeki kıyafetler hoşuma gitse de, bunlara sahip olma isteği duymamışımdır.

Sonunda, kadınlar için renkli eşarp, erkekler, annem ve babam için de sandalet almaya karar verdim. Ülkemde, kendimizi şımartmak için şeker ya da çerez yemediğimizden bu tip şeyler almak aklıma gelmedi. Erkek kardeşlerime tıraş bıçağı aldım. Babam için bir tarak ve fırça seti beğendim, ama sonra götürüp iade ettim. Çünkü nasıl olsa beğenmeyecekti. Beni her zaman reddetmiştir zaten. “Sen nereden geldin bilmem, bize hiç benzemiyorsun” deyişini hiç unutamam. Böyle söyleyen birine fırça-tarak seti nasıl hediye edilir? Ağlamamam gerektiği için gözyaşlarım o zamandan beri içimde bekliyordu. Şimdi ise ağlayacak vaktim yoktu, bir yolculuğa çıkıyordum.

4 | Farklılıklar

*Herkes birbirini koruyup kollar
Çünkü herkes kardeştir
Birbirimize yardım edip
Dostluğumuzu paylaşalım mı?*

Somali Türküsü

Amsterdam'a uçak bileti almak için gittiğimde seyahat acentesindeki memur, yirmi bir günlük gidiş-dönüş bilet, ya da bir haftalık bilet alabileceğimi, uçuşların Salı ve Çarşamba günleri olduğunu söyledi. Ona, kardeşimin annemin yerini bulduğunu, ama her an yer değiştirebileceği için hiç bekleyemeyeceğimi anlattım. Memur bana garipseyerek baktı. İçeri girdiğim zaman masasının üzerinde duran kocaman el çantası dikkatimi çekmişti. Ben oturmadan önce, içinden ekonomik boy dev bir şişe losyon çıkarıp, ellerine sıktı. Kadınlar hiç ihtiyaçları olmadığı halde neden bir çanta dolusu kozmetiği yanlarında taşırlar bilmem. Böyle biri, benim gibi bir göçebeyi elbette anlayamazdı. "Gelecek hafta için iki bilet istiyorum," dedim. "Bir yetişkin, bir çocuk." Dönüş tarihimizi sorunca, ona, "Amsterdam'dan Somali'ye geçeceğim; ama oraya nasıl varacağımı ve döneceğimi gerçekten

bilemiyorum. Umarım, her Şey yolunda gider ve biz geri dñnebiliriz,” dedim.

Gözlerini açarak, “Somali’ye gideceğınızı bilmiyordum,” dedi.

“Deneyeceğim,” dedim. “Annem orada.”

Bakışları yumuşadı ve başını öne eğdi. Bir dönüş tarihi belirtmezsem, fiyatın yükseleceğini, ayrıca gümrükte sıkıntı çekebileceğimi anlattı. Böylece Amerika’daki iş bağlantımdan bir gün öncesini dönüş günü olarak belirledim. Ödeme için kredi kartımı kullandım. Kadına havaalanında bir aksilikle karşılaşmamak için biletleri şimdiden elime almak istediğimi söyledim.

Gülerek beni onayladı, “Evet, iyi olur.”

Salı gecesı yola çıktık. O gün öğleden sonra Muhammed’i arayıp uçaktan ineceğimiz saati söyledim. Hâlâ bana inanmıyordu; ona havaalanı yolunda olduğumu söylediğim halde, “Gerçekten mi? Seni havaalanında görmeden inanmam,” diyordu.

Uçakta Aleekle ile gurur duydum; koltuğunda büyük adam gibi oturup, yol boyunca yolcuları seyretti ve resim yaptı. Evdeki gibi koşup oynayamadığı halde, oğlum uçak ve araba yolculuğunu çok sever. Tuvalete gideceğı zaman, yerinden kalkıp koridorda yürürken, sanki her gün uçağı biniyormuş gibi rahattı. O da benim gibi bir konar göçerdi.

Yanımda otururken küçük başının tepesini rahatlıkla görebiliyordum. Ne olduğunu anlayamadığım bir cilt problemi vardı. Yumuşak kıvrıcık saçları bukle bukle aşağıya döküldüğü için kafasının arka tarafındaki beyaz topakları görebiliyordum. Bu topaklardan kurtulmak için her yolu denemiştım. Okalıptus yağına birkaç damla su katıp, bununla masaj yaptım. Mercanköşk ezip, bal ve mırra ile karıştırarak merhem hazırladım. Bitkisel yolla yapacak bir şeyim kalmayınca onu doktora götürdüm. Doktor, “Çocuklarda böyle şeyler her zaman olur,” dedi ve beyaz bir krem verdi. Ama bu da fayda

etmemişti; beyaz topraklar hâlâ oradaydı. Şu an Amsterdam'a doğru yola çıkmış, çocuğumu hiç tanımadığım birine emanet etmek üzereydim ve o hastaydı.

Muhammed'in karısı, Dhura'yı hiç görmemiştim. Muhammed'i son kez Mogadişu'dan kaçıp Amsterdam'a geldiğinde görmüştüm. O zamanlar daha Dhura ile tanışmamışlardı. O da Somaliliydi. İki yıldır aramızda geçen telefon konuşmaları sonunda iyi ve şefkatli bir insan olduğu kanısına varmıştım. Kardeşimi çalışmaya teşvik ediyor, ailesini önemsiyordu. Bir keresinde kardeşimle tartışmıştık. Muhammed'e beni aramasını söylemiş. "Aptal olma," demiş, "sen ondan büyüksün. Haydi, ara kız kardeşini, merhaba de, Afrika'dan bir şeyler anlat." Onun çocuğuma iyi bakacağına inanıyordum.

Çocuğunuzla ilgilenen kişinin akraba olması, ona iyi bakacağı anlamına gelmez. Küçük bir kızken, bir süre halamın yanında kalmıştım. Maalesef oraya vardığımın ertesi günü hastalandım. Bir ateşleniyor, bir üşüyordum. Başım sürekli ağrıyordu, o kadar halsizdim ki, zorlukla konuşabiliyordum. Herhalde sıtma olmuştum. Halam beni yatakta bırakıp, arkadaşlarıyla laflamaya giderdi. Ayağa kalktığımda başım döndüğü halde, benden çocuklarına bakmamı istemişti. Anneme öyle çok ihtiyacım vardı ki, ona söylesin diye Allah'a dua ettim. Annem hastaları nasıl iyileştireceğini bilirdi. Topladığı ağaç kabuklarını şifalı dualar okuyarak toz haline getirirdi. Bazen bir dokunuş ya da hastanın alnına koyduğu bir taşın serinliği, antibiyotik kadar etkili olurdu. Halam benim için bir çay bile yapmamış, benden hastalık kapmaktan korktuğu için uzak durmuştu. Ama Dhura'nın oğluma kendi çocuğu gibi bakacağını biliyordum. Hem Aleke'nin Somali kültürünü öğrenmesi de benim için çok önemliydi. Afrika yaşayışını anlamayan Dana'dan nasıl olsa hiçbir şey öğrenemeyecekti.

Dana'yı ilk tanıdığım zamanlar, Afrikalı olmaktan gurur duyuyordu. Beni egzotik ve özel buluyordu. Sonraları davranışlarını konusunda anlaşmazlığa düştük. Tenimizin rengi aynı

olduğu halde, dñnyalarımız farklıydı. Dana bir Afro-Amerikan olduğu için, “Haydi sinemaya giderken birer dilim pizza alıp yiyelim,” diyebiliyordu. “Somali’de böyle şeyler yapmıyız, çünkü yiyecek Allah’ın nimetidir. Bu yüzden ellerimizi yıkayıp, dua ettikten sonra yemeğe başlarız. Yiyecekleri elimizle ve saygıyla yeriz. Amerikalıların sokakta yürürken ağızlarına yiyecek tıktırtmaları beni hep kızdırmıştır. Dana ile sadece Afrika’da büyüdüğüm için mi anlaşılamıyorduk, yoksa parayı ben kazandığım için mi? Ünlü olduğum için mi? Manken olduğum için mi?

Dana’nın orkestrasıyla birlikte çaldığı kulübe ilk gittiğimde onun hakkında biraz bilgim vardı. Dans etmeye başladım, böylece onu daha rahat görebilecektim. O gece yeşil bir süveter, yüksek topuklu botlar giyip, saçlarımı dağınık bırakmıştım. Dana, bana sonradan, o gece afro saçlı, yeşil süveterli kızdan başkasını görmediğini söylemişti. Bir gün ona takılmıştım, “Senin bebeğini doğuracağım.” Sanki delirmişim gibi, korkuyla yüzüme bakmıştı. Aleke’ye hamileyken bunu hatırladım. Onu ilk gördüğümde, içimden bir ses onun benim eşim olduğunu söylemişti.

Dana beni dürüstlüğü ile etkilemişti. Orta-batı Amerika’da büyümüşü, hassas ve utangaçtı. Onurlu ve iyi kalpli biriydi. İnsanlara güvenmek benim için kolay değildi, ama Dana’nın uyarıları daima yerindeydi. Anılarımda sünnete ilaveten annemle babamın yaşadığı cinsellikle ilgili korkutucu şeyler de vardı. Bir gece, daha çok küçükken, anlayamadığım sesler duydum ve annemi gördüm. Yuvarlak kulübemizin öbür ucunda sırtüstü yatıyordu. Babam da onun üzerindeydi. Annem hiç ses çıkarmıyor, ama babam, itiyor, içini çekiyor, hırıldıyordu. Neler olduğunu anlamak için kalkıp yanlarına gittim. Annem beni fark etti ve o anda kendimi odanın öbür ucunda buluverdim. Babam beni bacağımdan yakaladığı gibi arkaya doğru fırlatmıştı. Donup kalmıştım, ağlayamıyordum bile. Büyük ablam Halimo, beni kucakladı,

“Sessiz ol,” diye fısıldadı. “Anneyi yalnız bırakalım.” O sabah anneme bir şeyler sormak istedim ama beni yanından kovdu. Seks, gizli bir şeydi.

Dana, sabah yağmuru gibi tazeleyici ve yumuşaktı. Yanında rahatlıyor, kendimi güvende hissettikçe daha da seksi oluyordum. Ellerimi okşaması beni heyecanlandırıyordu. Sünnetin tüm cinsel arzuları öldürdüğüne inanmıyorum, ama ben bu yüzden çok çekingen ve çok kapalıyım. Yine de bir kez kendimi güvende hissettikten sonra, kucaklanmayı, bedenimin her yerine dokunulmasını istiyordum. Benim halkım ve ailem aslında çok sevecendir. Ülkemde kadın ve erkekler toplum içinde bir araya gelmeseler de, iki erkeğin el ele yürüdüğünü görmek normaldir. Somali erkekleri dostluklarını tıpkı yakın arkadaş olan kadınların yaptığı gibi birbirlerine dokunarak gösterirler. Batıda ise eski bir dostunuzla selamlaşırken sadece kucaklaşırsınız. Yani fiziksel anlamda Dana ile hissettiklerim harikaydı. Kanseri olup göğsü alınan kadınların cinsel duyguları ölmüyor. Benim de bedenimin bir bölümü kesilip atılmıştı ama, Dana beni öperken bunun önemi kalmıyordu. Bana göre cinsellik partnerinizi nasıl hissettiğinize bağlı olarak değişiyor. Orgazm benim beynimde başlar ve kalbimde biter. Ben kolaylıkla paniğe kapılırım ama, Dana’nın utangaç dokunuşları yüzünden ona âşık oldum.

Aleeke doğduktan sonra aramızdaki farklılıklar iyice ortaya çıkmıştı. Somali’de bebek bezi kullanmayız. Anneler bebeklerine çok yakındırlar ve ne zaman ıslatacağını bilirler. Yere oturup, bebeği çişe tutarlar. Sonra altını yapraklarla silerler. Allah’ın verdiği elbezi ile. Her seferinde bebekle konuşur ve ne yaptığını anlatırlar, böylece çocuk söylenenle yapılanı birbirine bağlar. Çocuklar yürümeye başladığında tuvalet terbiyesini kolaylıkla öğrenir ve kendi başlarına hallederler. Bütün çocuklar üç yaşına kadar sadece bir tişört giyerler. Bu yüzden şort ya da elbise giyecek yaşa geldikleri zaman bundan gurur duyarlar.

Ne Dana, ne de büyük annesi bunları hiç anlayamadılar. Dana'yı yetiştiren kişi büyük annesiydi. Onu sık sık ziyaret ederdik. Büyük anneye göre çocuklara mutlaka bez bağlamak gerekiyordu. Dışarısı soğuk olacağından bunu kabul edebilirdim. Ama evin içinde en azından emekleyene kadar bir tişörtle gezebilirdi. Dana Aleeke'yi bezsiz bırakmamı yanlış buluyordu. Bence küçük bir bebeğin bedeni çok güzel ve onun fiziksel mükemmelliğini izlemek harika bir şey. Dana'nın ailesine göre bir bebeği çıplak bırakmak hiç doğru değildi. Yorumları çok kırııcı oluyordu ama beni kabullenmelerini istediğim için sonunda oğluma gömlek, pantolon, çorap ve ayakkabı giydirdim. Ama hâlâ bez kullanmanın mantığını anlayamıyordum. Ne büyük israf! Onca bebek için ziyan edilen onca bez! Tüm o kağıt ve plastik atık sonunda ne olacak?

Aleeke doğduğunda, Dana ve ben evli değildik. Buna rağmen büyük anne oğlumu çok sevdi. Torunuyla beraberken çok mutlu oluyordu. Onun kendine güveni, demode adetleri ve sert halleri bana kendi büyük annemi hatırlatıyordu. Sanırım tipik bir Amerikan annesiydi. Mogadişu'daki büyük annem tam bir Somali hanımıydı. Yüzünü kapatmadan asla sokağa çıkmazdı. O örtünün altından etrafını nasıl gördüğünü merak ederdim. Çocukları yetiştirmek onun göreviydi ve her işini yerli yerince yapardı. Dana'nın büyük annesi ise daha farklıydı. Sürekli ne yaptığımı, nasıl yaptığımı sorguluyordu. Afrika adetlerini merak ettiği için değil, kendi yöntemlerini bana öğretebilmek için yapıyordu bunu. Hayatı boyunca Omaha-Nebraska'da yaşamıştı. Okyanusu hiç görmemişti. Ona sık sık şakalar yapardım; "O tavuk ayaklarını okyanusa batırınca benim dünyamı anlarsın."

Keçileri güttüğüm zamanlardan beri, çocuklarımı emzireceğimi hayal ederdim. Anne çocuklarını üç dört yaşlarına kadar emzirir, sonra bir tane daha doğururdu. Somali'de biberon yoktur, olsa da yıkamak için su bulamazsınız. Annem tahta süt kabını taze keçi sütü ile çalkalardı. Sonra ateşten

aldığı közle içini sterilize ederdi. Kirli tabakları kül veya kumla ovardı. Annemin sütü bebeklerin yegâne besiniydi. Anne mi ve diğer anneleri bebeklerini emzirirken seyreder, ben de denemek isterdim. Nasıl bir duygu olduğunu merak ediyordum; çok hoş bir yakınlık olmalıydı. Bebek, annesinin sırtında gezerken uyur, ne zaman ağlasa annesi onu kucağına doğru kaydırıp emzirirdi.

Bir gün, henüz uzun otların gerisini göremeyecek kadar küçükken, yengem çalı çırpı toplamaya gidiyordu ve bebeğini bana bırakmıştı. Bebek ancak bir devenin başı kadardı, kolları ve bacakları kıvrıktı. Boynundaki koruyucu muska neredeyse karnından daha büyüktü. Birden ağlamaya başlayınca, bir deneme yapayım dedim. Bir bebeği emzirmenin nasıl bir duygu olduğunu merak ediyordum. Kucağıma alıp, minik yassı göğsüme yasladım; küçük ağzını uzatıp diliyle daireler çizmeye başladı. Tuhaf bir duyguydu bu. Sonra yüzüme bakınca annesi olmadığını anladı. Daha iyi kavrayabilmesi için onu biraz daha kendime bastırdım. Ama ağzına hiçbir şey gelmiyordu. Bu onu çılgına çevirdi ve tıpkı develerin tısladığı zamanki gibi başını geriye döndürdü. Kucağımdan kurtulmak ister gibi geriye bükülüp avazı çıktığı kadar bağırma-ya başladı. Onu susturamıyordum. Sonunda sırtıma bağladım, artık yüzümü göremediği için sakinleşmişti. İnsanın kendi çocuğuyla daha kolay anlaşacağına karar vermiştim.

Kız kardeşlerimden biri doğar doğmaz ölmüştü. Annemin göğüsleri sütle doluydu ve bu ona çok ızdırap veriyordu. Kendini sağmaya çalışıyordu ama fazla bir şey çıkmıyordu. Birkaç gün içinde iyice şişti ve kızardılar. Ağaç dallarına benzeyen damarlar ortaya çıkmıştı. Annem artık acıdan ağlamaya başlayınca çok korkmuştum. O güne kadar hiç ağladığını görmemiştim; babam onu döverken bile. “Anneciğim,” dedim, “sana yardım edeyim. Sütü ben emebilirim.” Sütü emdim ve yere tükürdüm. Emdim ve tükürdüm, emdim ve tükürdüm, ta ki annem rahatlayana kadar. Tadı alıştığımız süte benzemiyordu, kokusu kötü ve asitliydi.

Hamile olduğumu fark ettiğim zaman en ufak bir endişe veya korku duymadım. Öyle çok anne ve bebek izlemiştim ki, sanki bir çok kez anne olmuş gibiydim. Sekiz aylık hamileyken bir fotoğraf çekimi için İspanya'ya uçtum. Dana'nın ailesi bunu duyunca dehşete düşmüştü, sanki hamilelik bir hastalıkmiş gibi. Uçağa atlayıp, Avrupa'ya gitmemi istemişlerdi. Ama benim annem ve yengelerim hamile kaldıklarında işlerine ara vermezlerdi. Çalışmaktan korkmuyordum ve üzerime bol bir süveter geçirip uçağa bindim. Çıkan fotoğraflarda mutluluk dolu bir kadın vardı. Çok güzel bir hamilelikti; kocaman göbeğimi ve içindeki kımıltıları sevmiştim. Hayat dolu olmak kutsal bir şey, şükürler olsun ki, Allah yeni bir aile kurmama izin vermişti. Kendimi öyle güçlü ve güvende hissediyordum ki, hiçbir şey bana zarar veremezdi.

Doktora her kontrole gidişimde bana soruyordu, “Bebeğin cinsiyetini öğrenmek ister misin?”

“Bilmek istemiyorum.” Ben zaten ne olacağını hissediyordum. Kişiliğini, nasıl göründüğünü ve dünyayı nasıl algıladığını biliyordum. Eli ayağı yerinde olacak mıydı? Tek endişem buydu. Her gün sağlıklı bir bebek olması için dua ediyordum. Küçük bir kızken doğar doğmaz gömülen bebekler görmüştüm. Annem onları beyazlara sarar, babam da gömerdi. Aleke dünyaya geldiği an sanki sırtımdaki kambur düzelmişti. Aleke benim küçük kardeşimdi; Yaşlı Adam tekrar onun bedeninde doğdu. O an, hemşire onu kucağıma verirken göz göze geldik, “Ah,” dedim, “Sen gerçekten Yaşlı Adam'sın.” Aleke bana baktı, o da biliyordu. Kardeşimi tekrar hayatıma katarak verdiği armağan için Allah'a nasıl şükredeceğimi bilmiyordum.

Doğduğunun ertesi günü Aleke'yi hastanede sünnet ettirdik. Ama bu KGS'den çok farklı; asla bir kesme biçme işi değil. Erkeklerde sağlık nedenleriyle yapılan bir işlem. Aleke'nin o sırada ağladığını duymuştum, ama kucağıma alır almaz

susmuştu. Bende iz bırakan KGS korkularımın aksine, bu onun iyiliği içindi. Oğlumun güzel bir penisi vardı. Çok sağlıklı ve çok temiz görünüyordu. Gün gelip, bana tuvalete gitmek istediğini söylediği zaman, “Bunu kendi başına yapabilirsin, büyüdün artık,” dedim. Ama o yanında olmamı istedi. Küçük penisi yukarı doğru dümdüz kalkıyordu ve tertemizdi. Çok sevimliydi!

Ne yazık ki, Aleeke’yi emzirmekte çok başarılı olamadım. Sağlıklı bir bebektir ama sütüm yeterli gelmiyordu. Çığlığı basıp ağlamaya başlayınca ne yapacağımı bilemiyordum. Göğüslerim öyle büyümüşü ki, sütümün olmayışına inanamıyordum. Ama bebeğim ağlıyor ve ağlıyordu. Beni itiyor, kucağımdan kurtulmaya çalışıyordu. Annem ya da yengelerim ne yapıyorlardı bilemiyorum. Onların hiç böyle sorunları olmuyordu ki, onlara bakarken emzirmek çok kolay görünüyordu. Benim bildiğim, bebek dediğin emerdi. Büyük anne ve Dana, “Ona biberon vermelisin, bu onun için daha iyi olacak,” dediler. Üç gün süren uykusuzluktan sonra teslim oldum ve biberon verdim. O da emdi ve bundan hoşlandı. Nihayet karnı tok ve hayatından memnundu. Böylece emzirmekten vazgeçtim. Büyük anne, “Formül mama bebekler için daha yararlı,” diyordu. Onunla tartışmak istemiyordum, bebeğimin yüzünde gülücüklerle karnı tok olması bana yeterdi. Ölü bebekler beyazlara sarılır, şeytanın rengi, matemnin rengi.

Annem tuvalete gideceği veya namaz kılacağı zaman, henüz bebek olan erkek kardeşimi bana, ablalarım ya da yengelerime bırakırdı. Bizim mama sandalyemiz, ana kucağımız ya da renkli boya kalemlerimiz yoktu. Bebe parkına ise inanmamıştım; bir bebeği parmaklıkların arkasına hapsetmek! Oğlumu sık sık kucağıma alıp Somali ninnileri söylüyordum, her ne kadar Afrika’yı hatırlatsalar da;

*Baba deve y÷r÷yor
 Uzağa, ÷ok uzağa
 Meraklanma bebeğim
 Allah onu koruyacak
 K÷y÷m÷ze d÷necek*

Bazen de şunu s÷ylerdim:

*Babası geziyor, geziyor, geziyor,
 Teyzesi geziyor, geziyor, geziyor,
 Ağabeyi geziyor, geziyor, geziyor,
 Babası d÷n÷nce hediyeler getiriyor,
 Teyzesi d÷n÷nce hediyeler getiriyor,
 Ağabeyi d÷n÷nce hediyeler getiriyor,
 Hepsi g÷zel bebeğim i÷in!*

Aleeke iki yaşına gelince fincandan su i÷ebilir sanıyordum, ÷ünkü ben de o yaşta ÷đrenmiřtim. Bir fincana biraz s÷t koydum, Aleke'yi kucağıma oturttum ve yanaklarının iki yanından hafif÷e bastırıp, ağzını a÷tım; dikkatle bir iki damla kadar i÷irdim. B÷y÷k anne, "Hayır, Waris hen÷z ÷ok erken," dedi. Bence Aleeke gayet başarılıydı. Yine de b÷y÷k annenin onu almasına ve biberonla beslemesine ses ÷ıkarmadım.

Bir keresinde Aleeke'yi kucağımda ılık bezle temizlerken g÷rd÷ ve bana "iyi bir banyo"nun nasıl yaptırılacağını g÷sterdi. B÷y÷k anne zavallı miniği tabakları yıkadığımız lavabonun i÷ine koymanın daha iyi olduğunu d÷ř÷n÷yordu. Metal evyenin i÷ine koyar koymaz Aleeke korktu ve ağlamaya başladı. Ta ki, kucağıma alıp sallayana dek ÷ırpındı durdu.

Annem ÷ocukları temizledikten sonra *subaq ghee*, tereyağı ile ovardı. Yeteri kadar ke÷i veya deve s÷t÷ olduğu zaman

dhillin içine doldururdu. *Dhill*, uzunlamasına oval şekilli, çok sıkı örülerek yapılmış bir sepettir. İçindeki bir damla bile dışarı akıtmaz, hatta nemini bile sızdırmaz. Dış tarafı u şeklinde bükülmüş dallarla çevrilir. Annem bazen üstünü sıkıca bağlayıp, içindeki sütü bir iki gün bekleterek yoğurt yapardı. Altına kolayca sallanması için bir battaniye serer, bütün gün boyunca çocukların görevi *dhilli* ileri geri sallamak olurdu. Eğer sepetin ağzından süt akıyorsa tereyağ tutmuş demektir. Annem *dhilli* açar, *subaq*, tereyağ parçalarını toplardı. Sonra kalan sütü bizlere içirirdi. Ne zaman annemiz *subaq* yapsa o gün özel ve mutlu bir gün olurdu -genellikle bunun için yeterli sütümüz olmazdı. *Subaq*, et kızartmak için ve yemeklere katılarak da kullanılırdı. Omletimize ve çayımıza da katardık. Ayrıca yüz, vücut ve saç losyonu olarak kullanırdık. Annem bebeklerin teninin yumuşaklığını korumak için onlara yağla masaj yapardı.

Serin bir sonbahar günü Dana'nın ailesinde kalıyordum. Aleeki'yi sırtıma bağlamıştım. O sıralar iki ya da üç aylıktı. Hava soğuk olduğu için üstüme yeşil bir de ceket giymiştim. Kardeşlerimi ve kuzenlerimi de sırtımda taşıdığım için bu işi iyi biliyordum. Onlar da bundan çok hoşlanırlardı. Bağlamak için baş örtümü kullanmıştım. Üzerinde parlak sarı, yeşil ve kırmızı Afrika desenleri vardı ve çarşaf gibi sıkı dokunmuştu. Öne eğilip, Aleeki'yi dikkatle sırtımın düz kısmına yerleştirdim. Bebeğin bir kolunu kendi kol altınızdan tutarsınız ki, eşarbi bebekle beraber kendi etrafınızda dolarken düşmesin. Bir omzunuzun üstünden ve diğer kolunuzun altından geçirir göğsünüzün ortasından sıkıca bağlarsınız. Son derece rahat bir yöntemdir; belinize ağırlık vermez ve bebeğin nefesini duyacak kadar ona yakın olursunuz. İnsanların bebeklerini yapayalnız bir pusetin içine nasıl bıraktıklarını anlayamıyorum. Daha Aleeki doğmadan, büyük anne bir puset almamız gerektiğini söylemişti.

“İhtiyacımız olmayacak,” dedim.

Şaşkınlıkla bana baktı, “Ne demek istiyorsun? Çarşıya, yürüyüşe çıkarken bebeği ne yapmayı düşünüyorsun?”

“Ben çocuğumu farklı bir şekilde taşıyacağım.”

“Dinle Waris, bu senin ilk çocuğun ve sen gerçekten yapılması gerekenleri bilmiyorsun. Bir bebek arabasına ihtiyacın var. Her yere bebeğini taşıyarak gidemezsin.”

“Sizin alışkanlıklarınızı anlıyorum, ama biz çocuklarımızı başka türlü taşırız.”

Yine de bir puset alındı, kocaman gri ve çirkin bir şey. Hiç hoşuma gitmemiştı. Birkaç hafta sonra onu kullanmaktan vazgeçtim. Büyük anne yüzünden değil, bu araba bir inek kadar büyüktü. Caddede iterken kendimi komik hissediyordum. New York zaten kalabalık bir şehir ve ben de bu arabayla tüm kaldırımı işgal ederek yürürken herkes bana yol vermek zorunda kalıyordu. Kaldırımlara indirip çıkarmak çok zordu, hele mağazalara girmek imkânsızdı. Önce uzanıp kapıyı açmak ve çabucak arabayı peşimden içeri sokmak zorundaydım. Her seferinde kapının kapanıp bebeğime çarpmasından korkuyordum. Metroyu kullanmanın hiç yolu yoktu. Ne kadar uzak olursa olsun, her yere yürümek zorundaydım. Eve döndüğümde ise arabayı apartmanın girişinde bırakıp, Aleeeke’yi yukarıya taşımak, sonra o arkamdan ağlarken, koşa koşa tekrar aşağı inip, bu aptal şeyi merdiven altına yerleştirmem gerekiyordu. Onsuz çok daha rahat olacaktım.

Neyse, o sabah Aleeeke sırtımda, koşa koşa alt kata indim. Çölde geçen çocukluğumdan kalma bir alışkanlık, her yere koşarak giderim. Minik kafası ceketimin altında saklıydı ve ben de böyle çok rahattım. Mutfakta büyük anneyi kahvaltı tabaklarını yıkarken gördüm. “Sonra görüşürüz büyük anne,” dedim.

“Bekle bir dakika,” diye seslendi, “Bebek nerede? Çocukla yürüyüşe çıkacağını söylemiştin, o nerede?” elinde bardak bezi ile antreye kadar geldi.

“Sırtımda,” dedim.

Söylediğime inanamamıştı. Aleeke'yi kolumun altından öne doğru kaydırıp, ceketimin önünü açtım. “İşte!” Aleeke kocaman mutlu bir gülümsemeyle bakınıyordu. Büyük anne hiç böyle bir şey görmemişti, çocuğun orada rahat edebileceğini anlayamıyordu. Nefes alamayacağını söylüyor ve ısrarla tekrarlıyordu; “Lütfen, çıkar onu oradan.”

Güldüm, “Biz yürüyüşe çıkıyoruz, sonra görüşürüz,” dedim. Rahatsız olmuşum, desteklenmeye ve onaylanmaya ihtiyacım vardı. Her şeyi sırf Afrika adeti olduğu için kötümek yerine, bana nasıl yapıldığını sormasını istedim.

5 | Sonu Gelmeyen Uçu lar

Dişle dil gibi yakınlar, yine de savaşıyorlar.

Somali Atasözü

Uçak bulutların arasından aşağı doğru süzülerek Amsterdam havaalanına indi. Kasvetli ve karanlık bir gündü ama ben gülümsüyordum. Dışarıdaki giriş kapısında kalabalığın arasında dimdik duran uzun boylu silueti görebiliyordum. Şüphesiz bu benim kardeşimdi. Muhammed yanında bir arkadaşıyla birlikte yüzünde kocaman bir gülümsemeyle bekliyordu. Kardeşimin gözleri Afrika rengindedir; koyu kahverengi ve sırlarla dolu. Mogadişu'dan ilk geldiği zaman hasret içindeydi -yiyeceğe, suya ve umuda hasret. Şimdi o kadar zayıf değildi ama, yine de hâlâ o hortlak gibi kıtlıktan çıkmış görüntüyü veriyordu. Uzun zaman yaşadığı susuzluk yüzünden alt dudağında bir yarık vardı. Mogadişu'daki hapishaneden kalan bu iz hiç iyileşmeyecek gibiydi.

Kardeşimi tekrar kucaklamak çok güzeldi. Ona sarılmak ve Somalice selamlaşmak. Aleke gözlerini kocaman açmış, dayısına bakıyordu. Muhammed onu yakaladığı gibi havaya kaldırıp omuzlarına oturttu. Aleke zevkten bir çığlık attı.

Bir saat sonra Muhammed'in şehir dışında sade bir apartmandaki dairesine ulaştık. Dhura bizi kapıda bekliyordu. Yengem tam da düşündüğüm gibi biriydi. Yuvarlak bir yüzü ve güldüğünde parıltıyan gözleri vardı. Kardeşim gibi uzun boyluydu, ikisi güzel bir çift oluşturunlardı. Üzerinde Somali giysileri vardı ve başı da örtülüydü. Kapıya vardığım zaman bana doğru uzanarak iki elimi birden tuttu. Koluma girip samimi bir şekilde evi gezdirdi ve kalacağımız odayı gösterdi. Sıcakkanlı ve güçlü biri olduğunu hissediyordum. Dhura'da Daarood kabilesindendi ve eski kocasından iki çocuğu vardı. Oğlu Muhammed on bir yaşındaydı. Somali geleneklerine göre ailelerin ilk doğan erkek çocuğuna Peygamberin ismi verilir. Kızı Zahara, on yaşındaydı ve annesi gibi uzun boylu olacaktı. Dhura'nın ilk kocası Mogadişu'daki karışıklık sırasında kaybolmuştu, ailesi dahil, kimse yerini bilmiyordu. Bir gece oturdukları binaya bir havan topu isabet etmiş ve evin bir yanı olduğu gibi yıkılmış. Dhura çocuklarını alıp Kisma-yu'ya, oradan gemiyle Mombasa'daki göçmen kampına gitmiş. Hollanda'ya vardığı zaman, artık kocasını aramaktan vazgeçmiş, ev onu boşamış. Kabilesine bunu ilan etmiş, onlar da kabul etmişler.

İki çocuğun da yumuşak bakışlı gözleri vardı, annelerinin uzun elbisesinin arkasında mahcup, duruyorlardı. Gizlice Aleeki'ye bakıp, gülümsüyorlardı. Aleeke koşarak onlara katıldı ve bir daha arkasına bakıp beni aramadı bile. O kadar mutlu olmuşum ki, neredeyse ağlamaya başlayacaktım. Hep tıpkı benim çocukluğumda olduğu gibi, bir sürü kuzenle etrafta koşuşturup yaramazlık yapsın istemiştım. Sanki hayatı boyunca onlarla berabermiş gibi hemen kaynaşmışlardı.

Dhura ile oturup biraz kakule çayı içtik. "Bu yolculuğa çıkarken Aleeke'yi nasıl bırakırım diye endişeleniyordum," diye fısıldadım.

Elime hafifçe vurarak, "Bizimkilerle iyi anlaşacak," dedi.

“Başında bazı topaklar var, bir türlü iyileşmedi,” dedim. Aleeki’yi yanımıza çağırdım. Dhura başını yoklayıp topaklardan birini patlatınca iltihap aktı. Ama Aleeki rahatsız olmuş görünmüyordu, geri dönüp, kuzenleriyle oynamaya devam etmek istiyordu.

“Benim oğlumda da vardı,” dedi Dhura, “Birkaç güne kadar geçmezse onu doktora götürebilirim, burada hastaneler ücretsiz, doktorlar da bize iyi davranıyorlar..”

“Ücretsiz mi?” Şaşırmıştım, “New York’taki doktora yüz dolardan fazla ödedim, üstelik verdiği krem işe yaramadı.”

“Doktorlar bedava, yiyecek ve ev için de para veriyorlar ama Muhammed’in çalışma izni yok. Çünkü F-1 göçmen statüsünde. Yani sürekli oturma iznimiz yok, Somali’nin durumu iyileştiği zaman geri dönmek zorundayız. Sürekli beklemeyiz, ama çalışma ya da oturma izni alabileceğini sanmıyorum. Aslında Muhammed Somali’ye geri dönmeyi hiç istemiyor.”

Somali için döktüğü gözyaşlarında tuz yok diye düşündüm.

Ertesi sabah uçuş planımızı ayarlamak üzere Muhammed’le çıkıyorduk. Üzerime rüzgar estikçe önü açılan bir envelop etek giymiştim. Süveterim, ceketim, hava soğuk olduğu için ayağımda çoraplarım ve botlarım vardı. Evden çıkarırken kardeşim yan yan bakarak, “Bunları mı giydin?” dedi.

“Evet,” dedim.

“Bu eteği sevmedim.”

“Geri dönüp blue jeanimi giyebilirim.”

Gözlerini yuvarlayarak homurdandı, “Yo, o daha beter olur,” dedi.

Durdum ve yüzüne bakarak, “Ne oluyor” diye sordum.

“Giyecek başka şeyin yok mu? Bir jean ve etek!”

“Pekala,” dedim, “Burası soğuk bir ÷lke. Ne giymemi istiyorsun, bilmiyorum. Ben bunları giyiyorum. Benim giysilerim bunlar.”

İçini çekti ve üflledi, “Bir Somali bürosuna gidiyoruz. Uçak biletlerimizi, seyahatimizi ayarlayacaklar. Bacaklarını böyle gösterip beni rezil edeceksin. Altına giyecek bir şey de mi yok?”

“Biliyor musun,” dedim, “Biz bir yolculuğa çıkacağız, ama daha ilk gün evden çıkarken anlaşıyoruz. Bir Somali kadını gibi davranmam; her tarafım örtülü, yüzüm kapalı. Dhura’ya nasıl onu yap, bunu yapma diye karıştığını gördüm, ama bu konuda anlaşılam, ben Dhura gibi olamam.”

“Waris, burada işler nasıldır bilmiyorsun.”

“Kapa çeneni,” dedim. “Ben evi çok küçükken terk ettim. Kendimi geliştirdim. Ne sen, ne de başka bir erkek bana nasıl giyineceğimi söyleyemez. Bütün masrafımı kendim karşılıyorum, sen ise her zaman benden para istiyorsun. Biliyorum, Somali’de bacaklar bedenin en seksi yeridir ve hiç gösterilmez, ama biz Hollanda’dayız. Bir an önce uyum sağla.” Muhammed çok şaşırmıştı. Hiçbir kadının daha önce ona bu şekilde karşılık verdiğini sanmıyorum. Gözlerini yusuvarlak açmış bana bakıyordu.

Pek çok ülkeye gideceğimiz için yanımda American Express seyahat çekleri vardı. İlk işimiz bir bankaya gitmek olacaktı. En azından dört yüzlük bozdurmam gerekiyordu. Şehre inmek için bir trene bindik ve Amsterdam’ın en büyük bankasına gittik. Bembeyaz, önünde büyük sütunları olan, pirinç kapılı bir binaydı. İçeride para değiştirmek için gelenler uzun bir kuyruk olmuştu. Sıram gelince memura seyahat çeklerimi ve pasaportumu verdim. Kalın boyunlu, kırmızı burunlu, solgun beyaz adam gözlüklerinin tepesinden bana baktı, “Bu çekler sizin mi?”

“Evet, elbette benim.”

“Şuraya benim için bir imza atar mısınız?” dedi ve bir kağıt parçası uzattı. İmzamı attım. Bir çok kez elinde evirip çevirdikten sonra, “Hayır, korkarım bu imzalar aynı değil,” dedi.

“Bu pasaport benim, üzerinde aynı isim ve aynı imza var.” Sırt çantamda an az beş bin dolarlık seyahat çeki vardı, isterse ona gösterebileceğimi söyledim. Okula gitmedim ama, adımı doğru yazabilirim.

“İmzamda bir yanlışlık yok.”

Yüzüme baktı ve tane tane, “İmzalar birbirine uymuyor,” diye tekrarladı.

Dimdik durdum ve cevap verdim, “Müdürü görmek istiyorum.”

Gözlerini kısarak sert bir ifadeyle, “Müdür benim,” dedi. Onun müdür olmadığını, ne yapmaya çalıştığını biliyordum.

Muhammed koluma dokunup, “Gidelim,” diye fısıldadı. “Görüyorsun imzan tutmuyor, çıkalım buradan.” Yerimden kıpırdamadığımı görünce sinirlendi, “İki imza birbirine benzemiyor, görmüyor musun?” Memurun elinden çekleri aldı. “Gel, boşver, çıkalım buradan,” dedi.

Onun bu kadar kolay vazgeçmesine inanamadım. “Kes, şunu,” dedim. Bebek gibi davrandığı için onu pataklamak istiyordum. “Bir daha benimle bu şekilde konuşma,” diye fısıldadım. “Ben ne yaptığımı biliyorum.” Müdür olduğunu söyleyen adama dönüp, “Pekala, nereye gideceğim ben?”

“Şehrin öbür yakasında American Express Bankası var,” dedi. “Orada çeklerinizin geçerliliğini kontrol edebilirler. Şu trene binip, falan yerde ineceğimizi, sonra başka bir trene binip filan yerde ineceğimizi, altı blok yürüdükten sonra, sola dönüp sokağın ortalarına yakın bir yerde...”

“Bütün bu yolu kat edip, bunca zaman kaybetmemiz, sırf sen benim imzama inanmadığın için mi?” dedim. Bana şöyle bir baktı, yerimden kıpırdamadığımı görünce sıradaki müşteriye gelmesi için işaret etti. Muhammed çoktan kapıya yönelmişti. Ya büyük bir olay çıkaracak ya da çıkıp gidecektim. Böyle bir adama söylenecek fazla bir şey olmadığını anlamıştım, oradan çıktım.

Diğer bankaya giderken kardeşim yol boyunca hatanın bende olduğunu söyleyerek oflayıp pufladı. “Hiç dinlemiyorsun,” diye söyleniyordu. “Hiç bakmıyorsun, iki imza farklıydı işte!”

“Kalemler farklıydı da ondan,” diye mırıldandım. “Sanırım New York’ta sol elimi kullanmıştım, bu sefer sağ elimle imzaladım.”

Yolumuz uzun sürmüştü. Muhammed hâlâ söyleniyordu ama hiç sesimi çıkarmadım. Kendiniz gibi olmalısınız ve ne sebeple olursa olsun, kimsenin sizi itip kakmasına izin vermemelisiniz. Ama bir tartışma daha çıkmasını istemiyordum. Kardeşim zaten beni dinlemeyecekti, biliyordum.

American Express şubesinde hiçbir sorun çıkmadı. Memur çekleri aldı ve “Parayı ne şekilde istersiniz?” diye sordu. Ona diğer bankada olanları anlattım. Şaşırdı, “Sahi mi; çeklerinizi neden ödemediler, sorun nedir?”

“Hiçbir fikrim yok, belki de Afrikalıları sevmiyorlar,” dedim.

Oradan biletleri alacağımız yere koşturduk. Neden bu kadar acele ediyorduk, bilmem. Ama hiç sesimi çıkarmadım ve kardeşimin beni yönlendirmesine izin verdim.

Muhammed beni bir Somali bürosuna götürdü. Fonda Somali havaları çalınıyordu, duvarlarda Somali haritaları ve çeşitli otantik süsler vardı. Onları yakından görmek istedim, ama kardeşimin hiç sabrı yoktu, “Otur şuraya,” dedi. “Ben seni çağırana kadar da kımıldama!” Hiç böyle bir davranışla karşılaşmamıştım, çünkü kardeşimle hiç bu kadar yakın olmamıştım. Durmadan bir ileri bir geri dolaşıyor, birileriyle konuşuyordu. Hiç oturmadan, devamlı kollarını sallıyordu. Dururken bile bacağını titretiyordu. Onun huzursuzluğunu izlemeye daha fazla dayanamayıp, dışarı çıktım. Hava soğuk ve nemliydi. Muhammed yanında arkadaşı Ali ile birlikte yanıma geldi, aceleyle yan taraftaki seyahat acentesine girdik.

Biletlerin tanesi iki bin dolar tutuyordu, parayı Muhammed'e verdim. Benim işim buydu, parayı vermek. Somali'nin Güney sahilindeki Bosasso'ya gidecektik. "Hemen yarın yola çıkabilir miyiz?" diye sordum. Çünkü on üç gün sonra New York'ta olmam gerekiyordu. Acente, Somali'nin hiçbir yeri ne doğrudan uçuş olmadığını söyledi. Cumartesi gününe kadar beklememiz gerekiyordu. Önce Londra'ya uçacak, oradan Bosasso'ya varabilmek için iki aktarma daha yapacaktık.

Nairobi-Mogadişu arasında haftada birkaç kez uçuş vardı, o da eğer başkentte çatışma yoksa. Eğer bir göçmen yardım konvoyuna dahil değilseniz, Kenya ve Etiyopya'dan Somali'ye güvenli bir şekilde geçemezsiniz. Amerika'daki tanıdıklarımla böyle bir şeyi ayarlama imkânım yoktu. Daha yeni, bir barış konferansına giden hükümet görevlileri silahlı saldırıya uğramış, dokuz kişi ölmüştü. Muhammed Amsterdam'a gelen göçmenlerden, yollardaki tehlikelerle ilgili hikayeler dinlemişti. Her yerde silahlı *shifta*, eşkiyalar vardı. Ülkeden çıkmaya çalışan insanları soyuyorlar, para vermek istemeyeni oracıkta öldürüyorlardı. Muhammed'in arkadaşları Bosasso'dan gitmenin en güvenli yol olduğunu söylediler. Çünkü ülkenin güneyi daha güvenliydi. Muhammed ve Ali bunun en iyi yol olduğunda ısrarlıydılar, böylece biletleri aldım.

"Bosasso'dan ailemizin olduğu yere nasıl geçeceğiz?" diye sordum.

"Havaalanında araba kiralayıp, Galkayo'ya gideriz. Anem oraya çok yakın bir köyde kalıyor," dedi. "Mogadişu'ya gitmeyelim de."

Muhammed değil Mogadişu'nun yakınından geçmek, üzerinden uçmak bile istemiyordu. "O kaçık ordu komutanları, sivil uçaklarla askerî uçakları birbirinden ayıramazlar," diyordu. "Canları sıkılıyorsa ya da *khat* çiğnemişlerse her şeyi vurabilirler, tabii *khat* satıcıları hariç."

“Peki neyle vuruyorlar?”

“Waris, scud füzeleri var,” dedi. “Çok eski ve tehlikeli silahlar. Bunlar eğitimsiz, korkunç insanların elinde ve çılgın komutanlar ortalığa abuk sabuk emirler yağıdırıyorlar!”

“Muhammed,” dedim. “Neler oldu güzel Mogadişu’ya?” Küçükken, oranın dünyanın en güzel şehri olduğunu düşünürdüm. Eski şehir Hammawein, Hint Okyanusu’nun hemen kıyısında kurulmuştu. Denizin kenarında kumsalda durup, sahilde ay ışığında bembeyaz parlayan iki üç katlı evleri seyrederdim. Mogadişu’ya gidene kadar, hiç merdiven görmemiştim. Amcam buranın Mombasso ve Zanzibar’dan daha güzel olduğunu söylemişti. Çin, İran ve Hindistan’la ticaret yapan sultanlar, Hint Okyanusu kıyısında birçok ev yaptırmışlardı. “Süt ve Bal” diye anılan bir ev vardı. Bu evi yaptıran sultan öyle zenginmiş ki, evin harcına süt ve bal karıştırmış. Masmavi okyanusun kıyısında, altın renkli pırıltılar saçan bir binaydı. Harcı sayesinde hiçbir zaman yıkılmaz derlerdi. Yengemin anlattığına göre üst katında, büyük bir salonun dört duvarında birer kapı varmış. Sultan, haremini dışarıdan açılabilen bu odalarda tutuyormuş.

“Waris,” diye içini çekti Muhammed, “şehrin büyük bölümü harabeye döndü. Evlerin yerinde moloz yığınları var. Yollarda yanmış kamyonlar, barikatlardan arta kalan taşlar dolu. Askerler *khat* çiğnedikçe sokaklara çıkıp eğlence kabilinden, bakalım yıkılacak mı diye, binanın birine nişan alıyorlar. Geri zekalılar, binaların yıkılışını seyrederek mutlu oluyorlar.”

“Aman Allah’ım.”

“*Khat* ve uyuşturucu yüzünden herkes delirmiş gibi. Ne yaptıklarını bilmek de düşünmek de istemiyorlar. Gündüzleri *khat* çiğnedikleri için şehir sakin oluyor, her şey güneş batarken başlıyor. Uyuşturucuların etkisi geçince, ortalık yine sakinleşiyor.” Muhammed’in gözlerinde şimşekler çakıyordu, içindeki öfke ve kızgınlığı hissedebiliyordum. Anlatırken daha yaşlı görünüyordu. Sanki içinde bir şeyleri bitirmişti.

Eve döndüğümüzde, Aleeeke'nin arka odada kuzenleriyle koşuşturması duyuluyordu. Onlardan küçük olmasına rağmen hepsini kovalıyordu. Oğlum tam bir savaşçı diye düşündüm.. Gerçek bir Afrikalı. Somali'de erkekler savaşçıdır. Kardeşimle vakit geçirmek bana Somali erkeklerinin nasıl olduğunu hatırlatmıştı. Şimdi benim de bir tane onlardan vardı; oğlum. Ben büyürken, erkekler savaşçı ya da çobandı. Savaşçı olmak en iyisi idi. Aleeeke de kesinlikle bir savaşçı.

Büyüdükçe tıpkı benim gibi kendisini farklı ve yalnız hissetmesinden korkuyordum. O, çok güçlü ve saygın bir kabileliden geliyordu. Oğlumu ülkeme götürüp, anneme; büyük annesine tanıştırmak isterdim. Böylece onun sadece adını değil, kendisini de tanımış olacaktı. Büyük annesinin kişiliğini, hayat tarzını ve öğrenebilmesini çok istediğim bilgeliğini. Nereden geldiğini bilmezse, kendisiyle nasıl gurur duyabilirdi? Afrika'daki ailesini tanımasını istiyordum. Ama o sıralarda, hayatımdan çok değer verdiğim oğlumu yanıma almama imkân yoktu. Sağ salım gidip dönmeyi umuyor, başarılı ve huzurlu bir yolculuk yapmak istiyordum. Muhammed Mogadişu'daki kurşunları ve Etiyopya sınırındaki eşkiyaları anlatırken tedirginliğim artıyordu.

İnşallah, Allah'ın izniyle, Aleeeke'yi de başka bir zaman götürürüm. Annemin, Yaşlı Adam'ın küçük modeli Aleeeke'yi görmesini isterdim. Her hali, her hareketi, bana ölen kardeşimi hatırlatıyordu. Anlatsam da annem kendi gözüyle görmeden bana inanmazdı. Bu yüzden hiçbir şey söylemeyecektim.

Dhura'ya elbiselerimi gösterirken, New York'ta nasıl giyecek aradığımı anlattım, gülüştük.

“Muhammed bana, o envelop eteği dünyada giydirmez,” dedi.

“Onun Somali'ye dönmek istemediğini sanıyordum,” dedim. “Niçin bir Germen kadını gibi giyinmeyesin ki?”

Dhura gülümseyerek başını salladı, “Göreceğiz,” dedi. Ona yakınlarda Somali giysileri satılan bir yer olup olmadığını sordum. Bu giysileri diken kadınlardan kiralayabileceğimizi söyledi. Bir *dirah* - üzerinde en sevdiğim renk olan sarı çiçekler olanından seçtik. Kadın bana, altına giymek için gümüş ve mavi işlemeli bir iç gömleği ve bunlara uygun bir başörtüsü verdi. Hepsini üzerime giydim; yalnızca gözlerim açıkta kalmıştı. Dhura şimdi tam bir Somali kadını gibi görüldüğümü söyledi. Odanın içinde dolaşp, eşarbımın köşesini indirerek gülümsüyordum. Uzun elbise ayaklarıma dolanınca, az kalsın o sırada gülüşmelerimizi duyarak yanımıza koşan Aleeke’nin üzerine düşecektim.

Küçükken de hep bu uzun elbiselerle mücadele ederdim. Bir gece babam yine bizi uyandırıp, kampı taşıyacağımızı söylemişti. Annemle birlikte evimizin yuvarlak iskeletini kapladığımız hasırları yuvarlayarak topladık. Annem evin iskeletini oluşturan direkleri toprağın içinden çekerek söktü ve her şeyi develere yükledik. Süt sepetlerini ve su tulumlarını başka bir deveye bağladık. Babam develerin önüne geçerken, biz de arkadan keçileri güderek yola çıktık. Gecenin ortasında, hiç durmadan aceleyle yürüyorduk. Ta ki, güneş mavi tepelerin ardında doğana kadar. Sonunda babam kervanı, yeni yerimizde durdurdu. Burası dar bir alandı. Ancak ay tekrar mehtap olana kadar orada kalabileceğimizi biliyorduk. Babam buraların kabilemize ait olduğunu ve onların yakınında bulunduğumuzu söyledi. Durur durmaz ilk iş hayvanlara barınak yapmak gerekirdi. Babam bana, “Waris, keçi ve develere ağıl yapmak için gidip sap kesmemiz gerek,” dedi. Bana öyle geliyordu ki, Somali’de her ağacın, her çalının dikenidir ve dalları ellerimde taşırken her tarafım çizilir.

Babam uzun bıçağını kullanarak ağaçları aşağı eğiyor, bana da dallarını kırmamı söylüyordu.

“O yęını annene g÷t÷r, ev için kullansın.” R÷zgar esiyordu ve çalıların arasından geçerken eteklerim dikenlere takılıyordu. Eteğimi kurtarıırken yırtılmaması için dikkat ediyordum, ÷nk÷ bu benim tek elbisemdi. Babam uzaklaşınca, hemen eteklerimi bacaklarımların arasına topladım, b÷ylece hiçbir yere takılmadan, dalları kampa kadar taşıyacaktım. O sırada babam, “Waris, beni bekle,” diye seslendi. Eteklerim b÷yle dizlerimin ÷zerinde iken etrafta dolaşmama izin vermezdi. B÷y÷k bir diken alıp, kendimi çizdim ve sanki her yerim kanıyormuş gibi g÷r÷ns÷n diye, kanımı b÷t÷n y÷z÷me ve kollarıma s÷rd÷m. Babam beni g÷r÷nce, “Ne oldu?” diye sordu.

“Bir şey yok,” dedim. “Bir şey yok, ben iyiyim. Ama bak baba, her yerim kanıyor ve sen b÷t÷n bu dalları y÷r÷yerek taşımamı istiyorsun. Üstelik eteklerim uçuşuyor ve çalılara takılıp, beni d÷ř÷r÷yor. Bunu başaramam!”.

“Tamam,” dedi. “Elbisenin eteklerini yukarı topla, ama dikkat et, kimse seni ÷yle g÷rmesin. İşini bitirir bitirmez bacaklarını ÷rtmeyi unutma, *Afdokle*.” Bu benim takma adımdı, *Afdokle*, K÷÷k Ağız.

“Tamam, tamam,” dedim. Elbisemi toplayarak gidebildiğim için çok mutluydum. Babamı geride bırakarak sıraya sıraya kampa kadar gittim. Ne yapabilirdi ki? İkimizin de elleri dallarla doluydu.

Muhammed uçuş g÷n÷m÷z÷ beklediğimiz iki g÷n boyunca beni deli etti. Dhura’ya bağırıyordu, “Bana kareli g÷mleğimi getir. G÷zl÷k kabım nerede?” Bir dakika sakince oturmıyordu. Hem kalbim kırılıyor hem de kızıyordum. B÷t÷n g÷n gezinip, eşyalarını topladı mı diye soruyordu. Yola ıkımadan bir g÷n ÷nce, Aleeke’yi kuağımda oturtmuş, s÷t iiriyordum. Muhammed beni g÷rd÷ ve “H÷l÷ hazır değil misin?” dedi.

“Dinle beni *savaşçı!*” dedim. “Uçak ne zaman kalkıyor biliyor musun? Saat sabahın dokuzu. Bu gece burada uyuyacağız. Yola çıkmamıza daha bir gece var.”

“Nasıl toparlanmayı düşünüyorsun? Evin her yerinde bir şeyin var.”

“Daha toplanmadım Muhammed, ama eşyalarımın çoğu hazır. Bu konuda rahatım.”

İçine hediyelerimi koyduğum spor çantasını göstererek, “Bunu alma,” dedi. “Senin ıvrı zıvrıklarına ihtiyaçları yok. Yanımıza sadece gerekli olanları almalıyız.”

“O benim,” dedim. “Ve alıyorum.”

“Pekala, bilmiyorum nasıl taşıyacaksın?” diye omuz silktili.

O akşam saat beşte kardeşimin kahverengi bavulu hazır. Sabah evden çıkacaktık, ama o her şeyi hazır halde kapıda oturdu. Arka odaya gidip, eşyalarımı yerleştirdim. Sabah bir buçukta her şeyim hazır. Aleke’yi son kez bağrıma bastım. Saçlarını okşayarak küçük bir şarkı söyledim; “Anne Afrika’ya gidiyor, uyandığın zaman burada olmayacak, ama yakında dönecek.” Öyle tatlı uyuyordu ki, onu nasıl bırakacaktım? Bazen hayatta, bir ayağınızı diğerinin önüne koymanız gerekir. Güneş yükselmeden yola çıkmıştık.

O gece uyuyamamış, Muhammed’in kapıda oturması gibi ben de dolaşıp durmuştum. Hâlâ saat farkına alışmamıştım. Benim için hâlâ gece yarısıydı.

“Haydi kalk, gitme zamanı.”

“Hey, daha vaktimiz var.”

“Waris, gitmeliyiz.” Muhammed uçağı kaçırırsak diye panik içindeydi, kalktım ve çabucak arabaya bindim. Evden saat beş olmadan çıkmıştık, bir buçuk saatten fazla, henüz uyan şehrin içinde yol aldık. Uçağımızın kalkmasına iki saat kala havaalanına varmıştık. Gri bulutların arasından yükselen güneşe bakarak, sağ salim geçecek bir yolculuk için Allah’a

dua ettim. Londra'ya uçuyorduk. Uçak hareket eder etmez, Muhammed tuvalete gitmek için ayağa kalkmak istedi. Birdenbire dengesizleşmiş, küçük bir çocuk gibi davranmaya başlamıştı. Kemerlerinizi bağlayın uyarısı hâlâ açıktı ama o “Tualete gitmek istiyorum, tuvalete gitmeliyim,” diye sızlanıyordu.

“Bir saniye bekle Muhammed,” dedim. “Uyarı ışığı neredyse sönecek. Uçak havalandığı anda, kemerini çözebilirsin ve gidersin. “Bekleyemem, bekleyemem,” diye inledi. Koltuğunda ileri geri sallanıyordu.

Sonunda, “Tamam, gerçekten bekleyemiyorsan kalk ve git. Git, gitmen gerekiyorsa,” dedim. Muhammed yerinden kalkarken, hosteslerden biri koşarak geldi ve onu tekrar yerine oturttu.

“Hayır, hayır bayım. Oturun, ayağa kalkamazsınız.”

Oturdu ama, bu kez bacak bacak üstüne atmış, karnını tutuyordu. Ona şöyle bir baktım, Aleke bile bu kadarını yapmazdı diye düşündüm. Oğlum ayağa kalkar ve hostese derdini anlatıp, yol vermesini isterdi. Kardeşim oturduğu yerde gittikçe daha yüksek sesle inliyordu. İnsanlar dönüp bize bakmaya, sessiz olması için işaret etmeye başladı.

“Hey, beni utandırıyorsun, ağabey, çocuk gibi davranıyorsun. Gitmen gerekiyorsa, git.”

“İzin vermezler,” diye sızlandı.

“Böyle bir şeye hakları yok. Eğer bir insan tuvalete gidecekse, gider,” dedim. “Neden onu dinliyorsun ki,” Hostes ona önemsiz küçük bir çocukmuş gibi davranıyordu. Her ayağa kalkışında kardeşime bakıyor, o da yerine oturuyordu. Kadının ona böyle davranmasına neden izin verdiğini anlayamamıştım.

Heatrow havaalanında başka bir uçağa bindik. Bundan sonra bir sürü uçak değiştirerek on yedi saatlik uçuş ve bekleyişlerden sonra zamana ve nerede olduğumuza dair hiçbir

fikrim kalmamıştı. Ne kadar zamandır yolda olduğumuzu saat farkları yüzünden bilemiyordum. Yorulmuş, berbat yemekler ve daracık koltuklardan sıkılmışım. Nihayet Bahreyn'e indiğimiz zaman Muhammed'e "Annemi görmeme ne kadar zaman var?" diye sordum.

"Daha yarı yola bile gelmedik," dedi. Biletleri çıkardı ve "Buradan yine bir uçağa binip Abu Dabi'ye gitmemiz gerekiyor," dedi.

"Abu Dabi mi? Abu Dabi'ye gitmemiz gerektiğini bilmiyordum" Orası ile ilgili kötü anılarım vardı. Kız kardeşim orada yaşıyordu, ama son gittiğimde evraklarımla ilgili sorunlar çıktığı için, havaalanından çıkamamış, kardeşimi ve annemi görememişim.

"Evet," dedi Muhammed. "Ama Abu Dabi sadece bir saat sürüyor. Oradan Somali'ye geçeceğiz."

O sonsuz uçuşlar boyunca kalbim şüpheyle doluydu. Kimleri görebilecektim? Kimlerin sağlığı yerindeydi? Savaşların ve açlığın arkasından kimler hayatta kalmıştı? Oğlumun babası ile evlenmemiş olmamı annem nasıl karşılayacaktı? Somali'de çocuklu ve yalnız bir kadın olmak, fahişe olmak demektir.

Babamın beni görmesini istiyordum; kızının yüzüne bakmasını. Dünyanın her yerinde insanlar yüzümün fotoğraflarını görmüştü. Fotoğrafçılar ve dergiler yüzümün resmini çekebilmek için bana bir sürü para ödemişlerdi. Babam nasıl görüldüğümü biliyor mu acaba diye merak ediyordum. Ben küçükken, o yalnızca oğlanlarla ilgilenirdi. Kız çocukları çay getirip çıkarlardı, o kadar. Benimle konuşmadığı sürece hiçbir erkeğe bir şey söyleyemezdim. Büyükler sohbet ederken, zar zor bir kenarda oturmak için izin verilirdi. Şimdi yaşadığım yerde ise erkek ve kadınlar yüz yüze konuşuyorlar. Bunun yanlış olduğuna, kötü bir şey olacağına ya da bir cinin ilgisini çekeceğine inanmıyorum.

Süt kovanını taşıırken, annem tembihlerdi; “Babanla konuşurken yere doğru bakmalısın Waris.”

Annemin gözlerine bakarak, “Neden?” diye sormuştum.

“*Ebwaye, ebwaye,*” dedi - ayıp, ayıp olduğu için. Bacaklarım açık oturduğum ya da eteğim açıldığı zaman da aynı şeyi söylerdi. Hiçbir zaman bir açıklama yapmaz, sorularıma cevap vermezdi. Neden ayıp? Anlamı ne? Çünkü Somali’de adet böyledir. Küçük bir kızken bundan hoşlanmıyordum, şimdi Batıda yaşarken nefret ediyorum. Kültürümüze saygı duyuyorum, ama babamın gözlerinin içine bakmak istiyordum. Benden gözlerini kaçırmayacağını biliyordum. Benim önüme bakmamı, ona saygımı bu şekilde göstermemi bekleyecekti. Bunu yapmayacaktım! Dosdoğru bakacaktım ve gözlerindeki sert bakışı, gözlerimle yakalayacaktım. Beni görecekti, Waris, birkaç deve karşılığında yaşlı bir adama sattığı kızı, şimdi kendi parasını kazanıyordu. Hiç okula göndermediği halde bir yazar olan kızının yüzüne bakmak zorunda kalacaktı. Birleşmiş Milletlerin kadın hakları elçisi olan kızına.

KGS ise konuşmak istediğim başka bir konu idi. Ailem beni incitmek istememişti. Bu, annemin, teyzelerimin ve anneannemin de yaşadığı bir şeydi. Temiz ve saf olabilmek için yapıldığına gönülden inanıyorlardı. Şimdi ben daha iyi biliyorum; bu gelenekten Kur’an’da kesinlikle söz edilmiyor. Ama *Wadaddo*, din adamları aksini söylüyorlardı. Kimse Kur’an veya Hadis okuyamıyordu. Annem şeyhleri dinler, söylenenleri hiç sorgulamazdı.

Babam bana, “Waris, sen çok vahşi ve sertsin, Hemen evlenmezsen, seni kimse istemeyecek,” demişti. Evlenirsem, oğlanlar gibi davranmaktan vazgeçeceğimi ve daha az konuşacağımı düşünüyordu. Koca seçilirken aşka bakılmazdı. Seçimi aileler yapardı. Önemli olan kabile bağlarını destekleyecek ve bol bol çocuk verecek bir eş olması idi. Erkeğin kadına biçtiği değer, karısını geçindirebileceğinin ifadesi idi. Eğer

erkeğin verecek bir şeyi yoksa, kabilesi de onu desteklemiyorsa, bir eşin sorumluluğunu alamazdı.

Yengelerim, ablam Halimo için, “Bir sürü dişi deve ve beyaz keçi alacak,” derlerdi.

“Hiiyea!” diye cevaplardı annem; Halimo’nun eteğini kaldırıp bacaklarını kadınlara gösterirken.

Herkes eteklerinden çekiştirip, takılırdı. O da şöyle bir dönüp, küçük seksi ayak bileklerini gösterirdi. Annem de, “Bu kız yirmi deveden aza gitmeyecek, size söylüyorum,” diye övünürdü. Benim elbisemi kaldırıp, bacaklarımı göstermezdi. Çünkü benim bacaklarım komik bir şekilde dışa dönük duruyordu. Bacaklarım güzel değildi ama güçlüydüler ve ben de çok hızlı koşardım. Develeri güderken hızlı hareket etmek zorundasınızdır. Uzun adımlarla yürümeniz gerekir, yoksa hava kararmadan gideceğiniz yere varamazsınız ve sırtlanlar karanlıkta sizden daha iyi görür. Bir erkek kadar hızlı olabildiğim için babamın benimle gurur duyacağını zannederdim. Ama ona cevap verdiğim ya da eteklerimi yukarı topladığım zaman hep sorun çıkardı. Ne yaparsam yapayım, ben sadece bir kızı çocuğu idim.

Babam öfkелendiği zamanlar hep annemin arkasına sakanırdık. Bir keresinde yine gece yarısı kampımızı taşımış, yeni yerimize varıp, yerleşmiştik. Babam beni hemen keçilerin başına yolladı. Yürümekten o kadar yorulmuştum ki, ağacın gölgesinde uykum gelmişti. Henüz küçük bir kızdım, gözlerimi açık tutamıyordum. Uyandığımda güneş gitmişti ve ben artık gölgede değildim. Her taraf zifiri karanlıktı ve keçiler gitmişti! Yoklardı! Korkuyla ayak izlerini aradım ama öyle çoktu ki, ne tarafa gittiklerini anlayamadım. Sonunda oralar-daki en yüksek ağaca tırmandım. Oradan, ilerideki yüksek otların arasında küçük kafalarını görebiliyordum. Hayvanlara doğru koştum. Otların arasında bir ceylan gibi sıçıyordum. Bulabildiğimi toplamaya başladım. Kaç tanesinin kaybolduğunu

bilmek bile istemiyordum. Hiçbir şey olmamış gibi yaparak kampımıza döndüm.

Babam her akşam hayvanları ağıla sokmadan önce ve her sabah otlatmaya götürürken tek tek sayardı. O saymaya başlarken ben de annemin arkasına saklanmışım. Yavaş yavaş sayıyordu, *koe, laba, suddah, afra, shun*, elliye kadar. Sayılar büyüdüğüçe, anneme daha çok sokuluyordum. Keşke içine saklanabilsem diye düşünüyordum. Babam iki kez saydı ama, iki hayvan eksikti; bir kuzu ve bir keçi. “Waris, buraya gel!” Yerimden kıpırdamayınca, o benim yanıma geldi. “Seni çağırđımı duymadın mı?”

“Affedersin baba,” dedim. “Beni çağırđığını bilmiyordum.”

“Gel buraya,” dedi.

Eğer yanına gidersem hırpalanacağımı biliyordum, o yüzden annemden ayrılmaya niyetim yoktu. “Hayır,” dedim. Kimse babama hayır diyemezdi. Hiç kimse. Nasıl olsa öldürüleceğimi biliyordum, onun için her şansı kullanacaktım. Kaçmayı düşündüm ama nereye gidecektim?

Babam eline bir sopa aldı, annem ellerini kaldırıp sakın olmasını söyledi. “Onu dövme, o daha bebek. Gel düşünelim, hayvanlar nerede olabilir?” dedi. Bir saniye içinde annemi öyle bir hızla itti ki, annem ağılın öbür ucuna çarptı. Yerdeki bir yığının üstüne yığıldı, ağzından ve burnundan kan geliyordu. Eğer annemden uzak durmazsam hem beni, hem onu öldürecekti, biliyordum.

Babam öfkelendiği zaman bana kızgın bir arslanı hatırlatırdı. Asla affetmezdi, hiçbir şey onu durduramazdı. Arslanlar kral ve kraliçeler gibidir. Bütün gün sessizce otururlar, acıktıkları zaman zarıfçe, nezaketle öldürürler. Doğrudan avlarının boynuna ya da ağzına saldırırlar, ölüm ani olur. Genellikle vakur ve sakindirler, ama nefret ettikleri bir şey vardır; rahatsız edilmek, özellikle sırtlanlar tarafından. Bir keresinde bir sırtlanı altın renkli bir arslanı kızdırırken görmüşüm.

Arslan sakın sakın oturuyordu, ama birden sabrı taştı. Yerinden doğruldu; bir sıçrayışta baş belasını sırtından yakalayıp, ağzında salladı ve fırlatıp attı.

Geri dönüp babama bir kadının neler yapabileceğini, kendime nasıl güzel bir hayat kurabildiğini göstermeye niyetliydim.

Abu Dabi'ye indiğimiz dakikada aniden midem koca bir düğüm gibi oldu. Sanki günlerce yürümüş ve susuz kalmıştım. Bu ülke ve bu havaalanında öyle kötü anılarım vardı ki. Bu sefer ters bir şey olmamasını umuyordum Ama Muhammed de ben de bavullarımızın hiçbirini göremiyorduk. Son bavul da sahibini bulana kadar bekledik, artık neredeyse ağlamaya başlayacaktım. İşte bir sorun çıkmıştı. Somali uçağını kaçırmaktan korkuyordum. Önce yanlış yerde beklediğimizi düşündüm. Her şey Arapça yazıyordu ve bir şey anlayamıyordum

“Muhammed,” dedim, “buranın doğru bagaj çıkışı olduğundan emin misin?”

“Evet,” dedi.

“Peki, eşyalarımıza ne oldu?”

“Ben hallederim,” dedi Somalice.

“Muhammed, dur onlarla ben konuşayım. Bu benim başıma daha önce de geldi, ben çok seyahat ettim,” dedim.

Muhammed ısrar etti, “Hayır, hayır, ben halledebilirim.” Bagaj bölümünün dışındaki küçük bir ofiste duran kadının yanına gitti. Dışarıda beklerken gördüğüm kadarıyla kadın pek anlayışlı değildi, kardeşim de ne olduğunu tam anlatamıyordu. Kadın başını sallayarak merdivenlerini işaret ediyordu. Bagajlarla bir ilgisi yoktu ve nerede olduklarını bilmiyordu. Muhammed sinirlendi ve kadına Somalice bağırmaya başladı,

“Ağabey,” dedim, “bırak ben birileri ile konuşayım, sen bir yere varamayacaksın.” Tekrar ofise gittim. Kadın bana yukarı çıkıp bir danışma bankosu bulmamı söyledi.

Sıram geldiğinde, bankonun arkasındaki adama, “Bavullarımızı arıyoruz,” dedim. Yüzüme bakmadan başı ile havalanının başka bir bölümünü işaret etti. “Affedersiniz,” dedim. “İngilizce biliyor musunuz?” Yine başını salladı. Bize yardım edemeyeceğine karar verip, başka birini aramaya başladım. Üniformalı bir adam “Girişteki acente ile görüşün,” dedi. Böylece giriş kapısına kadar tekrar yürüdük. Dhura’nın bana bulduğu elbise çok uzundu, ben de eteğimin önünü kaldırmayı unutuyordum. Her hareket edişimde takılıyordum. Girişe vardığımızda oradaki adam bize sanki deliymişiz gibi baktı.

“Hey, bir dakika,” dedim. “Bavullarımızı almamız için yukarı çıkıp buraya gelmemiz söylendi, neler oluyor? Bir cevap istiyorum.” Adam, omuz silkip Muhammed’e bir baktı ve arkasını dönüp gitti. Bağarmaya başladım, “Ne yapmamızı bekliyorsunuz? Hiçbir şey almadan gidecek miyiz? Bavullarım ne zaman buraya getirilecek?” Memur, “Bagajınızın ne zaman geleceğini bilmiyorum,” dedi. Sonra Muhammed’e dönüp, “O tarafa gidip, oturun,” dedi tahta bankları göstererek, “biri size haber verecektir.”

Uçaklar iniyor, kalkıyor, insanlar yakınlarını karşılıyor, çocuklarını kucaklıyordu. Kadınların hemen hepsi kara çarşafliydi, erkekler ise istedikleri gibi giyinmişlerdi. Kiminde pantolon gömlek, kimilerinde geleneksel Arap entarisi vardı. Güneş battı ve hava karardı. “Muhammed,” dedim, “biletleri kontrol et, bak bakalım uçağımız kaçta kalkıyor. Kaçtırmak istemiyorum.” Muhammed biletleri çıkardı ama saatlerini anlayamadı. “Biletleri bana ver, birisine sorayım, uçağı kaçtırmayalım.” Eşarpımı başımın üzerine çekip, yüzümü kapat-tım. Eşarp ipek olduğu için bağlasam bile kayarak açılıyordu. Biletleri alıp, havayolu bankosuna gittim. Adama, “Bütün gün bagajımızı bekledik, acaba Somali uçağı ne zaman kalkıyor? Bilgi verir misiniz? Kaçtırmak istemiyoruz,” dedim

“Bugün Somali’ye başka uçuş yok,” dedi, bir yandan bankonun arkasında kağıtlarını toplıyordu.

“Affedersiniz,” dedim, eşarbım omuzlarıma düşmüştü. Müslüman olmadığımı düşünse de umurumda değildi. “Uçağımızı kaçırdık mı? Kimse bize söylemedi. Kimse yardımcı olmuyor. Nedir bu?”

“Bugün Somali’ye başka uçuş yok,” hâlâ önüne bakıyordu.

Bana bakmasını sağlamak için bankoya elimle vurdum. “Bu imkânsız, bir hata olmalı!”

“Biletlerinizi göreyim.” Sanki çok fazla sorun çıkarmışım gibi içini çekti. Biletleri eline verdim. Sayfaları çevirip, küçük kutular içinde yazılı numaraları gösterdi. “Buraya bakın,” dedi. “Siz 29 Eylülde yola çıkmışsınız ve 2 Ekimde Somali’ye gideceksiniz.”

“Ne?” diye kalakaldım.

Tane tane konuşmaya başladı. “Bugün 30 Eylül, sizin uçuşunuz 2 Ekimde. Yani daha iki gün var.” Kendimi aptal gibi hissediyordum.

“Muhammed,” diye bağırdım “düşünebiliyor musun, bu pis kokulu havaalanında iki gün beklemek zorundayız! Bundan haberim yoktu!” Onun da kafası karışmıştı. “Bu insanlar bana yo-yo gibi davranıyorlar,” dedim. “Kadınım diye benimle doğru dürüst konuşmuyorlar bile.” Muhammed elleri bacaklarının arasında, oturduğu ahşap banktan bana bakıyordu.

Derin derin nefes almaya başladım. Sonunda biraz sakinleşmiştim, kız kardeşim Fartun aklıma geldi. Suudi bir ailenin yanında çalışıyordu ve kaldığı yer havaalanından pek uzakta değildi. Muhammed’e, “Bir taksiye atlayıp Fartun’a gidelim,” dedim. “En azından kız kardeşimizi görmüş oluruz. Duş alır, dinleniriz.” Eşyalarımızı topladık. Lavaboya gidip, yüzümü yıkadım. Eşarbımı düzelterip, başıma doladım. Sürekli yüzü ve başı örtülü olmak çok sıkıntı veriyordu. Böyle bir cezayı hak edecek ne yapmıştım?

Pasaport kontrol÷ne vardığımızda Muhammed hemen geçti. Hollanda pasaportu olduğı için vize gerekmiyordu. Ama, atmaca burunlu memur benim pasaportumu alınca tek tek her sayfasını incelemeye başladı.

“Birleşik Arap Emirlikleri’ne girebilmek için vizeniz yok,” dedi. Tane tane bir çocuğa anlatır gibi konuşuyordu. Buna inanamamıştım. Ağzım kurumuş, nefesim tıkanmıştı. Aynı şey daha önce de başıma gelmişti.

“Lütfen, lütfen bana yardımcı olun,” diye yalvardım. “Kardeşimle birlikte Somali’ye gidiyoruz. Çok uzun zamandır ailemi görmüyorum. Uçağımız iki gün sonra. Sadece kız kardeşimi ziyaret edip döneceğiz.”

Adam tumbul parmaklarıyla pasaportuma vurarak, “Ülkeye giriş vizeniz yok,” dedi.

“Ama ben Somali’ye anneme gidiyorum. Somalili olduğumu görmüyor musunuz?” Yüzünü bana çevirdi ama arkamdaki duvara bakıyordu. Gözlerime bakmıyordu. “Lütfen efendim,” diye rica ettim. “Yalnızca iki gün kardeşimi ziyaret etmek istiyorum.”

“Ülkeye girmek için gerekli evrakınız yok,” diye tekrarladı. “Havaalanından ayrılamazsınız.” Pasaportumu bana doğru fırlattı, döndü ve sıradakini çağırdı.

Bu evraklar neden gereklidir, hiç anlam veremiyorum. İnsanlara nasıl böyle güç kullanabiliyorlar, neden kimin ne yapacağını onlar söylüyor? Somali’de kimsenin evrakı yoktur. Keçilerimize otlak ararken pasaport göstermemize gerek yoktur. Birini görmek isterseniz, gidip görürsünüz. Kimini içeride, kimini dışarıda tutacak kağıtlar taşımazsınız. Ne hissediyorsanız, ne istiyorsanız onu yaparsınız.

Bir şahsiyetsinizdir, kağıt üzerinde belirtilmiş yazı ve rakamlar değil. Bir göçebe için geldiğı yer değil, bulunduğu yer önemlidir. Anneme hangi yıl doğduğumu sormuştum ama hatırlayamamıştı.

“Anne, hatırlamıyor musun?”

“Lütfen yavrum, hatırlamıyorum. Neden bu kadar önemsiyorsun?”

Ben yağmur mevsiminde doğduğumu sanıyorum. Neden biliyor musunuz? Suyu, özellikle yağmuru çok seviyorum. Ama hangi yıl doğduğumu ve yaşımı bilmiyorum.

Yirmi yıl kadar önce ben on dört yaşlarımdayken, amcam beni Londra’ya götürmeye karar vermişti. “Bir pasaporta ihtiyacın olacak,” demişti.

“Evet” demiştim ama aslında pasaport nedir hiç bilmiyordum.

Beni resim çektirmek için bir yere götürdü. Ertesi sabah pasaportum hazırды. İçinde ne yazdığına hiç bakmadı, sadece kendi resmimi merak etmiştim. Hayatımda ilk defa kendimi görüyordum. Fotoğrafta kameraya değil, gökyüzüne bakıyordum. Nereye bakacağımı bilmiyordum, fotoğrafçı aç gözlerini deyince, yukarı bakıvermişim. O sırada neler olduğunu anlamadığım için dua ediyordum. Pasaportun ne olduğunu yıllar sonra Londra’da anladım. Amcam pasaporta bir de doğum tarihi yazdırmıştı, ama hâlâ ne yazdığını bilmiyorum.

Ağabeyimi kalabalığın ortasında bıraktım. Bir şeyler yapmalı, bir yerlere gitmeliydim. Yukarı çıktım ve havaalanında bir otel olduğunu keşfettim.

“Boş odanız var mı,” diye memura sordum.

“Evet, yerimiz var,” dedi, “ama peşin ödemeniz gerekir.” Sanki odaya yetecek param yokmuş gibi davranıyordu.

“Bir oda istiyorum,” dedim.

“Gecesi 150 dolar.. Amerikan doları,” sanki cesaret gerektiren bir şeymiş gibi söylüyordu.

“Allah’ım,” dedim içimden, “çok şükür param var.” Odayı tuttum, ne kadar ödediğim umurumda değildi, çünkü yorulmuştum.

Burası, küçük ve köhne bir otel odasıydı. Tek kişilik yatağın üzerinde kirli, kahverengi bir örtü ve incecik, ucuz havlular vardı. Kendimi yatağı atıp, ağlamaya başladım. Minik oğlum mu merak ediyordum. Hiçbir yere varmayan bu çılgınca yolculuğı çıkabilmek için, başındaki enfeksiyona rağmen onu yalnız bırakmışım. Sevimli kafasının her yerinde o acayip şeylerden vardı. Allah bana bir şey mi anlatmak istiyor diye düşünüyordum. Belki de beni cezalandırıyordu. Kendimi kapana kısılmış ve çaresiz hissetmişim.

Abu Dabi havaalanı beni kötü anılarıma döndürmüştü, işte ben yine aynı yerdeydim. Bu havaalanından daha önce de geri yollanmışım. Bu bir lanet olmalı diye düşündüm. Bilmiyorum. O zaman da annemi görmeye geliyordum. Annem kabileler arasında çıkan bir çatışmada iki ateş arasında kalmıştı. Yakacak çalı çırpı toplarken, askerler birbirlerine ateş etmeye başlamış. Kaçmaya çalışmış ama, göğsüne iki mermi isabet etmiş. Fartun'a para göndermişim, o da Abu Dabi'ye bir hastaneye getirmişti. Uçaktan iner inmez onu görebileceğimi sanmışım. New York'takiler vizeye ihtiyacım olmayacağını söylemişlerdi. On sekiz saat uçtuktan sonra vardığım havaalanından çıkmama izin verilmemişti. Tipsiz, çirkin bir adam, vizem olmadığı için ÷lkeye giremeyeceğimi söylemişti. Annem ve kız kardeşim hemen yandaki lobide bekliyorlar, ama ben yanlarına gidemiyordum. O kadar kararlıydım ki, tekrar New York'a dönüp Birleşik Arap Emirlikleri Konsolosluğu'ndan vize aldım. Bir 2704 dolar daha ödeyerek Abu Dabi'ye döndüm. Geri geldiğimde, aynı kalpsiz, şişman, tipsiz adam yine oradaydı. Önden iki dişi eksikti, kalanları da ben dökmek istiyordum. Vizeli pasaportumu aldı ve orada, gümrükte beni bırakarak ortadan kayboldu. Bütün gün bekledim, bekledim. Ben yokken gelip de orada bulamazsa diye, yiyecek bir şey almaya veya tuvalete gitmeye korkuyordum. Sonunda adımın okunduğunu duydum. Yaklaşınca alaycı bir ifadeyle yüzüme baktı ve ÷lkeye girmem için izin verilmediğini söyledi.

“Lütfen,” dedim. “Vize gerektiğini söylediniz diye, tekrar New York’a gidip, geldim. Sorun nedir? Lütfen söyler misiniz? Annem yaralı. Beni bekliyor. Lütfen onu görmeme izin verin.”

Yüzüme baktı ve havlar gibi, “Size söyledim. Ülkeye girme izniniz yok.” Pasaportumu elime verdi. “Nereye gitmek istersiniz? İlk uçakla burayı terk ediyorsunuz.”

“Siz sorunun ne olduğunu açıklayana kadar gitmiyorum.”

“Şu sıra Londra’ya kalkan bir uçak var, sizi ona bindireceğim,” dedi.

Ona Londra’da oturmadığımı söyledim. “Neden beni oraya gönderiyorsunuz? Ben New York’ta yaşıyorum,” diye bağırdım, sonra yalvardım, ama beni dinlemedi.

“Şuradaki kadınları görüyor musun?” diye havladı. Polis üniformalı, vasat görünüşlü kadınlardı. “Eğer ilk uçağa binmezsen, seni incitebilirler, benden söylemesi. Seni uçağa zorla bindirirler.” Kadınlar uçağın kalktığı kapıya kadar benimle birlikte yürüdüler. İnsanlar bana gülüyordu. Hiç unutmayacağım.

Şimdi yine aynı havaalanında, pis bir otel odasına üç yüz dolardan fazla ödediğim halde, insan muamelesi görmeden kısılp kalmıştım. Boğazıma, tenime, kanıma dokunuyordu. Anlatacak kelime bulamıyorum.

İslam, boyun eğmek demektir. Müslüman olan biri Allah’a teslim olmuştur. Dizlerimin üzerine çöküp, “Allah’ım bana yardım et,” dedim. Bu sıkıntının arkasından, güzel ve mutlu bir şey olacak mı diye merak ediyordum. “*İnşallah, inşallah*, Allah her şeyi yoluna koyar.” Durmadan tekrarlıyordum. Her şeyin bir sebebi olduğuna tüm kalbimle derinden inanıyorum. Bu seferkinin iyi bir neden olması içi Allah’a dua ettim.

6 | Gece Yolculu u

Şerre karşı dua

*Şerler arkamıza gizlenir, be ye durur orada
şerler önümüzde bekler, be ye ısıracak gibi durur
şerler üzerimizde uçar, be ye asılı gibi hareketsiz
şerler altımızdan yükselir, be ye ucu kör mızrak gibi
şerler yanımızdan yürür, be ye uzaktan dürterek bizi*

Yirmi yıl sonra, uçağımız çöle inerken kulağımda Afrika şarkıları çınılıyordu. “Merhaba Afrika! Nasılsın! Ben çok iyiyim, umarım sen de iyisindir!” Gülümseyerek mırıldanıyordum, Uçağın kapısına geldiğim zaman sanki gökyüzü beni selamladı. Evime dönmüştüm! Metal merdivenleri dans edencesine indim. Karşımdaki manzarayı, özellikle gökyüzünü görünce kalbim hızla çarpmaya başlamıştı. Somali’de gökyüzü, güneşin ve ayın evidir, sonsuzluğa doğru uzanır gider. Gökyüzü o kadar uçsuz bucaksız görünür ki, siz kendinizi altında ufacık hissetmezsiniz, sanki siz de büyürsünüz. Boşluğu hissetmek, özgürlüğe dokunmak için kollarımı iki yana uzattım. Ülkemin güneşi öyle parlak ve güçlüdür ki, her şey çok net ve çarpıcı görünür. Bulunduğum yerden Hint Okyanusunu görebiliyordum, sanki yürüyüp atlayabilecekmişim gibi geliyordu. Açık çölde tatlı tatlı esen rüzgarın sesini duymayalı

çok, çok uzun zaman olmuştu. Eskiden bir akasya ağacının, bir devekuşunun, kaplumbağanın hatta karınca yuvalarının bile çıkardığı sesi ayırabilirdim. Yürürken etraftaki insanlara baktım; yüzlerinden, ne düşündüklerini, ne yaptıklarını anlayabiliyordum. Ortamlara uyum sağlamaya çalışan bir yabancı olarak yaşadığım yıllardan sonra, bu çok güzel bir duyguydu. Burnuma bir koku geliyordu, hemen hatırladım; bu *angella* idi. Geleneksel kahvaltı yiyeceğimiz. Şekerli, kakaolu çerezlerin tersine, insanı bütün gün tok tutan ekşili bir gözleme. Mutluluktan gözlerim dolmuştu, Anavatanım Somali, seni çok özledim. Nasıl bu kadar uzun zaman uzak kalmıştım. Beni bu kadar uzak tutan şey neydi? Havaalanında herkes bana bakıyordu, gayet normal görünüyorlardı ve onlardan biri olduğum için çok mutluydum. Burası benim hayallerimin doğduğu yerdi. Ben Afrika'nın evladıyım. Bir an önce anneyi görmek istiyordum, o zaman gerçekten eve döndüğümü anlayacaktım.

Güneş bulutsuz gökyüzünde tam tepeye çıkmıştı, hava çok, ama çok sıcaktı. Uzun süre New York ve Londra'da yaşadıktan sonra bu sıcak beni şaşırtmıştı. Terden dalga dalga yükselen sıcak hava nefes aldırılmıyordu. İleride parıltıyan Hint Okyanusu'ndan gelen hafif esinti olmasa, bu kavurucu sıcak dayanılmaz olurdu.

Küçük havaalanından kalkan tren ya da otobüsler yoktu elbette. Taksiler beyaza boyalı tuğla terminal binasının önünde bekliyorlardı. Açlıktan ölmek için Suudi Arabistan'a giderek fahişelik yapan kadınlar, biriktirdikleri parayla aldıkları arabaları şoför tutup taksi olarak işletiyorlardı. Çünkü Somali'de kadınlar araba kullanamazlar ve bir arabaya sahipseniz zenginsiniz demektir.

Muhammed, "Bu işi ben hallederim," diyerek arabaların arasında yukarı, aşağı dolaşmaya, herkesle konuşmaya başladı. Mogadişu'dan tanıdığı, kabileden akraba birine rastlayınca bana seslendi, "Burada kiralayabileceğimiz bir araba var. Abdillahi, Majeerteen, babamın kabilesinden."

“Ağabey, lütfen bizi yarı yolda bırakmayacak bir araba bulalım.”

Ama o zaten kararını vermişti. “Ancak kendi kabilenden birine güvenebilirsin,” diye açıkladı. “Bakalım bizi Galka-yo’ya götürecektir mi?”

Abdillahi’nin eski, vuruklar içinde bir steysin vagonu vardı. Ön tarafındaki girinti, açılmasın diye tellerle bağlanmıştı. Lastikleri bebek yüzü gibi pürüzsüzleşmiş, içindeki koltuklar yırtık söküktü.

Muhammed ve Abdillahi tokalaştılar ve kollarını birbirlerinin omzuna atıp, konuşmaya başladılar. Abdillahi’nin ince uzun bir yüzü ve minik bir keçi sakalı vardı. Geleneksel *maa-a-weiss*’in üzerine beyaz bir gömlek giymişti. *Maa-a-weiss*; uzun ve desenli bir kumaşın göğsün etrafını dolanıp önde kıvrılarak tutturulan bir giysi şeklindedir. Havaalanındaki erkeklerin çoğu bundan giymişti. Muhammed ve Abdillahi havaalanı vergisini ödemek ve evraklarımızı geri almak için içeri girdiler. Evraklarımızı uçaktayken hostes toplamıştı. Benimkiler İngiliz menşeli olduğu için Somali’ye giremeyeceğimi söylemişti. Beni geri göndermelerinden ya da alıkonulmaktan çok korkmuştum ama Muhammed ısrarla bir şeyler yapabileceğini söylüyordu. Sıcaktan, terim ensemden belime doğru sicim gibi akıyordu. Neden bu kadar geç kaldıklarını merak etmeye başladım. Başıma yapışan ipek eşarbi çekip atmamak için kendimi zor tutuyordum, bir an önce arabaya binip gitmek istiyordum.

Nihayet geldiler. Abdillahi bozulmuş görünüyordu. “Kardeşin polisle kavgalaşıyor,” dedi.

“Belgelerimize el koymaya hakları yok. Havaalanı vergisini ödedikten sonra geri vermek zorundalar,” dedi Muhammed.

“İçeride ne oldu?” diye Abdillahi’ye sordum. Çünkü Abdillahi daha makul görünüyordu. “Kardeşin memurla tartıştı ve bağırmaya başladı. Polis dışarıya doğru itince az kaldı ona

bir yumruk atıyordu,” dedi. Muhammed hâlâ öfkeyle bir ileri bir geri dolaşıyordu. Abdillahi ona dönerek, “Sakin ol, sakın olmak zorundasın.”

“Benimle böyle konuşamazlar, parayı ödedim, hakları yok.”

Abdillahi elini Muhammed’in yüzünün önünde sallayarak “Burası Avrupa değil dostum. O adamlar silahlı. Senin kim olduğuna, sorunun ne olduğuna aldırmazlar. Silahlı insanlarla tartışmamalısın. Seni vurdukları zaman, kimin haklı olduğunun hiç önemi kalmaz.”

Abdillahi kardeşimi yakalayıp, kenara çekti. Polis belgelerimi geri verdi ama, her an fikir değiştirmelerinden korkuyordum.

“Abdillahi, annemi bulabilecek miyiz?” Polisler ve askerlerle ilgili sohbetlerini bölmüştüm, bir an önce havaalanından çıkıp ailemi bulmak istiyordum.

“Aileniz, Etiyopya sınırına yakın bir yerde yaşıyor,” dedi Abdillahi. “O bölgeden yeni döndüm, uçağa yetişmek için bütün gece araba kullandım. İnan bana onları bulabilirim.”

Hâlâ endişeliydim. “Haritan var mı?”

Abdillahi bana gülerek baktı, “Ben buralıyım,” dedi.

Muhammed “Elbette bulabilir,” diye güldü, “Haritaya ihtiyacı yok, her şey kafasında yazılı zaten.”

“Ne kadar sürer?” diye sordum. Birden heyecanlanmıştım. Anneme sarılmak, yüzüne dokunmak istiyordum.

“Sekiz, dokuz saat sürer. Yolların durumuna ve kontrol noktalarındaki askerlere bağlı,” dedi. Konuşurken küçük sakalını sıvazlıyordu.

“Sekiz saat mi?” diye bağırdım. İnanamıyordum. Değerli zamanımın üç günü uçaklarda ve pis bir otelde gitmişti. Şimdi de bütün bir gün boyunca yol yapacaktık. Güneş çoktan öğleyi geçmişti. İsterik bir halde ileri, geri yürürken, elbisemin eteklerine takılıyordum. Başörtümü çekip çıkardım. Çok sıcaktı, nefes alamıyordum ve bu krizi atlattmak için biraz harekete

ihtiyacım vardı. Arabayla sekiz saat gitmek, ailemi iki gün daha az göreceğim anlamına geliyordu, çünkü bunun bir de dönüşü olacaktı. Muhammed ve Abdillahi, orada durmuş şaşkınlıkla bana bakıyorlardı. Onlar için zamanın bir önemi yoktu ki!. Onlar benimkinden farklı bir dünyada yaşıyorlardı. Benimkinde anlaşmalar ve tarihler geçerliydi. Yine de başka seçeneğim yoktu; sakinleşip, yapılması gerekeni yapmalıyım.

“Bizden ne kadar alacaksın?” diye sordu Muhammed. Abdillahi üç yüz Amerikan doları istedi. Muhammed ona yüz dolar verdi ama kabul etmedi.

“Muhammed, ver gitsin, buradan gidelim,” diye fısıldadım. “Vakit kaybetmeyelim.” Muhammed bana, işime karışma der gibi baktı. Geri çekilip, yakıcı güneşin altında pazarlığın bitmesini bekledim.

“Üç yüz dolar olamaz,” dedi. Muhammed, “Biz Majerten’lerdeniz, sen ve ben. Yabancı değiliz.”

“Ben fakirim, çocuklarım için para kazanıyorum.”

“Dinle Abdillahi, yüz dolar çok para. İkimiz de biliyoruz ki bu yolculuk bu kadar etmez,” dedi. “Ayrıca, biliyorsun ben biraz deliyim!” diye takıldı.

“Orası doğru,” diye güldü Abdillahi. “Sanırım başınıza daha fazla bela açmadan sizi buradan götürsem iyi olacak. Birine zarar verersen, bir de kan parası ödemek zorunda kalacağım.”

Muhammed, “Yüz dolar,” dedi, el sıkıştılar.

Bizi Somali’nin ortasındaki küçük bir köye götürüp, anneye kavuşturması için, parayı Abdillahi’ye verdim.

Ne yaptığını bilen, zeki biri gibi görünüyordu. Nazik biri olduğunu söyleyemeyeceğim, çünkü o da bana, diğer Somali erkekleri gibi davranıyordu. Parayı benim ödemiş olmam hiçbir şeyi değiştirmiyordu. İkisi de beni kocaman spor çantamı sürüklerken ve diğer eşyaları arabaya yüklerken bırakıp, etraftaki akrabalarla laflamaya gittiler. Onları tanıdıklarıyla kucaklaşıp, el sıkışırken seyrettim.

Somali'ye indiğimiz an, Muhammed Somalice konuşmaya başlamış ve bambaşka biri olup çıkmıştı. Çenesi yukarıda, dimdik duruyordu ve daha saldırgan, daha kibirli davranıyordu. Onun bu hali bana çocukluğumda bizi ziyarete geldiği bir günü hatırlattı. Kampımıza geldiği gün, birdenbire yere bir şeyler çizmeye başlamıştı.

“Hey, sen,” diye çağırdı beni. Ne tuhaf çocuktuk! “a, b, c yi öğrenmeye hazır mısın?” Sanki her şeyi biliyormuş ve öğretmekle görevliymiş gibi davranıyordu. Çok meraklanmıştım, ne yaptığını görmek için yanına gittim. “Otur,” diye emretti, ama ben elindeki sopadan ürktüğüm için gerekirse kaçabileyim diye ayakta duruyordum. Yere harfler çiziyordu ama ben onların ne olduklarını bilmiyordum. Okuma yazma diye bir şeyin adını bile duymamıştım. Muhammed elindeki sopayla harfleri hızlı hızlı yazıyordu. “Bu nedir?” diye sordu, elbette ne olduğunu bilmiyordum. “Peki, bu harf ne?” diye sesini yükseltti, sopasını gözlerime doğru sallıyordu. Onun ne yaptığını anlamıyordum, bu deli çocuğun yerde çizdiği çizgileri seyrederek, öylece duruyordum. Bana bağırmaya başlamıştı. “Sen aptal bir göçebe kızsın. Ne diye bakıyorsun? Harflere bak. Söyle!” Onun bağırmasına gülmeye başladım ve sopasıyla bana vurmaya çalışırken oradan kaçtım. “Okuma yazmayı öğrenemeyecek kadar tembel ve aptalsın,” diye arkamdan seslendi. “Unut gitsin, öğretmeyeceğim işte. Kızlarla vakit kaybedemem.” Attığı taş, ayak bileğime geldi. Sonradan canım öyle acıdı ki, annem ondan uzak durmamı tembihledi. Olanlardan sonra okumayı da yazmayı da öğrenmek istemiyordum.

Şimdi de kasılarak, her şeyi bilirmiş gibi davranıyordu, bense değersiz bir göçebe kızyıdım. Arabanın içi çok sıcaktı. Pencereleleri açtığımda içeri bir sürü sinek girince, yakıcı güneşin altında beklemeyi tercih ettim. Muhammed yanıma geldi ve herkes gibi arabanın içinde beklememi emretti. Yola çıkarken o öne, ben arkaya oturduk ve ilk sözü, “Bana bunun için borçlusun,” demek oldu.

Sesimi çıkarmadım. Pencereden nice zamandır göremediğim ÷lkemi seyrediyordum. Somali’de erkekler böyledir. Kadınları dinlemezler, o kadının kim ya da ne olduğuna bakmazlar. Afrika’da hayata adapte olmak zorundasınızdır, çünkü değiştiremezsiniz.

Havaalanı çıkışında benzin istasyonu gibi bir şey vardı. Abdillahi burada depoyu doldurdu. İki tane on galonluk bidonu da ihtiyat için doldurup, arabanın arkasına yerleştirdi. Bir haritamız ve korumamız olmadan bu kadar uzun bir yolculuğa çıkmak beni tedirgin ediyordu. Yoldaki barikatlar ve askerlerle sorun yaşamayacağımızı umuyordum. “Allah’ım bizi güvenle ulaştır,” diye dua ettim. “Lütfen annemi bulmama yardım et.” *Hagaa*, kuru mevsim zamanıydı. Her şey kahverengi ve sıcaktan kavrulmuş haldeydi. Arabanın arkasından kalkan toz, pencerelerden içeri doluyor, bütün yüzeyleri ve girintileri kaplıyordu. Yol önce yer yer taş döşeliydi ama sonra tekerlek izlerinden başka bir şey kalmadı. Lastik izleri farklı yönlerle gidiyordu. İnşallah Abdillahi hangisini takip edeceğini biliyordur. Araba rüzgarın oluşturduğu yola düşen kum yığınları, kaya parçaları arasında durup kalmaz diye dua ediyordum.

Yola çıkalkı pek fazla olmamıştı ki, Abdillahi birkaç kulübenin olduğu tarafa döndü. “Biraz *khat* almalıyım,” dedi. “Bütün gece araba kullanacağım, beni uyanık tutar.” Gölgeleklerde oturmuş insanlar ellerinde *khat* demetleriyle bize doğru koşuştular. Yeşil yapraklar, ince dallar, ben onlara iblis dalları diyordum. Şeytani yapraklar. Bu pislikten nefret ediyordum. ÷lkemi ele geçirmişti. Gelir gelmez ilk gördüğüm şey bu olmuştu. *Khat* Somali’de yetişmiyor. İnsanların verdiği bütün para Kenya ve Etiyopya’ya gidiyor. Abdillahi, insanların arasında arabayla yavaş yavaş ilerliyor, gösterdikleri demetleri inceliyordu. Hiçbirini beğenmemişti. Ayakları çıplak, sigara içip üfleyen çocukları azarladı. Yedi, sekiz yaşından fazla değillerdi ama bu kahrolası şeyi içiyorlardı. Kürdan gibi kolları ve bacaklarıyla, örümcek çocuk gibiydiler. Acıktıkları

zaman *khat* çiğneyerek, açlığı hissetmiyorlardı. Abdillahi yola yakın bir yerde yine çocuklar yüzünden durunca, küçük çocuklar ve yaşlı kadınlar ellerinde *khat* demetleri ile arabanın yanına koştular. Kadınlardan birine el salladı. “Gel buraya anne, gel buraya,” diye pencereden seslendi. “Yeni mi bu? taze mi? Bugün mü geldi?” *Khat* bir gün içinde etkisini kaybeder. Her gün bir sürü uçak Somali’ye *khat* getirir. Böylece kimse bulmakta sıkıntı çekmez.

“Evet,” dedi kadın, “Kıtlık içindeyiz ama, bunlar Etiyopya’dan dün gece geldi.” Abdillahi parmaklarıyla yaprakları yoklayarak taze olup olmadıklarına bakıyordu.

“Hey, Abdillahi,” dedim. “Haydi, bir tane al da gidelim.”

“Bu oldukça iyi bir mal,” dedi bana dönerek, “Kadına yirmi şilin versene.”

“Hayır,” dedim. “Senin için *khat* parası ödemem.”

“Yolumuz çok uzun, bana iyi gelir. Biliyorsun uçağı yakalamak için zaten bütün gece yoldaydım. *Khat* beni uyanık tutar.”

“Sana zaten yüz dolar ödedim, o şey ne işe yarayacak.”

“Eğer uyanık kalıp da arabayı kullanamazsam, oraya iki günden önce varamazsın. Ben yolları biliyorum. Aileni nasıl bulacağımı biliyorum. Ayrıca kontrol noktalarını unutma; asker veya polisle sorun yaşarsak onlara *khat* vereceğim. Onların tek istediği budur.”

“O pislik için para ödemiyorum. Kendin al.”

Abdillahi arkasına yaslanıp, parayı ödedi. Demeti hemen yanına koydu. Yapraklardan koparıp, ağzına attı. Çiğneyip ezdikten sonra, yanağının içine yerleştirdi, Böylece daha fazla yaprak çiğneyebilecekti. Birkaç saat sonra yanağı iyice şişecek, yeşil suyu çenesinin altından akmaya başlayacaktı. Dürilecek, enerji dolacaktı. Küçük teybi çalıştırıp, sesini sonuna kadar açtı. Bütün öğleden sonra Abdillahi Somali şarkıları söyledi:

*Sevdiğinin bağrında yatan adam
Hayatta başka Şey istemez
Oh Tanrım, beni mahrum etme
Mutluluğun g÷zelliğinden*

Tiz ve keskin bir sesi vardı. Yanağının içi *khat* tomarıyla dolu olduğu için, Şarkıları ağzının k÷Őesiyle s÷yliyordu.

Birden m÷zik durdu. Berbat bir çukura girdik ve ön lastik patladı. Abdillahi arabayı yolun kenarına çekti. Etrafta yardım isteyebileceğimiz kimse yoktu. Abdillahi ağzındaki *khat* yapraklarını g÷stere g÷stere krikoyu buldu ve lastiği deđiŐtirdi. Bu işi her g÷n yapıyor gibiydi. Arabanın içeriŐi dayanılmaz derecede sıcaktı. Ben de seyretmek için dışarı çıktım. G÷neŐin altında, onu izlemekten başka yapacak bir Şey yoktu. Arabayı krikoyla kaldırıŐını, ağzına *khat* yapraklarını tıkıŐtırmasını, patlak lastiği çıkarıp, yedeği takmasını ve tekrar ağzına birkaç yaprak tıkmasını... Öğlen olmuştu, g÷n÷n en sıcak zamanıydı, ısı ç÷lden buhar gibi yükseliyordu. Abdillahi yoldaki büyük tekerlek izlerinden kaçarak gitmeye çalışıyordu ama, sıcaklığın da lastiğimizi patlatmaya yeteceğini s÷yliyordu. Bir k÷ye varır varmaz durdu ve patlak lastiği verip, yeni bir lastik daha satın aldı. EskiŐini yamalayıp başka birine satacaklardı. Allah'ım ne çok vakit kaybettik. Sonsuz yolculuğumuz boyunca en azından d÷rt lastik daha deđiŐtirdik. On d÷rt saatten fazladır gidiyorduk ve sık sık durmamız gerekiyordu. O g÷n Abdillahi ona verdiğim yüz dolardan daha fazlasını lastiklere harcadı.

Çölde mesafelerin önemi yoktur. Çok uzakları görebildiğiniz için yolun sonu gelmeyecekmiŐ gibi gelir. Arabanın arkasından kalkan toz bulutu olmasa, sanki yerimizde duruyor gibiydik. Yol çok bozuktu, arabanın altına bir Şeyler çarptıkça ileri geri savruluyordum. Her zıplamada artık kendimi yolun bir parçası gibi hissediyordum. Yolculuğumuz üç boyutlu idi -

ileri, yukarı ve aşağı. Düşünebileceğiniz en geniş boşlukta yolculuk ediyorduk.

Yol boyu gördüğümüz manzaralar karşısında kalbim iyice ağırlaşmıştı. Ufaklık çocuklar üstlerine sarılı kilimlerle yol kenarlarında umutsuzca, kaybolmuş gibi duruyorlardı. Aileleri neredeydi bunların? *Khat* çiğnemekten dişleri simsiyah olmuş bir adam gördüm. Lastik değiştirmek için durduğumuz bir yerde, bir adam küçük bir tepenin üstünden sessiz ve hareketsiz, bizi izliyordu. Hiç kıpırdamıyordu, öyle ki, gözlerinin üzerinde yürüyen sinekleri bile kovmuyordu. Gözlerim deve kervanlarını aradı. Kahverengi-altın renkli güzel develer; çöllerin gemileri. Ama sadece, yanında hayvanları olmayan paçavralar içinde insanlar gördük. Gördüklerimin en kötüsü, sırtında bebeği ile hiçliğin ortasında yürüyen zayıf bir kadındı. Arabaya binmek için bize el salladı. Hava kararıyordu ve saatlerdir bir tek köye rastlamamıştık. Ayakkabısının sadece ön tarafı vardı. Topuğu kırılmış, ayakları yaralı ve kan içindeydi. Deve ayağı gibi olmuşlardı, derin çatlaklar ve kalınlaşmış derisi ile bir insana ait gibi değildiler. Dayanamayıp rica ettim, “Lütfen dur. Şu kadıncağız için, şu anne için!”

“Ne oldu?” diye sordu Muhammed

“Sandaletin arkası olduğu gibi kopmuş!” dedim. “Yalınyak yürümekten ayakları kanıyor.” Bir keresinde benim de ayaklarım böyle olmuştu; sertleşmiş, derin çatlaklar açılmış, sanki çatlamış toprak gibi görünüyorlardı. Hava kararıyordu ve kadının gidecek çok yolu olduğu ortadaydı. Çakalların o çocuğa saldıracağı kesindi. Bazen, yolunuz çok uzunsa, geceyi çölde geçirmeniz gerekir. Babamdan kaçıp, çölde toz ve böceklerin arasında kalışımı hatırladım. Yiyeceksiz ve korunmasız bir halde, çölde birçok gece geçirmek zorunda kalmıştım. Uyurken ölmekten korkmuştum, çünkü aç hayvanların geceyi beklediğini biliyordum. Beni bekleyen bir arslanın nefesinin kokusunu yüzümde duyarak uyanmıştım bir keresinde.

“L÷tfen dur,” diye yakardım. “Arkada benimle oturabilir. Burada yer var.”

Abdillahi, “Merak etme,” diyerek yoluna devam etti. Bileğini direksiyona vurarak sanki kadın bir hiçmiş gibi geçip gitti. İki erkek de “O bir kadın. Arabaya ne diye alacaksın? Yürümeye alışıktır o,” deyip duruyorlardı. Neredeyse ağlayacaktım, ama beni dinlemiyorlardı. Bütün gün arabamızın tozuna bulanmış bir sür÷ kadın ve küçük çocuğı geçip gittik.

Muhammed, kabileden tanıdığı kişilerden, babamın çölde yalnız yaşıyor olabileceğini duymuştu. Üç yağmur mevsimi önce en küçük erkek kardeşim Rashid, kabilenin yakınlarında babamın develerini güdüyormuş. O sırada yeşilliklerin içinde oturmuş, etrafındaki hayvanların otlamasını bekliyormuş. Birden bir ses duyarak, ayağı kalkmış. Sonra birdenbire her yerde kurşunlar vızıldamaya başlamış. Deli gibi koşmaya başlamış, birkaç kişi onu kovalayıp ateş etmiş. Rashid kolundan vurulmuş ve adamlar gidene kadar otların içine çökmüş. Geri döndüğünde, bütün hayvanlar, babamın sür÷sü kaçmış. Çölde esen rüzgardan başka hiç ses yokmuş. Babamın hayat boyu bir çift iken yetiştirip çoğaltarak elde ettiği, susuzluk ve kıtlığa karşın hayatta kalmalarını sağladığı, geleceğı, varlığı ve onuru, olduğu gibi yok olmuş. Rashid sür÷nerek kampa dönmüş, annem yarasına bakmış. Neyse ki kurşun dirseğine girip, arka tarafından çıkmış. Kemiğe gelmediğı için durumu iyiymiş; ama babam yıkılmış. Bizde bir söz vardır; umudu olmayan adam develerini süt kabında arar. Hayat damarı kopmuş, ruhu çıkıp gitmiş sanki. Günlerce başını iki elinin arasına alıp oturduktan sonra bir gece ortadan kaybolmuş. Nereye gittiğini kimse bilmiyormuş. Mallarını çalanları bulup onları öldürmek için mi, yoksa öylece ortadan kaybolup her şeyden vazgeçerek ölmeyi beklemek için uygun bir yer aramaya mı gitmiş, kimse bilmiyormuş.

7 | Annem

*Alemlerin Rabbi, merhametli, lütufkar..
Bizi doğru yola,
Nimete erdirdiğin kimselerin,
Sapmayanların yoluna eriştir.*

Kur'an-ı Kerim, Fatiha Suresi 1: 5-7

Ufuktaki mavi tepelere doğru saatlerce yol aldık. Sanki hiçbir yere varmadan gidiyor gibiydik. Üzerimizde uzanan gökyüzünün de sıcaklığın da sonu yoktu. Abdullahi, bu sıcaklığın insanları öldürebileceğini söylüyordu; her çalı, her tepe bana çocukluğumu hatırlatıyordu, özellikle de annemi. Ben annesine tutkun olan çocuklardanım. Ona bir şey olmasın diye her gün dua ederdim. O farkında olmasa da hiç peşinden ayrılmazdım. Annem benim bütün dünyamdı. Onu terk edecek cesareti kendimde nasıl bulabildiğimi bilmiyorum. Sanırım, gittiğim yollar beni başka yerlere sürükledikçe onu kaybedeceğimi anlayamamıştım. *Nurro*, içgüdü ölümünden kaçabilmeleri için Tanrı'nın hayvanlara armağanıdır. Karıncalar nasıl yuva yapacaklarını, kertenkele yumurtasından nasıl çıkacağını, nasıl yiyecek bulacağını içgüdüleriyle bilir. Ben de kendi *nurroma* güvenmek istiyordum, ama korkarım çok uzun

zamandır uzaklardaydım. Artık işaretleri okumayı unutmuş-tum. Belki bu uzun yolculuğun sonunda annemi bulamaya-caktık. Ağlamamak için kendimi tutuyordum. Belki de son-suza dek kaybolmuştu...

Gece bir yılan gibi simsiyah indi. Tekerlek izleri üzerinde savrulan arabanın içinde zıplamaktan ve bayıltan sıcaktan bi-tap düşmüştüm. Abdillahi beni korkuttu. Ya bulamazsa, ya kayboldsaysak? Hiçbir işaret vermeden yoldan çıktı ve araba-yı bir tepeye doğru sürdü. Motoru kapattı, sessizlik etrafımı-zı sarıverdi. Küçük bir kamp yerinde olduğumuzu görebiliyor-dum ama kulübelerde hiç yanan lamba yoktu. Sonra Abdil-lahi, “İşte geldik, burası,” dedi. Birden heyecanlandım. İçim enerji doldu. Arka koltukta zıplayarak,

“Sahi mi? Emin misin? Annem burada mı?”

“Evet, Waris,” dedi. “Burası.”

“Çok şükür Allah’ım,” dedim. Bütün ülkeyi enlemesine geçmiştik. Kimse yolumuzu kesmemişti. Sadece sıcak hava ve lastikler sorun olmuştu. Hemen dışarı çıktım, arabanın ar-kasına yaslanıp havanın kokusunu içime çektim. Allah’ım bu kokuyu ne kadar severim; evimin kokusu.

Abdillahi sessiz köyün kıyısında, kare şeklinde bir kulübe-yi göstererek, “Ailen orada,” dedi. Muhammed’le birlikte ku-lübeye yürüyüp, kapısını tıklattılar. Birkaç dakika sonra kapı açıldı, uzun boylu bir adam *maa-a-weisini* tutarak çıktı. Mu-hammed onun kuzen Abdullah olduğunu söyledi. O herkesin kaldığı yeri biliyordu. Küçük sokaktan başka bir kulübeye git-tik. Abdullah ahşap pencere kepenklerini tıklattı. Kapıya ha-mile bir kadın çıktı. Uykulu gözlerle bize bakarken, ona kim olduğumuzu açıkladı.

Kadına, “Siz kimsiniz?” diye sordum.

“Ben kardeşiniz Burhaan’ın karısıyım, o şimdi burada yok,” dedi. “Adım Nhur.” Muhammed annemi bulmak için gel-diğimizi anlatınca, çabucak eşarbını bağladı, karanlıkta elimi

tutarak bizi küçük bir patikadan yürüttü. Etrafta ayak seslerimizden başka ses duyulmuyordu. Karanlığın içinde, önümüzde minik bir kulübe şekillendi. Uzunlamasına çubukların birbirine tutturulmasıyla yapılmış derme çatma tek göz bir kulübeydi. Tepesi çatı niyetine teneke parçalarıyla kaplanmıştı. Önünde durunca, derin bir nefes aldım.

Nhur ve kardeşime, “Bir dakika bekleyin,” dedim. “Ben onu kucaklayıp öpünceye kadar hiç ses çıkarmayın.”

Kapıda kilit falan yoktu elbette. İnce bir tenekeyi bir yanından tutturarak takmışlardı. Evin üstüne doğru yatık duran kapıyı açabilmek için yukarı kaldırıp, çekmek zorunda kaldım. Annemin evi o kadar küçüktü ki, kapıyı açınca ayaklarına çarptım. Annem doğruldu ve karanlığa seslendi, “Kim o?” Onu göremiyordum ama sesine doğru emekledim. Kulübeğe girebilmek için eğilmek gerekiyordu. Muhammed çok uzun olduğu için, iki büküm olduğu halde, girerken kafasını çarptı. Tekrar gürültü çıkınca annem yine seslendi, “Kim o?” Hiçbir şey söylemek istemedim. Yanına yere oturdum, o anı içime sindirmek istiyordum. “Kim o? Kim o?” diye seslendi yine. Sonunda başını bularak yüzünü ellerimin arasına aldım ve öptüm. Yanağımı yanağına dayadım. Yanaklarından süzülen gözyaşlarını onu da ıslatıyordu. Bir an benim nefesimi dinledi, yüzünü yüzüme dayayarak fısıldadı, “Kimsiniz?”

“Benim anne, Waris.”

Sesimi tanıdı, bir an için nefesini tuttu. Sonra beni yakalayıp, sanki bir bebeği ateşe düşmekten son anda kurtarır gibi, hızla yanına çekti. “Waris? Bu benim kızım Waris mi gerçekten?”

“Evet, anne,” dedim. “Gerçekten benim. Muhammed de burada.”

Annem uzanıp Muhammed’in ellerini tuttu, mutluluk gözyaşları benim koluma damlıyordu. “Nereden çıktınız? Öldüğünüzü sanıyordum. Allah’ım, Allah’ım. Kızım, oğlum!”

Birdenbire bana sarıldı, ileri geri kucağında sallamaya başladı. Azarlar gibi, “Allah, Allah! Waris, sen beni öldürmek mi istiyorsun!” Sonra tekrar gülmeye ve ağlamaya başladı. “Nereden geldiyseniz oraya dönün!” dedi. “Ben bunun için çok yaşlandım.” Sonra beni yeniden kucakladı, “Ne yapıyorsun sen burada, çocuk!” dedi.

Gülmeye başladım. Etiyopya’da son görüşmemizden bu yana beş yıl geçmişti ve şimdi gecenin ortasında aniden karşısına çıkıp, küçük bir şaka yapıyordum. Ben de anneme benziyorum, diye düşündüm.

Annem Muhammed’e sarıldı, “Başını çarptığın zaman senin Muhammed *Dehrie* olduğunu anlamalıydım.” *Dehrie* kardeşimin lakabıydı; uzun anlamına gelir, çünkü boyu yetişkin bir deve kadardır.

Annemin yanında uyuyan bir çocuk vardı. Konuşmalarımıza uyanmamıştı. “Bu küçük çocuk kim?” diye sordum. “Burhaan’ın en büyük oğlu. Muhammed *Inyer*, Küçük Muhammed.”

Abdillahi, Muhammed’i geceyi geçirmek için Ahmet amcamızın evine götürmeyi teklif etti, çünkü minik kulübede hepimize yetecek kadar yer yoktu. Onlar gittikten sonra Annem *feynuss* dediğimiz küçük gaz lambasını yaktı. Yumuşak ışığının altında annemin güzel yüzünü, mükemmel burnunu ve tarçın rengi gözlerini görebiliyordum. Beni yanına çekti, sanki bir rüyadaydım, uyanmamam için bana dokunması gerekiyordu.

Nhur, biraz daha bizimle kalıp, sohbetimize katıldı. Araba ve yabancıların sesiyle nasıl uyandığını anlattı. Bana sarılıp, kolumu sıvazladı. Ben de onlara uzun yolculuğumuzu anlattım. Annem beni kucaklayarak, bir ileri bir geri sallanıyordu. Sanki uçan halıyla gelmişim gibi olanlara inanamıyor, gülüyordu.

“Nhur,” dedim, “senin kim olduğunu sorduğum için kusura bakma. Senin varlığından haberim yoktu. Kardeşimin ilk

evliliğini bile bilmiyordum. Senin ikinci karısı olduğunu, bir kızın olduğunu ve ikincinin de yolda olduğunu gerçekten duymamıştım.”

Nhur koluma dokunarak, “Sahi mi? Kardeşinle uzun zamandır evliyiz ve sen beni hiç bilmiyorsun!”

“Affedersin,” dedim. “İhmalkâr kardeşim Muhammed bana hiçbir şey söylemedi.”

Nhur yine gülererek takıldı, “Bu demek oluyor ki bana hediye getirmedin!”

“Doğru, ama çok üzgünüm.” Yanımda ne ona, ne bebeğine, ne de küçük kızına verebileceğim hiçbir şey yoktu. Çantamı gösterip, “Beni affet, sana hiçbir şey getiremedim, ama çantamdan ne istersen alabilirsin,” dedim. Anneme dönerek; “Burhaan’ın ilk karısına ne oldu?” diye sordum.

Uzun bir sessizlikten sonra annem, “Cennete gitti,” dedi.

“Çok üzüldüm, nasıl öldü?”

“Nereden bileyim?,” dedi annem. “Sırası gelmişti, Allah onu aldı.” Somali’de birinin nasıl öldüğünü sorarsanız, “Ben Tanrı mıyım? Onu Allah bilir. Ben ne olduğunu bilmiyorum,” derler. Bizde ayın üzerinde bir ağaç olduğuna inanılır. Bu, hayat ağacıdır. Sizin yaprağınız o ağaçtan düştüğü anda siz de ölürsünüz. Öldüğünüz zaman, cennete gidirsiniz, ölüm sizinle Allah arasında yaşanan bir tecrübedir. O çocuğun annesine ne olduğunu bana kimsenin açıklamayacağını biliyordum. Annem onu hiç düşünmeden yanına almıştı, çünkü çocuğun bakıma ihtiyacı vardı. Çocuk üç yaşlarındaydı. Annemin onu ne çok sevdiğini görebiliyordum. Annem yatakta onu bağrına basıyordu. Huzur içinde, annemin seyle rahatlayarak uyuyordu.

“Anne, hava serinleyecek. Bu ne güzel bir yağmur.”

Annem lambanın ışığında bana baktı. “Bir yıldan fazladır yağmur yağmıyordu,” dedi.

“Ah anne, yağmur getirdim, yağmuru ben getirdim.”

Dilini cıkladı, “Waris, sen Allah değilsin ki, yağmur getireceksin. Bir daha böyle konuşma, Kendini Allah’la karşılaştırma. Yağmur yağıyor, çünkü Allah istiyor. Seninle hiçbir ilgisi yok.”

“Affedersin, sustum,” dedim. Annemin, evinde, bana bir şeyler öğretmesini tekrar yaşamak çok güzeldi. O yağmura minnettardım. Allah’ın bana lütufta bulunduğunu hissediyordum.

Annem gülümseyerek, “Geleceğini biliyordum,” dedi.

Bu kadar kesin konuşmasına şaşırmıştım, “Nasıl biliyordun?”

“Birkaç gün önce rüyamda kız kardeşini gördüm. Bana su getiriyordu, suyla ilgili bir türkü söylüyordu ve sesi gittikçe yükseliyordu. Kızlarımdan birinin geleceğini anladım, ama hanginiz olduğunu bilmiyordum.”

“Anneciğim,” diye içimi çektim. Onca yıldan ve yaşanan onca zorluktan sonra aramızdaki telepati kaybolmamıştı, gözlerim doldu. Benim en büyük kaybım bu doğal gücü ve ruhu unutmak olmuştu. Buralara daha sık gelmeliydim, annemin evindeki manevi havayı daha çok solumalıydim. Allah’ın izniyle bir daha bu kadar uzak kalmayacaktım. Hem artık yolları ve nasıl geleceğimi öğrenmiştim.

Annem, hiç değişmemişti. Hep bildiğim gibiydi. Parlak abanoz rengi bir cildi vardı, gülümsediğı zaman, biri eksik olan ön dişleri görünüyordu. Sanırım, babam onu döverken kırılmıştı, ama annem bunu asla söylemezdi. Yüzü, hem bilgeliğin, hem yaşadığı zorlu hayatın izleri çizgilerle doluydu. Bana hiç yaşlı görünmüyordu. Alnındaki çizgiler onu çok asil gösteriyordu. Bu kırışıklar zorlukla endişenin aynı şey olmadığını anlatıyordu.

Birden teneke çatıda bir patırtı başladı. Yerimden sıçradım. “Bu da ne?” Bir an için ne olduğunu anlayamamıştım. Çok sert ve gürültülüydü, yavaş yavaş başlamış, sonra birden indirmişti.

Annemle Nhur güldüler, “Yağmur, Waris, nihayet.” Annem yukarı bakarak, “Şükürler olsun Allah’ım,” dedi.

Bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Somali’de yağmur çiseleyerek yağmaz, yüzünüze çarpan tokat gibidir. Damlaların gerçekten başınıza çarptığını hissedersiniz. Çatıda sanki tabaklar fırlatılıyordu.

Annem. Onu pek tanı mıyordum aslında, evi terk ettiğim zaman çocuktum, ama hissedebiliyordum, hani bir şeyleri bilirsiniz ama kelimelere dökemezsiniz. Onu en son Etiyopya’da gördüğüm zaman ısrar etmişim, “Seni New York’a götüreyim anne, sana orada her şeyi sağlayabilirim.”

Yüzüme bakıp, sormuştu, “Ne demek istiyorsun, çocuğum? Her şey nedir? Burada ihtiyacım olan her şey var zaten.” Çöl hayatının bana göre olmadığını düşündüğüm için kaçmışım. Ama şimdi, onun çöldeki yaşayışını anlamak, manevi hazinelerini hiç kaybetmemek üzere bulmak istiyordum.

“Anne,” dedim, “Babamın nerede olduğunu biliyor musun?” Muhammed bana, develeri çalındıktan sonra ortadan kaybolduğunu söylemişti. Rashid nasıl?”

“Duydun demek. Rashid iyi. Kurşun koluna girip, öte yandan çıkmış. Benim göğsümdekiler gibi saplanmamış. Baban develerini bulmak için çok kararlıydı ama, çoğu gitmişti. Belki Suudi Arabistan’a götürdüler, belki de hırsızlar kesip yediler. Sonun da baban da vazgeçip, geri döndü. Dışarıda tundra da, oralarda,” elini karanlıkta salladı.

Nhur, babamın başka bir kadınla daha evlendiğini, kaldıkları yerin köyden pek uzakta olmadığını anlattı. Bulabildiği birkaç baş hayvanıyla beraber çölde yaşamakta ısrar ediyordu. Hepsi damgalı oldukları için, kabileden tanıdıkların yardımıyla bir kısmını bulabilmişti. Beş deve, biraz keçi ve birkaç koyunu vardı. En küçük kardeşim Rashid, ona yardım ediyordu. Yolculuğumuz boyunca geçtiğimiz bomboş tepeleri düşününce, babamı nasıl bulacağımızı merak ettim. Annem

babamı hâlâ seviyordu, ama babam ben küçükken, daha genç bir kadınla ikinci kez evlenmişti. Zamanının çoğunu onunla geçiriyordu.

“Üçüncü defa evlendiğini de duydum,” dedim. Annemin tepkisini merak ediyordum.

“Öyle, evlendi, ama bir süre önce ya kız kaçtı ya da baban onu boşadı.”

“Ne, ne oldu?”

“Çocuğum, kadının neden gittiğini bilmiyorum. Belki çok çalışmak istememiştir,” dedi annem. Lamba tñtmeye başla-yınca, uzanıp düzeltti. Bizde, dalgalanan duman sırlar anlatır derler, annemin kumalarına karşı tepkisi de tam bir sırdı. Genellikle ikinci kadın iyi karşılanır, çünkü her zaman yapılacak çok iş vardır ve kadınlar yardımlaşır. Fakat annem, babam ve eşleri hakkında daha fazla konuşmak istemediğinden, Burhaan’ın ilk karısından söz açtı.

“Baban iki gün önce tundra da bir ameliyat geçirdi,” diye fısıldadı Nhur. “Burhaan iyi olmadığını duyunca, bakmaya gitti.”

“Çölde ameliyat mı oldu?”

“Hiiyea. İki gün önce.”

Nefesim kesildi. Biraz daha erken gelebilmiş olsaydım, diye hayıflandım. Abu Dabi’deki korkunç otel odasında boşa giden iki günü düşündüm. “Ne tür bir ameliyat?”

“Gözleri, Waris,” dedi yavaşça, “gözlerinden sıkıntısı vardı.”

“Allah’ım, gözleri!” Gözlerinden rahatsız olduğunu duymuştum, ama her zamanki gibi iyileşeceğini düşünmüştüm. Belki de görme problemi vardı, gözlük gerekiyordu. Babamın bana ihtiyacı olmuştu, ama ben orada olup yardım edememiştim. Nhur, “Kör olduğunu ve çok ağrısı olduğunu duyduk,” diye anlattı. “Burhaan, eğer bulabilirse onu görmeye karar verdi. Galkayo’daki en yakın hastaneye götürecekt. Daha ne olduğunu bilmiyoruz, umarım iyidir.”

Birdenbire içimi merak ve korku sardı. Çölün ortasında ameliyat? Kim yapmıştı bunu? İnanamıyordum. Eğer kör ol-duysa, yolunu nasıl buluyordu? Nasıl su buluyor? Hayvanları-na nasıl bakıyordu? Nhur'un anlattıklarından çıkardığıma gö-re, yıllarca çölde yansıyan güneşin altında durmaktan kata-rakt olmuştu. “Yarın, onu bulup göreceğim,” dedim. Tekrar uzun bir yolculuğa çıkmam gerekse bile gidecektim.

“Anneme üçümüz beraber yatabilir miyiz?” diye sordum. “Üçümüz sığamayız” diye cevap verdi. Hasırın üzerinde bir-kaç giysi seriliydi ve ancak çocukla ikisine yetecek genişlikte, delik deşik bir sinek cibnliği vardı.

Çocukluğumda, evlerin içi sıcak olurdu, çünkü içeriyi ha-valandıracak geniş pencereleri yoktu. Bu yüzden dışarıda yıl-dızların altında uyurduk. Güneş battıktan sonra hafif bir esin-ti başlar, yıldızlar parıldardı.

Yağmur dindikten sonra, yeni tanıştığım gelinimle birlik-te yatmaya gittim. Uyku hasırını Nhur ve küçük kızıyla pay-laştım. Orada kaldığım sürece, her gece beraber uyuduk. Ye-ğenim neredeyse iki yaşındaydı. Burhaan'ın evi kare şeklin-de ve beyaz boyalı kerpiçten yapılmıştı. İki odası vardı. Üçün-cü oda henüz inşa halindeydi. Duvarları bel yüksekliğine çık-mıştı. “Tamamlandığı zaman annem burada kalmayı kabul etse,” diye düşündüm. Kendi elleriyle yaptığı çarpık çurpuk kulübede yaşamayı tercih ediyordu. Hayatı boyunca hep kendi yaptığı evlerde oturmuştu.

O gece, karışık yolculuğumuzun yorgunluğuna, yaşadığım merak ve korkuların heyecanına rağmen bir türlü uyuyama-dım. Sabah herkesi göreceğim için heyecanlanmıştım; bekle-yemiyordum. Nhur'la kızının yanına uzanıp, düşüncelerimi durdurmaya çalıştım. Çatıdan süzülen yağmur damlalarını din-lerken, içim huzurla dolmuştu. Annemi bulmuştuk, babam hastanede olsa da, hayatta idi, akrabalarımın arasındaydım.

Aniden, dizimin aşağısında bir şey hissettim ve karanlıkta bir şekil g÷rd÷m. Bu kocaman g÷lgeyi karanlıkta tam olarak g÷remediğim için şanslıydım aslında. Bir s÷re acaba akrep mi diye baktım. Yavaşça Nhur’a fısıldadım, “şu, benim d÷ř÷nd÷ę÷m şey mi?” Sakin olmaya ve hiç kıpırdamamaya çalışıyordum; ÷nk÷ bize b÷yle durumlarda paniklememek gerektiği ğretilmişti. Kıpırdarsanız, tehlike ÷zerinize öyle çabuk atlar ki, ne olduğunuzu anlayamazsınız. Bu y÷zden hiç kıpırdamadık. Belki akrep sadece geçip gidecektir, bilemezsiniz. O sizi zehirlemeden, siz ondan kurtulmalısınız. Ama bunun için başarılı olacağınızdan emin olmadan kıpırdamazsınız. Simsiyah karanlıkta akrebe tekrar baktım, “şu, benim d÷ř÷nd÷ę÷m şey mi?”

Nhur kulağıma fısıldadı, “Evet.”

Bizim *hangralla* dediğimiz t÷rdendi. Kendi etrafında d÷nerken, zehirli kuyruğunu g÷r÷nce hiç ř÷phem kalmadı, bu bir *hangralla* idi. B÷t÷n akreplerin b÷y÷k babası. Bana hoş geldin demeye gelmişti. Atladığım gibi ezdim onu.

Bundan sonra, uyumak ÷zere uzandığımda içimde hiçbir korku kalmamıştı. Endişelerimi, stresimi ve içimdeki karışıklıklar bir yana itmiştim. Kendimi Somali’nin karanlığına ve derin sessizliğine bıraktım. Herkes, Somali’nin d÷nyadaki en tehlikeli b÷lge olduğunu s÷ylese de, ben b÷y÷k bir huzur içindeydim. Hayatım boyunca hiçbir yerde duyamadığım bir huzur.

Bundan daha rahat bir uyku uyumamıştım. Yerde yatmak çok rahattır. Yuvarlanır, ama d÷şmezsiniz. Sağda solda koluza bacağınıza çarpacak bir şey yoktur. Belinizi de çok rahatlatır. Yıllardır bu kadar iyi uyumamıştım. New York’ta her şey beni uyanık tutuyordu, her zaman endişe ile uyanıyordum. Eğer bir şeyi iyi biliyorsanız, ki ben artık ÷l÷n yolunu biliyordum, kendinizi emniyette hissedersiniz. Korkularınız çıkıp gider, kurumuş toprağa s÷z÷len su gibi, sizi terk eder.

Orada kaldığım sürece her gece sesli sesli uyudum. Evet, uyudum. Uzak tepelerden cadı kadınlar gibi gülen sırtlanların sesleri duyuluyordu. Ha-ha-ha birbirleriyle şakalaşıyorlardı. Ama biz onlardan korkmayız, neden biliyor musunuz? Çünkü gelmeyeceklerini biliriz. Köylere insanları rahatsız etmeye hiç gelmezler. Allah köyü korur ve herkesin güvenliğini sağlar. Bu yüzden yarın veya dün için, hiç endişelenmemiz gerekmez.

8 | öl Rüyaları Gerçek Oluyor

Kanlı Ciğer

2 fincan kan

500 gr. Ciğer

2 kaşık subaq ghee

Ciğeri yıkayıp, küçük küçük doğrayın. Ciğeri, kanı ve subaq gheeyi bir tavaya koyup, közde karıştırarak yavaş yavaş pişirin. Kömürü ya da külleri yellemeyin, içine kaçabilir. İyice yumuşayınca kadar kaynatın.

O sabah bambaşka bir dünyaya uyanmıştım. Tozlu gri düzlük, koyu kırmızı toprağa dönüşmüştü. Her yerde büyük su birikintileri vardı. Annemin evindeki her şey ıslanmıştı. Derme çatma teneke çatıdan yukarı bakınca gökyüzü görünüyordu. Bu çatıyı birileri yapmamıştı; annem oradan buradan topladığı teneke parçalarını, dalları birbirine bağlayarak oluşturduğu dört duvarın tepesine ilıştirmişti. Odanın içi öyle küçüktü ki, annem çaprazlamasına yatmak zorundaydı. Nhur'la ikisi güneş doğmadan kalkmışlardı. Nhur çoktan pazara gitmişti, annem de birkaç giysisini kurutmak için etraftaki çalılara ve eski bir yağ bidonunun üzerine seriyordu. Eve yaslanmış eski bir kamyon lastiğinin içine dolan suyu,

keçilerden biri mutlu mutlu yalıyordu. Sarımsı kahverengi gözleriyle yan yan bana baktı ve suyunu içmeye devam etti.

Yağmur yağdığı zaman her şey ıslanır ama biz hiç yakınmayız. Aksine, Allah'a şükrederiz. Kur'an'a göre her şey sudan yaratılmıştır. Yağmur demek, otların yeşermesi, hayvanların doyması ve bizim için de bolluk demektir. Çölde su çok değerlidir. Biz suya mavi altın deriz. Yağmur bekler, yağmur için dua eder, yağmurla yıkanırız. Yağmur olmadan, hayat da olmaz. Bizim ülkemizde, yaz ve kış mevsimi yoktur; *jilaal*, kurak mevsim ve *gu*, yağmur mevsimi vardır. Somali'de misafir su ile selamlanır; bu hoş geldin demenin ve saygının işaretidir. Bu yağmurla sanki Allah da beni karşılamıştı. Zorlu bir seyahat, kavurucu sıcakta uzun bir araba yolculuğu ve kıtlık günleri geride kalmıştı. *Gu* yağmurları başlamış, Allah bizi su ile nasıplendirmişti. Ailemi ziyaretim mutluluk içinde başlamıştı.

Anneme sarılarak öptüm. "Allah seninle olsun anneciğim," dedim. "Seni görebildiğim için, bu güzel sabah vakti yanında olabildiğim için öyle mutluyum ki." Onu kendime çekip sımsıkı sarıldım. "Seni ne kadar özledim! Seni çok seviyorum anne. Ne kadar çok sevdiğimi anlatamam."

"Ahh," diye inledi, "Beni boğacaksın." Dudaklarının iki yanına yayılan minik bir gülümsemeyle, yan gözle bana baktı. Rahatsız oluyormuş gibi yapsa da, gözleri gurur ve zevkle parlıyordu. "Waris," dedi, "Seni görmek beni de çok şaşırttı. Senin öldüğünü söylemişlerdi, biri öyle söyledi; başka biri de fahişe olduğunu söyledi. Şimdi Allah seni bana geri verdi; evimdesin, buna inanamıyorum."

Annemin hayata bakışı beni her zaman çok etkilemiştir. Boynunda siyah boncuk kolyesi ve muskası vardır; içinde Kur'an'dan ayetler bulunan küçük deri bir kese. Bir *wadado*, kutsal adamın, yıllar önce annem için özel olarak hazırladığı bu muskayı hiçbir zaman çıkarmazdı. Bu onu korur, kötü ruhları uzak tutardı.

“Haydi sana New York’tan getirdiğim. Hediyeleri göstereyim anne.”

Uzun anlamlı parmaklarını dalgalandırarak, “Önce git ve amcanı gör,” dedi. İşte annem böyledir, daima kendinden önce başkalarını düşünüyordu.

Nhur’dan öğrendiğime göre Ahmet amca iyi durumda değildi ve onu görmem gerekiyordu. Nhur’un anlattığına göre bir cin bedeninin sol tarafını ele geçirmişti. Hiç inanamamıştım. Amcam, babamdan büyük olduğu için malların çoğu onundu. Çocukken onun keçilerine bakardım. Her şeyden çok, bir pabucum olsun istediğimi hatırlıyorum. Şimdi nedenini anlıyorum. Her yerde sivri uçlu kayalar vardı. O kayaları ve ayaklarımda açılan yaraları nasıl unuturum? Bazen ayağım boydan boya kesilirdi. Ben, çok hareketli enerjik bir çocuktum. Atlamayı, koşmayı çok severdim. Her seferinde ayaklarım kesilir, yara bere içinde kalırdı. Özellikle keçilerin arkasında koştururken, ayaklarına bir şey olmadığı için onları kıskanırdım. Ayaklarım bütün gece zonklar, durmadan kanardı. Amcamdan keçilerine bakmam karşılığında bana bir çift pabuç almasını rica etmiştim. Her gün onun hayvanlarına göz kulak oluyordum. Hava sıcak ve otlar kuruyorsa, otlatmak için yeşillik olan daha uzak yerlere götürüyordum. Ayaklarımın yaralanmasının asıl sebebi buydu. Hâlâ ayak ve ayakkabı tutkum sürüyor -insanlarda ilk baktığım şey ayakkabılarıdır. Çok fazla giyeceğim yoktur, ama ayakkabıları çok severim. Yüksek topuklu olanları değil, rahat olanları tercih ederim. Topuklular bana kendimi kayaların üzerindeymişim gibi hissettiriyor.

Sonunda Ahmet amca bana Galkayo’dan bir çift pabuç almayı kabul etmişti. Artık pabuçlarımı hayal etmeye başlamıştım. Canım acımadan her yere gidebilecek, bir devekuşu kadar hızlı koşabilecektim. Arslan kokusu alıp da kaçan bir gazal gibi sıçrayabilecektim. Nihayet Amcam geldiği zaman, sevinçten dans ediyordum; zıplıyor, “pabuçlar, pabuçlar!” diye bağırıyordum. Babam sessiz olup, adamı yalnız bırakmamı

söyledi ama, ben gitmeyecektim.Çok heyecanlanmıştım. Amcam paketini açıp bana bir çift ucuz lastik terlik uzattı. Bunlar benim beklediğim sağlam deri sandaletler değildi. Çok kızmıştım, terlikleri amcamın suratına fırlattım.

Nhur, ateşi yakmış, kahvaltı için hazırladığı çay kaynama-ya başlamıştı. O sabah pazarda bulduğu ciğeri annem için pişirmişti. “O kurşunlar, içinde kaldığı için pek çok şeyi yiyemiyor,” dedi, “Kilo veriyor.”

“Çok zayıf,” dedim.

“Umarım ciğer biraz kan yapar,” dedi ve annemin yeme- si için kaseyi dikkatle yere koydu. Annem oturdu ve yemek için dua etmeye başladı. Muhammed *Inyer* dans ediyordu. Çok acıkmıştı, ciğerden yemek istiyordu. Pantolon giymek için çok küçüktü, çıplak poposuyla annemin önüne çömeldi. Annem duasını bölerek sakince, “Poponu kahvaltımdan çek yavrum,” dedi. Ahmet amcanın oğlu Ragge geldiğinde hâlâ gülüyordum.

Annem Ragge’yi çok sıcak karşıladı ve bana da amcamı görmem gerektiğini hatırlattı. “Gitsen iyi olur. Yoksa amcan anne tarafını daha çok sevdiğini düşünecek.” Ben kaçtığım sıralar Ragge küçük bir çocuktu, bazen göz kulak olayım diye yengem onu bana emanet ederdi. Şimdi yirmi iki yaşında, ince uzun bir genç olmuştu. Mükemmel İngilizce konuşuyordu. Ona hemen ısındım. Saçları eski moda kesilmişti; yanları kısa, tepesi daha uzun. Arka cebinde bir afro tarağı taşıyordu ve her beş dakikada bir saçını tarıyordu.

Ragge evlerinin yolunu göstermek için, köyün içinden benimle birlikte yürüdü. Köyde aşağı yukarı altmış kadar, bir ya da iki odalı ev vardı. İnsanlar çölün kumunu temizleyerek, basit kulübeler yapmışlardı. İnşaat malzemesi alacak kadar zengin olan aileler, en güzel evlerde oturuyorlardı. Tuğla duvarları, oluklu tenekeden çatıları vardı. Diğer kadınlar kulübelerini bulabildikleri eski lastikler, hasırlar ve teneke parçalarıyla

oluşturmuşlardı. Bazı evler kare şeklindeydi ve çubuklarla süslenmişti. Bazıları da akasya ağacının köklerinden bük÷le- rek ve hasırla kaplanarak yapılan yuvarlak Somali *occles*, ku- lübesi idi. Bunların bazılarının üstünde naylon ört÷ler vardı. Eski naylon torbalar rüzgar estikçe havalanıyordu. Bazı evle- rin pişmiş toprakla yuvarlak ör÷lmüş duvarlarının üzerinde yükselen komik çatıları vardı. Farklı kabilelerden olanlar, farklı evler inşa etmişti. Evlerin hiçbirinde su, kanalizasyon ya da elektrik yoktu. Birisi tavukları için küçük bir kul÷be yapmıştı. Küçük komik çatılı yuvarlak kul÷benin içinde otu- ran kızıl renkli tavuk, beni rahat bırakın, der gibi gıdaktadı. İki yaşlarında bir çocuk bizi takip ediyordu. Serbest bırakıl- mıştı, istediği yere gidiyordu. Tek başına yürürken tamamı- la güvendedeydi. Üzerinde bir tek tişört vardı. Mahcup gül÷m- semesi bir devenin ağzı kadar genişti ve bembeyaz dişleri, ka- ra yüz÷yle tezat olmuş pırıl pırıl parlıyordu.

İşte benim yıllar öncesinden hatırladığım çocukluğum da böyleydi. Bu köy bana kaplumbağaları hatırlattı. Kaplumba- ęa, kollarını, bacaklarını ve başını kabuğunun altına saklaya- rak sizi görmezden gelir. Sopayla dürt÷kleseniz bile, sanki orada yokmuşsunuz gibi davranır. Siz sıkılıp onu orada bıra- kana kadar bekler, sonra yön÷nü hiç değiştirmeden kendi yoluna devam eder. Bu köy÷n, dünyada olup bitenlerden hiç haberi yoktu. Buraları terk ettiğimden beri pek bir şey değiş- memişti. Bense kesinlikle çok değişmiştim. Küçükken bir sandalet dışında, ihtiyacım olan her şeye sahip olduğumu dü- şün÷rd÷m. Fakir olduğumu bilmiyordum. Somali'nin dünya- daki en fakir beş ÷lkeden biri olduğuna inanmakta h÷l÷ zor- luk çekiyorum. Köyde sabah gıdaktlayan tavuklar, ağlayan be- bekler, yanan odun kokusu ve ıslak hasırlar, uzun zamandır duymadığım sesler, içimde bir şeyler uyandırıyor. Burada olmaktan çok mutluydum ama, hiçbir çocuğun ayağında pa- buç olmadığını da fark etmiştim.

Amcam, kızı Asha ve kocası ile kerpiçten ve çatısı oluklu bir evde oturuyordu. Maviye boyanmış kapısı, ortada büyük kırmızı bir baklava şekli olmak üzere, yanlarında daha küçük koyu mavi baklavalarla süslenmişti.

Ahmet amca evinin yanında *michilis*, üç ayaklı bir taburede oturuyordu. Saçları bembeyaz olmuştu. Üzerinde geleneksel kareli *maa-a-weiss* sargısı vardı. Başına tepesi düz, yuvarlak bir şapka giymişti. Bu, Mekke'yi ziyaret edip, hacı olanların giydiği bir şapkadır.

“*Afdokle! Afdokle,*” diye seslendi amcam, ileri geri sallanarak. Beni takma adımla çağırıyordu; Küçük Ağız. “Otur, otur yanıma. Sana bir bakayım. Aman Allah'ım, hiç yemek yemiyor musun? Çok zayıfsın, yoksa hasta mısın?”

“Hayır amca,” diye güldüm. “Sağlıklı olmak için koca bir arkan olması gerekmiyor.”

“İyi,” dedi. “Bana çok zayıf göründün, aç mısın?”

“Evet amca,” dedim. “Buraya dün gece vardık ve canım fena halde *angella* istiyor.” Uçaktan inerken kokusunu duymuştum ve o sabah yine pişirilen *angella* kokusu ile uyanmıştım. Bu darı gözlemesini yapmak için, kadınlar darıyı bir havana doldurup döverek un haline getirirler. Gece yatmadan önce, bu una su katıp köpürene kadar çırpırlar. Akşam olurken bütün köyde herkesin bulamaç çırdığı duyulur. Bu sanki bir yarış gibidir, daha gürültülü çırpılan hamur daha güzel olur. Sabah, hamur kabarmış olur ve kadınlar bir ateş yakıp, etrafına üç büyük taş koyarak ocak yaparlar. Taşlar üstüne koydukları düz tava ısınınca, sulu hamurdan damlatılır ve bir kaşık yardımıyla krep yapar gibi dağıtılır. Sonra katlayıp iki üç dakika pişirilir.

Ahmet amca kızı Asha'yı çağırdı. “*Afdokle*'a şu gözlemlerden on tane getir, biraz da çay. *Angellayı* çaysız yiyemezsin. Açlıktan ölüyor. Şuna baksana! Amerika'da yiyecek sıkıntısı yok sanıyordum!”

“Amca, on tane gözleme yiyemem, dört tane bile bana çok gelir.”

Asha, içine biraz süt kattığı kokulu çay ile yamru yumru teneke bir tabağın içinde üç-beş tane *angelladan* oluşan kahvaltıyı getirdi. *Angellayı* yumuşatmak için üzerine biraz çay döktüm. Biz yerken çatal bıçak kullanmayız. Yiyecek, parmaklarla ve dikkatle yenir.

Yıllardır bu lezzeti tatmamıştım. Heyecandan, hiç düşünmeden *angelladan* ısırıldım.

Amcam, kızgın bir deve gibi atıldı, “Hayır, dur, dur,” diye bağırdı. “Sol elin çocuğum, o senin sol elin. Onunla yemek yenmez.”

“Amca, çok özür dilerim, unuttum. Affedersin,” dedim. Hem utanmış hem şaşırmıştım. Solak olduğum için yemeği de sol elime almıştım, çünkü Batıda bunun bir önemi yoktur. Gel gelelim, Somali’de hangi elimizi nerede kullandığınız çok önemlidir. Sağ el genitalia hariç her işte kullanılır. Tuvalete gittiğinizde taharet için sol elinizi kullanırsınız. Bizde tuvalet kağıdı yoktur. Yıkarsınız ve sol elimizi kullanırsınız. Sağ el ise yemek yemek, fırlatmak, kesmek, başkalarına dokunmak ve aklınıza gelen her iş içindir.

Amcam ağarmış başını sallayarak “Gideli o kadar uzun zaman mı oldu -bildiklerini unuttun mu? Temiz olmayı nasıl unutabilirsin?” diyordu. Somali’de her şeyi unutabilirsiniz, ama temiz olmayı asla!

O kadar acıkmıştım ki, bir an önce yemekten başka bir şey düşünememiştim. Tıpkı New York’taki gibi davranıyordum. Somali’de yiyeceğe verilen değeri unutmıştım. Burada “fast food” yoktur. Bizde bir yandan yemek yerken, bir yandan başka bir iş yapma kavramı da yoktur. Bana yiyeceğin Allah’ın armağanı olduğu öğretilmişti. O bir nimettir ve saygı gösterilmelidir. Sırf tadı hoşunuza gidiyor diye onu bunu yemezsiniz, karın doyurmak için yersiniz -ölmek için.

Yemeği kapışmaz, yerken ağzınızdan göstermezsiniz. Oturur, şükür duası okur ve her lokmanın tadına vararak yerse-
niz. Bense yemeğe duasız ve saygısızca saldırmakla kalmamış, bir de sol elimi kullanmıştım.

Derin bir nefes aldım ve yeniden başladım; amcam, bugün ve bu yemek için Allah'a şükrettim. *Angellayı* yavaş ve dikkatle yedim. Çok lezzetliydi. Yerken amcama bakıyordum. Bir tutam bıyık ve çenesinde birkaç tel beyaz sakal bırakmıştı. Üzerindeki *maa-a-weisi* siyah beyaz kareliydi. Biraz daha dikkatli bakınca, tuhaf bir şekilde evin duvarına yaslanarak oturduğunu fark ettim. Ağzı sarkıyordu ve sanki kelimeleri zorlukla söylüyormuş gibi konuşuyordu.

Asha ikimize de çay getirirken, "Babana ne oldu?" diye sordum. "Neden öyle yaslanıyor?"

"Bir sabah uykudan uyandığında sol eli ve sol bacağı tutmuyordu. Bir tarafı iyi, ama öbür tarafını kullanamıyor."

"Aman Allah'ım," dedim. "Doktor ne dedi?"

"Buralarda doktor yok."

"Hastaneye götürdünüz mü?"

"Hayır. Hastane çok uzak, oraya kadar yürüyemez. Bu kadar hastayken onu neden yollara düşürelim ki?"

"Ne?" İnanamıyordum. Adam yarı felçli uyanıyor ve hastaneye götürmüyorlardı. "Ne zaman oldu bu?"

"Birkaç gün önce," dedi Asha. "Bugün daha iyi, *Elhamdülillah*." Olanlara teslimiyetle boyun eğmiş, bugün biraz daha iyi diye Allah'a şükrediyordu. Ailemin, herkesin bir ecel günü olduğuna inanmasını anlıyorum; ölüm Allah'ın emridir ve ölümü hayatın bir parçası olarak kabul etmek gerekir. Bunu anlıyorum, ama aynı zamanda hastalandığımız zaman tedavi olabileceğimizi bilmiyorlardı. Doktorlara ve cerrahlara inanmıyorlardı. Onların hislerini anlayabiliyorum, ama sanırım bu, yapabilecekleri başka şeyler olduğunu bilmemekten kaynaklanıyor.

“Amca,” dedim. “Ne oldu, anlat bana.”

“Uyandım ve sol tarafımı oynatamadım.” Sabırlı ve durumunu kabullenmiş görünüyordu. “Ağrım yok, ama sol kolumu kaldıramıyorum, elimi de kullanamıyorum. Yürürken bacağım sürükleniyor.”

“Hiyyea.”

“Annen bana bir çay getirdi, devekuşu yumurtası kabuğu ile kına ağacı kabuğunu kaynatarak yapmış.”

Annemin ilaçlarının pek çok rahatsızlığı iyileştirdiğini bilsem de, amcamın durumu beni endişelendirmişti. Ragge’ya döndüm, “Hastaneye babamı bulmaya giderken amcamı da götürelim,” dedim.

Ragge omuz silkti, “Neden? Ona nasıl yardım edebilirler ki?”

“En azından ben ne olduğunu öğrenirim, ilaç verirler, gerekiyorsa ameliyat olur,” diye açıkladım.

Asha babasının yıkanmasına yardım ediyordu. Küçük bir kasede getirdiği suda ıslattığı bezle yüzünü ve kollarını sildi. Mavi bir gömlek ve bir kot ceket giydirdi. Felçli kolunu, ceketin kolunun içine yerleştirdi. Asha’nın kocasının bir akrabasının taksisi vardı; bizi Galkayo’ya götürmesini rica ettim. Asha babasının arka koltuğa oturmasına yardım etti. Muhammed ve Ragge öne oturdular. Galkayo’ya üç saatlik yolumuz vardı, ama bir gün önceki uzun yolculuktan sonra zor gelmeyecekti. Galkayo’daki hastanede babamı bulabilirdik, dispenserdeki doktorlar, amcama yardımcı olabilirdi.

Çölün kumu, plaj kumu gibi değildir. Koyu kırmızı renkte bir topraktır. Her yerdeki beyaz kayalar ve bodur çalılarla leopar derisi gibi görünür. Yağmurun hemen ardından çöl bitkileri pıtrak gibi ortaya çıkarlar. Akasya ağaçlarının ve çalılarının minik taze yaprakları püskül gibi uzanırlar. O gün yolda giderken gördüğüm güzelliğe hayran kaldım. Korkunç sıcak, yağan yağmurla buharlaşmıştı. Toprak neredeyse kan kırmızı renkte, hava tertemizdi. Gazeteler bu güzelliklerden neden hiç bahsetmezdi?

Çekilen çilelerin ardından gelen nimetler gibi; benim küçük fakir ülkemde çok fazla acı var, ama aynı zamanda çok güzel bir yer.

Yolumuzun üzerinde silahlı adamların beklediği bir kontrol noktasına geldik. Ragge, başka kabilenin topraklarına girerken, sınırlarda emniyet güçleri olduğunu anlatmıştı.

“Hey,” arka koltuktan fısıldadım, “O tüfekleri kullanmazlar değil mi?”

“Emin ol kullanırlar. Ne taşıdığına, yanında kim olduğuna bakarlar. İnan bana her an bir terslik çıkabilir. Senden hoşlanamayabilirler. Eğer başka bir kabiledensen, para istiyorlarsa ya da senden almak isteyebilecekleri bir eşya varsa... Onlar böyle geçiniyorlar, ordu maaş vermiyor ki.”

“Bize bulaşmasınlar diye dua ediyorum,” dedim, yüreğim sıkışmıştı. Durduk, askerlerden biri arabanın içine baktı. Geçiş ücretini ödedik, o da sınır kapısını açarak bize el salladı. Diğerleri ise bize bakmadı bile.

Çocukken *Aba*, baba sözünü duyunca titrerdik. Babamı düşünmek bile beni huzursuz eder. O adam için karmakarışık duygular içindeydim ve hâlâ onu görmeyi çok istiyordum. Babamın yüzüne bakmak istiyordum, onun da bana bakmasını, emirler yağdırdığı kızının son halini görmesini istiyordum. Yüzüme bakmasını çok istiyordum; dergi kapaklarında, filmlerde dünyanın her yerinden insanların tanıdığı yüzüme. Bana, “Sen benim çocuklarımdan biri değilsin, nereden geldin bilmiyorum,” deyişini hatırlamasını istiyordum. Beni en çok kıran sözü bu olmuştu. Belki de onca yıl geri gelmeyişi-min nedeni de buydu.

Galkayo’da nasıl bir hastane bulmayı bekliyordum bilmiyorum ama, gördüğüm zaman kalbim sıkıştı. Binaların çoğu yarım kalmış duvarlardan oluşuyordu ve sadece küçük bir dispenser vardı. Sanki yapımı sürerken, birden herkes kaçıp gitmişti. Ama etrafta inşaatı tamamlayacak tuğla yığınları ve

malzeme de yoktu. Muhammed ve Ragge amcamın arabadan inmesine yardım ederek, dispansere doğru y÷r÷tt÷ler. Bir ayağını atıyor, sonra oğluna ve yeğenine yaslanarak diğerini s÷r÷kl÷yordu.

Doktora, bekleyebileceğimiz bir yer var mı, diye bakındım. Sadece iki oda tamamlanmıştı. Odanın birinde birkaç alet, bir mikroskop ve bir iki şişe ilaç vardı. Bir ilaç ya da alet dolabı yoktu. Pencerelerdeki ahşap panjurlardan giren ışıkta, sağda solda duran boş şişeler ve tepsiler g÷r÷n÷yordu. Duvarların alt tarafı açık mavi, ÷st kısmı pembe boyanmıştı. Duvarda ahşap çerçeveli bir g÷z muayene levhası asılıydı. Banyoda fayanslar istiflenmiş duruyordu; tuvalet de bağlanmamıştı. ÷lkede saatlerce hangi y÷ne yol alırsanız alın, varabileceğiniz tek sağlık merkezi burasıydı. Doktorlar burada ne yapıyorlardı, hasta insanlara nasıl yardım edebiliyorlardı? Bir r÷ntgen cihazı bile yoktu.

Sonunda bir hemşire geldi ve babamın orada olduğunu, bize odasını g÷sterebileceğini s÷yledi. Birden panikledim, takatim kesilmıştı. Kralı g÷receğim an için b÷y÷k umutlarım vardı, ama aynı zamanda ona olanlar için de endişeleniyordum. Derin bir nefes aldım ve Muhammed'le Ragge'in peşine takıldım. Odanın içi kalabalıktı, babamın b÷t÷n akrabaları oradaydı. Hemen Muhammed'i fark ettiler ve y÷ksek sesle onu karşılıyıp, sevinçle koluna, sırtına dokunarak konuşmaya başladılar. Muhammed bana d÷nerek, "Bu kardeşim, Waris," deyince herkesin ilgisi bana y÷neldi. Etrafımı sarmışlardı ama, ben onları değil, babamı g÷rmek istiyordum.

"Muhammed," dedim, "sakın bir şey s÷yleme, Abaya merhaba demek istiyorum." Kalabalığın arasından sıyrılıp babamın yanına gittim.

Babam daracık bir yatakta sırt÷st÷ yatıyordu, yanında oturan iki kişi vardı. Orada g÷zleri bandajlı ve sanki ÷lm÷ř gibi elleri g÷ęs÷nde çaprazlanmış halde uzanmıştı. Yıkılmıştım.

Gözlerimden yaşlar boşaldı, oturup elini elime aldım. Kimse-
nin beni ağlarken görmesini istemiyordum. Yanağımı yana-
ğına yasladım. Korkunç görünüyordu, ama hâlâ yaşadığı ve
onu bulabildiğim için Allah'a şükrettim. Bunca zamandır gel-
mediğim, ailemin sorunlarına yardımcı olamadığım için ken-
dime kızıyordum. Saçları tamamen ağarmıştı, küçük bir tu-
tam sakalı vardı. O kadar zayıftı ki yanakları dişlerinin arası-
na gömülüydü. Narin, kırılgan ve şaşkın görünüyordu.

Aba doğrularak, "Kim o?," diye sordu.

Onu öperek fısıldadım, "Benim baba, Waris."

"Kim?"

"Baba, baba, benim Waris," dedim.

"Waris?" Ağır ağır konuşmaya başladı, "Waris adında bir
kızım vardı, ama artık yok. Ona ne olduğunu bilmiyoruz. Lüt-
fen üzmeyin beni."

"Baba, babacığım! Gerçekten benim."

"Ne, Waris? O buralardan gideli çok oldu, yoklara karıştı."

"Baba, benim."

"Ne? Bu sahiden Waris mi? Ah kızım, kızım benim. Senin
öldüğünü sanıyordum." Başını bana doğru çevirip elimi sıktı.

"Gözüne ne oldu?" Vereceği cevaptan çok korkuyordum.

"Ah, iyiyim, iyiyim, *Elhamdülillah* iyiyim. İki gün önce
gözlerim ameliyat edildi."

"Nerede oldun bu ameliyatı? Hastaneye gittin mi?"

"Tundrada yapıldı," dedi.

Hâlâ inanamıyordum. "Peki, ne yaptılar gözüne?"

"Adam bıçağıyla kesip, gözümü kaplayan deriyi aldı."

"Doktor muydu?" diye sordum. Bir insanın gözünü kim
hastane dışında bir yerde kesip açar, merak ediyordum.

Babam, "Doktor olduğunu söyledi," diye mırıldandı.

Elini tuttum, "Baba, ağrı için bir şey aldın mı?"

“Evlat,” dedi. “Ne sanıyorsun? Elbette ağrı duydum. Bir gözüm kör olmuştı, diğeriyle de sadece gölgeler görüyordum. Beni kestiğini hissediyordum ama dayanmam gerekiyordu.”

“Bu çok saçma,” dedim. Sesim yükselmişti. “Tanımadığın birine, gözünü kesip biçmesi için izin vermek!...”

“Waris, Waris bu sensin, kızım benim. Hiç değışmemişsin. Hep böyle isyan ederdin, hâlâ sorun çıkarıyorsun.”

Birden eskisi gibi güçlü ve sert, gerçek bir savaşçı olmuştu. Ağlamaktan kendimi alamıyordum. “Kızım, ben öldüğüm zaman ağlarsın,” dedi, ellerimi sıkarak. “Şimdi hayattayım ve kendime bir eş daha bulmak istiyorum.”

İşte bu benim hatırladığım babamdı. Bir yatakta çaresiz ve kör olmuş bir halde yatarken bile şaka yapıyordu. Uzun uzun onu seyrettim. Bu yaşlı adam benim babamdı. Yaşı ilerlemiş, yaşadığı zorlu hayat onu değıştirmiş olsa da, bana göre hâlâ yakışıklıydı. Mükemmel hatlara sahip bir yüzü vardı.

Babam, hayatı boyunca göçebe yaşadı. Kabile yerleşimlerinden, yeşil düzlüklere seyahat edip durdu, ama trafik, telefon gibi şeylerin olduğu şehre hiçbir zaman gitmedi. Modern tıpla ilgili bir şey bilmesine imkân yoktu. O, ailesi önceden ne yaptıysa, aynıını yaptı, tundrada doktora gidip gözünü bıçakla kestirdi ve Allah’a dua etti. Olanlar için öfkeli değildi, başına geleni kabullenmişti ve bundan sonra olacakları da ağlayıp sızlanmadan kabul edecekti. Doktorlar ve ameliyathaneler, bu kabulleniş ve huzuru verebilirler mi bilemiyorum.

Yanımda bir ses duydum, bu kardeşim Burhaan’dı. Bir kız kadar güzel bir yüzü vardı. Babam herhalde bundan çok mutlu olmuştur diye düşündüm. O kadar yakışıklıydı ki, kabileler ona gelin vermek için savaşabilirdi. Tablo gibi bir yüzü ve yumuşacık teni vardı. Uzanıp bu mükemmelliği dokunarak hissetmek istedim, sonra da ona sıkıca sarıldım. Muhammed kadar uzun boylu değildi, muntazam yüz hatları annemle babamın mükemmel bir karışımı gibiydi.

Burhaan Aba'yı bulduğu zaman sancı içinde kıvranıyormuş. Başındaki damarlar şişmiş ve ateşi de yüksekmiş. Burhaan onun orada ölmesinden ya da sırtlanların saldırısına uğrayacağından korkmuş. Alıp hastaneye getirmiş, akrabaları da yanında kalıp ona bakmışlar. Somali'de kimse yakınlarını hastanede yabancılarla yalnız bırakmaz. Dışarıda kamp kurup, dua eder, hastaları için özel yemekler pişirirler.

“Seni eve götürmek istiyorum baba,” dedim. “Eve götürüp, sana orada bakmalıyız. Arabamız da var, yürüyemezsin zaten.”

“Eve mi? Hangi eve?”

“Gelip, ben ve Muhammed'le beraber annemin evinde kalacaksın.”

“Hayır, ben o kadının evine gitmem.”

“Baba,” dedim, “seni götürmemiz gerekiyor, bakıma ihtiyacın var. Muhammed ve ben sadece birkaç gün daha buradayız. Seni seviyoruz, seninle ilgilenmek istiyoruz. Önümüzdeki on günü seninle beraber geçirmek istiyoruz.”

“Hayır, oraya gitmek istemiyorum. Siz beni evimde ziyaret edersiniz.”

Burhaan, orada kendisiyle ilgilenecek kimse olmadığını hatırlattı; Muhammed de sonunda “Evet” dedirtene kadar yalvardı. Doktordan onu taburcu etmesini istedik ve öğleden sonra dönerken onu almak üzere anlaştık.

Sonra, doktordan amcamı muayene etmesini rica ettim. Hemşire kendisini bitişikteki dispansere getirmemizi istedi. Hemşirenin beyaz önlüğü ve başını omuzlarına kadar örten safran sarısı bir eşarbu vardı. Çalışan bir kadının işinin başında böyle örtünmesi bana tuhaf geldi. Bizi dispanser doktoruna götürdü ve bir ihtiyaç olursa diye orada ayakta bekledi. Doktor, amcamın kolundan kan örneği aldı. Amcam koluna iğne batırılırken hiç kaçınmadı. Zayıf görünmek istemezdi çünkü. Sakin ve sabırlı gibi duruyordu ama şakaklarında atan

damarlar dikkatimi çekti. Doktor gözlerine baktı, tansiyonunu ölçtü ve küçük gümüş rengi bir çekiçe dizlerine vurdu. Kalbini dinledi ve kulaklarına baktı. Muayene boyunca amcam doktora değil, bana bakıyordu. Olanları onayladığımı gördüğü sürece hiç sesini çıkartmayacaktı.

Doktor, yuvarlak yüzlü bir adamdı. Yüzünde su çiçeğı izleri vardı. Gözlüğünü bir zincirle boynuna asmıştı. Bileğine bol gelen kocaman altın saati, elini hareket ettirdikçe dönüyordu. Sakindi ve bana her şeyi dikkatle anlatıyordu. Mükemmel İngilizce konuşuyordu. Onunla Somalice değil de İngilizce konuşmak güvenli gelmişti. Çünkü Somali dilinde modern tıbbi konuşacak kelimeleri bilmiyordum.

“Amcamın nesi var? Onu tedavi edebilir misiniz?” diye sordum.

“Ona ilaç tedavisi verebiliriz.”

“Ne zaman iyileşir?”

“Yüksek tansiyonu var ve beyin kanaması geçirmiş.”

“Aman Allah’ım!” dedim. Tam olarak ne demek istediğini anlayamamıştım ama ciddi bir şeye benziyordu.

“Hafif bir inme inmiş. Sol tarafı bu yüzden felç olmuş.” Amcama sol kolunu kaldırmasını söyledi. Amcam kolunu çok büyük bir zorlukla omuz hizasına kadar kaldırabildi

“Amca, Allah sana şifanı verecek,” dedim cesaret vermek için.

“Beyindeki şişlik indikçe, düzelmeye başlayacak,” dedi doktor. Bir parça kağıda reçete yazdı ve bize bir şişe ilaç verdi. “Bu haplardan her gün bir tane alması gerekiyor,” dedi. Şişenin üzerinde açıklamalar yazılıydı. Sanırım Almanca ya da Fransızca idi ve buralarda okuyabilecek kimse yoktu.

“Haplar bitince ne olacak?” diye sordum. Galkayo’ya saatlerce uzakta kalıyorduk ve ne bir eczane, ne de ilaç getirtmenin bir yolu vardı. Birine para verip aldırabilirdik ama, ya yanlış ilaç gelirdi ya da o para uçup giderdi.

Doktor, “Galkayo’da birkaç eczane var,” dedi. “Avrupa ilaçlar satıyorlar.”

Amcamın bu şişedeki ilaçla iyileşmesini umuyordum, çünkü daha fazlasını almayı kabul edeceğini sanmıyordum. “Yememesi gereken bir şey var mı? Şekeri nasıl?” diye sorarak adamı biraz daha etraflı konuşturmaya çalışıyordum. Sanki her şeyi açıklamıyor gibiydi. Bir insan nasıl bir sabah felç olmuş bir halde uyanabilirdi? Ama doktor, her kelimeyi dikkatle seçerek konuşuyordu.

“Şeker ve tuz yok. Her şeyi yiyebilir.”

“Ne kadar zamandır buradasınız?” diye sordum. Arkasındaki duvara bantla yapıştırılmış, el yazısı ile yazılmış bir levha vardı: Dr. Ahmed Abdillahi. Göçebe insanların beslenmeleri hakkında ne kadar bilgisi vardı, merak etmiştim -bulabildikleri kadar süt ve hayvansal besin, çünkü sebze ve meyve çoğu zaman hiç bulunmaz.

“Burada, Puntland’de mi?” diye sordu. Somali ya da Somaliland dememişti.

“Evet, Puntland’de.”

“Diplomamı 1971’de İtalya’da aldım.” diye cevapladı. “Ben nöroloji cerrahıyım.”

“Burada, bu yoklukta insanlara nasıl yardım edebiliyorsunuz?”

“Burası Afrika’nın en iyi hastanelerinden birisi olacak,” dedi içtenlikle. “İngiltere’den aldığımız yardımla yeni bir hastane inşa ediyoruz. Tamamlandığı zaman ameliyat yapabileceğiz.

“Burada en çok hangi hastalıkla karşılaşıyorsunuz?”

“Söyleyemem. Gerçekten,” dedi.

“AIDS’mi?”

“Rastlıyoruz, ama pek fazla değil.”

“Neden söyleyemezsiniz?”

“Ben bir cerrahım. Bu soruyu başka birine sormanız gerekir.”

Hastane içinde başkalarından bilgi toplamaya çalıştım, ama kimse benimle konuşmak istemedi. Yüzünde maske olan bir doktora ne kadar zamandır burada çalıştığını sordum.

“Sadece bir ay oldu,” dedi.

“Peki, en çok rastladığınız hastalık?”

“TB,” dedi ve arkasını dönerek işine devam etti.

Galkayo’ya gelmişken alışveriş yapmaya karar verdik. Etrafta pek gör÷lmüyordu ama, geldiğimizden beri yiyecek düşünmekten kendimi alamıyordum. Yiyecek almak, bir şeyler yemek, birden önem kazanmıştı. İçi un, şeker ve makarna dolu dolapların, ekmek, süt, yumurta dolu buzdolabının olmadığı bir evde yaşamının nasıl bir şey olduğunu unutmuş-tum. Peynir, ekmek, konserve, vesaire satan bir dükkan aradım, ama hiç rastlamadık. Buzdolabı diye bir şey olmadığı için, her şeyin günlük tüketilmesi gerekiyordu. Paranız olsa bile ortalıkta satın alacak bir şey yoktu. Küçük dükkanlar genelde boştu. Muhammed birisine, *suq*, pazara nasıl gideceğimizi sordu. “Ah, hepsi kapandı. Herkes gitti,” dedi adam. Uzun boyluydu ve pencereye eğilmesi gerekmişti. “Bir dakika,” diye Muhammed onu uyardı, çünkü başım örtülü değildi. Çok sıcak tuttuğu için örtümü indirmiştim, oradan ayrılıncaya kadar tekrar başıma çektim. Bir daha hiç görmeyeceğim, tanımadığım yaşlı bir göçebe için başımı kapatmaktan sorumluydum, çünkü ben bir Somali kadınıym.

Önünde metal bariyerleri olan, kapısı açık, küçük bir dükkanın önünde durduk. Bizim içeri girdiğimizi gören başı turbanlı, uykulu bir adam ayağa kalktı ve kasanın arkasına geçti. Arkasındaki rafta birkaç parça giysi, birkaç kutu pil ve plastik terlikler duruyordu. Yabancıardan şüphelenmiş gibiydi. Abu Dabi’deyken yüz doları Somali şilinine çevirmiştik. İki bin altı yüz yirmi şilin, yırtık eski, pis paralar halinde elimize

verilmişti. Üzerlerinde Siad Barre'in resmi basılıydı. Sanırım bunlar hükümetin çıkardığı son paralardı. Ama dükkan sahibi bu paraları kabul etmiyordu. “Bunlar Somali'nin öbür tarafından geçerli,” diyerek Muhammed'e iade etti.

“Biz Puntland parası kullanıyoruz. Üzerinde Puntland'in başkanı Muhammed Egal'in resmi var,” dedi.

Arabaya binerken Muhammed'e “Bu nasıl olabilir? İnsanların bir kısmı bir cins para kabul ederken, öbür kısmı o paraya hiçbir şey satmıyor,” dedim.

“Burada işler böyle,” dedi. Daha sonra portakal, çay ve baharat satmaya çalışan bir kadına rastladık. Gazete kağıdından yapılmış bir külâh içinde pirinç aldık.

Öğleden sonra herkes yorulmuş ve acıkmış bir haldeydi. Yol üzerinde garaj gibi bir yerde durduk. Günün geç bir saati olmasına rağmen, burada kuzu eti, keçi eti, pilav ve makarna vardı. Çay, kivi ya da papaya suyu, hatta su ısmarlayabilirdiniz. Acıkmıştım ve güzel bir yemek yedim. Uzun bir bardakta kavun suyu içtim, yanında bir sürü makarna yedim. Et yemedim, çünkü kendim pişirmediğim sürece ete güvenemiyorum. Aşçı teneke tabağa bir dilim et koymuştu ama, çok sertti. Anlayamadığım bir şey de budur; neden eti iyice pişirmezler? Sosun içinde pişirilirse, et yumuşak olur ve kolayca parçalanır. Ben sos ve makarnayı tercih ettim. Hastalanmaktan korktuğum için, “Şişe suyunuz var mı?” diye sordum. Maden suyu bile vardı! Garson bana bir şişe *Ali Muhammed Jama* getirdi. “Muhammed, biz de böyle bir iş yapabiliriz, bir fabrika kurabiliriz,” dedim. Ama Muhammed benimle ilgilenmiyordu. Babamı hastaneden alacağımız için yemeklerimizi çabucak yedik.

Harcamaları Muhammed yaptığı için ya da öyle zannettiği için hesabı o ödedi. Dolarlar bende, Somali paraları onda duruyordu. İki türlü para olması biraz kafa karıştırıyordu. Biri Hawiye, diğeri Daarood'lara aitti. Sürekli bu kaç para, şu

ne kadar ediyor diye soruyordum. Sonunda Muhammed bu işleri bana bırak dedi. O neyin ne olduğunu daha iyi biliyordu, böylece anlaştık. Yolda amcam bunaldı ve yoruldu. Biz de kuzenlerden birinin evine uğradık. Köye dönüş yoluna çıkmadan önce biraz dinlenmesi gerekiyordu. Buraya gelmişken, hazır amcam da dinlenirken, bankaya uğrayıp biraz para bozdurmak istedim.

Muhammed'e, "Sen benimle gelme, çok sorun çıkarıyorsun," dedim.

Muhammed hemen söylenmeye başladı. Gözleri çakmak çakmak "Gelmek zorundayım Waris, sen ne yaptığını bilmiyorsun," dedi.

"Merak etme Muhammed, Ragge'yle beraber gideriz. Sen burada amcamla kal." Muhammed suratını astı ve öfkeyle yürümeye başladı. Ne olduğunu anlatması için ona yettiğim zaman, bana "Ragge'ye fazla güvenme," dedi. "Aileden biri olabilir, ama kardeşin kadar yakın değil. Bankada, bozdurması için parayı ona verme, ne kadar edeceğini biliyorsun."

Kardeşimle birbirimize çok benziyorduk. Yeteri kadar bana ne yapmam gerektiğini söylemişti. Ragge ile birlikte evden çıkıp bankaya gittik.

Kadınlar bankaya giremediği için ben dışarıda bekledim. Ragge'ye dört yüz elli dolar verdim ve bankanın önünde arabanın içinde beklemeye koyuldum. Banka binası daha çok bir depoya benziyordu, kapısı olan kocaman bir kutu gibiydi. Ragge çabucak döndü ve paraları elime verdi. Ondan paraları üç deste yapmasını istedim. Yüz dolar babama, iki yüz elli dolar anneme ve yüz dolar da seyahatimiz için ayırdık. Ragge her destenin üzerine isimleri yazdı. Kuzenin evine döndüğümüzde Muhammed hâlâ çok sinirliydi. İlk bir iki saat benimle konuşmadı. Deli gibi yüzüme bakmıyor, başını başka tarafa çeviriyordu. Bu sırada ev kalabalıklaşıyordu. Geldiğimizi duyan hısım akraba, merhaba demek için geliyordu. Görmesem, tanımasam, haklarında bir şey duymamış

olsam da çok büyük bir ailem var. Herkes beni görmek ve merhaba demek istiyordu. Bu benim için harikulade, ama aynı zamanda korkunç bir şeydi. Böylesine büyük bir aileye mensup olmaktan, beni görmeye gelen insanlarla beraber olmaktan mutluydum. Ama insanların çoğu, benden gerçekleştirilmesi imkânsız şeyler istiyordu. Onlar için ne yapabiliyordim? Ali amcam küçük bir kıza seslenerek, gelip yanıma oturmasını söyledi.

“Bu küçük çocuk çok hasta. Senin yardımına ihtiyacı var,” dedi.

“Nesi var?” diye sordum, küçük elini elime aldım.

“Bir illeti var.”

“Hastalığının adını biliyor musun?”

“Hayır, ama saçlarının hepsi döküldü, gitgide zayıflıyor.”

Nesi olduğunu anlamam imkânsızdı çünkü üzerinde uzun bir elbise vardı, başı bir eşarpı sıkıca bağlanmıştı, yüzü de pek çok Somali kızından farksız görünüyordu.

“Dönerken onu da Amerika’ya götürüp ilgilenmeni istiyorum.”

“Amca,” dedim, “sizlere yardım etmek isterdim ama yapamam.”

“Neden bu çocuğa yardım etmeyesin?” dedi. “Sen ilgilenirsen iyileşebilir. Burada tedavi ettiremiyoruz. Bu hastalığın ilacı burada yok. Bu çocuğu alıp, ilgilenmeli, onu korumalısın.”

“Lütfen amca, sizin bilmediğiniz o kadar çok sorumluluğum ve problemim var ki; Batıda yaşamam, lüks içinde yaşadığım anlamına gelmez.”

“Ne derdin olabilir ki?” dedi. “Biz burada delirmiş askerlerle savaşıyoruz. Hastanemiz, yiyeceğimiz yok. Bundan daha kötü ne olabilir ki?”

Beni anlamasına imkân yoktu. Ama o çocuğun sorumluluğunu üzerime alamazdım. “Amca, onun için dua edeceğim, ama yanıma alıp götüremem. Anlamaya çalışmalısın.”

Küçük kızın elini okşayıp, onu kucakladım. Sonra ayağa kalktım ve artık gitmemiz gerektiğini söyledim. Babamı almamız gerekiyordu, saat geç olmuştı.

Dönerken arkada amcamla oturuyordum. Muhammed hâlâ yüzüme bakmıyordu. Önde, yola bakarak oturuyordu. Doğruca hastaneye babamla Burhaan'ı almaya gittik. Galka-yo'dan ayrılırken hava kararmıştı. Annemin köyüne yüz mil-den fazla yolumuz vardı. Kasabadan henüz çıkmıştık ki, babam nereye gittiğimizi sordu. Ben söyleyince, fikrini değiştirdiğini, annemin yanına gelmeyeceğini söyledi.

“Hayır, oraya gitmiyorum,” diyordu. Çaresiz, yaşlı, yüzü bandajlarla kaplı ve yürüyemeyecek haldeydi. Amcam onunla konuşmaya çalıştı. İkisi yan yana oturuyorlardı. Amcam kolunu babamın omzuna attı ve yumuşak, sakın bir şekilde konuşmaya başladı. Onları ilk kez böyle görüyordum, iki yaşlı adam, iki kardeş... İkisi de acılar içindeydiler ama o sırada çok güzel bir ânı paylaşıyorlardı. Zaman nasıl da onları yumuşatmıştı.

Yine de babam mızıkçılık yapıyordu. Gelip bizimle birkaç gün kalması için ısrar ettim. “Seni yirmi yıldır görmüyorum,” dedim. “Muhammed ve ben sadece birkaç gün daha buradayız. Eğer bizimle kalmazsan, seni görmeye gelmeyeceğim. Lütfen bizimle gel.” Sonunda bizimle kalmayı kabul etti. Ama önce küçük kerpiç kulübesine gidip, birkaç eşyasını almak istiyordu.

“Baba, evin nerede?” diye sordum.

“Sen şuradan git,” diye cevapladı, sol elini havada sallayarak.

Yeniden denedim. “Baba, dışarısı zifiri karanlık, hiçbir şey görünmüyor.”

Yüksek sesle ve kısaca, “Benim dediğim yolda git evlat. Ben ne yaptığımı biliyorum, nereye diyorsam oraya git.” Arka koltukta oturan bu yaşlı adamın, göremediği halde şoföre

nereye gitmesi gerektiğini söylemesi hepimizi güldürmüştü. Muhammed bile öfkesini unuttu. Kör ve çaresiz babam hâlâ ailesinin tek hakimiydi. Arabanın farlarının soluk ışığında toz ve sivri kayalardan başka şey görünmüyordu. Babam solunu gösterdi ve arabamız sola dönerek yoldan çıktı, çöle daldı. Ansızın babam, “Buradan dön, buradan dön,” dedi ama ortalıkta hiçbir şey görünmüyordu. “Oralarda bir termit tepciği var mı? *Dadune* görebiliyor musunuz?”

“Evet,” dedi Muhammed, “Ben görüyorum.”

“Tamam, sola dönmeniz gerekiyor,” dedi babam, sanki hayatı boyunca her gece bu yolda araba kullanmış gibiydi. Onun bunu nasıl yaptığına dair en ufak bir fikrim yoktu. Biz iki metre öteyi bile göremiyorduk, yol yoktu, tekerlek izi yoktu, tamamen babamın sözlerine uyarak gidiyorduk.

On beş dakika kadar sonra babam, “Görebiliyor musunuz?” diye sordu.

“Neyi baba?” diye sordu Muhammed.

“Evimi,” dedi, “Evim tam burada olmalı.” Gerçekten de farların ışığında birkaç kulübe görünüyordu. “Tamam, geldik,” dedi sakince.

“Hangisi senin evin?” diye sordum.

Babam yüzünü bana çevirdi, “Sanırım kapısı kırmızı olan,” sonra emin olamadı. “Kırmızı mıydı?”

“Baba,” dedim, “Hangisi senin evin, biz bilemeyiz.”

“Peki,” dedi, “kapısı kırmızı. Feneri alın da kırmızı bir kapı arayın.” Yapılacak bir şey yoktu, en yakındaki eve yöneldik. Muhammed kapıyı açarak feneri içeri doğru tutunca üç küçük çocuğuyla oturan fakir bir kadın görüldü. “Özür dileriz, affedersiniz.” Feneri ikinci eve tuttuk, kapısı kırmızıya boyalıydı. İçerisi bomboştu. Zemini kir ve toz içindeydi.

Arabaya geri dönüp, “Sanırım bulduk, ama içeriden ne alacağız baba?” dedim.

“Gömlüklerimi.” Nerede olduklarını sordum. “İçeride, köşede duruyorlar.” Diz çöküp emekleyerek küçük evin içine girdim ve toprakla örtülmüş zemini elimle yoklamaya başladım. İçerisi çok pisti. Dikkatli bakınca iki gömlek bir de asker ceketi gördüm. Üzerlerinde kumların bıraktığı lekeler ve kol altlarında yarım ay şeklinde ter izleri vardı. Felaket kokuyorlardı. Onları orada bırakıp, babama, “Onlara ihtiyacın yok, çok kirlenmişler,” dedim.

“Al onları,” diye tersledi. Kapılarda kilit yoktu. Biz de kapıyı çekip arabaya döndük. Tam binerken arabanın yanında durmuş babamla konuşan üç küçük çocuğu fark ettim. Kim olduklarını sorunca babam, “Merhaba de, bunlar senin kardeşlerin,” dedi. Annelerinden bir hafta önce boşandığını anlattı. Işıktaki daha iyi görebilmek için onlara arabanın önüne gelmelerini söyledim. Gözleri güvenle bakan sıskacık şeylerdi. Üçü de on yaşın altındaydı. Onları Allah’a ve barış dolu çöle emanet edip gitmeden, sadece birkaç saniyeliğine görebilmiştım. Babam başka bir şey söylemedi, ben de sormamanın daha iyi olacağını biliyordum. Daha sonra annemden bir şeyler öğrenmeyi umuyordum. Babam karanlığın içinde hiç görmeden bizi evine nasıl götürdü, hiç anlayamayacağım.

Uzun yolculuğumuz boyunca amcamla babamın arasında otuyordum. Çok mutluydum. Babam, amcam ve kardeşlerim yanımda, güzel ülkemdeydim. Evet, çok yorgundum ama, umurumda değildi. Her yerin bolluk içinde olduğu New York’taki hayatımla, burada Somali’de ailemin yaşadığı hayatı karşılaştırmadan edemiyordum. Batılı insanların çoğu, sorsanız sayamayacakları kadar çok eşyaya sahiptir. Ailemedekiler sahip oldukları şeyleri parmaklarıyla sayabilirler. Yiyecek bulmak zor olduğu halde, her zaman mutlu ve neşelidirler. Yollarda insanlar birbirlerine gülümseyip konuşurlar. Sanırım Batılı insanlar sahip olamadıkları şeylerin boşluğunu doldurmaya çalışıyorlar. Herkes bir arayış içinde. Mağazalarda arıyorlar, televizyonda arıyorlar. Birisi bana evinde dua ve

meditasyon için ayırdığı odayı göstermişti. Koca bir oda yalnızca mum yakmak için ayrılmıştı. Bizler burada uyumak için herkese yer olsun diye birbirimize sokuluruz. Ama bu sorun değildir. Hep beraber olmak eğlencelidir, bir arada olduğumuz için daima Allah'a şükrederiz. Somali'de dua etmek için özel bir yerimiz yoktur, biz selamlaşırken bile dua ederiz. "Allah'a emanet ol," deriz. New York'ta herkes "merhaba" der. Anlamı nedir? Merhaba. Bildiğim kadarıyla hiçbir anlamı yok, öylesine söylenen bir söz. Ya da iyi günler diyorlar, ama bu da öylesine söyleniyor. Bizler Somali'de "Allah kısmet ederse yine görüşürüz," deriz. Allah kısmet etti ve ailemle geçirdiğim ilk günüm çok, çok güzel bir gün oldu.

9 | Kabile Sohbeti

Bir kadının güzelliği yüzünde değildir.

Somali Atasözü

Nihayet köye vardığımız zaman, annem ateşin yanında oturmuş, keçilerini okşayarak, Nhur ve torunlarına hikayeler anlatıyordu. Babamı kardeşlerimin yardımıyla yürürken görünce, “Allah’ım! Onu da getirmişsiniz. Durumu nasıl?”

“Kendisine sor,” dedim anneme. Annem yanlarına gitti. “Bak, bak, kim gelmiş. Kayıp develeri buldun mu tundrada?” Sonra babamın bandajına yavaşça dokunarak, “Orada ne yapıyordun?” diye sordu. Kendisiyle gelip babama yatak yapmak için örtü almamı istedi.

“Babanın buraya dönmeyi kabul etmesine çok şaşırdım,” dedi.

“Neden? Onu bu halde görmeni istemediği için mi?”

“Hayır! Waris, Burhaan Nhur’a gelin parası ödemedi,” diye kulağıma fısıldadı. “Baban parası olunca ödeyeceğini söylüyordu. Nhur, Burhaan’la iki yıllığına evlendi, şimdi de ikinci çocuk geliyor. Babası ve ağabeyleri şikayet ediyorlar.”

“Ah. Nhur çok tatlı biri, ben onu çok sevdim.”

“Bana ve Burhaan’a çok iyi bakıyor. Burhaan onu geri verirse diye babası çok endişeleniyor. Tertemiz, el değmemiş bir kızdı. Şimdi para için ısrar ediyorlar. Baban Burhaan’a birkaç deve sözü vermişti, ama vermediği gibi, kuzenine gidip kızın beş deve bile etmeyeceğini söylemiş. Tembel, hiç çalışmıyor, o yüzden ödemeyeceğim demiş.”

“Yo, bu sabah Nhur herkesten önce kalktı. Görebildiğim kadarıyla en çok çalışan o. O bir kraliçe,” dedim.

“Neyse, bu laflar ailesine gitmiş, onlar da babanı bulup döveceklerini söylemişler. Hakkında söylediklerini bildiği için, şimdi Nhur’la yüz yüze gelmeye utanıyor.” Annem içini çekti. Herhalde babam geriye kalan develerinden ayrılmayı göze alamamıştı. Yine de Nhur’un ailesine söz verdiği gelin parasını ödememek için bahanesi olamazdı.

Somali’de düğün gecesı, bir kadın gelinin sünnet yerini bıçakla keserek, kocası ile birleşebilecek kadar açar. Kayıncıda de o sabah gelinin kanaması var mı ve acısına rağmen kocasıyla yatmış mı diye kontrol eder. Eğer bacaklarının arasındaki kan taze ise, bunu bütün köyde dans ederek herkese duyurur. Köydeki herkes annemin şarkısından, onun cesaretini ve Burhaan’la evlenirken bakire olduğunu öğrenmişti. Herkes onun ne kadar çalışkan olduğunu biliyordu. Kızını doğururken tekrar kesildiğini ve yeniden dikilerek kapatıldığını biliyorlardı. Besbelli babamın canı para ödemek istemiyordu. Herkes ona cimri ve namert diyordu. “Gidip develerinin çalışıldığını ve parası olmadığını söylemesi gerekir,” dedim. “Etrafta dolaşıp, kızı kötülemek olmaz.”

Ellerimizde çarşafarla geri döndüğümüzde Nhur kocasını karşılıyordu. Topluluk içinde öpüşmeseler de Nhur’un bakışları kardeşimi ne kadar sevdiğini anlatıyordu. Doğruca babamla Muhammed’in olduğu yere giderek, “Hoş geldin Aba,” dedi. Babam göremiyor olsa da, Nhur saygısından sadece yere bakıyordu. Sesini duyunca babam bir an geriye doğru sarsıldı, Nhur hemen ellerini tutarak onu rahatlattı.

“Aba, yorgun olmalısın, gel benimle, senin içi güzel bir yatak hazırlayalım.” Kardeşim ne kadar güzel bir kadınla evlenmişti. Ailemize böylesine bir asil ve zarif biri katıldığı için çok şanslıydık. Annem ufacık evindeki küçük örtüleri ve yastıkları babam için dışarı çıkardı. Nhur yavaşça ve şefkatle onun yatmasına yardım etti. Yorgundu ama, kendini yastıkların üzerine bırakana kadar belli etmemişti.

Kardeşlerim tıpkı çocukluğumdaki gibi babamla birlikte uyudular. Kadınlar *occlede* küçük çocuklarla beraber uyurdu, erkekler ve oğlanlar da hayvanlara karşı bizi korumak için dışarıda yatarlardı.

Ertesi sabah sanki bir rüyaya uyanmıştım. Böyle bir sabahı ne kadar özlemiştim -bütün ailemle birlikte uyanmak. Aramızda sadece kız kardeşlerim ve Aleeke eksikti. Erkekler hâlâ uyuyorlardı. Çarşaflardan dışarı çıkan üç çift uzun bacağı görünce dayanamayıp güldüm. Hepsi birbirine dolanmış bacaklardan hangisinin kime ait olduğu belli değildi. Gece yağmur yağmış, gidecek başka yer olmadığı için üstlerini naylon bir örtüyle örtmeye çalışmışlardı. Naylonların kenarları çamurlanmıştı. Annem çoktan kalkmış, ateş için çalı çırpı topluyordu. Nhur, herkes uyanmadan kahvaltıyı hazırlamak için pazara gitmişti. Alabileceklerinin en iyisini bulabilmek için gün ışıırken yola çıkmıştı. Hazırlanan *angellanın* kokusu beni baştan çıkarıyordu. Annem keçilerden sağdığı sütü mavi kenarlı teneke maşrapasındaki çayına döktü. Sonra birbirine dolaşık bacaklara bakarak, “Bu adamlar bütün gün uyuyacak mı?” dedi. Annem hiçbir zaman fısıldamaz. Sesini her yerden duyabilirsiniz. Böylece herkes uyandı.

O sabah ilk iş, babamın kirli gömleklerini yıkadım. Su çok uzaklardan kovalarla taşındığı için, fazla su israf etmeden, çamaşırı iyice çitileyerek yıkamak gerekir. Gömlekleri elimden geldiğince temizleyip, hafifçe sıkarak güneşin altındaki çalılının üzerine serdim. Babam evin yakınında uzanmıştı. Beni duyunca seslendi, “Kim oradaki?”

“Benim baba, Waris.”

“Buraya gel Waris, seninle konuşmamız gerek.” Babam, benimle Ragge ve para konusunda, Muhammed’le aramızda geçen tartışma hakkında konuşmak istediğini söyledi. Bu bana babamdan habersiz hiçbir şey yapılamayacağını hatırlattı. Yanınızdakinin kulağına bir şey fısıldasanız, babam yine duyardı. “Dün gece Muhammed’le Ragge hakkında tartıştığınızı duydum,” dedi. Ragge’ye hiçbir konuda, özellikle para konusunda güvenmemem gerektiğini söyledi.

“İyi ama neden? Ragge senin öz kardeşinin oğlu, Muhammed’le ikisi kardeş gibi büyüdüler. Kardeşimin kardeşi, benimde kardeşim değil midir?”

“Evet, ama onun hakkında her şeyi bilmiyorsun Waris. Buraya daha yeni geldin. Şimdi sana iyi yüzünü gösteriyor, ama sen onu tanıımıyorsun. Dinle beni, onunla beraber hiçbir şey yapmanı istemiyorum.”

“Neden ona bu kadar karşı olduğunuzu anlamıyorum,” dedim. Ragge’in İngilizcesi iyi olduğu için, onunla daha rahat konuşuyordum. Beni anlıyordu. Burhaan’la Muhammed’in anlayamayacağı şeyleri ona söyleyebiliyordum. Bazen kardeşlerim beni anlamak bile istemiyorlardı. Sanki daha çok beni kontrol etmek istiyor gibiydiler. Bana bir erkeğin şunu yap, bunu yap diyemeyeceği kadar uzun zamandır kendi başıma yaşıyordum ben.

Babam bir eliyle kendini desteklerken, acı çektiği belli oluyordu. “Dinle beni Waris, öz kardeşlerin, üvey kardeşlerine karşıdır. Öz kardeşlerin, üvey kardeşlerin ve sen, kuzenlerine karşısınız. Senin kabilen, başka kabilelere karşıdır.”

“Aba, bütün bu kabile saçmalıklarına inanmıyorum.” Yere oturup elini tuttum. “Ragge ile sorun nedir? Güvenilmez biri olduğunu düşünmeniz için ne yaptı?”

“Ragge, kötü bir oğul, babasına iyi davranmıyor,” dedi babam. “Babasının mallarına sahip çıkmalı. O içten pazarlıktır, sen onun iyi yüzünü görüyorsun.”

Muhammed ve Burhaan geldiler ve babamla konuşmamıza katıldılar. İki si de babamı destekleyerek bana ders vermeye başladı. “Sen aptal, kör bir kızsın. Aba ne diyorsa onu dinle, neden tartışıyorsun?”

“Benimle böyle konuşmayın,” dedim. Sonra üçüne de beni inanmadığım bir şeyi kabul etmem için zorlamaktan vazgeçmelerini söyledim. Ne söylemek istediklerini biliyordum, öz kardeşlerim en güvenebileceğim kişilerdir, ama ben bunun her zaman doğru olduğunu sanmıyorum. Birisi sırf senin kanından değil diye, sana kötülüğü dokunacak değildir. Ne hakkında konuştuklarını tam olarak anlayamıyordum, bütün bir sabah oturup bu konuyu konuşacak kadar önemli olan neydi? Ama bu bizim özelliğimizdir. Konuşmak, tartışmak, dertleşmek, Somali ailesinin yaşaması için gereken nefes gibidir.

Annem yüzünde muzip bir ifadeyle yanımıza geldi.

“Neden öyle bakıyorsun anne?” dedim. Büyük bir sır saklıyormuş gibi uzaklara baktı, gözleri sabah güneşinin ışığında parlıyordu. Bir de baktım ki, evin köşesinden hemen hemen Muhammed kadar uzun bir adam göründü. Durdu ve bana bakmaya başladı. Ben de ona bakıyordum. Annem ikimizin arasında kıkırdıyordu.

“Minik kardeşini tanımadın mı?” diye sordu. Bu adamın çok tanıdık bir yüzü vardı ama kim olduğunu çıkaramamıştım. Güneşin altında gözlerini kısarak bakıyordu. Bu benim minik kardeşim Rashid’di, kocaman olmuştu. Küçük burnu ve çenesindeki kısacık sakalı ile yakışıklı bir adamdı. Uzun boyluydu; uzun ve düzgün kolları ve bacakları, gülümsediğinde görünen mükemmel beyazlıkta dişleri vardı. Yeşil ve altın renkli bir goa omuzlarından dökölüyordu. Altına kahverengi kareli bir gömlek giymişti. Rashid tundra da babamın develerini güdüyormuş, bazı ihtiyaçlarını almak için kampa dönmüş. Bizim geldiğimizden haberi yokmuş. Ne mucize! Annem gülümsüyordu. Çocukluğum boyunca, bütün

kardeşlerimle bir arada olduğumuz bir zamanı hiç hatırlamıyorum. Muhammed şehirde yaşıyordu, biri tundrağa deve gütmeye gidiyor, biri su arıyor olurdu. Ben de bebek Rashid'in başında duruyor olurdum.

Ona sımsıkı sarılınca kuvvetli kemiklerini hissettim. Muhammed'le şakalaşmaya başladılar. "Fotoğraf makinemi alayım. Güzel kardeşlerimin resimlerini çekmek istiyorum," dedim ve kulübeye gidip çantamı karıştırdım. Dışarı çıktığımda, ikisi de ortadan kaybolmuştu. Annem kahvaltıdan kalan *an-gellaları* keçilerine götürmüştü. Etrafa bakıp kardeşlerimi aramaya başladım.

Evin arkasında, köyün biraz ilerisinde bir termit tepeciği vardı. Sanki topraktan yükselen kocaman, kahverengi bir başparmak gibiydi. Tepesinde Rashid oturuyordu. Küçükken bunlara nasıl tırmandığımı hatırladım. Annem bana, minicik termitlerin salyalarıyla bu koskoca tepeleri nasıl inşa ettiklerini anlatmıştı. Bana birlikte çalışan bir kabile olduklarını söylemişti. "Bunun beş misli olanlarına tırmanabilirdim ben," dedim. Rashid bana bakıp dilini çıkıktı. Ben de yanlarına çıkmak istedim, ama üzerimde pantolon yoktu, uzun Somali elbiseleri hiçbir şey yapmaya imkân tanımazdı. "Keşke şu örtüyü atıp, eskisi gibi oraya tırmanabilsem," dedim. Çocukken elbisemin eteklerini önümde toplayıp göğsüme ilıstırerek bir çeşit pantolon yapardım. Yine öyle yapacaktım ki, bunun için artık çok yaşlı olduğuma karar verdim, kimsenin beni eleştirmesini istemiyordum.

Rashid, termit tepeciğine tırmanırken, çıplak ayakları dikatimi çekti. Koskoca, yetişkin bir adam olmuştu ve ayağında ayakkabısı yoktu. Öz kardeşimin bir çift pabucu yoktu. Ayaklarının altı, nasırlı ve bir fil ayağının tabanı gibi çatıktı.

Her yerde keskin taş parçaları vardı. O taşların ayaklarını nasıl kestiğini, canımın ne kadar acıdığını hatırladım. Benim ayakkabım yokken çocuktum ama kardeşim yirmi yaşına

geldiği halde ayakkabısız dolaşıyordu. Ona sağlam, güzel bir deri sandalet almaya karar verdim. Ne yapıp edip bir tane bulup almalıydım ve kardeşim çöle o sandaletlerle dönmeliydi. “Rashid, sen dönmeden bir ayakkabı alalım,” dedim.

“Neden ayakkabının parasını bana vermiyorsun?” dedi. “Ben kendim alırım.”

Parayı *khat* almak için istiyor olabilirdi. “Pazara gidip bakalım, istediğini kendin seçersin,” dedim.

Rashid’e ayakkabı, babam ve amcama ise ilaç alabilecek durumda olduğum için Allah’a şükrediyordum. Beraberce annemin kulübesine döndük. Küçük ateşin üzerinde öğlen yemeği için çay, pilav ve fasulye pişiriyordu.

Rashid, “Ahmet amca için hastanede ne yaptılar?” diye sordu. “Bedeninin bir tarafına cin gelmiş diye duymuştum.”

“Doktor muayene etti, sonra da bir şişe hap verdi,” dedim. “Daha fazla bir şey anlatamayacağım, çünkü kimse benimle etraflı konuşmak istemedi.

“Doktor kimdi?” diye sordu Rashid.

“Ne demek istiyorsun?” diye sordum. “İtalya’da eğitim almış, nöroloji cerrahıymış” dedim.

“Hayır, hangi kabileden demek istiyorum.”

“Eğer bağımız yoksa, kendi kabilesinden olanlarla ilgilen-diği gibi ilgilenmez bizimle.”

“O bir doktor, hangi kabileden olduğun onu ilgilendirmez,” dedim. “Sanırım bir kadınla konuşmak istemedi. Erkeklerle muhatap olmaya alışmış, belki de kadınları aptal buluyordu.”

Rashid, “*Hiiyea*,” diye cevapladı. Sonra anneme terliklerin kimde olduğunu sordu.

Herkes sürekli bir çift terliğin peşindeydi. Bütün aile için bir çift terlik vardı ve birileri devamlı “Terlikler nerede? Tuvalete gitmeliyim. Namaz vakti geliyor, yıkanmam gerek” diyordu.

Annem dışarıdan bir şey alırken onları giyiyor, Burhaan o geri dönene kadar bekliyor, sonra terlikleri giyip banyoya gidiyordu. “Terlikler kimde?” Bütün gün duyduğum cümle buydu, özellikle namaz vakti gelmiş, herkesin yıkanması gerekiyorsa, dört kişi bir çift lastik terlik için savaşıyordu. Aldıktan iki gün sonra dağılan cinsten ucuz bir terlikti bu. Parmak arasından geçen parça çıkınca, ayağınızı üstünde tutamıyordunuz. Annemi ilk gördüğümde iki ayağında farklı renk terlik vardı, birisinin tabanının yarısı erimişti. “Çarşıya gidip birkaç tane daha terlik bulabilir miyiz, bir bakalım. Birbirinizi beklerken bu kadar vakit kaybetmezsiniz,” dedim.

Rashid parlak dişlerini göstererek; “Zamanımız yok ki Waris, nasıl boşa harcayabiliriz?” dedi.

Şaka yaptığını anlamıştım. “Seninle konuşmak zaten zaman kaybı,” dedim. Rashid ve Ragge benimle beraber pazara kadar yürüdüler. Ragge, benden bir çift siyah bot almamı istedi. “Hey, bu botları ne yapacaksın? Burası çok sıcak, bunlar Londra için daha uygun,” dedim. Kuzenlerimin kendi aralarında bir giyim tarzı vardı, botları ona satın aldım. İki çift terlik, biraz tütsü ve taze baharatları dövmek için bir havan ve tokmak aldım. Rashid kendine ayakkabı beğenemediği için başka bir gün tekrar bakmaya karar verdik. Güneş gözlüğümü beğendi, ben de ona verdim. Babamın develerini gönderken güneşten korunacaktı artık.

O gece kardeşlerim ve ailenin diğer üyeleri ile kabileler ve klanlar üzerine uzun bir sohbet başladı. Babam bir Daarod’dur; Somali’nin orta-güneyinin en büyük kabilesi: Alt klanı ise Majerteen’dır. Ailem Etiyopya sınırına yakın olan Haud’da yaşamıştır. Babamın adı Dahee Dirie. Annem ise başka bir büyük kabile olan Hawiye’dendir. Bir zamanlar Somali’nin başkenti olan Mogadişu’da büyümüştür. Babam annemle evlenmek isteyince, annemin ailesi onu geri çevirmiş. “Sen Daarod’sun, vahşisin, bizim kızıma nasıl bakacaksın? Sen bizden değilsin!” demişler. Annem de babamla kaçmış ve bir daha hiç

geriye bakmamış. Annemin kardeşleri dünyanın her yanına dağılmışlar, çölde kalan bir tek annem olmuş.

Somali’de dört önemli kabile vardır: Dir, Daarood, Isaq ve Hawiye. Somali’nin çoğunluğu bu kabilelerden birine mensuptur ve hepsi Somali dilini konuşan Müslümanlardır. Ra-hanwayn ve Digil gibi daha küçük kabilelerin insanları çoğunlukla ÷lkenin güneyindeki Kismayu yakınlarında yaşarlar. Bizim klan ailemizin insanları geleneksel olarak doğayla iç içe yaşarlar, şimdilerde bazı insanlar şehirlere yerleşmeye başladılar. Göçmenler devamlı yer değiştirdiği için ait olunan klan, adresten daha önemlidir. Bu, Avrupalıların anlayabileceği bir şey değildir. Onlar Somali’nin sınırlarının ne olacağına karar verip, halkımızı farklı ÷lkelere dağıttılar. Somali bayrağındaki beş yıldız; Somali, Somaliland, Djibouti, Ogaden ve Kenya’da yaşayan halkımızı temsil eder.

Ben yetişirken, Daarood’lar en korkusuz kabile olarak tanındığı için, ben de bundan gurur duyardım. Bunun dışındaki kabile konuları bana pek önemli görünmezdi. Daarood halkının lakabı Libah, arslandır. Babam ve kardeşlerim için bu işler çok önemliydi, aynı şekilde ÷lkemde olan bitenler üzerinde etkisi de büyük olmuştu. Siad Barre’nin verdiği ilk söz, kabileleri feshetmek olmuştu; sonra kabileler arasındaki anlaşmazlıkları kışkırtıp, halkın dikkatini bu yöne çekerek, kendi başarısızlıklarını örtmeye çalıştı. 1991’de Siad Barre ÷lkeyi terk edince, hükümeti dağıldı ve herkes kendi klanını toplayıp güç oluşturarak iktidar mücadelesine girişti. Bu da ÷lkemizde büyük bir karışıklığa yol açtı. Bence tüm bu klan-kabile saçmalığı çok gülünçtü. Bu fikrimi kardeşlerime de söyledim.

“Somali’yi mahveden şey kabileler arasındaki bu çekişme” dedim.

“Daarood bu ÷lkeedeki en büyük ve en güçlü kabiledir,” dedi Burhaan.

“Evet,” diye cevapladım. “Ve aynı zamanda da en gurur verici ve en korkusuz olanı.” Biliyordum ki, sırf hayatınızı korumak için yalan olsa bile Daarood olduğunuzu söylemeniz yeterli oluyordu. “Hükümette herkesin söz hakkı olmalı,” dedim.

Burhaan, “Buralarda neler olduğunu anlatmamız lazım,” diye cevapladı. “Ben başka kabileden olanlara kaba kuvvet kullanmıyorum.”

“Bu kabile meselesi ülkenin problemlerinin çözümlenmesini önlüyor. Somali’den çıktığın anda görüyorsun ki herkes aynı! Hepimiz aynı topraklarda yaşıyor, aynı dili konuşuyoruz. Görünüşümüz benziyor, düşüncelerimiz benziyor. Birlik olup buna bir son vermeliyiz,” dedim. Bu konuyu konuştuğça daha da ateşli savunmaya başlamıştım. Dünyanın gözünde hepimiz Somali halkıydık ama, burada, kimse yan yana duramıyordu.

Annem bize çay getirdi, Rashid bana takılmaya başladı.

“Waris, kimsin sen? Sülaleni ezbere söyleyebilir misin?”

“Ben bir Daarood’um,” dedim.

“Evet. Peki sonrası?”

“Pekala, Waris Dirie,” dedim, hepsi gülmeye başladı. “Babamın adını alıyorum, Dahee, büyük babamın adı Dirie, Muhammed, Sulimann.” Bana gülüyorlardı, çünkü otuz tane isim saymam gerekiyordu. Ama, ben daha fazlasını bilmiyordum. “Hey, hepsi ölmüşler,” dedim. Annem, “Adım Fattuma, Ahmer Aden” diye başladı ve babasının, büyük babasının, büyük büyük babasının ve diğerlerinin isimlerini saymaya devam etti. Çocuklara babalarının adı verilir, ama kadınlar evlenseler de kendi babalarının adlarını taşırlar. Kardeşlerim bana bütün geçmiş atalarımın isimlerini öğretmeye kalkıştılar. Ama çok hızlı söylüyorlardı ve ben ne söylediklerini anlamıyordum bile. Sonunda sülalemizi rap müziği yaparak sıralamaya başladılar. Klan rap notaları soyadımızla başlıyor,

her neslin adı bir bir ekleniyordu. Ailenin ne kadar çok adı varsa, klan da o kadar prestijli demek oluyordu.

“Size söylüyorum,” dedim, “Somali’den çıktığım anda bunların bir önemi kalmayacak. Bir yığın ismi hatırlamam neden bu kadar önemli?” diye sordum. “Amsterdam’da sana nasıl bir fark katıyor bu Muhammed? Bütün bunlar karnımızı doyurmuyor. Ne işe yarıyor ki?”

Muhammed sessizdi, sanki kötü bir şeyler hatırlıyor gibiydi. “*Afweine* hükümete ilk geçtiğinde, birçok proje başlatmıştı. Latin harflerini getirip, okullar açmıştı. Öğretmenlere ödeyecek para kalmayınca, öğrencilerin, tundrada yaşayan göçebelere okuma yazma öğretmesine karar vermişti. Büyük bir eğitim kampanyasıydı.”

“Hatırlıyorum,” dedim. “Sen de bana ve Yaşlı Adam’a harfleri öğretmeye çalışmıştın.”

“Evet, ama ben şehirli çocuktum,” dedi Muhammed. “Sizin aptal göçebeler olduğunuzu düşünüyordum. Buraya gelip size bir şey öğretmek istememiştım.”

“Onu da hatırlıyorum!” dedim. “Beni sopanla iteklemiştın.”

“*Afweine* sonradan en ateşli kabile taraflısı oldu,” diye içini çekti. Gruplar halinde kendisiyle görüşmeye gelenler olduğunda her kabilenin üyesini tek tek kabul ederdi. Isaaq kabilesinde, sırf Isaaq olduğu içi öldürülen çok olmuştu.” Hatırlamak istemez gibi konuşmasını kesti.

Burhaan, “Waris,” dedi, “senin kabilenden olanlar ne zaman ihtiyacın olsa sana yardım eder; hastanedeki doktor fazla bir şey yapmadı çünkü bizden değil.”

“Ama onun herkese yardım etmesi gerekir,” dedim.

Muhammed, “Buraya nasıl geldiğimizi hatırla,” dedi, “Biz buraya getiren şoför, ailemizden biriydi. Bize yardımcı oldu çünkü, bunun için bir sebebi vardı -biliyordu ki onun ihtiyacı olunca da biz ona yardım edeceğiz.”

2000 yılında Somali'yi ziyaretimden önce, 1991'den beri Somali'nin başında tek bir başkan olduğuna seviniyordum. Bu süre içinde pekçok problemin çözüldüğünü sanıyordum. Ama gördüm ki halkım hâlâ tek bir önderin arkasında toplanamıyor. "Peki, kabileler birlik olmazsa, nasıl bütünlük içinde bir ülkeye sahip olabiliriz?" diye sordum.

Burhaan, "İki ülke var," dedi.

"O nasıl oluyor?"

"Biri kuzeyde Somaliland, diğeri güneyde Somali. Bir de Galkayo civarında Puntland var," dedi Burhaan. "Bu yüzden iki çeşit para kullanılıyor. Biri Güneyde Siad Barre'dan kalan para birimi, diğeri Somaliland'de kullanılan Muhammed Egal'ın parası."

Benim çocukluğumda sorunları kabile büyükleri çözerdi. Mesela birisiyle dövüşürken, gözünü çıkardınız. O kişinin klanı, sizin klandan, kayıp gözün *diyasını*, bedelini isterdi. Her iki klanın ileri gelenleri büyük bir ağacın altında toplanır, gözün değerinin ne olacağını belirleyene kadar orada otururlardı. Elbette gözünü kaybeden bir kadın ise, bir erkeğe kıyasla daha az değer biçilirdi. Sizin klandan herkes bedel olarak verilecek hayvanlara katkıda bulunur ve kör olan adamın klanındakilere bu hayvanlar dağıtılırdı. Şimdi ise insanlar, "Hey, ben Mogadişu'da yaşıyorum, benim kimseyle ilgim yok; benim ödeyecek diyetim yok," diyor.

"Klanlarla değil, kanunlarla yönetecek bir hükümete ihtiyacımız var," dedim ama kimse bunu duymak bile istemiyordu. Çünkü bunun nasıl bir şey olacağını düşünemiyorlardı. Muhammed eski adetlerin artık kaybolduğunu söyledi, "Artık yaşlılara saygı gösterilmiyor, sözde komutanlar da askerlere söz geçiremiyor," dedi. Kardeşlerim konuşmaya devam ederken, kadınların yanına gidip, bulutların arasından yükselen ayın ışığında parlayan çölü seyrettim.

Annemi elinde bir maşrapa sütle komşu eve giderken gördüm. Bu dünyada kendine ait beş keçisi vardı ve onların sütünü

yan komşusu olan kadınla paylaşıyordu. Etrafı dikenli çalılarla çevrili küçük kulübelerin arasından, elinde teneke maşrapasını dikkatle taşıyarak yürüyüşünü seyrettim. Üzerinde her gün giydiği aynı elbise vardı. Başına küçük bir yırtığı olan eşarbını dolamıştı. Ayaklarında yarısı erimiş tekleri farklı terlikler vardı. Eğilerek komşusunun evine girdi. Birkaç dakika sonra sessizce dışarı çıkıp, belini düzeltti. Bir süre ellerini beline koyarak durdu ve geniş ufukta batan güneşin renklerini seyretti. Boş maşrapasını parmağında saklayarak evine döndü ve kapının dışındaki çiviye astı. İşte bu benim annemdi. Onun bildik zarafeti, komşuluk duygusu.

“Anne, bir dakika olsun otur. Senin için aldıklarımı göstermek istiyorum,” dedim. Bu kadın hiç oturmaz. Sabahtan akşama kadar sürekli hareket halindedir. Anneme daha önce hiç sahip olmadığı şeyler vermek istiyordum.

Bana yarım ağız gülümseyerek içini çekti, “Ne getirdiğini hayal edebilirim,” diye şaka yaptı. Elbette New York’tan getirdiğim işe yaramaz şeylerin ne olduklarını merak ediyordu. Annem etrafa baktı ve “Dışarıda olmaz Waris, bir gören olursa bütün köy başımıza toplanır, sen onlara da bir şey verene kadar otururlar,” dedi. Haklıydı. Akrabalarım asla bir şey istemezler, ama öylece oturup, bir hediye alana kadar yüzünüze bakarlar. Nhur ve annem benimle birlikte eve girdiler ve feynussu yaktık.

Nhur hemen çantamı kurcalayıp, “Bu nedir? Bu ne işe yarıyor?” diye sormaya başladı.

“Sakin ol, sakın ol,” dedim. “Bir dakika beklersen hepsini anlatacağım.” Kakao yağı kavanozunu aldım. “Bu *subaq*,” dedim ve ağzını açtım, ama daha ben bir şey söyleyemediğim ikisi de parmaklarını içine daldırıp yaladılar.

“Öf, bu çok kötü, böyle sıska olduğuna şaşmamalı. New York’ta yediğiniz buysa!”

“Hey,” dedim. “Kakao yağı yenmez. Bu cildiniz ve elleriniz için.”

“Yemeğe de konuyor mu?” diye sordu annem.

“Hayır, bu losyon, yüzün, ayakların, cildin için.”

“Çok güzel kokuyor, neden yenmiyor?”

“Yalnız cilt için, sakın yemeyin.”

“Tamam, tamam, yemeyeceğim. *Subaq ghee* bundan çok daha iyi. Hem yemeğe koyuyorsun, hem yüzüne sürüyorsun. Başka ne var?” diye sordu annem.

Ona bir şişe Johnson Bebe Yağı verdim. “Peki bu nedir?” diye sorarken elinde evirip çeviriyordu.

“Bu yağ. Bunu yüzüne ve istediğin yere sürebilirsin, saçına bile. Tıpkı kakao yağı gibi.”

“Tamam,” dedi ama şişeyi birden sıkınca yağ tozlu zemine damladı. Annem ürkerek geriye sıçradı ve şişeyi yere düşürdü. Parmaklarını birbirine sürterek “Nedir bu?” diye sordu.

“Kokla anne,” dedim. “Bunu kendi yüzüne ya da bir bebeğe sürebilirsin.”

Annem elini kokladı, “Oh, çok güzel, bunu sevdim Waris,” kollarını yukarı aşağı salladıkça lambanın ışığında parlıyordu. “Bunu saklamam gerek,” dedi.

“Anne, hayır. Bu kadar değerli bir şey değil. İsteyen olursa ver gitsin. Ben sana istediğin kadar alırım.”

“Seni bir daha göreceğim miyim bakalım. Şansa bırakmam,” dedi ve kalkıp küçük eşya yığınına karıştırmaya başladı. Sepetin dibinden bir anahtar buldu. Küçük tahta bir kutuyu bununla açarak içine bebe yağını dikkatle yerleştirdi. “Bu çok değerli, burada emniyette olur,” dedi ve kutuyu köşedeki yerine koymadan önce okşadı.

Birkaç tane ayna almıştım, en güzelini ise annem için seçmiştim. Çünkü kendi aksini aynada hiç görmemişti. Ne kadar güzel olduğunu öğrensin istiyordum. Annemden aldığım bakışlar sayesinde geçimimi sağlıyordum. Onun güzelliği bana

hep arkadaş olmuştı. İnsanlar sık sık bana güzel olduğumu söylerler. Bendeki annemin güzelliğinin küçük bir damlası olmasa belki buna inanırdım. Onun için aldığım aynanın kağıdını sıyırdım. Gümüş saplı çerçevenin etrafında yaprak şekilleri ve arkasında çok güzel çiçekler vardı. “Anne,” dedim, “Sana çok özel bir şey getirdim.”

“Hiyyea,” dedi. “Özel bir şeye ihtiyacım yok, Waris.”

“Anne,” dedim, “Gel yanıma otur da sana ne getirdiğimi bir gör.” Eline verdiğim zaman, şaşkınlıkla ters tarafını tuttuğu için ne olduğunu anlayamadı. Aynayı çevirip yüzüne tuttum. “Kendine bak, ne kadar güzel olduğuna bak.” Annem kendi görüntüsünü yakalayınca arkasında biri var zannederek korkuyla geri sıçradı. “Hayır, anne,” dedim. “Orada kimse yok. O sensin.” Aynayı tekrar kaldırdım. Kendisine baktı, sonra başını çevirdi, sonra tekrar tekrar kendisine baktı. Parmaklarıyla yüzüne, saçına dokunmaya başladı. Yanaklarını sıktı. Dişlerine baktı, başını bir sağa bir sola çevirdi. Uzun uzun kendini inceledi, sonra “Ah, aman Allah’ım, çok yaşlı görünüyorum. Korkunç görünüyorum. Böyle göründüğümü bilmiyordum,” diye inledi.

“Anne,” diye fısıldadım. “Bunu nasıl söylersin?”

“Bana bak,” diye cevapladı. Annem önce bana, sonra Nhur’a baktı. Lambanın ışığında gözlerini kısmıştı. “Yüzüme ne olmuş?” diye içini çekti. “Ben güzel bir kadındım. Baban ve sizler bütün hayatımı sünger gibi çekmişsiniz.” Aynayı ters çevirerek bana geri verdi.

Ne diyeceğimi bilemiyordum. Hem kırılmış, hem şaşır-mıştım. Annem açık sözlü bir insandır. Ne hissediyorsa olduğu gibi söyler. Benim hediyemi sevmiş gibi yapmadı. Aynayı çabucak çantamın içine tıktım. Üzülmüştüm, utanmıştım ve hemen bu aynadan kurtulmak istiyordum. İhtiyaç duymadığı bir şeyi almayacaktı, çünkü yürürken eşya taşımak zordur.

Önemli olan eşya değil, aileniz, hikayeleriniz ve hayvanlarıdır. Bunlar hayatın, mutluluğun gerekleridir. Annem benim için hâlâ güzeldi. Çünkü ailesine, dostlarına ve hayvanlarına davranışları güzeldi. Gerçek güzellik aynada veya bir derginin kapağında görülebilecek bir şey değildir. Güzellik, sizin yaşam şeklinizde saklıdır.

10 | Babalar ve Erkekler

Erkek evin reisi olabilir; kadın evin kalbidir.

Somali Deyişi

Ertesi gün öyle güzel bir gündü ki, Allah'ın yanımda olduğunu hissettim. Harikulade bir sabahtı. Gökyüzünde ince bulutlar vardı. Sonra tan yerinde yağmurun habercisi şimşekler gördük. Bir gün önceki ağır sıcak, yağmurla beraber buharlaştı. Her şeyden önemlisi, bütün ailem bir arada idi. Ne mucize! İçimden bir ses fısıldadı, "Sana her şey yoluna girecek dememiş miydin?" Bu benim rehber ruhumdu, Yaşlı Adam, benimle konuşuyordu.

Annem Rashid'le Muhammed'i yavru keçilerden birini yakalamaları için gönderdi. Bir şölen hazırlayacaktı. Süt veremeyeceği belli olan küçük bir keçi kesildi. Annem başını dikkatle keserek bir sepetin içine koydu. Derisini yüzüp, gözlerini çıkardı. Hayvan başının gözlere ve beyne iyi gelen özel bir gücü olduğuna inanılır. Annem, babam için ilaç hazırlıyor, bir yandan dualar okuyordu. Sadece bir tek tenceresi olduğundan, başı kaynatmak için kabı yoktu. Çöp yığınının gidip, eski bir teneke ile geri döndü. "Anne," dedim, "çöpten aldığın

eski tenekenin içinde bir şey pişiremezsin. Pis ve mikroplu. Babamı öldürecek misin?”

Elleri kalçalarında dönüp bana baktı, “Ölse de aldırmam, zaten yaşlı ve işe yaramaz oldu, boşver.”

“Anne, lütfen gidip birilerinden ödünç isteyelim” diye rica ettim.

Parmağını yüzüme doğru sallayarak, “Hayır, sen buna karışmıyorsun,” dedi. “Benim işim ve bildiğim gibi yapacağım. Güven bana, baban bu yüzden ölmeyecek. Zaten çok güçlü.” Evin arkasında babamın gülüşü duyuluyordu, birden kaynaayan suyun bütün mikropları öldüreceğini fark ettim. “Evlat, yolumdan çekil. Bu böyle pişirilir. Baban daha sonra bunu içecek,” dedi. Annem paslı tenekeyi temiz kumla ovarak temizledi. Keçi başını içine koyarak suyla doldurdu, birkaç özel kurutulmuş yaprak ekledi. Babamın özel çorbası bütün gün kaynadıktan sonra hazır olacaktı.

Annem keçinin geri kalanını dikkatle yüzerek, derisini ip ve oturak yapmak için ayırdı. Sonra hayvanı içine alacak kadar geniş ve içinde ateş yanacak kadar derin bir çukur kazdı. Nhur’la ben büyük tahta parçalarından bir ateş yaktık, odunlar tamamen yanınca annem kömürleşen beyaz közleri keçiyi üzerine koymak için ezdi. Keçinin içine ekmek, sarımsak, soğan, domates, pirinç ve kendi özel baharatlarından doldurdu. Nhur’la birlikte bağlayıp, kor halindeki ateşin üzerine yattırdılar. Buharla birlikte nefis bir koku havayı doldurdu. Annem dışının kızarıp, içinin iyi pişmesi için hayvanın ne zaman çevrilmesi gerektiğini iyi biliyordu. Nhur etin üzerini köz ve küllerle örttü. Annem ateşin yanına oturarak közü canlı tutmak için yelpaze yapıyordu. Öyle acıkmıştım ki, koku beni deliye çeviriyordu. “Çekil şuradan,” dedi. “Hazır olunca haber veririm. Hepiniz etrafta dolaşan akbabalar gibisiniz.”

Eti ateşten aldığımızda dağılıyor ve ağızda eriyordu. Kesinlikle çok nefisti. Babamın çiğnerken acı çektiği yüzünden

belli oluyordu. Yemek için toplanmadan hemen önce, annem ilacın hazır olduğunu söylemişti. Keçi başı, koyu bir jleye dnşmşti. Bir kaba biraz koyarak, “Bunu babana götür” dedi.

Yanına oturup, “Haydi baba, çorba hazır,” dedim.

“Bu sabah tartıştığınız şey bu muydu?”

“Evet baba. Gözlerine iyi gelecek.”

“Ah, şimdi içmek istemiyorum.”

Annem bunu duydu ve bağırdı, “Hey, ne diyor o?”

“Anne, şimdi imeyecekmiş,” dedim.

“İnatçı, yaşlı bunak!” öyle bağırıyordu ki, köydeki herkes duyabiliyordu. “Ben ona özel ilaç yapıyorum, o içmek istemiyor.” Sonra beni çağırdı, “Waris, onu buraya geri getir.” Tam kalkıyordum ki, fikrini değiştirdi ve “Yo, orada bırak, onu içene kadar başka bir şey yemeyecek.” Babam ağzını bebek gibi uzatıp, hepsini birden iti.

Annem ateşin yanında söylenmeye devam ediyordu. “Sen benim toprağımdasın, duyuyor musun? Gözlerin görmüyor, yaşlı ve ümitsiz bir haldesin. Ne diyorsam onu yapacaksın, beni duydun mu?” Babam ne yapabilirdi ki? Kendisini anneme bırakmak zorundaydı, annemin hazırladığı ilacı içmek zorunda kalmıştı. “Kim bu öbür kadınlar? Babamın evine uğradığımız zaman üç tane ocuk gördük,” diye anneme sordum.

“Evet,” dedi. “Sen gelmeden hemen önce sıkıldığı için analarını boşadığını söylüyor. Ama ben kadının onu terk ettiğini duydum.”

“Neden? Ne olmuş?” diye sordum.

Annem, “Bilmiyorum neden? Bana anlatmaz ki,” dedi. “Daha çok ikinci karışyla kalıyor. Bahse girerim babanı aramak bahanesiyle, ona da hediye getirdin mi diye bakmaya gelir.” Annem ateşin üzerindeki tenceresini almaya gitti. On dan bu konuda daha fazlasını ğrenemeyecektim.

“Burhaan,” dedim, “babam hâlâ baş aşağı astığımız karısıyla mı yaşıyor?” Umarım değildir diye geçirdim içimden. Onu kardeşlerimle beraber baş aşağı astığımız zamandan beri görmemiştim. Yıllar önce babam, peşine taktığı bir kadınla kam-pımıza gelince çok şaşırmıştık. Yaşı benden biraz büyüktü ama mahcup küçük bir kız gibi davranmıyordu. Kontrolü ele alıp, kardeşlerime ve bana emirler verip duruyordu. Sanki o kraliçe biz de hizmetkarlarıydık. Bir gün, babam yokken hepimiz bir olup, onu bağladık ve bir ağaçtan baş aşağı sarkıttık. Ondan sonra bize daha iyi davranmaya başladı. Eğer babam hâlâ onunla evliyse beni görünce ne diyecekti acaba?

“Hatırladığını sanmıyorum,” dedi Burhaan.

“Babam üç kadını birden nasıl idare edebiliyor?” diye sordum.

“Bir adamın üç karısı varmış. Hepsi birbirini kıskanıyormuş. Sonunda adama gidip, içlerinden hangisini en çok sevdiğini sormuşlar. O da gözlerinizi kapayın, ben en çok sevdiğime dokunayım demiş. Üç kadın gözlerini kapamışlar, o da birer birer hepsine dokunmuş.” diye cevapladı Burhaan.

Çok uzaklardan gelen bir sürü akraba hem ne alabileceklerini görmek hem de merhaba demek için geliyorlardı. İnsanların neye ihtiyacı olduğunu bilemediğim için düşünebildiğim her şeyi almıştım. Saç kremi, sabun, tarak, şampuan, diş fırçası, diş macunu. Rashid’e mavi bir diş fırçası ve Colgate diş macunu verdim.

“Bu nedir?” diye sordu.

“Diş fırçası,” dedim. “Üzerine bu macundan azıcık sıkıp, böyle fırçalıyorsun.” Parmağımla fırçalar gibi yaptım.

Bana şöyle bir baktı ve sordu, “Diş etlerini söküp, dişleri mi döküyor?”

“Evet,” diye takıldım, gözlerimi yuvarlayarak, “kesinlikle öyle.”

“İyi,” dedi fırçayı geri verirken, “bende zaten *caday*, diş temizleyicisi var.” Gömleğinin cebinden bir santim kalınlığında,

yedi sekiz santim uzunluğunda bir çubuk çıkardı. “Eğer dişin ağırırsa bu sana yardım eder. Diş fırçası bunu yapar mı?”

“Hayır.”

“Develer ve keçiler bunu yemeyi severler. Peki o mavi şeyi de yiyebilirler mi?”

“Hayır, bu sadece dişler içindir.”

“O tüpteki şeyi yiyebilir misin?”

“Hayır, tükürmek gerekir. Yutulması iyi olmaz.”

“Senin için iyi olmayan bir şeyi neden ağzına koyasın ki?”

“Ağzını suyla çalkalayacaksın. Yutmazsan zarar vermez.”

“O da su israfı olur. Ya çalkalayacak suyun yoksa?”

Buna verecek cevabım yoktu. Rashid anlatmaya devam etti. Eğer iyi bir misvak ağacı bulursan, taze ince dallarından *caday* yaparsın. Daha olgunları mızrak için uygundur. Büyük dalları ise rüzgarlık yapmak için kullanılabilir veya yakacak odun yapabilirsin. Köklerindeki kabuklar ellerini kabartır, ama annemin yapraklarından hazırladığı çay, kas ağrılarına iyi gelir. Dövdüğü yapraklarla yaptığı macun kemik ve yaraları iyileştirir.

“Tohumları yağlıdır ve yenilebilir. Eğer yiyecek bulamazsan bu tohumlar senin hayatını kurtarır. Bu diş macunu kurak mevsimde canlı tutabilir mi?” diye sordu, bu sırada tüpün küçük kapağını inceliyordu.

“Tamam, tamam,” diyerek çantama geri koydum. Ona tıraş bıçağı verdim ama memnun kalmadığını söyleyebilirim. Diş fırçasını Nhur’a vermeyi denedim, ama o da istemedi.

Burhaan diş temizleme ağacının taze sürgünlerinin dişlerdeki bakterileri öldürdüğünü söyledi. “Eğer dişimizde *khat* ya da başka bir kalıntı varsa, temizlemek için mangal kömürü kullanırsınız,” diye açıkladı ve güzel dişlerini gösterdi. Mükemmel bir beyazlıkta ve çok düzgün dişleri vardı.

“Biliyorum, biliyorum,” dedim. “Ben de burada doğdum. Bütün bunları biliyorum. Önce kömür arkasından da diş temizleme çubuğundan biraz çiğnersin. Bir de misvağını kömür tozuna batırıp dişlerini ovarsan, en beyaz dişler seninkiler olur.”

“Gördüğün en beyaz dişler,” diye tekrarladı Rashid. Diş fırçalarını başkalarına vermeye karar verdim. Buralarda dişçi yoktur ve dişlerin bakıma ihtiyacı vardır, belki ağaç kalnamıştır, misvak bulamıyorlardır diye düşünmüştüm. Keşke ayakkabı, giyim eşyası falan getirseydim diye düşündüm. Yiyecek getiremezdim, çünkü yolda bozulurdu; ama en çok ihtiyaç duyulan da yiyecekti.

O öğleden sonra babamın yanında oturdum. Kalkmasına yardım edip, yastığını ve battaniyesini düzeltiltim. Gözüne damla damlatmak için bandajını açınca dehşet içinde kaldım. Yarası çürümüş ve iltihap içindeydi. Eğer bu göz tekrar açılsa bu bir mucize olurdu. İnsan nasıl, birinin gözünü bıçakla kesmesine izin verebilir? Dayanılacak gibi değildi. Ağrısı için ona Tylenol verdim, ağrı kesiciyi yanımda getirmiş olduğum için şükreliyordum. Böylece, babam için en azından ufacık bir şey yapabiliyordum. New York’tan getirdiğim sandaletleri verdiğim zaman, parmaklarıyla altındaki kalın lastik tabanı yokladı. “Bunların kime uygun olacağını biliyorum,” dedi. “Rashid’e vereceğim bunları.”

Tuvalete gitmesi gerektiği zaman, birinin ona yardım etmesi gerekiyordu. Çünkü zayıftı ve hiçbir şey göremiyordu. Annemi çağırdı, ama ben, “Baba, ben buradayım, seni götürürüm,” dedim.

“Buralarda hiç terlik yok mu?,” diye sordu.

Beyaz terlikleri bulup, ayaklarının önüne koydum. “Sana yardım edeyim, ellerini bana ver,” dedim.

“Hayır, o kadar da kötü değilim, terlikleri yere koy ben bulurum,” diyerek çömelir halde terlikleri ayağına geçirdi. “Bana anneni getir,” dedi.

“Buralarda değil baba, nerede olduğunu bilmiyorum.”

“Ben onu bekleyeceğim,” dedi ve kollarını bacaklarına dolayıp beklemeye başladı.

“Ben sana yardım edebilirim baba. Ben senin kızınıım, benim de çocuğum var. Sana yardım edebilirim,” dedim. Ama beni dinlemeyecekti. Evin yanında heykel gibi durarak annemi bekliyordu. Orada gurur ve inatla bir saatten fazla oturdu.

Ben de biraz kestirmeye karar verdim, üzerimde hâlâ yol yorgunluğu vardı. Ama gelen gidenden ve gürültüden uymaya imkân yoktu. Yattığım yerden bir kadının annemle konuştuğunu duydum, sonra yanıma geldi ve “Waris!” dedi. Sesinde büyük bir coşku vardı. “Nasılsın?”

Yarı uykulu yatıyordum. Yine beni görmeye gelen birisi diye düşündüm. Duymazdan gelecektim.

“Waris, beni hatırlamıyorsun değil mi?” başını yana yatırdı, sanki mutlaka hatırlamam gerekirmiş gibi.

“Çok uzun zaman oldu,” dedi. Babam yattığı yerden gülüyordu. Ona dikkatle baktım. Annemle aynı yaşlarda görünüyordu.

“Babana sor, ben kimim?” dedi.

Babam da ona, “Bebeğim bugün nasıl?” diye sordu. Hangi bebekten bahsettiğini merak etmiştim.

O, kucağında bebekle geldiğinde, babam hâlâ uzandığı yerden kıkırdayarak gülüyordu. “Ver bana oğlumu,” dediği zaman, ikinci karısı olduğunu anladım. Babamla evlendiği sırada neredeyse aynı yaştaydık, ama şimdi annemle aynı yaşta görünüyordu.

Onu kucakladım ve “Seni bıraktığımda bebek bekliyorsun, bunca yıl sonra kucağında yine bebek var,” dedim. İçimden inşallah onu aşağı sallandırdığımızı hatırlamaz diye dua ediyordum. Bundan sonra üç gece bizimle birlikte kaldı ama yaptığımız şeyden hiç söz etmedi. Yanımıza gelebilmek için

sırtında bebeği ile çok uzun bir yolu yürümüştü. Zavallı kadının hali kötüydü; aç, yorgun, çıplak ayakları kan içindeydi. İşte varlığından habersiz olduğum en küçük kardeşimle böyle tanıştım. Kırk yaşından, üç haftalığa kadar her yaştan kardeşim vardı.

Babam, “Ailen ve çocukların yoksa, hayatın ne anlamı var,” dedi.

“Biliyorsun baba,” dedim, “kaç çocuğun olduğu değil, ne kadar güçlü ve sağlıklı oldukları önemli.”

Babam, “Bana anlatma,” dedi.

O gece ateşin başında erkekler hakkında bir tartışmaya daldık. Burhaan, karısının benim neden evli olmadığımı merak ettiğini söyledi.

“O kadar kolay değil,” dedim. “Bu iş bir deve ya da keçi almaya benzemez. Önce alıp, sonra sıkılınca satamazsın.” Nhur bana anlamsız gözlerle bakıyordu. Çünkü onlar böyle alınıyordu ve bildikleri tek şey, bir erkeğe tabi olmaktı. Nhur ve annesi çocuğum olup olmadığını sordular.

“Evet, çok güzel bir oğlum var,” dedim onlara.

Annem, “Sana benziyor mu?” diye sordu.

“Hem de çok,” dedim. Annem bana bakıp, gözlerini yuvarlayarak yukarı Allah’a çevirdi, “Ah, ah,” dedi. Herkes, en çok da babam gülüyordu. Annem başını sallayarak, “Eğer oğlun sana benziyorsa, onunla geçireceğin ilginç günlerin olacak demektir. Zaten bunu da hak ediyorsun,” dedi.

Nhur, “Peki, babası nerede?” diye sordu.

“Onu hayatımdan çıkardım,” dedim.

Hepsi birden, “Neden,” diye bağırdılar.

Çünkü dedim, “Artık benim ve oğlumun hayatında olmasının bir anlamı kalmadı.” Hepsi birden gülüştüler ama, şaşmışlardı.

“Nasıl yaptın bunu?” diye sordu Asha. “O seni kovmadı değil mi? Benim bildiğim erkekler kadınları kovar.”

“Hayır,” dedim.

Asha gülmeyi kesip ciddileşti. “Bizler burada çok zayıfız. Bu ölkede kadınlar böyle yapamaz,” dedi.

“Kardeşim,” dedim, “ben burada doğdum, tıpkı sizin gibi burada büyüdüm ve harika şeyler öğrendim. Kendinden emin olmak gibi, kendi ayakları üzerinde durabilmek gibi. Oturup birilerinin benim için bir şey yapmasını beklemiyorum, kalkıp kendim yapıyorum. Bu da burada öğrendiğim bir şey.” Babam yanımda oturuyordu. Annem de yanımıza gelip bize katıldı. Herhalde herkesin neye güldüğünü merak etmişti. Somali’de kendinden emin olmayı öğrendiğimi söylerken kadınlar gülüşmüşlerdi. “Babama ve kardeşlerime sorun,” dedim. “İşte burada oturuyorlar. Kardeşlerim benim nasıl biri olduğumu bilirler. Anneme babama sorun, onlar benim ne olduğumu, kim olduğumu en iyi bilenlerdir.”

Babam söze katıldı, “Ah, evet, eğer bir şeye karar verirse, bu kadın bir kaya gibi olur. Kendi haline bırakmaktan başka yapardı şey yoktur. Her zaman onun taş kafa olduğunu düşünmüşümdür.” Herkes bu espriye güldü, özellikle Ahmet amca.

“Koca bulmak için mi geri geldin?” diye sordu Nhur. Evli olmadığım halde param vardı, hırsız da değildim! Bu onun kafasını karıştırıyordu.

“Hayır,” dedim ona. “Buraya koca bulmak için gelmedim. Evli değilim; bir çocuğum var ama, bir erkek aramıyorum. Bana uygun birine rastlarsam, evlenmeyi düşünürüm. Ben buyum.” Kollarımı kavuşturdum, ne düşündüklerine alırmıyordum.

Babam, “Sen ne isen osun,” dedi.

“Hatırlıyor musun baba?,” dedim. “Sen, benim çocuğum değilsin, nereden geldiğini bilmiyorum demiştin. Benden kurtulmak zorunda olduğunu söylemiştin, hatırlıyor musun?”

“Sanırım,” dedi. Bana doğru dönmüştü ve bir zamanlar böyle konuştuğu için duyduğu pişmanlık, ses tonundan

anlaşıliyordu. Herkes susmuştu, çünkü bu ailede kendi yoluna gidebilen tek kişi bendim. Bundan çok gurur duyuyordum.

Annemle babama küçük bir kızken Guban'ın bana yaptıklarını anlatmaya çalıştım. Babam tekrar tekrar "Ne yaptı?" diye sordu. Guban'la birlikte keçileri toplamaya gittiğimiz akşamüstünü hatırlayıp hatırlamadıklarını sordum. O korkunç günü ikisi de hatırlamıyordu.

"Kimsenin sesimizi duyamayacağı kadar uzaklaştığımız zaman beni yakaladı; ben de kurtulmaya çalıştım. Nihayet beni bıraktığında her yanı yapışkan, kokulu şeyle kaplıydı." Kelimeler ağzıma yapışıyordu sanki. Kalbim çarpmaya ve terlemeye başladım. Guban'ın yaptığı şeyin, yüreğime ne kadar acı verdiğini anlatırken herkes bana bakıyordu. Daha fazla konuşamayacak kadar mahcup olmuşum.

Annem başını salladı, "Seni rahatsız ettiğini hatırlamıyorum; Waris, sen neden bahsediyorsun?"

"Sana daha fazlasını anlatamam. Ama o kötü bir adamdı."

Babam, "Evlat," dedi, "gerçekten kimden bahsettiğini bile anlayamadım." Guban adında birini hatırlamıyordu, onu bir akrabamızın bize getirdiğini, güvendikleri bu adamın bana saldırdığını anlattım.

Annem, "Sana ne olduğunu bilmiyorduk. Guban'ı yıllardır görmüyoruz," dedi.

"Umarım geberip cehenneme gitmiştir!" dedim.

Annemle babam benim bu kadar öfkelenmemden hoşlanmadılar. "Hiç hoş değil." dedi annem, beni rahatlatmak için bacağıma okşayarak, "Ne diyorsun sen?"

Sonunda eskilere dönmenin bir faydası olmayacağına karar verdim. Annemle babam orada otururlarken böyle tabu olan bir konuda konuşmak doğru olmayacaktı. "Bilmiyorsunuz, ama o çok kötü bir şey yaptı," dedim ve herkeste birden sustu. Onlara ne olduğunu tam olarak anlatabilmeyi çok

istiyordum. Ama yapamadım. Biz böyle konuları hiç konuşmayız. Tuhaf ama, uzun süren bu sessizliğin rahatlatıcı bir etkisi vardı. En azından annemle babamın, Guban'ın bana yaptığı korkunç olayı anlamalarını sağlamıştı. En büyük duygusal acı cinsel taciz yüzünden yaşıyor, ama herkes bunu görmezden geliyordu. Uzun bir süre kimse bir şey söylemedi, annem endişeli bir yüzle bacağımı sıvazladı. Gözlerimin içine bakarak içimdeki sırrı okuyor, gördüğü şey onu üzüyordu ama bana hiçbir şey sormayacaktı -böyle şeyler konuşulmazdı. Seks hakkında konuşmak yasaktır, zaten kızlar bu yüzden tıpkı benim gibi dikilerek kapatılır ve kendilerine ne olduğunu bilemezler.

Bazen büyük bir acı aslında büyük bir armağandır. Ben de Allah'ın bana bir armağan verdiğine inanıyorum. Şimdi kadının genital sünnetinin kaldırılması için kampanyaya nereden başlanacağını biliyordum. Kadınlar seks hakkında eğitilmeli idi. Erkeklerin kadın bedenini kendi bedenleri kadar iyi tanımaları gerekiyordu.

Küçük kuzenim Amina düşüncelerimi kesti, “Amerika’ya benim için bir mektup götürebilir misin?”

“Amerika çok büyük bir yer, elimde adres olması gerekir,” dedim.

Gözleri hüznle doldu, elbisesinin eteklerini bükmeye başladı. “Adres var, sana veririm.”

“Kime göndereceksin?” diye sordum, meraklanmışım.

Sessizce, “Kocam orada,” dedi, gözlerime bakmadan konuşuyordu.

“Kocan orada ne yapıyor?” diye sordum. Bir şeyler mırıldandı, sanırım bu konuda en ufak bir fikri yoktu. “Ne zamandır evlisiniz?”

“Dört yıl oldu,” dedi. İnanamadım, çünkü en fazla on altı yaşında görünüyordu.

“Çocuğun var mı?”

“Hayır, beni seçti ve gitti. Umarım gelip beni de oraya götürür.”

“Onu bekleme,” dedim. Birkaç kişi içini çekti, annem acı acı başını sallayarak dilini çıklatı. Mektubu almayı kabul ettim, daha fazla sorun çıksın istemiyordum.

Ailem benim düşüncelerimin çoğunu komik ya da uygun-suz bulurdu. Kuzenim, “Waris, konuşmaların erkek gibi, çok güçlü biri gibi davranıyorsun,” dedi.

“Sen de güçlü olabilirsin. Bak, ben de senin gibi bu ülkede büyüdüm.” Herkes yine bana gülmeye başladı, kendimi sanki komedi oynuyor gibi hissettim. Gittiğim her yerde insanlar beni takip etmiştir. Bunu iki sebebi olduğunu düşünüyorum; birincisi benim zengin olduğumu düşünüyorlar, ikincisi beni çılgın ve farklı buluyorlar. Her şey bir yana, köyümde olduğum için kendimi çok gururlu ve şükran dolu hissediyordum. Allah’a tekrar tekrar şükrediyordum. Yalnız anne ve babamı değil, kardeşlerimi, kuzenlerimi ve yeğenlerimi ve hiç tanımadığım akrabalarımı bile bulabilmiş olmam bir mucize idi.

Babamla eşit olarak yüz yüze gelmiş olmak da benim için çok önemli idi. Söylediği bir şeyi kabul etmiyorsam düşüncelerimi ona söyleyebiliyordum. Ne söylediğimi anlayamadığı zaman bana sorular soruyordu. Ona öğrettiklerimden memnurluk duyuyordu. Sürekli takılıyordu, “Bu benim kızım mı, emin misiniz?” “Kimsin sen?” “Kızımın çok uzun zaman önce öldüğünü sanıyordum.”

“Neden?”

“Küçük bir kız baba evinden kaçarsa başına iyi bir şey gelir mi? Bütün bildiğin develer ve keçilerdi. Önceleri arslanlar ve sırtlanlar seni öldürüp yemişlerdir diye düşünüyordum; sonra Mogadişu’ya oradan Londra’ya gittiğini duydum, fahişe olmuşsundur diyordum. Başka ne olabilirdin ki? Çok

uzaklara gitmiştin; bu sanki başka bir *hydiğiye*, başka bir gezegene gitmen gibi bir şeydi, hem de tek başına! Yavrum, hayattasın ve hayatını sürdürebiliyorsun. Asil ve güçlüsün.”

Babam benimle gurur duyuyordu; benimle gurur duyuyordu! Bu beni güçlü kılıyor, içimi yaşama sevinci ile dolduruyor; ben de kendimle gurur duyuyordum. Bir zamanlar babam beni döverdi. Beni gördüğü zaman “Hey, sen! Şunu bana getir. Çabuk ol!” gibi şeyler söylerdi. Ondan korkardım. Bana baktığında önemsiz küçük bir kız görürdü. Şimdi ise, babam gönöl gözü ile görebiliyor. *Allah Bah Wain*, Allah Büyüktür.

11 | öl Hayatı

Kız evlat misafir olmaz.

Afrika Atasözü

Sonraki birkaç gün öğleden sonraları iri iri yağmur yağdı. Herkes bulutların toplanmasını seyrederek yağmuru bekliyordu. *Gu*, yağmur mevsimi bütün köye hakimdi ve her şeyi değiştirmişti. Ama kimsenin bir şikayeti yoktu. Sıcak hava, yağmurlarla serinlemişti. Evlerin arasından geçen yolda birkaç gün önce tozlar uçuşurken şimdi küçük bir dere akıyordu. Annemin küçük kulübesi sular altındaydı. Her şey ıslanmıştı, küçük keçiler bile. Ne yapacaklarını bilemiyorlar evin içine saklanıp silkeleniyorlar kuyruklarının ucuna kadar ıslanıyorlardı. Kardeşim Burhaan evine su girmesini önlemek için etrafına drenaj yapmaya çalışmıştı. Herkes mutlulukla gülümsüyordu, çünkü bizler yağmuru çok severiz. Küçük bebekler çamurlu suların içinde oturup oynuyor ve maalesef bu sudan içiyorlardı. Yakında ishal olup her yeri pisleteceklerini biliyordum. Kadınlar sokaklardaki birikintilerden topladıkları suyu küçük kovalarından daha büyük kaplara boşaltıyorlardı. Böylece tortusu dibe çöken sular banyo ve yemek için kullanılıyordu.

Her sabah saat altı sularında, horozların ötüşü, kuşların cıvıltısı ve tavukların oradan oraya gıdaklayarak dolaşmasıyla uyanıyorduk. Güneş ufuk çizgisinde battıktan sonra, etraf kararınca herkes erkenden yatıyor ve güneş doğarken kalkıyordu. Geceleri yapılacak pek fazla şey yoktu, lambalar için her zaman yağ bulunamıyordu. Sanırım Mogadişu'daki tehlikeli şartlar yüzünden ihtiyaç maddeleri düzenli ulaşamıyordu.

Muhammed, amcamın evinde kalıyordu ve ev çok kalabalıktı. Elbette bu köyde otel olmadığı için, misafir gelirse herkes biraz sıkışıp, ona da yer açıyordu.

“İyi uyudun mu?” diye sordum.

Muhammed sinek kovalar gibi kollarını havada salladı, “Bir dahaki sefere geldiğimizde Burhaan'ın evine eklediği o odayı isteyeceğim,” dedi. Muhammed, sarı kovaasına su doldurmak için annemin evine girerken başını alçak kapıya vurdu. Kapının önünde alçak bir tabureye oturdu, gözlüğünü çıkardı ve dikkatle bir taşın üstüne koydu. Sonra yüzünü ve kollarını yıkadı. Eline azıcık su alarak yüzünü ve çıplak kollarını yukarıdan aşağıya ovaladı ve kurutmak için yüzünü güneşe döndü. Sağ ayakkabısını ve çorabını çıkarıp ayağını yıkadı, sonra diğer ayağını yıkarken dengede durabilmek için çorabını ve ayakkabısını tekrar giydi.

Birkaç gün önce solgun ve ölü görünen ağaçlar ve çalılar şimdi açık yeşildi. Somali'deki tüm fundaların dikenli olduğuna benimle şahittim. Bu keskin dikenler kurak mevsimde “Uzak dur, sana verecek bir şeyim yok,” der gibi dururlar. Yağmurlar başlayınca yapraklar hızla büyür, her şey mutluluk doludur.

Tuvaleti kullanmaktan hiç hoşlanmamıştım. Annemin kendi tuvaleti yoktu, bir tuvaleti herkesle paylaşmak zorundaydınız, daha yanına gitmeden onun kokusu size ulaşıyordu. Burası yaklaşık altmış santimlik küçük bir kare şeklinde tahata kapılı, üstü açık bir kabindi. Çimento dökülmüş zeminin ortasında küçük kare bir delik vardı. Bu deliğı nişan alıp, işinizi

görüydünüz. Zemin pis ve nemli olduğu için, her zaman felaket kokuyordu. İşimi olabildiğince çabuk halledip, çıkıyordum. İnsanlar kayaların, dikenlerin üzerinde yalınayak geziyorlar ama asla tuvalete girmiyorlardı. Eğer ayağınıza giyecek bir şeyiniz yoksa birisinden ödünç alıyordunuz.

Geri dönerken beni seyreden küçük köy çocukları gördüm. İçlerinden birinin teni, gördüğüm en koyu renkli tendi ve güneşin altında parlıyordu. “Kara, kara,” diye seslendim. “Güzel rengini bana versene!” Yanımdaki kameramla birkaç resim çekmek istiyordum. Çocuklar bana bakmadan, gülümseyerek etrafımda dans ediyorlardı. Sevimli siyah yüzlerinin çerçevelediği bembeyaz dişlerini göstererek kameraya poz verdiler. Bütün çocukların boynunda koruyucu muska vardı. Allah her yerdedi.

Ailemin resimlerini çekmek ayrı bir olay oldu. Eve elimde kamerayla döndüğümü gören Muhammed, herkese seslenmeye başladı. “Siz giyinmeden resimlerinizi çekmesine izin vermeyin. Bu halinizle resim çektirmeyin, bunları sonra dergilere satacak!” Kameraya dil çıkarıyor, önümde ellerini sallıyor, bir türlü iyi bir poz yakalayamıyordum. Burhaan eve girip, bir daha da dışarı çıkmadı. Pencereden bakıyor, makine mi ona çevirince içeri kaçıyordu.

Onlara seslendim, “Komik olmayın. Resimlerinizi moda dergisine satmıyorum. Haydi, kendim için birkaç poz istiyorum. Arkadaşlarıma göstermek için. Geri gelin, haydi çocuklar!” Kardeşlerimden vazgeçip anneme döndüm, “Anne, ane, bir resmini çekeyim. Yanımda götürmek için!”

Muhammed, “Hayır, hayır, senin resmini bir derginin kapağına bastırarak, inan bana,” dedi. Herkes onun ciddi olduğunu sanıyordu. Onlara en iyi elbiselerini giymelerini yıkanıp temizlenmelerini, böylece resimlerde daha iyi görüneceklerini söylüyordu. “Bu tozlu halinizle resimlerinizi çekerse, dövün onu, kamerasını kırın!”

Sinir bozucu kardeşimin önüne geçerek bağırdım, “Muhammed! Sen delisin, biliyorsun değil mi? Kes şu lafları.”

“Hayır, hayır,” dedi, çok eğleniyordu. Bilmiş bilmiş beni göstererek konuşmaya devam ediyordu, “Moda dergilerine götürecekt.”

Sonunda dayanamadım. “Hey millet! Beni dinleyin. Hepiniz bir avuç mülteci gibi görünüyorsunuz! Haksız mıyım? Resimlerinizi satabileceğim tek dergi National Geographic! Ciddiyim.” Birkaç aile fotoğrafı için bana çıkardıkları zorluk inanılır gibi değildi. “Anne,” diye yakardım, “lütfen, bir resmini çekeyim.”

“İşim var,” dedi. Hiç yerinde durmuyordu, sabah kimse uyanmadan bir şeyler yapmaya başlıyor, gece geç saatlere kadar devam ediyordu.

“Haydi anne, otur lütfen. Oğluma göstermek için bir resim çekeyim. Büyük annesini ve ailesini tanısin istiyorum.”

“Tamam, çek o zaman,” baston gibi durarak poz verdi.

Rashid önüne geçti ve “Anne üstüne başka bir şey giymelisin,” dedi.

“Bu sabah zaten giyindim,” dedi annem.

Eski püskü kahverengi elbisesini çekiştirerek, “Git sana aldığım elbiseyi giy, Bu eski şeyle resim çektiremezsin,” dedi Rashid.

Annem onu rahat bırakmasını söyledi ve evine girip eski kahverengi elbisesinin üstüne başka bir tane giyip çıktı. Üzerinde koyu mor çizgiler ve sarı çiçekler vardı. Annem o kadar zayıftı ki, tüm giysilerini üzerine giymiş olduğu belli değildi. Birden utandı ve yüzünü *chalmut*uyla kapatarak baktı kameraya. Muhammed üç ayaklı taburesine oturmuş, herkese ne yapması gerektiğini söylüyordu. Eğer birine kameraya dil çıkarması gerektiğini söylerse, o da hemen öyle yapıyordu.

“Burhaan, Abanın bir iki resmini çekmeme yardım eder misin?” dedim. Muhammed’le ikisi onu getirmeye gittiler. İki

tarafından destekleyerek dikkatle güneş alan bir yere yürütüler.

“Ah, işte güzel Dirie ailesi,” dedim kamera çalışırken. Babamın artık Muhammed kadar uzun olmadığını fark ettim. Babam görüntüsünün üzerine konuştuğumu fark edince kardeşlerimi itip kendi başına dimdik durmaya çalıştı. Birinden destek alırken resim vermek istemiyordu. Güçlü bir baba gibi görünüyordu. Bir evlat olarak biliyordum ki, içindeki güçlü ruhu ne olursa olsun kaybetmeyecekti.

Nhur sekiz aylık hamileydi ama, her gün kasabaya temiz su getirmeye gidiyordu. Bir su borusundan on şiline kabınızı dolduruyordunuz. Her gün tek başına yedi sekiz litre su taşıyordu. Suyu iki bidona doldurarak getiriyordu. Onu tepenin üzerinden elinde iki bidonla gelirken gördüm. Biraz yürüyor, durup nefes alıyordu. Onu görür görmez yardım etmek için yanına koştum. Bu arada kardeşlerim evin önünde oturmuş sohbet ediyorlardı. Nhur’a “İşe yaramaz kocan nerede? Hiçbir şey yapmadan oturuyor. Neden buna izin veriyorsun?” dedim. Yüzüme bakmakla yetindi.

Nhur o gün su getirdikten sonra, bu sefer sıcakta köyün pazarına yiyecek almaya gitti. Eski gazete kağıtlarından yapılmış külahların içinde pirinç ve bulabildiği kadar keçi eti ve o gün pişecek yemeğe yetecek kadar baharat almıştı. Odun toplatıp ateşi yaktı. Etin yağlarını dikkatle ayırıp, ufak ufak doğradı. Sonra biraz yağ, pirinç, soğan ve bir iki domatesle pişirdi. Ateşi canlı tutmak için yelpaze yapıyordu. Hazır olunca yuvarlak teneke bir tepsinin içine pirinci koyup, ortasını çukur yaparak eti ve baharatlı sosunu buraya yerleştirdi. Yemeği, yanında içine biraz ghee katılmış çayla beraber erkeklerle servis yaptı. Onlar yemeklerini yerken, Nhur tencereleri yıkadı. Erkeklerin yemeği bitince artanları alıp, çocuklarla beraber, yemek pişirdiği yerde oturup yedi.

Buraya geldiğimiz gün, Nhur’un annesi çölde yaşadığı kamp-tan yürüyerek köye gelmişti. Gördüğüm en güzel kadındı.

Yeşil gözlü ve benden de uzun boyluydu. Mükemmel oval yüzü ve biçimli burnunun güzelliğı, üzerindeki paçavrası çıkmış elbise yüzünden gölgeleniyordu. Bir zamanlar kırmızı ve turuncu olan elbisenin rengi artık griye dönmüştü. Sanırım başka bir elbisesi de yoktu. Pek çok Somalili gibi o da gururlu bir kadındı, asla ve asla benden bir şey istemeyecekti. Ona karşılık beklemeden her gün yiyecek veriyorduk, çünkü benim ÷lkemde işler böyle yürür.

Ertesi gün, Nhur'a o gün yemeğı benim pişirmek istediğıni söyledim. "Sen git, bugün o güzel anneni ziyaret et," dedim. Gözleri parlayarak gülümsedi ve biraz su getireceğini söyledi. Mavi *chalmutunu* başına sardı ve su bidonlarını aldı. Ateşin üzerine birkaç odun attım ve üzerine bulabildiğim en büyük tencereyi koydum. Ama tencere dengeli durmuyordu, zorlukla kenara çekip odunları yerleştirerek tekrar yerine koydum. Artık düşmeyecekti. İçine pirinç ve fasulye doldurup üstüne su ekledim.

Ateş tñtmeye başladı çünkü odunlar yağmurlar yüzünden yaştı. Kapalı yerimiz olmadığı için hiç kuru odunumuz yoktu. Tekrar tutuşturmak için yelpazelemeye çalıştım ama, tñtme-ye devam etti. Öksürüyordum, duman gözlerime doluyor, rüzgar döndükçe beni yakıyordu. Yanlış bir şey yaptığımı anlamıştım, ama yirmi yıldır ateşte yemek pişirmiyordum. Zaten Somali'yi terk etmeden önce de pek fazla yemek yapmamıştım. Burhaan'a seslendim, "Hey, buraya gelip bana yardım eder misin?" ateş konusunda benden daha iyi olmalıydı.

"O kadın işi," dedi, gölgede oturduğu hasırın üzerinden.

"Hey," dedim, "Burada yardıma ihtiyacım var."

"Nhur'u çağır, sana yardım etsin." dedi. "Yemek kadın işidir." Uğraştığımı görüyor ama yardım etmiyordu, çünkü yemek yapmak kadın işi sayılıyordu. Yapacak biri işi olmadığı halde orada oturacak, ama yardım etmeyecekti. Ayakkabımı çıkarıp onu dövmek istedim.

“Muhammed, sen Burhaan gibi gülünç olma bari,” dedim, “Kalk şu ateşi yak, yoksa yemek yiyemeyiz.”

“O benim sorunum değil. Biz erkek işlerini yaparız,” dedi.

“Ne gibi erkek işleri?” Ayağa kalktım. “Yapılacak bir iş var; ‘ne işi?’, ‘bu işi sen yap!’, ‘ben yalnız o işi yaparım!’ Bunlar da ne demek oluyor böyle? Onlara doğru bir sopa fırlattım. Muhammed gülererek sopayı geri fırlattı. “Anlamıyorum,” dedim. “Yani yemek pişirecek bir kadın olmasa orada aç mı oturacaksınız?”

“Yoo,” dedi Burhan gülererek, “çocuklara yaptıracağız.” O sırada Nhur kocaman karnıyla ağır ağır yürüyerek geldi.. Suyu yere koydu ve ateşin üzerindeki ağır tencereyi kaldırdı. Odunların yerlerini değiştirerek yeniden düzenledi. Sonra ateşin önüne bağdaş kurup canlandırmak için yelpazelemeye başladı.

“Bu ülkeyi ele geçirenlerden biri de *khat*,” dedim.

“Bugün hiç *khat*ımız yok,” dedi Burhaan.

“Alabilseydiniz, şimdi çiğniyor olurdunuz ama,” dedim.

Bu korkunç alışkanlığı edinmesinden nefret etmiştim. “Erkeklerin motivasyonu yok,” dedim. “Beyinlerini kullanmıyorlar. Oturup gülünç bir bitkiyi çiğneyerek hayatlarını boşa geçiriyorlar.”

Yemekten sonra annemin yanına gittim. Dışarıda yağmur yağdığı için kulübesinde oturup biraz konuştuk. Yeğenim tuvalete gitmek istedi. “Ben tutabilir miyim?” dedim, annem küçüğü bana verdi. Yüzüme baktı ve hemen anlaştık. Onu tutarsam ağlamayacaktı. Biz konuşurken gözlerinin içine bakıyordu.

Annem, onun için ayırdığı biraz keçi sütünü almaya gitti.

Somali’de bebek biberonları ve alıştırma bardakları yoktur. Çocuğun yanaklarını yavaşça sıkarak, bardağı ağzına dayarsınız, bebek de buradan yavaşça emerek içer. Yeğenimin minnacık şirin bir ağzı vardı. Onu beslemek için can atıyordum, annemin mırıldanarak söylendiğini duydum.

Sütü getirirken kendi kendine konuşuyordu, “Aman Allah’ım, bebeği ona bırakma,” dedi. “Bebeği o mu besleyecek? Ne yaptığını biliyor mu o?”

Anneme baktım ve dedim ki, “Anne, benim ne olduğunu sanıyorsun? O kadar ümitsiz bir halde miyim? Benim de ane olduğunu bilmiyor musun?”

“*Hiiyea*,” diye onayladı.

“Otuz bilmem kaç yaşındayım.”

“*Hiiyea*.”

“Sen beni burada yetiştirmedin mi?”

Annem bana baktı ve “Ah evet, orası doğru,” derken bana güvenmediğini saklamıyordu.

“Gel de yanıma otur. Söylediklerine çok kırıldım.” Bardağı bana verdi, bebeğin yüzünü hafifçe tutarak parmaklarımı ağzının kenarına yerleştirdim. Çok değerli sütün bir damlasını bile dökmeden içti.

Annem, “Ah kızım, öyle demek istememiştim. Çok farklı bir hayat yaşadığın için çocuklara ne yapılacağını unuttuğunu düşünüyordum,” dedi.

Onu cevaplamadan önce neden öyle konuştuğunu düşünmem gerekirdi. Öğrettiği her şeyi unuttuğumu sandığını düşünmeliydim. “Anne,” dedim, “çocuğumu kendim büyüttüm, onu senden öğrendiğim gibi besledim. Sen bana nasıl yapılacağını öğretmiştin. Bu benim hiç unutamayacağım şeylerden biri. Neden biliyor musun? Sen bana gösterdiğin için. Lütfen bu konuda bana güven.”

“Affedersin Waris,” dedi yan yan bakarak. Sanırım annem memnun olmuştu. Ufak tefek tartışsak bile, onun yöntemlerine ve bana öğrettiklerine değer verdiğimi anlıyordu. Farklı bir yerde yaşıyorum diye, en önemli şeyleri unutmamıştım.

Büyüdüğüm yerler sayesinde kendi işini yapabilen bir insan olmuştum. Birçoklarının bilmediği işlerin nasıl yapıldığını

ben öğrenmiştim, mesela saç kesmek gibi. Kardeşimin saçını kesmek istedim. Kasabada berber yoktu, Rashid de saçının uzadığından şikayet ediyordu.

“Babam buralarda oyalanıp da işlerimin aksamasına kızıyor. Hayvanların başına dönmem gerek, bir berberin buralara uğramasını oturup bekleyemem.” diyordu.

Ama ben makası alıp gelince, herkes “Ah, hayır, hayır,” demeye başladı.

“Ne demek istiyorsunuz?” diye sordum.

“O işi yapamazsın,” dediler.

“Saç kesmeyi biliyorum. Bana güvenebilirsiniz.” dedim.

“Hayır Waris, konu o değil,” dedi babam, parmağını havada sallayarak.

“Evet, neymiş konu?”

“Sen bir kadın olarak, bir erkeğin saçını kesemezsin.”

“Siz neden bahsediyorsunuz?” dedim, yine hepsine birden sinirleniyordum, “Saçını kimin kestiği neyi değiştirir? Develerin mi dikkatini çekecek?”

Hepsi birden bağırarak, “Herkes güler sonra.”

“Kim gülecek? Siz mi? Öyle mi?”

“Hiç şüphen olmasın, haline gülerler,” dedi babam.

Kabul edemiyor, tartışmayı sürdürüyordum, “Saç kesmeyi bildiğim sürece ve becerebilecek zekâm da varsa, sorun nedir?”

Babam, “Asıl neden o değil, Waris. Burada adet böyledir.”

“Baba,” dedim, “lütfen zekâma hakaret etme. Sistemi bilmediğimden, kültürümüzü bilmediğimden değil.” Hep tartıştığımız konuydu bu. Babama ve kardeşlerime sordum, “Peki ne zaman değişeceksiniz? Bu kadınların sünnet olması gibi bir şey. Kadınlar değişime hazırlar.” Güneşi kapatan bulutlar gibi ortalığa bir sessizlik çöktü. Bu konuyu kadınlar ve erkekler

bir aradayken konuşmak istemeyeceklerdi. “Haydi resimler-nizi çekeyim,” diyerek konuyu değiştirdim. “Hâlâ ruhunun çalınacağını düşünenler varsa da.”

“Yalnız cahiller inanıyor buna,” dedi Rashid.

“Bir erkeğin saçını bir kadın kesemez demenin bundan bir farkı var mı?”

İkna etmek için çok uğraştım ama, bir yere varamadım. Alışkanlıklarından vazgeçmeyeceklerdi. Yine de kızmıyordum. Kulübenin önünde annem, babam, kardeşlerim ve dostlarla birlikte oturmaktan çok mutluydum. “Bu benim otuz yıldır hayalini kurduğum şeydi,” dedim. “En azından yaklaşık otuz yaşında olduğumu sanıyorum, bilmiyorum.”

Babam başını yukarı kaldırdı ve “Sanırım sen yaklaşık kırk yaşındasın,” dedi. Muhammed’le ben irkildik.

Annem, “Hayır, değil. Burhaan yaklaşık yirmi yedi yaşında, Waris’ten iki yıl kadar sonra doğduğuna göre,” konuşurken yavaşladı, çünkü aslında hiçbirimizin yaşını babamdan daha iyi bilmiyordu.

Ailemin tarihlere önem vermeyişini kafama takmıyordum. Burada güzel bir Afrika gecesinde yıldızların altındaydım. Gökyüzünde kaç tane yıldız vardı, ben yokken kaç yıldız doğmuştu? Sanki uzansam dokunabilirmişim gibi duruyorlardı. İnsanın kendi evi gibisi olmaz derler, doğruymuş. Kendimden daha büyük bir şeye ait olma duygusunu ne kadar özlemiştim. Yıllardır buralara gelmeyeişime esef ediyordum. Ailemdeliklerin büyümelerini veya yaşlanmalarını izleyememişim. Bana ihtiyaç duyduklarında yanlarında olamamıştım. Babam, “Beni merak etme,” dedi. “Yaşlanıyorum da ondan Waris. Ben hâlâ güçlüyüm. Yarın yeni bir eş bulup keçilere baksınlar diye iki de çocuk yapacağım.” Onun hâlâ böyle şakalar yapması hoşuma gidiyordu. Babamı ne kadar özlediğimi ve ne kadar önemsemişimi anlamıştım. “Bunu bana sen yaptın, senin yüzünden kaçtım,” diyerek ona biraz

sert davranmıştım ama, aslında hayatımda en ufak bir değişiklik yapmayacaktım. Böyle söylemiştim, yine de söyleyecektim. Keşke zamanı geri alabilseydim, ama en ufak bir pişmanlık duymuyordum. Hepimiz hayatta tökezleriz, taşlı yolumda ayaklarımı koruyacak pabucum olmasa da, ben yolumda yürüdüm. Bazen çok zor oldu, bazen harikuladeydi, ama hepsi birer tecrübeydi ve her şeyin bir zamanı ve yeri vardı. Annemin, babamın, kız ve erkek kardeşlerimin de bir gün hayatımdaki yerlerini bulacaklarını umarak hayaller kurmuştum. Şimdi bu inanılmaz güzellikteki bir haftayı ailemle geçirmiştim. Bu benim hayatım boyunca kurduğum hayalimdi, gerçek olduğu için Allah'a şükrediyordum.

12 | Somali Tarzı E itim

Kızın varsa derdin var.

Somali Deyişı

Annemin küçük köyü, Mogadişu'dan kaçıp, yaşamak için emniyetli bir yer arayanlarla doluydu. Serseri kurşunlardan, sokaklardaki bitmeyen çatışmalardan kaçıyorlardı. Köy git-tikçe kalabalıklaşıyordu. Yeterli su, elektrik, doktor, sağlık ocağı yoktu. En yakın hastane yüz mil ötedeydi. Ragge'ye okulları sorduğum zaman, "Ben öğretmenim," dedi.

Şaşkınlıkla sordum, "Nerede? Bu küçük köyde bir okul ol-duğunu bilmiyordum."

"Gel, sana göstereyim," dedi. Geçen yıl, Ragge ve Moga-dişu'lu klandan bir adam birlikte bir okul kurmaya karar ver-mişler. Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu, kare şeklinde bir sınıf ve teneke çatısını yapmak için gereken parayı vermiş, köyde çocuklar için bir okul yapmışlar. Ragge, amcam iş adamı-yken Mogadişu'da okumuştı. Somalice, Arapça, İtalyanca ve İngilizce okuyabiliyordu. İşi de olmadığı için, en azından ço-cuklara öğretmenlik yapabileceğini düşünmüş.

"Yarın sabah okula giderken seni de alırım, beraber gide-riz, hazır ol," dedi.

“Tamam,” dedim, “hazır olacağım.” Onu ve okulu bir şekilde desteklemek istiyordum.

Ertesi sabah, keçilerin gölgeleri hâlâ uzunken, Ragge evin önüne gelip seslendi, “Hazır mısın?”

“Elbette,” diye cevaplayarak dışarı çıktım. Her gün güneş öyle güçlü doğuyordu ki, çok, çok erken kalkıyordum. Saat altıda kahvaltımı yapmış, giyinmiş, gitmeye hazırdım. Kimse saati umursamıyordu, çünkü güneş sizi uyandırıyor, havanın kararması da sizi uykuya hazırlıyordu.

Başımı eğerek kulübeden çıktığımda, annem de oturmuş dişlerini temizliyordu. Misvakını ağzından çıkarıp, “Bu kız nereye gittiğini sanıyor?” diyerek elbisemi sanki kötü bir paçavraymış gibi çekiştirirdi.

“Anne! Anne, ne giydiğimin ne önemi var?” dedim. Her gün evin civarında giydiğim elbiseydi. Beyaz iç eteğin üstünde, uzun Somali *dirahı*. Amsterdam’da Dhura’dan ödünç aldığım eşarbi sarmıştım. Annem başını sallarken, elbisemi elinden kurtardım, “Kim için giyineceğim? Sadece okula gidiyorum.”

Annem sanki mini etek giymişim gibi, gözlerini yuvarladı, iki elini havaya kaldırdı. “Geldiğin yeri bilemem kızım, ama bu halinle evden çıkamazsın. Bu elbiseyle beni utandırmaya hakkın yok.”

Üzerimdeki elbisenin utanılacak nesi vardı? “Anne,” dedim, “baksana, her yerim kapalı.” Başıma eşarbımı dolayıp, her tarafımın tamamen kapalı olduğunu göstermek için kendi etrafımda döndüm.

“Eve dön ve okula gitmek için güzel bir şey giy,” dedi.

“Sorun nedir, lütfen üzerimdeki nesi var söyler misin?” dedim. Nhur’la annem bir ağızdan söyleniyorlar, sanki Peygambere karşı bir suç işlemişim gibi davranıyorlardı. Renginin kötü olduğunu, eşarbımın uymadığını ve en iyi elbisemi giymem gerektiğini söylüyorlardı. Sanki devlet başkanı ya da kraliçeyi görmeye gidecekmişim gibi davranıyorlardı. Bütün

bu gürültüye inanamıyordum. “Şaka yapıyorsunuz herhalde! Giyinmek benim işim. Siz Gucci’yi biliyor musunuz? Armani’yi hiç duydunuz mu? O elbiselerden bir tanesi bile bu köyü bir hafta beslemeye yeter.”

Nhur, “Neden elbise yiyelim ki?” diye sorunca, asla anlamayacaklarını fark ettim. Dünya üzerinde yüzlerce kişiye konferans verdim, televizyonlara çıktım. Ben nasıl giyinileceğini bilirim! Kendi ailem bana aptal, cahil bir çocukmuşum gibi davranıyordu ve karşı çıkamıyordum. İki çift lastik terliği paylaşarak kullanan, peçete nedir bilmeyen, asansöre hiç binmemiş bu insanların sözünü dinlemek zorundaydım. Ragge durmuş, başka tarafa bakarak bekliyordu. Bu tartışmaya katılmayacaktı, çünkü onun düşüncesinin bir önemi yoktu.

Annem ısrarla “Hayır,” diyordu, “üstünü değiştirmelisin.” Elimden tutup, yavaşça beni küçük kulübesine götürdü. Somali’de kadınlar beslenme problemi yaşarlar ama, onlar için en önemli şey güzel giyinmek ve kendini muhteşem hissetmektir. Nasıl giyinip, nasıl taşıdığınız en büyük sorundur. Ben insanların su, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarıyla ilgilenirken, elbisenin ne önemi olabilirdi?

Neyse, annem olaya el koymuştu, dinlemek, söylediğini yapmak zorundaydım. Serin tutan pamuklu *dirahı* çıkarmak zorunda kaldım. İşlemeli iç eteğimi giyip, ona uyan kaygan ipek eşarbımı doladım. Annem, “Evet, bunu giy, üzerine de onu al, öbürüyle iyi bir aileden değilmiş gibi görünüyorsun,” diyordu.

Güneş yükseldikçe hava da ısınıyordu, ben de evin içinde terlemeye başlamıştım. Ragge benim yüzümden okula geç kalıyordu, en güzel elbisemi bulabilmek için bavulumu didiklemeye başladım. Sonunda küçük kulübenin içinde, tozlu yerlere bir şey düşürmemeye çalışarak, baştan ayağa yenden giyindim. Alçak olduğu için dik duramıyordum ve teneke çatı yüzünden içerisi fırın gibi olmuştu.

Başımda durmadan kayan ipek eşarbi da bağlayana kadar annem rahat edemedi.

Çamurda kirlenmemesi ve başımdan kaymaması için, boynumdan sıkıca bağlanması gerekiyordu. Dışarı tekrar çıktığımda, bu kez koro halinde herkes, “Hayır, hayır, bu elbise içini gösteriyor!” diyerek beni karşıladı. “Sen deli misin? İçine ne bir şey giy. Tişörtün yok mu?”

Ayağımı yere vurarak, “Hayır, istemiyorum, çünkü hava çok sıcak. Bu erken saatte terlemeye başladım bile,” dedim.

Erkek kardeşlerim ortalıkta görünmüyorlardı. Üç uzun adam kol kola köşeden göründüler. Ne zaman ihtiyacınız ol- sa ortadan kaybolurlar, ama beni parçalamak için her yön- den gelen sırtlanlar gibi birden ortaya çıkmışlardı.

“Hey, ne yapıyor bu kız!” diye seslendiler.

Muhammed, patron edasıyla, çok ciddi bir şekilde, “Ha- yır, hayır, öyle gidemezsin,” diye başını salladı. Yine herkes başıma toplanmıştı. Teslim oldum ve söyledikleri her şeyi üs- tüme giydim.

Ragge okula gidene kadar yol boyunca gülüyordu. Ona bunu kesmezse, onun lanet okuluna gelmeyeceğimi, böylece daha rahat gülebileceğini söyledim. En iyi kıyafetlerimi giye- rek resmi ziyaretine hazırlandığım yer, iki pencere- li tuğla bir sınıf, ince ahşap bir kapı, tozlu zemin ve düz bir teneke çatı- dan ibaretti. Bense çok şık görünüyordum.

Etrafta koşup oynayan yüz kadar çocuk vardı. Okulda sa- dece Ragge ve okulun müdürü olan arkadaşı Ali görevliydi. Ragge ellerini çırparak çocuklara seslendi, “Sıraya girin, ders zamanı.” Belli bir saatte derse başlamıyorlardı. Okul, öğret- menler geldiği zaman başlıyordu. Çocuklar hemen sıra olup, içeri girmeye başladılar. Kızlar, parlak mavi ve sarı elbiseleri ve kırmızı eşarplarıyla çiçek gibiydiler. Çoğunun elbisesi aynı kumaştandı. Büyük ihtimalle kasabadaki tek kumaş buydu. Yuvarlak yüzlü, kulakları sonradan tutturulmuş gibi duran bir kız, yanımdan geçerken hayran hayran bana bakarak, koca- man gülümsedi. Bana kendi çocukluğumu hatırlatmıştı, tıpkı

benim gibi o da gözlerimin içine bakacak kadar cesurdu, bu hoşuma gitmişti. Oğlan çocukların çoğı, yaka ve kol ağızları mavi çizgili beyaz gömlek giymişlerdi. Bazılarının sıska bacaklarına bol gelen mavi pantolonları vardı. Benim gibi üstlerine ne giydiklerine kafayı takmamış olmaları harikaydı. O kadar çok çocuk vardı ki, kovana doluşan arılar gibiydiler. Hepsi yerlerine yerleştikten sonra içeri girip onlara günaydın demeyi düşündüm. Kapının önünde durup, hepsinin içeri girip, tozlu yerlere oturmalarını izledim. Ne bir sandalye, ne masa, ne de bir kitapları vardı. Birkaç tanesinin incecik örtüleri vardı ama, çoğı toz kaplanmış yerlere öylece oturmuştu. Pırıl pırıl gözleri, öğrenmeye hazır merakla bakıyordu, ama onlara yardımcı olacak eğitim malzemesi yoktu. Onları eğitmeye çalışan kuzenimle gudur duydum. Babamla kardeşlerimin neden Ragge'ye güvenmediğini anlayamıyordum. Bütün gün oturup boş konuşmak yerine, bir iş yapmaya, bir fark yaratmaya çalışıyordu.

Ragge elinde bir sopayla kelimeleri işaret ederek, çocuklarla konuşmaya başladı. Yazı tahtası yoktu ama, Ragge ahşap parçaları siyaha boyayarak bir tane yapmıştı. O tatlı çocukların hepsi, ağzından çıkan her sözü büyük dikkatle dinliyorlardı. O kadar kaptırmışlardı ki, benim fotoğraf çektiğimi bile fark etmemişlerdi. Öğretmenlerini, acıkmış arslanların yavru keçiye baktıkları gibi dinliyorlardı. Bazı oğlanların elinde dersi dinlerken arkasını çiğnedikleri kalemleri vardı, ama çocukların çoğunun hiçbir şeyi yoktu! Bir parça kağıdı ve kalem olan çocuk zengin demekti. Onların bu hali beni hüzünlendirdi, New York'ta her şeye sahip çocuklar okuldan kaçıp, sokaklarda geziyorlardı. Ben de hep okula gitmek, okumayı, düzgün konuşup, doğru yazmayı öğrenmek istemişim ama, bunun için hiç şansım olmamıştı. Bütün hayatım boyunca çalışmak zorunda kalmışım. Bir sınıfta oturup, öğretmeni dinleme fırsatım olmamıştı. Bildiğim her şeyi kendim öğrenmiştim. Orada dururken sıcağı falan unutmuşum. Okul benim için büyüleyici bir yerdi.

Ragge, “Çocuklara merhaba demek ister misin?” diye sordu. “Sizlerle tanıştığım için çok mutluyum,” dedim. “Okul harika bir yer ve bir öğretmeniniz olduğu için çok şanslısınız.” Çocuklar benim yaşadığım yeri merak etmişlerdi. Onlara biraz New York’u anlatmaya çalıştım. “O kadar yüksek binalar var ki tepelerini göremiyorsunuz bile. Caddeler arabalarla dolu ve asfalt kaplı, hiç yeşillik yok.”

Eller yükseldi ve çocuklardan biri sordu, “Keçiler ne yiyor o zaman?”

“New York’ta hiç keçi yok?”

“İçecek sütü nereden buluyorsunuz?” diye hepsi sormaya başladı.

Benimle oraya gelmek isteyen var mı diye sordum, üzülerek gördüm ki, neredeyse hepsi elini kaldırdı. Çocuklar Somali’yi terk etmeye çok hevesliydi. Hakkında hiçbir şey bilmedikleri, sadece Somali’den daha iyi bir yer olduğunu düşündükleri için Batıya gitmek istiyorlardı.

Müdüre binayı kimin yaptırdığını sordum. UNICEF’in köyün ileri gelenlerine tuğla ve teneke almak için gerekli parayı verdiğini söyledi. Babalar, çocukları için bir araya gelip inşaatı tamamlamışlardı. Ali bana binanın önündeki UNICEF amblemini gösterdi. Okul şimdiden çok kalabalıktı. Öğretmenlere nasıl ödeme yapıldığını sordum. Ayda otuz dolar aldıkları için şanslı olduklarını, ama aylardır ödeme yapılmadığını anlattı. “Arada bir birisi para getirir ama, Somali Eğitim Bakanlığından mı, Birleşmiş Milletlerden ya da başka bir yarıdım kuruluşundan mı geliyor bilmiyoruz,” dedi.

“Para almadan nasıl devam edebiliyorsunuz?” diye sordum.

“Herkes, herkese yardım ediyor. Birinin evine gittiğinde hiç sormadan sana yemek verirler, herkes neyi varsa seninle paylaşır. Yiyecek sıkıntımız olmaz. Ama gelirin olmayınca hayatını kuramıyorsun. Bir evim, karım ve çocuklarım olamıyor. Sen bize yardım edebilir misin?” diye sordu Ali. “Bize ödeme yapılmıyor, kitap ve okul malzememiz yok.”

Okuldan çıkınca yaşı bir horozun, sanki iş başındaymış gibi ara sıra öterek oralarda dolaştığını gördüm. Dikkatle yerleri gagalayıp, tozun içinde yem arıyordu. Kimsenin onu fark ettiğini sanmıyorum. Benim ÷lkem de böyleydi, Batıdaki insanlar benim fakir ÷lkemi fark etmiyorlardı.

Nhur devamlı, “Senin gelişini kınayla kutlamalıyız,” diyor-du. “Evine kınasız dönemezsin.” Bu, kadının güzelliğini kutlayan eski bir gelenektir. Kına sevincin sembolüdür ve düğün gecelerinde, bebek doğduğunda dünyaya gelişini kutlamak için yapılır. Eğer bir kadın çok hastalanıp, Allah’ın inayetiyle iyileşirse, hayata geri dönüşünü kınayla kutlar. Kadınlar bir kutlamaya giderken de kına yaparlar.

“Sen bana yapabilir misin?” diye Nhur’a sordum ama, tereddüt etti. Bunun için komşularını ya da kuzeninin gelmesini beklemek istiyordu. Ama onların ne zaman ortaya çıkacakları belli değildi. “Gel, beklemeyelim onları. Sen yaparsın,” dedim. Kına desenlerini onun da herkes gibi yapabileceğini düşünüyordum, bütün hayatı köyde geçmişti. Annemin de Nhur’un da hiç kına kullanmadıkları dikkatimi çekmişti. Kına on gün kadar kalır ve sonra kaybolur, rengi ne kadar koyu olursa, o kadar kalıcı olur. Nhur’la beraber, bir öğleden sonra pazara gidip kına aldık. Kına tozunu ılık suyla karıştırıp, biraz yağ ekleyerek macun yaptı. On dakika kadar beklettikten sonra kullanabilirdiniz. Nhur eline bir çubuk alıp içine batırarak baldırlarımdan ayağıma kadar şekiller çizmeye başladı. O çizmeye devam ettikçe bacaklarım çamurlaşmaya başladı. “Hey;” dedim, “neler oluyor?”

Nhur aslında bu işi pek bilmediğini söyledi. Kendini kötü hissetmesini istemediğim için, bunun sorun olmadığını söyledim. Öbür bacağıma da dikkatle desenler çizirken tatlı tatlı sohbet ettik.

Pazardan biraz portakal almıştım, ama Nhur yemek istemedi. “Ben hamileyken çok acıkırdım, bütün gün yiyordum,” dedim.

Nhur bana biraz hüznle baktı. “Bebek fazla büyümesin diye yemek istemiyorum,” dedi. “Kızımı doğururken çok zorluk çektim. Kızımı çıkarabilmek için açıklığımı kesmek zorunda kaldılar, sonra tekrar dikildi.”

Ne diyebilirdim? Başımı sallayarak elini okşadım. Sünnetliyseniz çocuk doğurmak korkulacak bir şeydir. Açıklık o kadar küçülünce bebeğin doğumu nasıl olur? “Her şeyin yolunda gitmesi için sana dua edeceğim,” dedim.

Nhur küçük bir *hoobeyo*, kadın türküsü söylemeye başladı. Bizler sıkıntılarımızı türkü söyleyerek anlatırız.

Ah kızım, erkekler bizi tanımaz

Kadın olmayan evde

Ne develer sağılır

Ne de atlar eğerlenir.

Nhur ellerimi ve kollarımı da bitirdikten sonra, güneşte oturup kurutmak için dışarı çıktım. Hava çok sıcaktı, ben güneşte kızarıırken, kınanın her tarafıma bulaşmasını istemediğim için, eşarbımı ve iç gömleğimi çıkardım. Güneşin altında her tarafım kapalı oturmak istemiyordum, biraz güneşlenecektim. Elbisemi yukarı çekip altına topladım, omuzlarımı da indirdim. Kollarımı ve bacaklarımı uzatıp, kertenkele gibi kendimi güzel Somali güneşine bıraktım. Ne yazık ki ayaklarım sanki kırmızı boyaya basıp geçmişim gibi görünüyordu, ama aldırmiyordum. İlgiilenilmek, ilgi görmek harika bir duyuydu. Nhur bunu benim için yapmıştı, onu çok seviyordum.

Tam rahatlıyordum ki, Muhammed geldi, “Ne? Seni dışarı mı bıraktılar?”

Annem ve Nhur onu duyunca koşarak geldiler. “Aman Allah’ım! Şuna bak, elbisesini yukarı çekmiş. Kapat şunu, kapat şunu! Ne yapıyor bu?” diye feryat etmeye başladılar.

Üçünün etrafımda peşine köpek takılan tavuklar gibi dans edişlerini seyrediyordum. “Nhur,” dedim, “neden buraya gelmiyorsun? Sana bir tokat atacağım! Zaten bugün yeteri kadar sorun çıkardın bana.”

“Waris, dışarıda böyle oturamazsın,” dedi başını sallayarak.

“Beni yalnız bırak deli kadın,” dedim. “Neden bu kadar telaşlanıyorsunuz? Bu kulübenin yanına kim gelecek de beni görecektir? Neyi görecek?”

Ben gülüyordum, onlar da iç çekerek söyleniyorlardı. “Ah, bu kız hiç değişmemiş, daha beter olmuş. Eskisinden daha çılgın. Söz dinlemeyecek.”

O gün, daha sonra iki kadın Nhur’la birlikte yanıma geldi. El ve ayaklarında, gördüğüm en güzel kına desenleri vardı. “Bunları kim yaptı?” diye sordum. “Çiçekler ve semboller çok güzel olmuş.”

“Kendimiz yaptık,” dediler.

“Siz nerede yaşıyorsunuz?”

“Yan kulübenizde.”

Nhur, “Sana bahsettiğim komşularımız, ama sen benim yapmamı istedin,” dedi.

13 | Ümmî

Ümmî, Arapça bir kelimedir. Sözlük anlamı okuma yazma bilmeyen, cahil -Allah'tan başka hiçbir şeyle ilgilenmeyen kimse demektir.

Annem, Allah onu daima korusun, hiç durmak bilmiyordu. Dönüş günümüzden bir gün önce ortadan kayboldu. Köyün her yerinde onu arayıp, Muhammed, Rashid ve Burhaan'a sordum. Nhur pazardan dönünce annemin o sabah tavuklardan önce uyandığını söyledi. Eliyle Batıyı, Etiyopya sınırının yakınlarındaki mavi tepeleri gösterdi. Güneşin ışıkları köyün üzerine değmeye başladığında, uzaktan sırtında koca bir yükü dengeleyerek yürüyen ufak bir karaltı gördüm. Sıcak hava etrafında dalgalandıkça sanki bir cin ya da ateş ruhu gibi görünüyordu. Annem büyük, ölü bir ağaç dalı ve çıtalar toplamış, tozlu şeyleri *chalmutuna* bağlayıp düğümlemişti. Baş örtüsünün parçalanmasına aldırımıyordu. Onu keçiden oduna kadar birçok şeyi taşımak için kullanırdı. Bu ağır yükü kaldırıp, ufuk çizgisinden buraya sırtında taşıyordu. İki elinde iki büyük bidon su vardı.

Onu karşılamak ve yüküne yardım etmek için yanına koştum. “Anne!” diye seslendim. “Neden giderken bana söylemedin? Sana yardım ederdim.”

Bana gülerek,” Sen uyuyordun,” dedi.

“Anne!” diye bağırdım ve suları elinden aldım. Komik gülümsemeye bana baktı ve yürümeye devam etti. Annem tanıdığım en dayanıklı insanlardan biridir. Hayatı boyunca her gün odun toplamıştır. Ben modellik işlerim için, Paris ve Milano arasında mekik dokurken, o burada Allah’ın nimeti odunları topluyor, yaktığı ateşlerin dumanını yine Allah’a yolluyordu.

Annem sırtındaki odunları indirdi ve Nhur’a o sabah *suq*-da bulduklarını anlattı. Bazen paranız olsa da alacak bir şey bulamazsınız. O sabah da hiç et yoktu. Satıcılar genellikle derisi yüzülmüş bir keçi ya da koyunu bir çengele asarlar, üzerine konan sinekleri kovarken, almak istediğiniz parçayı size keserek verirler -kürek, kol, but. Her parçanın fiyatı ayrıdır. Bugün satın alınacak bir şey yoktu. Annem büyük bir ateş yakmaya yetecek kadar odun getirmişti ama yemek için sadece pirinç ve keçi sütü vardı. *Hoyo* diye Rashid’i çağırdı. Kardeşim, ben ondan bir şey istediğim zaman benimle tartışıyordu ama, annem çağırınca hemen koştu. Annem ona keçi yavru-
larının sonuncusunu getirmesini söyledi. “Git ve *Ourgi Yeri*’yi bul, Küçük Bebeği,” diyerek termit tepelerini işaret etti.

“Yavru keçiyle ne yapacaksın?” diye sordum. Ama bana aldırmadan ateşi hazırlamaya başladı. *Ourgi Yeri*’nin dizleri kahverengi siyah, bedeni bembeyazdı. Sanki çamura oturmuş, dua eder gibi görünüyordu. “Anne,” diye yalvardım. “Bunu yapmana gerek yok. Yavru keçini ben buradayım diye öldürme. Kendine sakla! Lütfen anne. Gerçekten et yemek benim için önemli değil.”

“Bazen, hayat böyledir, Waris.” dedi annem sakince. O kadar inançlıydı ki, sanki imanı üzerinden taşıyor her yanını kaplıyordu. Allah’ın, ihtiyaçlarını ihsan edeceğine inanıyor-du, gevezeliği kestim.

Rashid anneme sormadan, uzun bıçağını yanına aldı. Keçiler yağmur mevsiminde çok yeşillik olduğu için kendi

kendilerine otlarlar. Rashid hızla Ourgi Yeiri'yi yakalayıp, kucağında kulübenin arka tarafına getirdi. Burhaan hayvanı yere çöktürüp, boynunu tutmasına yardım etti. Zavallı küçük şey olacakları sezmiş gibi direnmeye çalıştı. O kadar tatlı bir hayvandı ki, daha fazla bakamadım. Usulüne uygun olarak kesmeleri gerekiyordu, yoksa ailemden kimse o eti yemeyecekti. Hayvanın boğazlanması çok önemlidir, böylece acı çekmeden ve çabuk ölür. İslâmi kesim böyle olmalıdır.

Üzülüyordum çünkü annem o keçiyi seviyordu. Her sabah ona sokulup, çenesinin altında yeni uzamaya başlayan minik sakalını kaşırdı. Bu keçiler annemin her şeyiydi. Hiç şüphesiz onların sütü çoğu zaman annemin ve ailesinin tek gıdası oluyordu. Keçilerin sütü, kardeşimin ailesini, küçük Muhammed'i, hatta annemin komşularını besliyordu. Şimdi ise son yavruyu da ailesine yedirmek için kesecekti. Annem yarınını düşünmeden, nesi varsa vermeye daima hazırdı.

Birden bir sessizlik oldu, komşu evin üzerindeki güvercinlerin sesi duyuluyordu. Annem, elbette soğukkanlı, bir an uzaktaki tepelere baktı. Açlık, annemin yüzünde ifadesini buluyordu. Bu dünyada sadece beş tane keçisi vardı ve biz ordayken ikisini yediğimiz için üç tane kalmıştı.

Rashid keçinin gövdesini anneme getirdi, başını sıkıca örülmüş bir sepete koymuştu. Annem bıçağı aldı ve taşın üstünde biletti. Keçinin derisini yüzdü. Islak deriyi dört tarafından gererek serdi, kuruyunca sertleşecek, daha sonra bundan üçayaklı tabure yapılacaktı. Annem hayvanın gözleri burnu, dudakları dahil olmak üzere her parçasını dikkatle ayırdı. Et tencerenin içine gitti, iki küçük boynuzu oynaması için Muhammed'e *Inyer*'e verdi. O da ses çıkarmak için üfleyerek annemin yüzüne tuttu. Sonra boynuzlardan biriyle kumu kazmaya başlayınca, annemin etinin üzerine toz geldi. "Benim tenceremden uzak dur, yoksa onları alıp ben takacağım," dedi annem. Muhammed *Inyer* öbür çocuklara göstermek için fırladı, her yere gitmekte serbestti.

Kardeşlerimle, annemin yaşını tahmin etmeye çalıştık. Somali’de insanın yaşı *gu*, yağmur mevsimlerine göre sayılır. Tam olarak çıkarmak imkansızdı ama, elli yedi yaşında olduğunu sanıyorduk, lkin seksen-doksan gösteriyordu. Çok zor ve acılarla dolu bir hayatı olmuştu. Hayatta kalabilmek için her gün yapmakta olduğu ağır işlerin yorgunluğu, yüzünde ve bedeninde görülüyordu. Vücudunda bir gram yağ yoktu ve ayakları nasırlarla kalınlaşmış, fil ayağı gibi olmuşlardı. Buğulu gözleri güneş işığında bile parlamıyordu. Hâlâ gücü kuvveti yerinde olduğu ve işlerini halledebildiği için şükrediyordum. Onun şarkı söyleyerek çalışmasını izlerken, her şeyin inançla yürüdüğünü görebiliyordum. Allah’a inanmalısınız, ihtiyaınız olan g iinizedir. Ailemin her ferdi bu inanca sahiptir. Sağlık sigortaları, emeklilik fonları yoktur. şimdi de, babam neredeyse kr olmuş, annem ise en fazla kırk kiloydu ama benden daha güçlüydüler. Annem çocuklarının yarısını Allah’ın yanına yollamıştı, göğsünde hayat boyu taşıdığı muskasıyla her güçlüğü yenmiş, umut ve cesaret dolu yaşıyordu.

O gün öğleden sonra babam seslenerek etrafında kimler var anlamaya çalıştı.

“Benim, *Aba*,” dedim yanına giderek.

“Muhammed nerede? Gz damlamın damlatılması lazım,” dedi.

“Bilmiyorum, şu an buralarda kimse yok.”

“Damlamın damlatılması için Muhammed, Burhaan ya da annene ihtiyaım var,” diye tekrarladı.

Beni hâlâ küçük kız olarak hatırlıyordu. Ona bu işi annem kadar iyi yapabileceğimi söyledim. “Baba, artık oğlanlarla neredeyse aynı boydayım ben,” dedim. “Ne yaptığımı biliyorum.”

Yavaşça bandajını çıkarıp, yüzünü suyla yıkadım. şişliklerin bir kısmı inmişti, artık daha rahat çiğneyip, konuşabiliyordu. Ama gözünün görünüşü korkutucuydu. İyice küçülmüş kötü bir yeşil gölge gelmişti. Damlasını damlatınca babam daha iyi gördüğünü söyledi. “Ne görebiliyorsun?” diye sordum.

“Gölgeler. Sanırım bazı şeyler ve renkler.” dedi.

“Bu Allah’ın bir lütfu o zaman,” dedim. “Allah’a şükürler olsun ki, o tundra doktorunun elinden sağ kurtuldun. Umarım bundan sonra Galkayo’daki hastaneye gidersin. Baba, eli bıçaklı çılgın bir adama danışmak zorunda değilsin.”

“*Hiiyea*,” dedi yavaşça. Toz ve sineklerden korunması için bandajını yerine yerleştirdim. Çayına iki Tylenol attım, çünkü hapları yutamıyordu, ama çayını da pek içmedi. En azından ailemin işine yarayacak bir şey getirebilmişim.

Yemekten sonra, “Baba,” dedim, “tekrar geleceğim ve daha uzun kalacağım,” ona söz verdim. “Bu sekiz gün çok çabuk geçti. Eğer iki ay veya daha fazla kalabilirsem çok daha iyi olacak.”

Muhammed başıyla onayladı. Rashid takıldı, “Belki herkesi tütsülemekten ateş yakmayı da öğrenirsin.”

“Sizinle konuşmuyorum, işe yaramaz adamlar.” Babamın elini tutarak, ona oğlumun, ailesini tanımasını istediğimi anlattım. “Aleeke ile geldiğim zaman birkaç ay kalacağım. Daha görmek istediğim bir sürü şey var; bir sürü insan. Zaman olmadığı için çoğunu göremedim.”

Rashid’in kafası karışmış gibiydi, “Waris, sen gideli ne kadar oldu?”

“Yirmi yıldan fazla.”

“Geldiğin ne kadar oldu?”

“Bir hafta.” Kardeşim bana çılgın biriymişim gibi baktı. Ona göre bir insanın bu kadar uzaktan, bu kadar kısa bir zaman için gelmesi gerçek dışı görünüyordu.

“Geldin ya Waris, önemli olan bu,” dedi babam.

Ailemle son gecem hepimiz için çok özeldi; büyüleyici bir geceydi. Hava kararınca hasırları ve örtüleri yere, ateşin etrafına serdik. Bulutsuz bir geceydi. Pek fazla sivrisinek de yoktu. Annemin keçileri gelip yanına uzanmışlardı. En yaşlısı olan

Whitey, uyurken horlayınca, annemden başka herkes gülme-ye başladı.

“Onunla alay etmeyin,” dedi annem. “Sabaha onun sütünü içeceksiniz.”

Rashid, “Çok da yelleniyor,” deyince annem tısladı.

Babama, anneme ve kardeşlerime hep beraber olduğumuz için ne kadar mutlu olduğumu anlattım. Göçebe ailem için, küçük bir kulübenin önünde hep beraber oturmak mucize gibiydi. Tüm hayatımız boyunca kız ve erkek kardeşlerimle hep bir arada hiç olamamıştık.

“En son ne zaman böyle bir araya gelmiştik?” diye annemle babama sordum.

Babam, “Hiçbir zaman,” dedi.

“Bu gece gerçekten önemli bir gece, bunun için Allah’a şükürler olsun,” dedim. Muhammed çok sessizdi, yüzünü gökyüzündeki milyarlarca yıldızla çevirmişti. Muhtemelen yarınki vedayı düşünüyordu. Belki de bir daha hiç böyle toplanamayacağımızı düşünüyordu.

Annem sessiz oturan oğluna bakarak, “Bir zamanlar çok zengin ve ünlü bir sultan varmış,” dedi.

“Hiiyea,” dedik bütün çocuklar. Hikaye! Annemin gözleri ateşin ışığında parladı, kolları ve parmaklarını kımıldayan ateşin etrafında oynatarak her kelimesini vurgulamaya başladı.

“İşlemeli kaftanları, ipek halıları varmış. Mogadişu’da Hint Okyanusu’nun kıyısında, serin rüzgarları alan sarayında yaşamış. Sarayı Arabistan’dan gelen paha biçilmez mücevherler ve ipeklerle doluymuş. Kendisi yokken bile, odalarında en değerli tütsüler yanarmış. Bütün ihtişamına rağmen sultan mutlu değilmiş ve neyin eksik olduğunu anlayamıyormuş. Devamlı çektiği bir sürü karısı, birbirleriyle geçinemeyen oğulları, suratını asan kızları varmış. Düşünebildiği her şeyi satın alabilirmiş ama, bir türlü mutlu olup, huzur duyamazmış.

Uykusuz geçen bir gecenin ardından, bir sabah uşaklarını çağırıp ‘Gidin, bana gerçekten mutlu olan bir adam arayın. Bulduğunuz zaman onu bana getirin, onunla konuşacağım,’ demiş.

“Uşaklar ülkenin her yanına dağılmışlar. Bir gün, sıska devesine kuyudan su çekerken şarkı söyleyen fakir bir adam görmüşler. Devesini mırıldanarak sağlamış ve azıcık sütünü sultanın uşaklarıyla paylaşmış. Midesi boş olduğu halde gülüp şakalaşıyormuş.

‘Sen mutlu bir adam mısın?’ diye sormuş uşak.

‘Mutsuz olacak ne var ki?’ diye cevaplamış adam.

“En yaşlı uşak, ‘Lütfen efendim, bizimle birlikte sultanın sarayına gelin. Efendimiz sizinle tanışmak istiyor,’ demiş. Fakir adam Mogadişu’ya gelmeyi kabul etmiş. Daha önce hiç şehir görmemişmiş. Bir sürü insan, bir sürü renk, tadına bakılacak ve koklanacak bir sürü şey varmış. Sultan ona lezzetli yemekler ve tatlı meyvelerle dolu zengin bir ziyafet vermiş ve işlemeli bir goa hediye etmiş.

“Yumuşak yastıklarına uzanan sultan, ‘Mutluluğunun sırrı nedir?’ diye sormuş. Zavallı adam ne diyeceğini bilememiş. Dili dişlerinin arasında, bir türlü konuşamamış. Çölde yaşarken kendisini mutlu eden şeyin ne olduğunu bilmiyormuş, ‘Sadece öyle hissediyordum,’ demiş. Hayal kırıklığına uğrayan sultan onu yollamış. Adam devesine ve tahta süt kasesine geri dönmüş. Ama sultanın sarayında gördüğü harikaları hiç unutamamış ve bir daha da mutlu olamamış.”

“*Hiiyea*,” dedim, çünkü bu hikaye doğrudu. Muhammed yüzünü ateşten başka tarafa çevirip, goasını başına çekti.

Sanki yıldızlar her gece çoğalıyor gibiydi, o kadar çoktu ki... Kulaklarımı dolduran derin bir sessizlik vardı. Batıda nereye gittiysem muhakkak bir yerlerden geçen bir araba sesi duyulur. Çöldeki gibi bütün bir sessizlik yoktur. Hikaye ve şakalar bitince, annemle Nhur çocuklarla uyumak üzere

içeri girdiler. Cadı kadınlar gibi kakhaha atan sırtlanları duyabiliyorduk, ama gelip insanları rahatsız etmeyeceklerini de biliyorduk.

O gece korkunç rüyalar gördüm ve uyuyamadım. Rüyamda annemle beraber yürüyorduk. Birkaç gündür kaybolmuş, açlık ve susuzluktan ölmek üzereydik. Büyük bir tepeyi aşıp, önündeki ateşin üzerinde çay pişen bir ev görerek, anneme haber vermek için geriye koşuyordum. “Anne, anne, bir ev gördüm. İnsanlar gördüm. Gel, gel! Kurtulacağız.” Tepeden aşağı eve doğru koşarken bağıryordum, “Merhaba, hey, kimse var mı?” kimse cevap vermiyor, kulübeden kimse çıkmıyordu. Çaydanlıkta bir tuhaflik olduğunu fark edip kapağını açtığımda içinde kaynayan şeyin kan olduğunu görüyordum. Korkuyla kapağını elimden düşürüyordum. Bir adım geriye atıp etrafıma bakınca tuhaf insanlar görüyordum -şeytan gibi çökük yanaklı, içi boş gözleri olan yaratıklar. İki tanesi iki yanımda duruyorlardı. Annem tepeden aşağı gelirken bağıryordum, “Anne, anne uzaklaş buradan. Gelme sakın, kaç. Kaç!”

Bana bakıp, “Hayır Waris, sen kaç. Ben hızlı koşamıyorum artık, sen kaç,” diyordu. Onu bırakmak istemiyordum ama, şeytani cin yanına iyice yaklaşmaktaydı. “Anne, sen de benimle gel,” diyordum ama hızlı koşamıyordu ve ben koşuyordum, koşuyordum. Ona sesleniyordum, “Anne, şeytanlara vur, kov onları.”

Annem, “Koş, kaç Waris,” diye sesleniyordu.

“Hayır anne,” diye ağladım. “Sen ne olacaksın?”

“Sen kaç Waris,” diye sesleniyordu. “Ben iyi olacağım.” Arkama bakınca, şeytanların onu sırtından bıçakladığını görüyordum. Annem yere düşüyor, yanına gitmek içi geri dönmünce başka biri beni kovalamaya başlıyor, anneme yardım edemiyordum. Düşüyor, bağıryordum. Çığlıklarla uyandım.

Bosasso’ya bir gün içinde varabilmek için, sabah erkenden yola çıkmamız gerekiyordu. Ama öyle mutsuzdum ki,

elim kolum kalkmıyordu. Annem daha ay batmadan kalkmış, hasır seccadesini alıp küçük kulübesinin önüne gitmişti. Hasır rulosunu yere koyup, Mekke'ye, dünyanın merkezine doğru serdi. Eğilip diz çökerek okumaya başladı. "Allah'tan başka Tanrı yoktur, Muhammed Onun elçisidir." Bu melodiyi ne kadar seviyordum! Annem için hayatın şarkısıydı bu. Ne kadar işi olsa da namazlarını asla kaçırmazdı. Allah'a ait olduğunu, hayatta en önemli şeyin bu olduğunu söylerdi. Her gün beş kere sonsuzlukla bağ kuruyordu.

Benim evimin her yerinde saatler vardır. Kol saatlerim, takvimler, ajandalar, sanki önemli olan zamanın kendisiymiş gibi. Saat 2.00; demek ki menajerimi aramam gerek. Bebek de ağlasa, kapı da çalınsa hayatı bir küçük saat yönetmeye başlıyor; ben de bu diktatöre kul oluyorum. Buz gibi yağmurlu hava da dışarı çıkıyorum, çünkü küçük kadranlara boyu eğmeliyim. Annemse Allah'ın kulu. Allah'tan büyük bir güç alıyor. Bense, strese girip üşüyor ve soğuk alıyorum.

Güneyden bir kaç güvercin uçarak, annemin çatısına kondu. Biz güvercinlere melek kuşu deriz. Çünkü boyunlarında ki siyah halka, *tuspah*, muskaya benzer. Güvercinler melekleri ve iyi haberleri getirirler. Allah, annemi koruyacak diye düşündüm.

Sevgili gelinimiz Nhur benim için *angella* yaptı. Ateş köze dönüşünce yanına oturup, bir gece önceden çırttığı sulu hamurla gözleme yapmaya başladı. Eve *angella* götüremesem de bu özel koku ve lezzetin hatırasını yaşatacak birkaç poz çekmek istedim. Nhur'un resmini çekerken, eline uzun bir bıçak aldı ve kocaman bir gülümsemeyle bana doğru uzattı, dilini çıkarıp, "Beni yalnız bırak, burada yemek pişiriyorum," diye şakalaşıyordu.

"Çok yaklaşırsam o bıçağı kullanırsın, biliyorum," dedim ama, ne yapabilirdi ki? Nhur hamileliğinin sonundaydı, üzerinde uzun bir elbise vardı. Sırf onu kızdırmak için her yönden

filmini çektim. Beni kovalayamaz, *angellayı* da bırakamazdı nasıl olsa.

Komşular benden ne alabileceklerini görmek için geliyorlardı. Gideceğim için yanımda geri götürmek istemeyeceğim şeyler olabilirdi. “Bana kakao yağını ver”, “Bana o eşarbi ver.” diye bağıyorlardı, “Artık senin ihtiyacın yok.” Verecek fazla şeyim yoktu, ama onlara neyim varsa verdim.

Güneş ışınlarının göğü delerek geçtiğı zamanlar vardır, o sabah da öyleydi. Babam Burhaan’ın evinde yatıyordu. Yanına gidip önce ona veda etmek istedim. Bedenim öyle ağırlaşmıştı ki, zor hareket ediyordum. Kendimi tonlarca kilo almış gibi hissediyordum. Konuştuğumuz insana yola çıkmadan önce söylediğimiz bir Somali sözü vardır. *Aba* onu söyleyince ağlamaya başladım. Çok zayıf ve aciz durumdaydı. Sesimi duydu ve sordu, “Neden ağlıyorsun çocuğum?”

“Ben gitmeden yüzümü görebilmeni isterdim.”

“Bebeğim, seni göremeyeceğimi biliyorsun.”

Bir gözü bandajlı, diğeri bulutlu ve ikisi de görmüyordu. “Beni görmeni; yüzümü, gözlerimi... Bana iyice bir bakmanı istiyorum,” dedim. “Beni en son gördüğünden bu yana yirmi yıldan fazla oldu. Nasıl göründüğümü hatırlıyor musun? Artık yetişkin bir kadını -giderken küçük bir kızdım.” Tenimi, burnumun şeklini hissetsin diye, uzanıp elini yüzüme koydum. Gözlerimden yuvarlanan yaşlar, parmaklarını ıslattı. Alıştığım güçlü babamı görmek istiyordum. Beni arslanlardan daha fazla korkutan kuvvetli babamı özlemiştim.

Babam düşüncelerimi okudu ve “Waris, hepimiz yaşıyoruz ve değişiyoruz. Hiçbir şey aynı kalmaz,” dedi.

“Her şeyin bir sebebi olduğunu sanıyorum ama bunun sebebini ancak Allah bilir,” diye hıçkırdım.

Herkes beni bekliyordu Muhammed’in seslendiğini duydum, “Babacığım, gitmemiz gerekiyor,” dedim.

Babam “Torunuma bir şey vereceğim: xudden-xir,” dişi deveden alınmış uzun bir t  y demetini uzattı. Bu, yeni doğan bebeklere verilen hediyedir. Daha da çok ağlamaya başladım. “Bana bir iyilik yap,” diye fısıldadı, seni ağlarken g r melerine izin verme. Sen yetişkin bir kadınsın. Ben  lmedim -öldüğüm zaman ağlarsın. şimdi git buradan.” Bu onun seni seviyorum deme şeklikti. Dirençli olmamı istiyordu, çünkü onun hayatını sürdürmek için yaşama şekli buydu.

“Biliyorsun baba,” dedim, “geçen gün hep beraber oturmuş konuşurken birisi ‘Waris, sen babana benziyorsun,’ demişti. Bir başkası da ‘Hayır, annene benziyorsun, annenin burnundan düşmüşsün,’ demişti. Baba, ben ne olduğumun biliyorum. Duygularıma yenilmeyip güçlü olmayı babamdan, bilgelik ve g r n ş m  annemden aldım. Herkes bana güldü ama, sen bunun doğru olduğunu biliyorsun.”

“Bunu hatırla Waris -sen de benim gücümden var- koru onu, her zaman içinde tut.”

Ailemin hangi hediyeye ihtiya ı olduğunu öğrenmiştim ve asla söyleyip, istemeyeceklerini de biliyordum. “Aba, gider gitmez Nhur’un gelin parasını bankaya yatıracağım,” dedim. Elimi tuttu ve kalbinin üzerine koydu. Başını duvara çevirdi; ben çıkarken onun ağladığını biliyordum -ama asla bana belli etmeyecekti.

Ağlayarak dışarı çıktığımda, annem, “Hey dur bakalım! Ben neden ağlamıyorum? Neden benim için değil de onun için ağlıyorsun?”

Elini tutup yalvardım, “Anne, lütfen sen de benimle gel.”

“Waris, seninle gelemem,” dedi. “Burada baban ve Muhammed *Inyer* var.”

“Anne, tekrar geleceğim ve o zaman seni New York’a götüreceğim.”

“Waris, o ülkelere gitmek için çok yaşlıyım. Abu Dabi’den nefret etmiştim. Orada altın, mücevher yığınları ve altından

yapılmış koca bir ağaç görmüştüm. Sokaklarda bunlara bakarken, öbür yanda kemikleri çıkmış, açlıktan ölmek üzere olan çocuklar hasta ve kimse onlara aldırıyor. Orada yaşamaz.

“Anne, New York öyle değil.”

“Orada kiminle konuşacağım? Somali dilinden başkasını bilmem ben. Kiminle görüşeceğim? Tüm dostlarım burada.”

Ellerimi tutarak benimle beraber arabaya doğru yürüdü. “Bebeğim,” dedi, “buraya çok benzediği halde Abu Dabi’yi sevmедim. Afrika gibi orası da sıcak. Herkes beş vakit namaz kılıyor, ama anlamını bilmiyorlar. O aç çocukların yanından nasıl öylece geçip gidebiliyorlar?”

“Anne, lütfen. Sana ihtiyacım var.”

Başını salladı, “Benim oralara ihtiyacım yok. Benim evim burası, bildiğim yer burası ve öleceğim yer de burası.” Haklıydı. Onu New York’ta düşünemiyordum. Annem orada bir gün bile geçiremezdi. Alışkanlıklarını özlerdi. Sabah erkenden kalkıp gitmeye alışmış -ama orada gideceği yer olmaya-caktı. New York’ta hiç kimse bir keçinin yellenmesiyle ilgili espriyi anlayamayacaktı. Kiminle şakalaşacaktı? “Çocuklarımı bırakamam -en büyük çocuk için burada kalmalıyım, baban için, bir kadın daha bulamaz o.”

“Anne,” dedim, “değişiklik olsun diye birileri de seninle ilgilenmeli. Lütfen benimle gel.” Onu yanımda götürmeyi çok istiyordum -ama bu bencilce bir istektir. Aslında onun evime getireceği huzuru istiyordum -oğluma ve hayatıma getireceği huzuru.

Beni kendine çekti, alnımı öptü ve “Hayır, ben Allah’ın olmamı istediği yerdeyim.” dedi. Annem kökleri uzadıkça cennete yaklaşan, yerinden hiç ayrılmayan bir ağaca benziyordu.

“Ah, anneciğim,” ağlayarak onu son kez kucakladım. Burhaan, Rashid ve Ragge, Ahmet amca, küçük Asha ve Nhur’la kucaklaştık. Rashid gülümseyerek mükemmel beyaz

dişlerini işaret etti. Sonra bana on tane kadar *caday* verdi, o sabah taze kesip hazırlamıştı. Güldüm ve New York'a götürmek üzere hepsini çantama koydum. Muhammed'le arabaya bindik. Bosasso'ya dönüş yolumuzda, alçak tepelere doğru ilerledikçe küçülen tüm sevdiklerime baktım. Hıçkırıyordum ve kendimi durduramıyordum. Annem! Bu kadını seviyorum. Benim asla sahip olamayacağım bir asalet ve zarafete sahip. Bir Somali kadını olarak doğmuş ve hep öyle kalacak. Allah'ın onu dünya üzerinde koyduğu yeri kabullenmiş ve bunun için her gün şükrediyor. Allah'ı sorgulamadan, ona güveniyor. Bense, kabullenemediğim için kaçtım ve daha çok karıştım. Keşke onun teslimiyetinden bende de biraz olsaydı, ama yoktu. Kemiklerime kadar, buradaki hayatın bana göre olmadığını hissettim ve kaçtım. Annemin benimle gelmek istemeyişine aslında şaşırmadım. Onu çok iyi anlıyorum. Eğer orada doğmuş büyümüşseniz ve başka hiçbir şey bilmiyorsanız, bir Somali köyünde yaşamak o kadar da zor değildir. Çünkü annem, Batının refahının çok çok üstünde bir şeye sahip, teslimiyet ve huzur.

14 | Dönü Yolu

Kadınlar şeytanın tuzağıdır.

Somali Atasözü

Bosasso havaalanına dönüşümüz, annemin köyüne gidişimizden çok farklı bir yolculuktu. Bu sefer yollar kalın kırmızı çamurlarla kaplıydı ve çamur dolu delikler vardı. Arabayı çamurun içinde durdurmadan sürmek gerekiyordu. Eğer saplanırsanız, başka bir araba gelip çıkmanıza yardım edene kadar beklemekten başka yapılacak şey yoktu.

Yine de gördüğüm manzara yemyeşil ve çok güzeldi. Gökyüzünde büyük beyaz bulutlar vardı, hava çok güzeldi. Arka koltukta oturmuş ağlıyordum, çünkü ailemi bırakmak gerçekten zor olmuştu. Babamın iyileşmesi için ve onu tekrar görebilmek için Allah'a dua ettim. Muhammed, şoförümüz Musa'ya gelirken havanın ne kadar sıcak olduğunu anlatıyordu. Musa o sıcaktan ölenler olduğunu söyledi.

Hava kararmadan Bosasso'ya varmak için bütün gün yol aldık. Musa Daarood'du ve Muhammed'in arkadaşıydı. Hiç Bosasso'ya gitmemişti. İşaret olmayan yollarda haritasız nasıl gideceğini merak ediyordum. Sık sık yanımızdan birbirine benzeyen kamyonlar geçip farklı yönlere gidiyordu. Yol

ağızlarında bekleyen cinlerden birinin arabaya atlayıp bizi şaşırtmamasını umuyordum. Musa'nın hiç tereddüdü yoktu. Sabah güneşinden, akşamki günbatımına kadar hiç durmadan gittik. Uzun boyunlu bir antilop gördük, arka ayaklarının üzerinde yükselmiş, bir akasya ağacının kabuklarını soyuyordu. O kadar meşguldü ki, yanından geçen arabamız onu rahatsız etmedi. Yaşlı bir baboon maymunu ailesiyle birlikte bir tepenin üzerinden bize kocaman dişlerini ve tüylü kollarını göstererek seslendi.

Akşama doğru artık çok acıkmıştım. “Hey, daha fazla dayanamayacağım. Burada açlıktan ölüyorum, biraz mola verelim.”

“Tamam,” dedi Musa. “Bu yakınlarda bildiğim bir yer var. Orada durup yemek yiyebiliriz.”

“Ne satıyorlar?” Koca bir tabak pilavın yanında keçi eti ya da şiş kebab hayal ediyordum. İnşallah orada deve sütü vardır diye düşündüm. Deve sütünü çok özlemiştim, ama annemin köyünde hiç yoktu. Mevsim çok kurak geçtiği için, develer süt vermiyordu. Deve sütü o kadar besleyicidir ki bir insan sırf bu sütle yaşayabilir. Ramazan ayında oruç açmak için yapılan üç köşeli *zambusi*, kakule katılmış çay ve tatlı deve sütü aklıma gelmişti. Öyle acıkmıştım ki, midem sanki sırtıma yapışıyordu.

“Günün bu geç saatinde ne vardır bilmiyorum, hiçbir şey kalmamış olabilir ama yine de bir şeyler bulabiliriz, iyi bir yerdir,” dedi Musa. “Ben daha önce orada yemiştım.”

Yavaşlayarak yolun kenarında derme çatma restoranın önünde durdu. Burada bir benzin istasyonu, bir çayhane ve arka tarafta birkaç kulübe vardı. Restoran, esasında üzeri kırmızı teneke çatıyla kaplanmış geniş bir açık alandan ibaretti. Arkasında mutfak bölmesinden tüten duman, esinti olmadığı için dümdüz yukarı çıkıyordu. Bu teras, büyük ağaçların gölgesine yapıldığı ağaçların esintisiyle serinliyordu. Kırık dökük metal masa ve tahta banklarda oturan elli atmış tane adamı

görünce şaşırđım. Bu kadar küçük bir köye bu kadar adam nereden gelmişti? Neden böyle oturup duruyorlardı?

Musa ve Muhammed uzun bacaklarıyla önümden yürüyerek içeri girdiler. Ben içeri ayağımı atar atmaz adamlar söylenmeye başladı, “Yo, hayır! Hayır, hayır, hayır”, “Ne yapıyor bu?” Onları duymamış gibi yaparak yürümeye devam ettim. Masaların arasından geçip, mutfağı doğru ilerlerken, bir adam gelip tam önümdede durdu. Sanırım garsondu ama, önüğü yoktu ve hiç temiz görünmüyordu. Yanından geçmek isteyince yolumu kesti, “Kusura bakmayın,” dedi. Ona aldırmayınca Somalicede bilmediğıme karar verdi. Bağırarak ellerini yüzüme doğru salladı. “Hey! Hey! Hey!” diye havladı, ama ben kardeşime doğru yürümeye devam ettim.

Birden birkaç kişi seslenmeye başladı, “Durdur onu! Dışarı çıkar.” Garson hemen yanıma gelip önümü kesti.

Gözlerine bakarak “Bir sorun mu var? Savaşçı, *Maa'hah d'ih?*” dedim Somalicede. Böylece söylenen her şeyi anladığını fark etti.

Yüzüme bakmak istemedi ama sanki oradan bir tavuk kış kışlar gibi tıslayarak beni kapıya yönlendirmek istedi. “Buraya giremezsiniz,” dedi yüksek sesle. “Burası erkekler için, kadınlar başka tarafa gidiyor.”

“Ne? Siz neden bahsediyorsunuz? Neden burada yiyememişim?” diye sordum. Somali kadınlarının restoranlarda erkeklerle yemek yemeyi tercih etmediklerini biliyordum ama, bir kadının girmek istediğı halde içeri alınmadığını duymamıştım.

Garson tekrarladı, “Bu restoran yalnız erkekler için, kadınlar buraya giremez.”

“Bu çok saçma. Kimseye rahatsızlık verecek değilim.”

“Size çıkmanızı söyledim,” dedi, tükürür gibi. Çok önemli biriymiş gibi kasılıyordu. Öyle şaşırmıştım ki ne yapacağımı bilemiyordum. Muhammed yiyecekten başka bir şey düşünemiyor,

Musa yola devam etmek için acele ediyordu. Pasaklı garson mutfakla benim aramda duruyordu. Öfkelenmiştim ama, bütün gün hiçbir şey yemediğimiz için açlıktan ölüyor, bu yüzden de tartışmayı uzatmak istemiyordum. Dimdik durarak ona kafa tuttum, “Pekala, kadınlar ne tarafa gidiyor?”

“Oraya,” dedi, “Arka tarafa.” Parmağıyla, sanki cezalıymışım gibi, kirli, pis bir zemin üzerine atılmış orası burası tellerle bağlanmış kırık masaları gösterdi.

Bu arada Muhammed geri dönüp bana bakmaya gelmişti. Ismarladığı yemeğin parasını ödemesi gerektiği için, beni merak etmek zorundaydı. Yanımıza gelip, yağlı garsona sordu, “Problem nedir?”

Garson birden kibarlaşarak konuşmaya başladı, “Üzgünüm, ama buraya kadınlar giremez. Kadınlar o tarafta, diğer bölmede yiyebilir.”

Kardeşim kısık gözlü, kirli gömlekli bu adamı yukarıdan aşağıya süzdü. Herkesin sesini kesip, bizi izlediğini fark etmişti. Başını salladı ve “Tamam, öbür bölme ne tarafta? Bize hanımların yerini göster;” dedi.

Garson bizi dışarı çıkardı, ayağındaki tokyoların çamurun içinde çıkardığı sestен başka ses yoktu. Terası ve ağaçları geçip, restorandan ayrılmış bir bölüme geldik. Tuvaletin arkasında derme çatma bir kulübe gösterdi, tokyosunun topuğunun üzerinde dönerek, restorana geri döndü.

Elbette tuvalet öyle fayans kaplı, beyaz porselenden ve tertemiz değildi. Somali usulü derin kazılmış bir delikti. Pis, sinekler ve kocaman hamam böcekleriyle doluydu. Bu hayvanların hiç korkusu yoktu, orada olsanız bile pis deliğe ya da yemeklerinize doluşuyorlardı. Kokudan gözlerim yanıyordu ve karanlık köşelerden çıkan sinekler her tarafımıza konuyorlardı. Bu tuvaletin bir duvarı, kadınların bölmesine bitişikti. Üç tarafında yıkık dökük duvarlar ve tozlu zemin üzerinde bacakları kırık tellerle bağlanmış birkaç tahta masa görülüyordu.

Neredeyse ağlayacaktım. Annem böyle korkunç bir yere ke-
çilerini bile koymazdı. Bütün erkekler krallar gibi restoranda
gölgede oturuyor, kadınların bu boklu yerde yemek yemele-
rini istiyorlardı.

Kardeşimle birbirimize baktık. Bu kadarı onun için bile
fazlaydı. Başını salladı ve “Boşver burayı,” dedi. Dönüp ara-
baya doğru yürüdük. Muhammed, “Ne yapmak istersin?” di-
ye sordu.

“Buralarda gidebileceğimiz başka yer var mı?” diye Mu-
sa’ya sordum. “Açlıktan ölüyorum.”

Muhammed, “Ben de,” dedi.

Musa başını salladı, “Üzgünüm, ama bu yakınlarda başka
yer yok.”

“Waris, garsona bir şey söyledin mi?” diye sordu Muham-
med. Hakaret edip etmediğimi anlamak istiyordu.

“Bir kadının içeri girmesi o maymun için hakaret zaten,”
dedim.

“Gelin aşçıyla konuşmayı deneyelim. Daha akıllı birine
benziyor,” diyerek arka taraftaki mutfağa yöneldi. “Affeder-
siniz ama kardeşimi orada oturtamam, çok pis bir yer,” de-
di. “Buradan sadece geçiyoruz, bütün istediğimiz, yemek yi-
yip, yolumuza devam etmek.”

Aşçı onu dinledi ve tıpkı garson gibi, “Üzgünüm, ama ka-
dınlar buraya giremez,” dedi.

Kardeşim, “Kadınlar giremez derken tam olarak ne de-
mek istiyorsunuz? Biz açız. Yemeğiniz var mı?” diye sordu.

Aşçı, “Evet,” dedi.

“Satıyor musunuz?”

“Evet.”

“Servisiniz açık mı?”

“Evet.”

“Tamam,” dedi Muhammed sakince. “Bu kadın bir insan,
değil mi? Probleminiz nedir? Bütün istediğimiz biraz yemek

yemek.” Aşçı öylece duruyordu, Muhammed daha fazla zorlamamaya karar verdi. “Tamam, kadınlar içeride yemek yemiyor, anladım. Kardeşim bir dakika dışarıda beklese, yemeğimizi alıp çıksak?”

Ama aşçı, “Hayır,” dedi. Başını salladı, iyice kabalaşmıştı, “Size kadınların buraya alınmadığını söyledim, asla,” dedi. Orada, paçavra gibi gömleği, yırtık *maa-a-weissi* ile kollarını kavuşturmuş, imparatorluk mensubu gibi duruyordu.

Kardeşim şöyle bir durdu ve “Biliyor musun ne diyeceğim? Al yemeğini başına çal, *Aba’ha Wuss*.” Bana baktı, “Gel Waris, çıkalım buradan,” dedi. Sesimi çıkarmadan gururla kardeşimin peşinden dışarı çıktım.

Arabaya binip arkamızda bir toz bulutu bırakarak yola çıktık. Musa Muhammed’e bakarak, “Zaten yemekleri de kötüydü,” dedi.

Kardeşim benim tarafımı tuttuğu için öyle memnun olmuşum ki, onu kucaklamak istiyordum. Olanlara çok öfkelenmişti. “Bu insanlar, eski aptalca gelenekleri değiştiremezlerse bu ülke hep böyle kalır. Delilik bu!”

Kardeşimin farklı düşünmeye başladığına memnun oluyordum. “Bu cahil tundra anlayışı, ülkeyi her şeyden geri bırakıyor,” dedim. “Kadınlar ve erkekler beraber yemez. Bir kadın bir erkeğin saçını kesemez, kadınlar dikilerek kapatılır. Hayatın içinde kadınlara, erkeklerle aynı şekilde bakılmıyor.” Muhammed’e dönüp, “İnsanların böyle hissetmesine saygım var. Onların görüşlerini değiştirmeye çalışmıyorum, benim anlayamadığım, neden kendi görüşlerini bana kabul ettirmeye çalışıyorlar?” dedim.

“Değişmek zorunda Waris,” dedi. “Kadınlara pislik gibi davranırsan, karşı kabilenin insanlarına da pislik gibi davranırsın. Bu değişmek zorunda.”

Kendi kendime, Muhammed dedim, sen değiştin işte, gurur dolu gözyaşlarım yanaklarıma süzüldü.

15 | Benim Ülkem

*Yakınlığı olana, yoksula, yolda kalmışa hakkını ver.
Allah'ın rızasını dileyenler için bu daha hayırlıdır.*

Kur'an-ı Kerim, Rûm Suresi 30:38

Arabamız, Etiyopya sınırından Hint Okyanusu'na doğru Somali'nin göbeğini boydan boya adeta sürünür gibi geçti. Garowe, Nugal ve Qardho köylerinden geçtik. Annemin köyünden daha büyük yerlerdi ama onların da elektriği, tuvaleti, hastane ve okulu yoktu. Göl gibi geniş su birikintileri, dizime kadar çıkan tekerlek izleri vardı. Derin çamur çukurlarının bazen üzerinden, bazen içinden geçerek kayıyor, savruluyorduk ama Musa ustalıklarla arabayı kurtarıyordu. Kim bilir kaç kez yolun çamurlu tarafından kuru tarafına savrulurken geçtik.

Akşama doğru, bir nehir kenarında yüzümüzü yıkayıp serinlemek için durduk. Çöldeki sular daima bir yere doğru akar. Parlak mavi ve altın renkli sığırcıklar uçarken güneş ışığında parlıyorlardı. İki tavus kuşu paytak paytak yürüyerek uzaklaştı. İki tavus kuşu görmek iyi şans demektir. Ama yalnızca tüyünü görmek, iyi değildir. Muhammed ayakkabılarını çıkarıp suya girdi. "Ülkenin her yerinde böyle nehirler olsa Somali

dünyanın en güzel ülkesi olurdu,” dedim. Susamış bir arslan gibi eğilip ağızla berrak sudan içmek istedim. Yüzümü ve kollarımı yıkadım, ama içimden üstümdekileri çıkarıp yüzmek geliyordu. Elbisemi biraz yukarı çekiyordum ki, Muhammed indirmemi söyledi. Bir deve ön ayaklarını aynı anda hoplatarak suya girdi. Bağlı olduğu için uzaklaşmıyordu. “İşte bu elbiselerle ben de kendimi böyle hissediyorum,” dedim. “Hareket edemiyorsun, çünkü sana engel oluyor.”

Muhammed, “Ne zaman oraya buraya kaçmaktan vazgeçeceksin?” dedi.

Muhammed’in beni anlaması için uğraşmaktan vazgeçip, geri döndüm ve eşarbımı ıslatarak yüzümü sildim. Musa yolun kenarındaki bir kara kaplumbağasını gösterdi. Minik siyah gözleriyle bize bakıyordu, ama yakından bakmak için yanına gidince, hemen kabuğuna çekildi. “Belki bana bir şey söylemek isteyen bir rehber ruhtur,” dedim. “Bu kaplumbağa bana evimin güvende olduğunu söylüyor.”

Artık, Hint Okyanusu’ndan gelen kokuyu duyabiliyordum. Çoktan uykuya dalan Bosasso’nun ışıkları görünüyordu. Ortalık o kadar sessizdi ki şehrin kıyısına vuran dalgaların sesi duyuluyordu. Musa bizi bir otele götürdü, Muhammed oda tutmak ve yiyecek sormak için içeri girdi. Serin bir duş alıp yatmayı, yemekten daha çok istiyordum. Zaten açık bir yer bulabileceğimizi hiç sanmıyordum. Herkes yemeğini gün ortasında yer ve restoranlar hava kararınca kapanır. Çünkü elektrik her an kesilebilir. Muhammed birkaç oteli daha denedi, ama hiçbirinde boş oda yoktu. Musa bizi aşağı caddede başka bir yere götürdü. Burası pek güzel değildi, ama aldırıyordum, çok yorulmuştum. Muhammed’le beraber içeri girdim.

“Hayır, bu gece yer yok,” dedi kısa boylu lobi görevlisi. Durdu ve gözlerini kırpı. Kınası solmuş sakalı ve ağarmış saçları vardı.

Muhammed, “Neden hiç boş yer yok?” diye sordu. “Bütün oteller dolu.”

“Herkes Abu Dabi uçağını bekliyor,” dedi, lobide bekleyen kalabalığı gösteriyordu. “Burada Birleşmiş Milletler ve bir sürü başka kuruluştan gelen ve çeşitli projeler üzerinde çalışan yığınla insan var. Bu günlerde her yerde inşaatlar başladı! Geçen haftadan beri bir sürü gelen giden oluyor.” Alttan üç dışı eksikti, kalanı da *khat* yüzünden simsiyah olmuştu. “Uçak inememiş çünkü pistte keçiler varmış. Pilot deliymiş herhalde, bir daire çizip, Abu Dabi’ye geri dönmüş,” dedi gülererek.

Bence hiç de komik değildi. New York’a geri dönmem gerekiyordu. Hayvanları pistten uzak tutamıyorlar diye Bosaso’da bir hafta bekleyemezdim. Bizim buralarda uçuş kartları falan yoktur. Havaalanına gider, sıraya girersiniz. Muhammed’e baktım, “Umarım uçağa binebiliriz! Sence problem çıkar mı?” dedim.

“Şimdi havaalanına gidip, uçağa nasıl bineceğimize bakacağım.” dedi. Adama dönüp sordu, “Şehirde başka otel var mı?”

“Bu gece yer bulabileceğinizi sanmıyorum, çok geç oldu. Bosasso’da sadece birkaç otel var. Bu şehir her zaman kalabalıktır.”

Orada durmuş ne yapacağımızı düşünürken, tanımadığım bir adam yanımıza gelerek Muhammed’e sordu, “Siz Muhammed Dirie misiniz?”

“Babam Dahee Dirie,” diye cevapladı Muhammed. Babam hakkında konuşuyorlardı ama o kadar yorgundum ki net düşünemiyordum. Yuvarlak göbekli adamın başında hacı olduğunu gösteren işlemeli bir şapka vardı. “Waris, bu hacı Suliman,” dedi Muhammed. “Ailemize hem Majerteen, hem Hawiye tarafından akraba.”

Hacı bana baktı ve Muhammed’e “Kardeşin bu gece benim otel odamda kalabilir,” dedi.

Nezaketine inanamıyordum. Bir yabancıya, sırf aynı aileden geliyoruz diye yatağını veriyordu. Bir an için ne söyleyeceğimi bilemedim. Batıda böyle bir şey sunulduğu zaman, “Ah hayır, bunu kabul edemem,” demeniz gerekir. Eğer ısrar edilirse kabul edebilirsiniz. Ama benim ülkemde böyle yaparsanız hakaret etmiş sayılırsınız. “Teşekkür ederim,” dedim.

Muhammed’le birlikte Hacı’yı takip ettik. Odasındaki eşyalarını aldı ve anahtarı bana verdi. İçerideyken ve dışarıya çıkarken kapıyı kilitlemem için beni uyardı. Muhammed’e, “Siz nerede uyuyacaksınız?” diye sordum.

“Dışarıda uyurum, sen merak etme,” dedi ve havaalanına gitti.

Odaya girdiğim zaman havasızlıktan kalbim sıkıştı, ne yapacağımı bilmiyordum. Dayanılmaz bir sıcak vardı. Ama 100 derece olsa bile kapıyı kapalı tutmam gerekiyordu. Küçük pencereyi açtım ama, en ufak bir esinti yoktu. Yaprak kıpırdamıyordu. Daha da kötüsü oda çok pisti ve sidik kokuyordu. Ben serin bir duş ve temiz çarşaflar istiyordum. Hacı Suliman’ın beton zeminli küçük odasında banyo yoktu. Tavan-daki pervane çalışmıyordu. Muhammed denizin kenarına gomasını serip temiz havada uyuyacaktı.

Yatak, etrafı ahşap çerçeveli hırpalanmış bir hasırdan ibaretti. Çok rahatsızdı. Ne diyebilirdim. Şükretmeyi bilmeyen bir nankör değildim ve şikayet etmek istemiyordum, ama her tarafı delik deşikti ve pis kokuyordu. Erkeklerle dışarıda uysam daha iyi olacaktı.

İlk defa uzun bir elbisem olduğu için şükrettim. Eteğimi bacaklarıma doladım, başımı da tahtakurularına karşı eşarımla bağladım. Uykum gelmiyordu çünkü çok sıcaktı ve farelerden korkuyordum. Karanlıkta bir tıkırtı duyunca bütün geceyi gürültüyü çıkaran şeyi arayıp, bir fareye rastlamamak için dua ederek geçirdim.

Güneşin ilk ışıklarıyla ezan sesi de duyuldu. Saat sabah dört olmalıydı. Müezzin caminin minaresine tırmanır ve okur, *“Allah’tan başka Tanrı yoktur, Muhammed onun elçisidir.”* Ezan okunurken, yankısı her tarafa dağılır. Duanın bütün şehirde duyulması çok etkileyiciydi. Ezan günde beş defa aynı şekilde okunur. Bu sırada her şey durur, her şey ezanla yankılanır. Dikkat edilen tek saat budur.

Sabah Muhammed beni almaya geldi, çay içerek Musa’yı beklemeye koyulduk, ama o gelmedi. Muhammed, onun yorgun düşerek gelemediğine karar verdi. Devamlı araba kullanarak hayatını kazanan biriydi çünkü.

Muhammed bir gece önce kimseyle konuşamamıştı. Bir araba tutup havaalanına giderek ilk uçağa binmek için ne gerekiyorsa yapmaya karar verdik. Birkaç kişi bizimle havaalanına gelmek istedi, birkaç kişi de el sallayıp onları kasabaya bırakmamızı rica etti. Arabamız dolmuştu, ama biz, yardım edebildiğimiz için mutluyduk. Denizden gelen esinti olmadığı için, sabahın erken saati günün en sıcak zamanıydı. Havaalanına yaklaştıkça ilerideki denizin pırıltısı gözümü alıyordu. “Okyanusa nereden gidiliyor?” diye sordum, yüzmek istiyordum.

“Neden soruyor bunu?” Uzun boylu, yüzünde yara izi olan bir adam Muhammed’e sordu.

“Merhaba,” dedim. “Kardeşime sormana gerek yok. Ben buradayım.”

“Okyanusta ne yapacak?” diye Muhammed’le konuşmaya devam etti.

“Hava çok sıcak. Giysilerimin haline bak, sıırıslıklam,” dedim. “Suda serinleyip, yüzmek istiyorum.”

“Ona söylesen iyi olur, biz buralarda denize girmeyiz,” dedi Muhammed’e, “Biz çöl insanlarıyız.”

Havaalanına gelince Muhammed tuğla binaya girdi, ben de onu arabada bekledim. Geri döndüğünde haberler kötüydü. Damal Havayolları uçağı iki gün sonra gelecekti ve Bosasso’da beklemek zorundaydık.

“Ne?” diye bağırdım. “Zaten Galkayo’dan buraya gelmemiz bir günümüzü aldı. Şimdi de iki gün daha mı bekleyeceğiz! Muhammed, annemle bir gün daha kalabilirdim! Neden bu kadar erken geldik? Yarına kadar orada kalabilirdik!”

“Uçağa binmeyi garantilemek için Bosasso’da kalmak zorundayız, çünkü başka uçak yok,” dedi Muhammed. “Uçuş kartı vermiyorlar, uçağa binebilmek için orada olmalıyız.”

“Ne saçma!” dedim. “İki gün boşa gidecek, iki günü ailemle geçirebilirdim.”

“Ne yapalım, burada işler böyle yürüyor. Merak etme, uçağa bineceğiz.”

“*İnşallah*, Allah isterse,” dedim. Annem gibi konuşmuşum. Allah’ın senin için bir bildiği vardır demişti bana, bu zamanı insanlarla Birleşmiş Milletler’in projeleri hakkında konuşarak değerlendirmeye karar verdim. İlk elden ihtiyaçlarının neler olduğunu öğrenirsem onlara yardım edebilirdim.

Muhammed beni bir akrabamızla daha tanıştırdı, babamı tanıyan birini. Abdillahi, Aden havaalanı müdürüydü ve bizat havaalanında beklemeden uçağa binmemizi sağlayacaktı. Abdillahi bizimle şehre gelirken Bosasso’daki projelerden bahsetti.

“İnsanların umudu olunca çalışmak istiyorlar, yapılan işlere katılıyorlar,” dedi. “Somaliland hükümeti istikrarlı olabildiği için halkın güvenini kazandı. Buraya Bosasso’ya yerleşmeye gelen çok insan var. Şehir her gün biraz daha büyüyor,” diye anlattı.

Muhammed açıkladı, “Kız kardeşim New York’tan geldi. Bu onun yirmi yıl sonra Somali’ye ilk gelişi.”

“*Hiiyea!* New York! Çok tehlikeli bir yer olduğunu duymuştum,” dedi Abdillahi.

“Olabilir,” dedim.

“Köpek yiyorlarmış”

“Hayır,” dedim, “k÷pekleri yemezler.”

“Hotdog demek istiyor,” dedi Muhammed. “Avrupalılar ve Amerikalılar hatdog denilen bir Şey yerler ama, içindeki k÷pek eti değil, domuz etidir.”

Abdillahi, “Ne korkunç bir yer,” deyince bana Şaka yaptığını anladım. “Siz ikiniz ne zaman Somali’ye gelip yerleŐeceksiniz? Burası güvenli artık, gelip, domuz ve k÷pek yemeyi bırakmalısınız,” Abdillahi Muhammed’i gelip ÷lkenin inŐasında çalıŐması için sıkıŐtırıyordu ama Muhammed başını çevirmekle yetindi.

Yemekten sonra Abdillahi bizi başka bir otele g÷t÷rd÷. Sa-dece bir oda bulabildik. İki daracık ahşap karyola vardı ama, temizdi ve banyoluydu. M÷tevazı bir yerdi ama biz burayı bulabildiğimiz için çok mutluyduk. Denizden çekilen tuzlu suyla duş aldım. Suyun nimetleri için Tanrı’ya minnettardım.

Otelimizin biraz ilerisinde, ÷zerinde Birleşmiş Milletler amblemi olan briket bir bina vardı. Muhammed’le birlikte öğleden sonra oraya y÷r÷d÷k. G÷n÷n en sıcak saatlerinde her yer kapanıyor, yemek ve öğle istirahatinden sonra tekrar açılıyordu. İçeride birkaç kişi oturuyordu. Bir de Sierra Leoneli bir g÷revli vardı. Somalili olmadığı y÷z hatlarından belliydi, burnu iriydi ve y÷z÷nde iek bozuğu vardı.

“Ne t÷r bir çalışma yapıyorsunuz?” diye sordum. Ben ko-nuŐmaya başlayınca Ő÷yle bir y÷z÷me baktı. “Adım Waris Dirie, bir iki g÷n içinde New York’taki Birleşmiş Milletler’de b÷y÷k bir toplantıya katılacağım. Oraya, Bosasso’daki projelerle ilgili bilgi g÷t÷rmek istiyorum size bazı sorular sorabilir miyim?”

Alt dudağını çekti ve hiç cevap vermeden ön÷ndeki masaya baktı. Sonra Muhammed’e d÷nerek Ő÷pheyile sordu, “Kimin için çalıŐıyorsunuz? Ne istiyorsunuz?”

“Adım Waris Dirie ve Birleşmiş Milletler’de çalışıyorum,” diye tekrarladım.

Adam sanki kör ve sağır mışım gibi tamamen beni görmezden gelerek Muhammed'e soru sormaya devam etti, "Kimsiniz? Ne istiyorsunuz?"

Gidip tam önünde durdum, böylece bana bakmak zorunda kaldı. "Affedersiniz," dedim, "sizinle konuşuyorum."

"Burada ne arıyorsunuz? Ne oluyor?" diye avazı çıktığı kadar bağırma başladı.

Odanın arka tarafında oturan iki kişi daha vardı, içlerinden biri daha akli başında görünüyordu, "Hey, kardeş," dedim, "bize yardım edebilir misiniz lütfen?"

Adam bir bana, bir bağırıp çağıran yaşlı adama baktı ve arkadaşına, "Haydi, çıkalım buradan," dedi.

Bu beni daha çok şüphelendirmişti, burada ne yapıldığını şimdi daha çok öğrenmek istiyordum. Adama geri döndüm ve "Beyefendi, lütfen yüzüme bakar mısınız. Sizinle konuşuyorum –bu adam konuşmuyor sizinle, soru da sormuyor– lütfen bana bakın." Öfkeli adam, elini sanki beni itecekmiş gibi kaldırdı, ama Muhammed yanımıza dikilince durdu. Muhammed hiçbir şey söylemedi. İkimize de tepeden bakıyordu. Sonra kardeşim sakince, sadece bilgi toplamak istediğimizi, herhangi bir yanlışlığı rapor etmeyeceğimizi açıkladı.

"Açık olmalısınız. Tam olarak ne istiyorsunuz?" Adam yine alt dudağını çekiştirdi.

"Sizi tedirgin ettiysem özür dilerim. Ben sadece kadın ve çocuklar, özellikle kadın sağlığı ile ilgili konularda bilgi istiyorum. Birleşmiş Milletler projeleri onlara yardımcı olabilir.

"Ah," dedi, "o konuda size yardım edemem. İlerideki binada bu konuları sorabileceğiniz kişiler var." Köşedeki bir binayı gösterdi.

Bu binanın da önünde Birleşmiş Milletler projesine ait olduğunu gösteren amblem vardı. İçeride altı yedi kişi oturmuş *shax* oynuyorlardı. *Shax* iki kişi ile oynanır. İç içe üç kare çizilir. Her oyuncu sırayla on iki taşı karelerin kesiştiği noktalara

koyar. Üç taşı bir sıraya dizen, rakibinin bir taşını alır. Biz içeri girdiğimizde herkes merakla oyunu seyrediyordu. Oyun bitince bizi biraz şüpheyle selamladılar. Burada da aynı davranışla karşılaşmıştık. Herkes onlardan para koparmaya çalıştığını sanıyordu. Barışçı bir gönüllü olduğumu ne kadar anlatsam da işe yaramıyordu. “Ben buraya iş aramak ya da sizi rahatsız etmek için gelmedim,” dedim onlara. “Sadece ilgi duyduğum için öğrenmek istiyorum. Ülkemi çok seviyorum ve yardım edebileceğimi düşünüyorum. Gelecek hafta New York’ta, Birleşmiş Milletler’deki büyük bir toplantıya katılacağım. Oraya bilgi götürmek istiyorum. Neye ihtiyacınız olduğunu ve nasıl yardımcı olabileceğimi öğrenmek istiyorum.” Bu adamlar gözlerini bir ayaklarından ötekine kaydırarak öylece duruyorlardı, ne söylesen onlar için fark etmiyordu. “İhtiyaçlarınızla ilgili bilgi almam çok önemli,” diye tekrarladım. “Sizden hiçbir şey istemiyorum, ben buraya yardım için geldim.” Orada hiçbir şey yapmadan duruyorlardı. Artık sıkılmıştım, daha açık konuştum, “Neden size yardım edebilmem için yardımcı olmuyorsunuz? Bunda ne kötülük var?” Ama kimse benimle konuşmuyordu, ne söylesen inanmayacaklardı. Bir kadınla konuşmak istemiyorlardı.

Dışarı çıktığımızda Muhammed, “Kadınlar bunu yapamaz Waris. İçeri girip adamlara soru soramazsın. Burada kadınlar böyle yapmaz,” dedi.

“Böyle olmalarına inanamıyorum,” dedim. “Böyle düşünüp, bu şekilde davranırlarsa nasıl değişecekler?” Otele dönerken BM tabelalı bir bina daha gözüme ilişti. Pencereden içeri baktım, birkaç kadın vardı. Beni çok sıcak karşıladılar, kadın ve çocukların eğitim ve sağlık konularıyla ilgilenen birisine gönderdiler. Kadının ofisi şehrin dışına yakın bir yerde bir grup prefabrik binanın içindeydi. Assia Adan açık sözlü ve asil bir kadındı ve önemli bir bilgi kaynağıydı.

Assia bana görevinin, kadınları sağlık konusunda eğitmek olduğunu anlattı. Bir ebe hemşire idi ve KGS’nin tehlikelerini anlatmakla görevliydi.

“Derslerimizde enfeksiyon tehlikeleri ve bu yüzden ölen kızları anlatıyoruz onlara,” dedi.

Sünnetinden sonra ölen güzel kız kardeşim aklıma geldi.

“Elbette bu uygulamayı tamamen ortadan kaldırmak isterdik. Fakat insanlarla bu konuyu konuşmak bile çok zor. Aneler kızları için doğru olanı yaptıklarını düşünüyorlar. Bunun aksini düşünemiyorlar bile.”

Onu onayladım ve “Annem de bana zarar verdiğini düşünmemişti. Benim saf ve temiz olacağıma inanıyordu,” dedim.

Assia da ben de biliyorduk ki bu uygulamanın en şiddetli şekli bizim ülkemizde yapılıyordu. Tüm labia ve klitoris kesiliyor ve açıklık dikilerek kapatılıyor.

“Annem sünnetim yapıldıktan sonra beni hep sırtüstü yatırmıştı. Böylece yaram dümdüz olacaktı. Bedenin düzgün ve dümdüz olması çok önemliydi. Bu düşünceyi değiştirmek için ne yapıyorsunuz?” dedim.

“Kadınlara, gerçekten kesme dikme yapılmayan, sadece bir seremoni olan Sünni sünnetini anlatmaya çalışıyoruz. Son zamanlarda Suudi Arabistan’da modern kadınların bunu uyguladıklarını söylüyoruz.” dedi.

“Kendi köyümden kimseyle bu konuyu konuşamadım. Bir kişiyle bile! Hepsi bana delirmişim gibi bakıyorlardı.” dedim.

“Evet,” dedi Assia. “Daha çok başındayız, ben altı yıldır burada çalışıyorum ama hiç ilerleme kaydedemedik. Buna rağmen hâlâ buradayım. İyi olan da bu. Buradan gitmem ya da vazgeçmem için kimse beni zorlamıyor. Bence burada durabilmek bile önemli bir adım. Ümit var.”

Gülümsedim. “Ben de ümitliyim. KGS hakkında konuşmalar yaptığım için kendi ülkeme gelmekten, burada saldırıya uğramaktan korkuyordum. Sınırdan kaçırılabileceğimi ya da daha kötü şeyler olabileceğini söylemişlerdi. Assia, geri geleceğim ve birlikte çalışacağız,” diye söz verdim. “Sana

elimden gelen yardımı yapacağım.” Ona, kurmayı planladığım Çöl Şafağı Vakfı’ndan söz ettim. Kadın ve çocukları yetiştirmek için gereken parayı konuştuk. Bosasso’da bir sağlık merkezi kurmayı, eğitici seminerler vermeyi, gezici sağlık üniteleri kurarak göçebelere sağlık hizmeti ve eğitim götürmeyi planladık. Onu kucaklayarak öptüm. Assia gibi insanlar oldukça, yollar açılacaktı.

Muhammed çok uzun olduğu için onun her adımında ben iki adım atıyordum. Şehrin içinden otelimize dönerken ona yetişmekte zorlanıyordum, özellikle çamura batan, ayağıma dolanan uzun elbisemle. Ben de elbisemin eteğini yukarı kaldırdım, böylece daha rahat yürüyebiliyordum. Önlerinden geçtiğim iki kadın, “Şuna bak! Elbisesini göğsüne kadar çekmiş,” dedi.

“Somalili olamaz -o yürüyüşle!”

O akşam yemeğe çıkarken kameramı da aldım. Şehrin ve farklı BM projelerinin görüntülerini çekmek istiyordum. Yemekten sonra, yolda çok güzel rengarenk bir poster ve bir harita gördüm. Kameramı alıp yakından çekmek için yaklaştım. Birden bacağıma büyük bir taş geldi. Acıyla sıçrarken, bir kasa dolusu soda şişesinin caddenin her yanına dağılmış olduğunu fark ettim. Bana taş atan çocuk, kasayı elinden fırlatıp atmış olmalıydı. Tanrı onlara yardım etsin. Daha fazla oyalanmadan koşarak arabaya bindim.

“Biri bana taş attı,” diye bağırdım.

Muhammed sakın sakın misvakla dişlerini temizliyordu. Bana bakıp, başını salladı. “Aslında seni vurmaları gerekir.” dedi.

“Seni gidi...! Yaralanabilirdim!”

“Waris, sana kaç kere anlattım, resim çekme, seni öldürürler. Biliyorsun, burada bazı insanlar resimleri çekilirken ruhlarının çalındığına inanıyorlar. Onların inancı böyle, küçük kardeşim. Sana göre bir şey yok ama, bu saygısızlık sayılıyor. Garip bir kadın gelip benim resmimi çekmek için yüzüme kamerasını uzatsa, ben de aynı şeyi yaparım.”

O gece birkaç hanım, otelin lobisinde oturmuş çay içiyorlardı. Onlarla konuşmaya başladık. Zarif bir hanım kendilerinin de Somalili olduğunu söyledi. “Biliyor musunuz, siz televizyonda gördüğüm birine çok benziyorsunuz,” dedi.

Televizyonu nerede bulup seyrettiğini merak ettim, “Nereden geliyorsunuz?”

“İsveç. Ben İsveç’te yaşıyorum.”

“İsveç televizyonunda Somalili bir kadın mı gördünüz?”

“Evet! Ama adını hatırlayamıyorum. Alman televizyonundaydı.”

“Ah,” dedim. “Neciymiş bu kadın?”

“Kadın sünneti hakkında konuşuyordu.”

“Peki bu konuda siz ne düşünüyorsunuz?” diye yavaşça sordum.

“Bence artık birilerinin bu konuda konuşma zamanı geldi! O Somalili kadınla gurur duydum,” dedi parlayan gözlerle. “Biz kesinlikle bu konuda konuşmayız! O çok cesur biri, onu sevdim. Her şeyin değişeceğine dair cesaret ve umut veriyor insana.”

“Adını biliyor musunuz?”

“Sanırım Waris,” dedi. “O olmadığınızdan emin misiniz?”

“Hayır, ben o kadar cesur değilim,” diyerek başımı eğdim.

Ne kadar da aptalmışım. Utanmıştım. Somali’ye gelmekten ne diye o kadar korkmuştum? Neden beni öldüreceklerini düşünmüştüm? Halkım yaptıklarını biliyor ve beni seviyordu! New York’ta herkes, “Gitme! Somali’ye gitme, çok tehlikeli,” dediğinde onlarla tartışıyordum. “Asla öyle düşünmüyorum, onlar benim halkım, neden bana zarar versinler?” diye karşı çıkıyordum. Ama haberlerde Somali’nin savaş bölgesi olduğunu duyduğumda buna itirazım olmadı. Somali’ye geldiğim zaman her yerde herkes gibi biriydim. Bir dakika bile korku duymadım. Erkeklerin sırf kadın olduğum için bana

karşı davranışlarına öfkeleniyordum o kadar. Ama en çok duyduğum söz, “Hoş geldin,” oldu. “Sana şurayı göstermemi ister misin?”, “Gel sana çevreyi gezdireyim.”, “Buraya gelmiş miydin?”, “Bunu görmüş müydün?”, “Bunu görmeden gidemezsin,” demişlerdi. Belki bir yerlerde sağduyusunu kaybetmiş kabileler vardı, ama *kaht*-delisi silahlı askerler yolunu kesmedi. Güzel ÷lkemde, güzel insanlarımla görüştüm.

Bir konu hakkında kalkıp uzaktan konuşmak kolaydır. KGS hakkında bir oda dolusu yabancıyla konuşmak çok kolay. Kendi ailenizle, onaylanmamak riskini göze alarak, onların inanışlarını sorgulamak cesaret istiyor. Batıda KGS hakkında konuşmak kolaydı; ama asıl mücadele Somali’de gerekiyor. Allah ÷lkeme tekrar gelmemi nasip ettiği için artık ne yapılması gerektiğini daha iyi biliyorum. Allah’a dua ediyorum; kendi halkımla konuşma cesaretini bulmak ve onların da söylediklerimi duymaları ve anlamaları için. Bu ziyaretim bana insanların değişmesinin ne kadar zor olduğunu öğretti. Ama ben umutla doluyum. ÷lkemi çok seviyorum, şimdi bana nerede olmak istediğimi sorsanız, size bir Afrika şarkısı söylerim. “Merhaba Afrika? Nasılsın? Ben iyiyim, umarım sen de iyisindir.”

Çöl Şafağı, Waris Dirie'nin kurduğu vakıftır. Kâr amacı gütmeyen kuruluş, basit ama çok anlamlı bir görevi üstlenmiştir: Somali'deki çocuklara sağlık hizmeti ve eğitimi ulaştırmak, daha elverişli hayat şartları hazırlamak.

Çöl Şafağı, yeni Somali'de, kadınları sakat bırakan vahşetin daha fazla hayata mal olmamasını ve çocukların umutlarını kaybetmemesini isteyen Waris'le aynı görüşü paylaşanlarla, özellikle kırsal alanlarda işbirliği yapacaktır.

Desert Dawn Inc
320 east 65th Street
Suite 116
New York
NY 10021

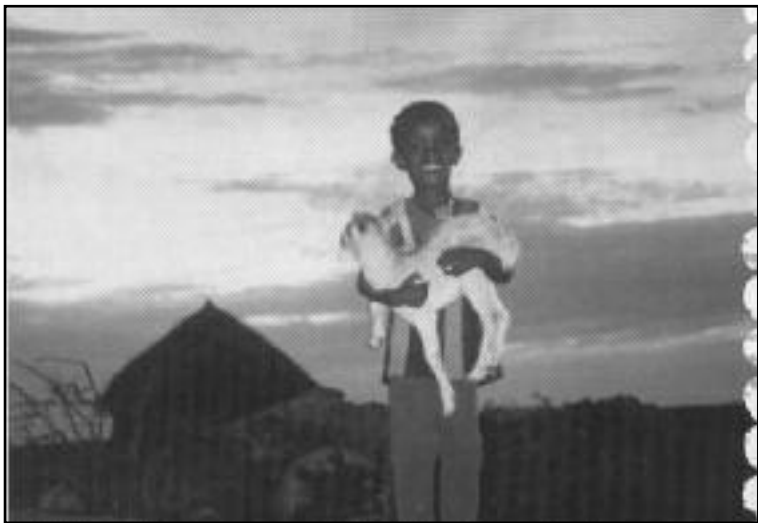
Waris ve Aleke

Çay zamanı

Somali köyü

Muhammed

Waris ve annesi

Waris ve Ragge okul ziyaretinde

Nomadic Somali evi

BİLGE KÜLTÜR SANAT YAYIN LİSTESİ

ROMAN

- ARTIK AĞLAMA** / J. FIELDING
DERİN UÇURUM / T. D. RUNN
HASAT / T. GERRITSEN
AJAN / S. WOODS
KAÇINILMAZ SON / E. ADLER
EKSİK PARÇALAR / J. FIELDING
DENİZDEN GELEN ÖLÜ / S. WOODS
YANLI ADRES / J. HELLER
YÖRÜNGE / T. GERRITSEN
KIRIK TESTİ / K. ROSS
KALP HIRSIZI / J. GARWOOD
ATE GEÇİTLERİ / S. PRESSFIELD
SESSİZLİĞİN ÖTESİNDE / T. ALLBEURY
KARANLIK SURET / M. DRABBLE
EINSTEIN'IN BEYNİ / M. PATERNITI
AK AM YEMEĞİ / A. DAVIS
BEETHOVEN'IN SAÇI / R. MARTIN
SAVA DALGALARI / S. PRESSFIELD
ORKIDE SAHİLİ / S. WOODS
İNGİLİZ YOLCULARI / M. KNEALE
THEODOROS / C. HARRIS
ANGAY BEBEĞİ / W. HUI
İNCİ KÜPELİ KIZ / T. CHEVALIER
GÖLGELER KİTABI / N. GOKHALE
MÜZİK EYTANI / K. ROSS
MİSTİK IRMAK / D. LEHANE
SIRÇA SARAY / A. GHOSH
HUKUK VE KADIN / W. COLLINS
KIRMIZI ÇADIR / A. DIAMANT
SIRDA / A. DIAMANT
AYTA I / W. COLLINS
TAKİP / S. WOODS
MUHTEMEL GATSBY / F. S. FITZGERALD
YORUMCU / E. BARIN
KAÇAK / E. ABECASSIS

CAHİT UÇUK

ÇOCUK ROMANLARI

TÜRK İKİZLERİ

GÜMÜ KANAT

ALIN TERİ

DOĞANIN ARMAĞANI

SUMRU KIZ

MAVİ OK

DÜĞÜM DÜĞÜM ÜSTÜNE

MAVİ DERİNLİKLERDEKİ SIR

SİHİRLİ RÜZGÂR ÇANI

ÇOCUK ÖYKÜLERİ

FADİ , BEDİ , EDİ 1.2.3.4.5.

KÜÇÜK ÇOBAN ALİM KIZI 1. 2. 3.

UZAYDAKİ MAVİ BİLYE DİZİSİ

HARİKA ÇOCUKLAR

SIRLI SARAY

DOĞA SAVA ÇILARI

UÇAN SU

DÜNYAMIZ TEHLİKEDE

YERALTINDAKİ DOSTLAR

MADENCİ CEMAL DEDE

ÖZLENEN DOSTLUKLAR

MUTLULUK YAĞMURLARI

YE İL CENNETE DOĞRU

ALİM KIZ BÜYÜDÜ DİZİSİ

RENGARENK HAYALLER
KARLICADAĞ'IN MELEKLERİ
SEVGİLER DÜĞÜM DÜĞÜM
GURBETTE İKİ YÜREK
VATANA UZANAN YOLLAR

ABDULLAH ZİYA KOZANOĞLU

ATLI HAN
GÜLTEKİN
KIZILTUĞ
MALKOÇOĞLU
SAVCI BEY
SARI BENİZLİ ADAM
FATİH FENERİ
HİLAL VE HAÇ

YARDIMCI KAYNAKLAR

TÜRK ATASÖZLERİ SÖZLÜĞÜ / M. E. SARAÇBA I - İ. MİNNETOĞLU
TÜRKÇE DEYİMLER SÖZLÜĞÜ / İ. MİNNETOĞLU-M. E. SARAÇBA I
TÜRK EDEBİYATI YARD. DERS KİTABI / O. SEVİM
ÇOCUK DÜLERİ / Dr. PAM SPUR

TÜRK KLÂSİKLERİ

FALAKA / A. RASİM
SEÇME HİKAYELER - 1 / Ö. SEYFETTİN
SEÇME HİKAYELER - 2 / Ö. SEYFETTİN
SERGÜZE T / S. SEZAL

ÇOCUKLAR İÇİN DÜNYA KLÂSİKLERİ

ÖYKÜLER / *E. A. POE*

HAYALET ÖYKÜLERİ / *ANONİM*

IVANHOE / *SIR W. SCOTT*

DR. JEKYLL VE MR. HYDE / *R. L. STEVENS*

BÜYÜK UMUTLAR / *C. DICKENS*

SILAS MARNER / *G. ELIOT*

OLIVER TWIST / *C. DICKENS*

JANE EYRE / *C. BRONTE*

BASKERVILLE'LERİN KÖPEĞİ / *SIR A. C. DOYLE*

UĞULTULU TEPELER / *E. BRONTE*

VAH İ DÜNYANIN ÇAĞRISI / *J. K. JEROME*

KAYIKTA ÜÇ ADAM / *J. K. JEROME*

OTUZDOKUZ BASAMAK / *J. BUCHAN*

ZENDA MAHKÛMU / *A. HOPE*

SİYAH LALE / *A. DUMAS*

ALİCE HARİKALAR DİYARINDA / *L. CARROLL*

KÜÇÜK KADINLAR / *L. M. ALCOTT*

NOTRE DAME'İN KAMBURU / *V. HUGO*

ÖYKÜ

ÖYKÜ SANDIĞI / J. P. HEBEL

MÖSYÖ İBRAHİM VE KUR'AN'IN ÇİÇEKLERİ / E. E. SCHMITT

OSCAR VE PEMBELİ MELEĞİ / E. E. SCHMITT

MİLAREPA / E. E. SCHMITT

YA ANTI

GÖKKU AĞI TANRIÇASI AĞLADIĞINDA / C. M. BRAINARD

E CİNSEL BİR RAHİBİN İTİRAFLARI / M. POLITI

ÇÖL ÇİÇEĞİ / W. DIRIE

KAPI BEKÇİSİ / T. EAGLETON

İNCELEME VE BA VURU

ÇİHAN HARBİ VE TÜRK ERMENİ MESELESİ / A. RÜSTEM BEY

KISA ÖYKÜ / H. E. BATES

LA GUERRA MONDIALE ET LA OUESTON / TURCO-ARMENIENNE

EĞİTİM DÜ ÜNCESİ VE İLETİ İM KÜLTÜRÜ / DR. İ. KAYAALP

İLETİ İMDE İNSAN DİLİ / DR. İ. KAYAALP

EĞİTİMDE İLETİ İM DİLİ / DR. İ. KAYAALP

MODERN MANTIK / PROF. DR. Z. EN

HAYATTA KALMA KILAVUZU

ELVIS KUDÜS'TE / T. SEGEV

BEBEKLERDE BESLENME / DR. R. ALTUĞ

MÜHENDİSLİK

BULANIK MANTIK VE MODELLEME İLKELERİ / PROF. DR. Z. EN

İHTİMALLER HESABI / PROF. DR. Z. EN

İİR

GÜCENDİM SANA / C. DENİZ

ÖLÜ DENİZİN DALGALARI / B. ÇİNKİL

A KA DAİR / N. PEK

ZORLAMA / B. ÇİNKİL

HAYATNAME / B. ÇİNKİL

MİZAH

SİYASAL LOTO / *B. UZUNÖREN*

DOĞA SPORLARI DİZİSİ

DAĞCILIK / *J. MOYNIER*

YENEİLİR YABANİ BİTKİLER VE YARARLI OTLAR / *J. MEUNINCK*

DOĞA SPORLARINDA DÜĞÜMLER / *C. JACOBSON*

KAMPTA YEMEK Pİ İRMEK / *C. JACOBSON*

KAMPÇILIK / *C. JACOBSON*

HAYATTA KALMA / *J. CHURCHILL*

SIRT ÇANTASI HAZIRLAMA / *H. ROBERTS*

KAMPÇILIKTA İLK YARDIM / *W. W. FORGEY*

HARİTA VE PUSULA / *C. JACOBSON*

DOĞA SPORLARINDA KADINLAR / *J. NIEMI*

benim ülkem

Top model, BM elçisi ve cesur bir ruh. *Waris Dirie* olağanüstü bir kadın. Çölde yaşayan Somalili göçebe bir ailenin kızı. Dünyada en çok satan kitaplar arasına giren eseri *Çöl Çiçeği*'nde, beş yaşında sünnet edilerek başlayan, on iki yaşında evlendirilmek istenince çölden kaçıp, Londra'da temizlikçilik yaparken Terence Donovan tarafından keşfedilerek Top Modelliğe uzanan hikayesini anlatıyor.

Waris Dirie ülkesini terk etti ama, ona hayat veren, onu şekillendiren kültürünü ve evini asla unutmadı. Kıtık ve şiddetin kol gezdiği, kadınların sesinin duyulmadığı yerler neredeyse ölümüne neden olurken ona aynı zamanda hayatta kalmanın yollarını öğretti. O cesaretinin, direncinin ve mizah duygusunun kaynağını ve annesini bulmak istiyordu.

Benim Ülkem, onun bu dönüşünün ve bazen çok değer verip sevdiğimiz bir şeyin, temsil ettiği şeyleri kabul etmeyebileceğimizin hikayesi. *Benim Ülkem* bir eve dönüş macerası.

Waris Dirie'nin Sosyal Çalışmaları Değerleriyle Aldığı Ödüller

- 1997'de Afrika'da (XGS) Kadın Genital Sünnetini ortadan kaldırmak için yaptığı çalışmalarından dolayı Birleşmiş Milletler tarafından "İyi Niyet Elçisi" ilan edildi.
- 12 Kasım 1998'de Glamour Magazin tarafından "Yılın Kadını" seçildi.
- 17 Nisan 2001'de ABD Çocuklara Yardım Fonu'na "Koruyucu Melek Ödülü"
- 6 Kasım 2002'de Benim Ülkem kitabı için "Corine Uluslararası Kitap Ödülleri - En İyi Kurgusal Olmayan Düz Yazı Ödülü"
- 2003 Viyana, "Çift Kadınlar Ödülü"
- 2004 Hamburg, "Dünya Kadınları Ödülleri - Dünya Toplum Ödülü"
- 2004 Viyana, "Oscar Romero Ödülü"

"Doğduğum toprakları yepeni bir gülle yeniden görmek istiyordum. Ama bunu nasıl yapacaktım? Ailemi bulmak imkânsız görünüyordu. Deve çobanı bir kadın foto modeli olması kadar imkânsız."

— Waris Dirie

9 789756 316436

Çöl Çiçeği - Waris Dirie / 2002

